RAZVOJNA BANKA
CRNE GORE

PIB: 02217937
PDV: 30/31-10300-1

CRNA GORA
SKUPŠTINA CRNE GORE

PRIMLJENO:	18. 08. 2025 GOD.
1 KLASIFIKACIONI BROJ:	00-72/25-80
VEZA:	
EPA:	645 XXVII
SKRAĆENICA:	PRILOG:

Broj: 05-04001-5782-25/1
Podgorica 18.08.2025. godine

SKUPŠTINA CRNE GORE
n/r Predsjednika Skupštine Andrije Mandića

Poštovani,

Razvojna banka Crne Gore A.D., kao pravni sljedbenik Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D. u prilogu ovog akta Vam dostavlja Izvještaj o radu Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D. za 2024. godinu i finansijske iskaze Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D. (pojedinačne i konsolidovane) sa Izvještajem nezavisnog revizora za 2024. godinu, radi upoznavanja.

Predmetne izvještaje dostavljamo u papirnoj formi i na compact disc-u.

Srdačan pozdrav,

Predsjednik Upravnog odbora

Nikola Tripković

RAZVOJNA BANKA CRNE GORE A.D. PODGORICA

Obradio:
Sekretar
I. Radonjić
Igor Radonjić

- Prilog: kao u tekstu

INVESTICIONO-RAZVOJNI FOND

CRNE GORE A.D.

Izvještaj o radu za 2024. godinu

SADRŽAJ

1. Uvod

Investiciono-razvojni fond Crne Gore (IRF CG) je tokom 2024. godine nastavio sa ključnom ulogom u jačanju crnogorske ekonomije kroz intenzivnu kreditnu aktivnost i stratešku podršku razvoju privrede. Kao razvojna finansijska institucija od posebnog značaja za ekonomski rast, IRF CG je usmjerio svoje aktivnosti ka podsticanju investicija, unapređenju konkurentnosti, jačanju preduzetništva i povećanju zaposlenosti, posebno u segmentima koji predstavljaju okosnicu održivog razvoja zemlje.

Tokom izvještajnog perioda, IRF CG je realizovao značajan obim kreditnih plasmana, fokusirajući se na sektore koji imaju visok multiplikativni efekat na ekonomiju – uključujući turizam, poljoprivredu, usluge i energetiku. Posebna pažnja bila je usmjerena ka podršci malim i srednjim preduzećima (MSP), kao i preduzetničkim inicijativama koje doprinose diverzifikaciji ekonomske strukture Crne Gore.

U 2024. godini, IRF CG je podržao finansiranje projekata sa povoljnim fiksnim kamatnim stopama, dužim grejs periodima i fleksibilnim otplatnim planovima, što je omogućilo velikom broju domaćih kompanija da održe likvidnost, povećaju kapacitete i implementiraju investicione projekte.

Ovo je od izuzetne važnosti uvažavajući činjenicu da je cijena izvora finansiranja IRF CG tokom 2024. godine uslovljena situacijom na međunarodnom finansijskom tržištu i ugovorima o zaduženju sa međunarodnim finansijskim insitutcijama. Tokom 2024. godine došlo je do smanjenja ključnih kamatnih stopa Evropske Centralne banke, što je rezultiralo i smanjenjem EURIBOR-a. Međutim, navedeni pad nije se proporcionalno reflektovao u smanjenju troškova izvora finansiranja IRF CG.

Uprkos izazovima globalne ekonomske nestabilnosti i visoke cijene izvora finansiranja, IRF CG je u 2024. godini demonstrirao otpornost, agilnost i posvećenost misiji ekonomskog razvoja Crne Gore. Kroz sinergiju finansijske podrške i razvojnih inicijativa, IRF CG je nastavio da gradi snažan most između javnih politika i realnog sektora, sa ciljem stvaranja konkurentne, inovativne i održive ekonomije Crne Gore.

U sklopu aktivnosti preduzetih na transformaciji IRF CG u Razvojnu banku Crne Gore (RB CG), Skupština Crne Gore je dana 09. oktobra 2024. godine donijela Zakon o Razvojnoj banci Crne Gore koji je objavljen u Službenom listu Crne Gore broj 99/24 od 15.10.2024. godine, a koji je stupio na snagu dana 23.10.2024. godine.

Dana 31.12.2024. godine izvršen je upis Razvojne banke Crne Gore A.D. Podgorica u Centralni registar privrednih subjekata Podgorica, čime je prestao sa sa radom Investiciono-razvojni fond Crne Gore A.D.

2. Makroekonomsko okruženje u Crnoj Gori u 2024. godini

Stopa realnog rasta BDP, prema preliminarnim podacima MONSTAT-a po kvartalima 2024. godine je 4,4%, 2,7%, 2,6% i 2,9%. Bruto domaći proizvod Crne Gore u četvrtom kvartalu 2024. godine iznosio je 1892,4 miliona eura, dok je u istom periodu prethodne godine iznosio 1790,2 miliona eura.

Godišnja inflacija u Crnoj Gori u decembru 2024. godine, mjerena potrošačkim cijenama je iznosila 2,1%. Potrošačke cijene u periodu januar-decembar 2024. godine, u poređenju sa istim periodom prethodne godine, u prosjeku su više za 3,3%.

Ukupna spoljnotrgovinska robna razmjena Crne Gore za period januar-decembar 2024. godine, prema preliminarnim podacima MONSTAT-a iznosila je 4.683,1 miliona eura, što ukazuje na rast od 4,4% u odnosu na isti period prethodne godine. Izvoz robe imao je vrijednost od 615,0 miliona eura, a uvoz 4.068,1 miliona eura. U odnosu na isti period prethodne godine izvoz je bio manji za 8,8%, a uvoz veći za 6,8%. Pokrivenost uvoza izvozom iznosila je 15,1% i manja je u odnosu na isti period prethodne godine kada je iznosila 17,7%.

U Crnoj Gori, prema preliminarnim podacima, tokom 2024. godine u kolektivnom smještaju ostvareno je 1.449.995 dolazaka, što je na približno istom nivou kao ostvareni dolasci u odnosu na prethodnu godine (više za 0,96%). Tokom 2024. godine ostvareno je 5,2 miliona noćenja, što je za 1,48% više u odnosu na 2023. godinu.

Bilansna suma banaka na kraju decembra 2024. godine iznosila je 7.250,20 miliona eura i bilježi rast od 7,66% u odnosu na decembar 2023. godine. U strukturi aktive banaka, na kraju decembra 2024. godine dominantno učešće od 62,12% ostvarili su krediti, dok u strukturi pasive dominantno učešće od 80,53% ostvarili su depoziti.

Prosječna ponderisana nominalna kamatna stopa banaka na ukupno odobrene kredite u decembru 2024. godine iznosila je 5,99% i u odnosu na decembar 2023. godine niža je za 0,12 pp. Prosječna ponderisana efektivna kamatna stopa iznosila je 6,50% u decembru 2024. godine i na godišnjem nivou, efektivna kamatna stopa zabilježila je pad od 0,09 pp.

Prosječna ponderisana nominalna kamatna stopa banaka na novoodobrene kredite u decembru 2024. godine iznosila je 5,17% i u odnosu na decembar 2023. godine niža je za 0,92 pp. Prosječna ponderisana efektivna kamatna stopa banaka iznosila je 5,55% u decembru 2024. godine. Na godišnjem nivou, efektivna kamatna stopa zabilježila je pad od 0,96 pp.

Prosječna ponderisana nominalna kamatna stopa banaka na novoodobrene kredite prema privredi, u decembru 2024. godine iznosila je 4,72% i na godišnjem nivou bilježi pad od 0,64 pp, dok je prosječna ponderisana efektivna kamatna stopa prema privredi iznosila 5,03% u decembru 2024. godine, i u odnosu na decembar 2023. godine zabilježila pad od 0,74 pp.

Banke su tokom 2024. godine odobrile ukupno 974,3 mil EUR novih kredita prema sektoru privrede (662,1 mil EUR odobreno je na rok duži od jedne godine, dok je 312,2 mil EUR kredita odobreno sa ročnošću do jedne godine) što je u odnosu na uporedni period iz 2023. godine više za 220,7 miliona eura ili 29,3%.

U strukturi novoodobrenih kredita banaka, prema pravnim licima, u 2024. godini dominantno učešće od 54,5% se odnosi na likvidnost za obrtna sredstva, 13% za refinansiranje obaveza prema drugim bankama, 12,6% na realizaciju investicionih programa i 9,9% za nabavku osnovnih sredstava.

3. Ukupna kreditna aktivnost tokom 2024. godine

Ukupna kreditna aktivnost IRF CG za 2024. godinu iznosila je 186 mil EUR, što je 24 % iznad plana, koji je za 2024. godinu iznosio 150 mil EUR.

IRF CG ima značajnu ulogu u realizaciji strateških ciljeva Crne Gore, usmjeravajući svoje aktivnosti i finansijska ulaganja prema prioritetnim segmentima:

- Razvoj preduzetništva i afirmacija posebnih ciljnih grupa (mladi, žene, početnici u biznisu, individualni poljoprivredni proizvođači);
- Podrška rastu i razvoju mikro, malih, srednjih i velikih preduzeća, uz podsticaj likvidnosti i finansijske stabilnosti i ravnomjenog ekonomskog razvoja;
- Investiranje u infrastrukturne projekte usmjerene na zaštitu životne sredine, poboljšanje energetske efikasnosti i afirmaciju zelenog poslovanja.

3.1. Razvoj preduzetništva

Razvoj preduzetništva značajno doprinosi jačanju ekonomske stabilnosti, unapređenju životnog standarda, kao i dugoročno održivom razvoju Crne Gore. IRF CG prepoznaje važnost razvoja preduzetništva, olakšavajući pristup kapitalu specifičnim ciljnim grupama (mladi, žene, individualni poljoprivredni proizvođači, početnici u biznisu), kroz kreditne linije prilagođene preduzetnicima.

Kreiranje i širenje preduzetničke baze jedan je od ključnih ciljeva IRF CG, čime doprinosi razvoju privatnog sektora, povećanju zaposlenosti i stimulaciji ekonomskog rasta. IRF CG se fokusira na jačanje postojećih preduzetnika, ali i na podršku novim preduzetnicima, naročito u manje razvijenim područjima i sektorima sa velikim potencijalnom za rast.

Kontinuiranu podršku IRF CG pruža direktno, kao i u saradnji sa ministarstvima.

Tokom 2024. godine podržano je 229 projekata u vrijednosti od 13,6 mil EUR, čime je po broju realizovanih projekata ostvaren rast od 24% u odnosu na broj realizovanih kredita namijenjenih razvoju preduzetništva u 2023. godini.

IRF CG pruža posebnu podršku *ženskim preduzetnicama* kroz posebne programe podrške čijim razvojem se doprinosi društvenom napretku Crne Gore, socijalnoj stabilnosti i održivosti. Cilj programa je podsticanje osnivanja i razvoja poslovanja mikro, malih i srednjih preduzeća i preduzetnika u kojima su žene nosioci biznisa. Krediti su namijenjeni za ulaganja u osnovna sredstva - materijalna imovina (zemljište, građevinski objekti, oprema i uređaji, osnovno stado, podizanje dugogodišnjih zasada, sitan inventar i sl.), nematerijalna imovina (razvoj proizvoda ili usluge, patenti, licence, koncesije, autorska prava, franšize i sl.) i obrtna sredstva. Da bi projekat bio kreditiran po ovoj kreditnoj liniji žena mora biti nosilac biznisa, odnosno većinski vlasnik i izvršni direktor.

Žene u biznisu su tokom 2024. godine bile zastupljene kroz 119 plasmana u iznosu od 14,5 mil EUR.

IRF CG pruža značajnu pordšku *mladima i početnicima u biznisu*, prepoznajući njihov potencijal za unapređenje ekonomije i tržišta rada. Aktivnosti IRF CG vezane za mlade preduzetnike i početnike u biznisu obuhvataju različite oblike podrške i finansijskih instrumenata koji olakšavaju start i rast njihovih poslovnih aktivnosti. Cilj programa je kreditiranje novih privrednih društava, preduzetnika i podrška otvaranju novih radnih mjesta. Korisnici kredita mogu biti privredna društva i preduzetnici, koji posluju kraće od 12 mjeseci od dana podnošenja zahtjeva za kreditiranje.

Mladi u biznisu su tokom 2024. godine bile zastupljeni kroz 77 plasmana u iznosu od 13,8 mil EUR.

IRF CG je u cilju omogućavanja lakšeg pristupa povoljnim finansijama što većem broju preduzetnika i mikro preduzeća u Crnoj Gori, sa posebnim akcentom na nezaposlene osobe ili osobe koje su u nepovoljnom položaju u pogledu pristupa tradicionalnom kreditnom tržištu, pristupio garantnom fondu u okviru EU programa zapošljavanja i socijalne inovacije *EaSi*. Pristup EaSi fondu IRF CG je bio dostupan do kraja 2024. godine.

Ovaj instrument namijenjen je mikro preduzećima i preduzetnicima koji imaju održivu i profitabilnu ideju, koji zadovoljavaju sve potrebne kriterijume, ali koji imaju otežan pristup mikrofinansiranju zbog kolaterala koje zahtijevaju finansijske institucije. Riječ je o programu Evropske unije koji je namijenjen razvoju konkurentnosti preduzetnika i mikro preduzeća u Evropskoj uniji i zemljama kandidatima za ulazak u članstvo.

Podrška EaSi garantne šeme je do kraja 2024. godine realizovana kroz 245 projekata u iznosu od 2,7 mil EUR.

3.2. Podrška postojećim mikro, malim i srednjim preduzećima i podsticaj likvidnosti

Kreditne linije IRF CG za podršku sektoru MMSP predstavljaju važan instrument za poboljšanje pristupa finansijama i podsticanje rasta ovog sektora. IRF CG podržava različite djelatnosti kroz svoje kreditne linije, fokusirajući se na one koje imaju strateški značaj za

privredni razvoj Crne Gore i direktan uticaj na BDP (poljoprivreda i proizvodnja hrane, industrija, turizam i ugostiteljstvo).

U strukturi namijenjenih sredstava po djelatnosti, tokom 2024. godine, najzastupljeniji sektor je *trgovina* sa 47%, u iznosu od 87 mil EUR. Slijede *poljoprivredna proizvodnja i proizvodnja hrane* u iznosu od 32,8 mil EUR ili 18% ukupno odobrenih sredstava, i *uslužna djelatnost* koja sa realizacijom od 31,5 mil EUR čini 17% ukupno odobrenih sredstava. *Proizvodna djelatnost*, sa realizovanih 15 mil EUR predstavlja 8% odobrenih sredstava, dok je *turizam i ugostiteljstvo* podržano sa 20 mil EUR (11%).

Ulaganja u poljoprivredu i proizvodnju hrane bilježe trend rasta i u 2024. godini. Kreditne linije koje su specijalno kreirane za podršku poljoprivrednim proizvođačima, a u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, imaju za cilj da podrže razvoj poljoprivrede i ruralnih područja, i pomognu poljoprivrednicima i preduzetnicima da unaprijede svoju proizvodnju, koriste savremenu opremu, i ulažu u infrastrukturne projekte. Zajednički nastup IRF CG i Ministarstva podrazumijeva nekoliko programa podrške, usklađenih sa strateškim dokumentima Crne Gore, od kojih je najznačajniji Program podrške razvoju poljoprivrede – IPARD.

Projekat IPARD se realizuje u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore za finansiranje projekata iz oblasti poljoprivrede i prerade hrane u Crnoj Gori. Cilj projekta je pružanje podrške investicijama u preradi hrane, uvođenja i implementacije mjera ruralnog razvoja, povećanja konkuretnosti na tržištu poljoprivrednih proizvoda, kao i uvođenja i jačanja evropskih standarda proizvodnje hrane.

Korisnici kredita po ovoj kreditnoj liniji su poljoprivredni proizvođači, mikro, mala i srednja preduzeća (koja u okviru svojih djelatnosti imaju poljoprivrednu djelatnost) i koji su od Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede dobili rješenje da su korisnici IPARD projekta. IRF CG, za poljoprivredne proizvođače i preduzeća koja učestvuju u programu grant šema IPARD Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore, svake godine usvaja i objavljuje odgovarajuću kreditnu liniju.

Program podrške razvoju poljoprivrede - IPARD je u 2024. godini ostvaren u ukupnom iznosu od 8,6 mil EUR kroz 139 projekata, što čini preko 30% od ukupnog broja realizovanih plasmana.

IRF CG ima ključnu ulogu u pružanje podrške likvidnosti preduzećima i preduzetnicima, kako bi se obezbijedila stabilnost poslovanja i omogućio njihov dalji rast i razvoj. Kreditne linije IRF CG kojima se podržava ova oblast, omogućavaju preduzećima da nastave sa poslovanjem, pokriju tekuće obaveze, izbjegnu kašnjenja u plaćanjima i stabilizuju svoje finansije.

Podrška likvidnosti tokom 2024. godine po osnovu namjenskih kreditnih linija je iznosila 150,2 mil EUR.

3.3. Podrška infrastruktirnim projektima i projektima zelenh poslova

S obzirom na globalnu orjentaciju prema održivom razvoju, IRF CG je fokusiran na finansiranje projekata koji imaju ekološki i uticaj od javnog značaja. Projekti iz oblasti zelene ekonomije, energetske efikasnosti, obnovljivih izvora energije i zaštite životne sredine su predmet podrške IRF CG.

Kreditne linije za podršku ovom segmentu imaju za cilj realizaciju investicionih projekata na lokalnom, regionalnom i državnom nivou, koji su u funkciji održive valorizacije prirodnih resursa i poboljšanja uslova za razvoj biznisa.

IRF CG, kao vodeća institucija u zelenom finansiranju, prepoznao je značaj projekta Elektroprivrede Crne Gore - "Solari 5 000+70MW" u okviru strategije prelaska na zelenu ekonomiju i efikasno korišćenje obnovljivih izvora energije, i finansirao projekat u vrijednosti od 10 mil EUR. Projekat „Solari 5000+ 70MW" predstavlja značajan iskorak ka energetskoj tranziciji u Crnoj Gori.

3.4. Kamatne stope IRF CG

Tokom 2024. godine došlo je do smanjenja ključnih kamatnih stopa Evropske Centralne banke, što je rezultiralo i smanjenjem EURIBOR-a. Međutim, uvažavajući činjenicu da se IRF CG zadužuje po fiksnim kamatnim stopama, navedeni pad nije se proporcionalno reflektovao u smanjenju troškova izvora finansiranja.

S tim u vezi, IRF CG kontinuirano prati trendove i inpute sa međunarodnog tržišta u cilju primjene održive politike kamatnih stopa, kao i kontinuirane podrške crnogorskim privrednicima, ranjivim segmenata i opštinama sa prosjekom razvijenosti ispod državnog prosjeka.

Za projekte koji se realizuju u opštinama sa prosjekom razvijenosti ispod državnog prosjeka odobrava se stimulacija u vidu smanjenja kamatne stope za 0,5 p.p.

Još jedna vrsta stimulacije, tj. niže kamatne stope od 0,5 p.p., odobrava se i za projekte finansirane iz sredstava EIB-a.

4. Upravljanje rizikom i finansijskim plasmanima

U skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o Investiciono-razvojnom fondu usvojenim u 2017. godini, kontrolu poslovanja IRF CG vrši Centralna banka Crne Gore u skladu sa posebnim propisima koji definišu minimalne standarde za upravljanje rizicima u IRF CG i koeficijent adekvatnosti kapitala. Navedeno je precizirano 27.11.2018. godine donošenjem dvije odluke od strane Centralne banke Crne Gore, i to: Odluke o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u IRF CG, kao i Odluke o načinu izračunavanja

koeficijenta adekvatnosti kapitala IRF CG, sa početkom primjene od aprila 2019. godine. U skladu sa navedenim, IRF CG je izvršio usklađivanje internih akata i donošenje novih, kako bi se ispoštovale odredbe pomenutih odluka. Svi akti su usaglašeni početkom 2019. godine i isti su doživjeli svoju punu primjenu tokom 2019 godine.

Kao jedna od najznačajnijih izmjena kojoj je IRF CG pristupio u dijelu usaglašavanja sa odlukama CBCG jeste primjena MSFI 9 standarda u obračunu umanjenja finansijske imovine, koji je počeo da se primjenjuje od januara 2019. godine. Takođe, u cilju praćenja i kontrolisanja rizika u poslovanju IRF CG, posebno kreditnog rizika, uspostavio se redovan sistem izvještavanja nadležnim organima o svim rizicima.

Upravljanje kreditnim rizikom predstavlja ključnu komponentu sveobuhvatnog sistema upravljanja rizicima, kao osnovnim rizikom sa kojim se IRF CG u svom poslovanju suočava. Kreditnim rizikom se upravlja na individualnom i na nivou portfolija.

IRF CG je izmjenom postojećih i donošenjem novih akata unaprijedio sistem kontrole kreditnog rizika kroz unapređenje procedure o upravljanju kreditnim rizikom putem izmjena rejting sistema. Dodatno, unaprijeđen je i sistem upravljanja nekvalitetnim plasmanima, što je rezultiralo i boljim kvalitetom kreditnog portfolija. Ovo je dokazano smanjenjem nivoa nekvalitetnih plasmana na 7,13%, što je za 2,37% manje u odnosu na prethodnu godinu ili za 10,36 mil EUR. Značaj ovog uspjeha je još veći ako se uzme u obzir nestabilnost tržišta uzrokovana ratom u Ukrajini, što je rezultiralo rastom cijena sirovina, energenata, te inflatornim kretanjima, donoseći nove izazove za privrednike. Međutim, IRF CG je nastavio intenzivnu kreditnu podršku, i to posebno kroz kredite za finansiranje obrtnih sredstava i likvidnosti za pripremu sezone i prevazilaženje problema sa kojima se susreo veliki broj privrednika.

Dakle, u ranijem periodu IRF CG u svom poslovanju je koristio koncept upravljanja rizicima u skladu sa regulativom koju je propisala Centralna banka Crne Gore, ali i u skladu sa najboljom bankarskom praksom. Od izuzetnog značaja je da se naglasi da CBCG radi na izradi podzakonskih akata koja će se odnositi na buduće poslovanje RB CG kako bi se standardi poslovanja banke podigli na viši nivo, a samim tim minimizirali rizici u poslovanju.

RB CG će u 2025. godini, kao pravni naslednik IRF CG, nastaviti kreditiranje svih potreba privrede: održavanje likvidnosti, investicione aktivnosti i ostale razvojne projekte. Ovo će predstavljati poseban izazov u poslovanju RB CG uzevši u obzir uvećan nivo rizika. U tom smislu biće neophodno kontinuirano unapređenje procedura i politika upravljanja rizikom, sa ciljem održavanja finansijske stabilnosti RB CG.

5. Monitoring porfolija

IRF CG je u prethodnom periodu vršio kontinuiranu kontrolu i monitoring odobrenih finansijskih plasmana u cilju upoznavanja sa svim promjenama i okolnostima koje mogu ugroziti servisiranje dospjelih i tekućih obaveza klijenta tokom perioda otplate kredita, kontrolu redovnosti naplate i poštovanje obaveza iz ugovora, proaktivan pristup sa neophodnim preventivnim mjerama u cilju poboljšanja kvaliteta portfolija, kao i kontrolu namjenskog korišćenja finansijskih plasmana.

Rezultat sprovedenih aktivnosti je eliminisanje ili ublažavanje okolnosti koje mogu potencijalno da ugroze ostvarivanje prihoda IRF CG, kao i utvrđivanje da su se odobrena kreditna sredstva koristila namjenski, što u krajnjem doprinosi razvoju i rastu finansiranih korisnika, poboljšanju njihove konkurentnosti i likvidnosti.

IRF CG, kako na dnevnom, tako i na mjesečnom nivou, vrši dostavljanje podataka Centralnoj banci Crne Gore o novoodobrenim plasmanima a, takođe, u skladu sa procedurama CBCG, sačinjava izvještaje na nivou cjelokupnog portfolija po klasifikacionim grupama.

U sledećoj tabeli prikazana je struktura 1,971 aktivna plasmana:

- *Struktura plasmana prema urednosti otplate:*

Broj dana	Broj partija	% u ukupnom broju plasmana	Saldo plasmana	% u ukupnom saldu
0-30	1,841	93.40%	334,115,452	95.86%
31-60	52	2.64%	4,070,137	1.17%
61-90	3	0.15%	47,898	0.01%
91-150	4	0.20%	303,266	0.09%
151-270	0	0.00%	0	0.00%
271-365	1	0.05%	36,567	0.01%
preko 365	70	3.55%	9,979,618	2.86%
UKUPNO	1,971	100.00%	348,552,938	100.00%

Plasmani koji čine nekvalitetnu aktivu (plasmani u kašnjenju većem od 90 dana) čine zbirno 2.96% ukupnog salda portfolija na dan 31.12.2024. godine.

- *Struktura plasmana prema klasifikacionim grupama*

Klasifikacione grupe	Broj partija	% u ukupnom broju plasmana	Saldo plasmana	% u ukupnom saldu	Iznos rezervacija
A	204	10.35%	103,784,068	29.78%	0.00
B1	573	29.07%	123,972,434	35.57%	2,478,952
B2	1052	53.37%	95,959,447	27.53%	6,648,907
C1	42	2.13%	3,432,294	0.98%	686,459
C2	21	1.07%	3,695,077	1.06%	1,478,031
D	5	0.25%	7,685,516	2.20%	5,379,861
E	74	3.75%	10,024,102	2.88%	10,019,578
UKUPNO	1,971	100.00%	348,552,938	100.00%	26,691,788

Plasmani koji čine nekvalitetnu aktivu (plasmani klasifikovani u C1, C2, D i E) čine zbirno 7.13% ukupnog salda portfolija na dan 31.12.2024. godine.

Direktni kreditni plasmani IRF CG klasifikovani u kategorijama C1, C2, D i E, posmatrani u odnosu na ukupan broj i saldo direktnih aktivnih kredita prikazani su na grafiku broj 1 i 2:

Grafik 1: Aktivni direktni krediti koji su klasifikovani u C1, C2, D i E klasifikaciju po broju i po djelatnostima:

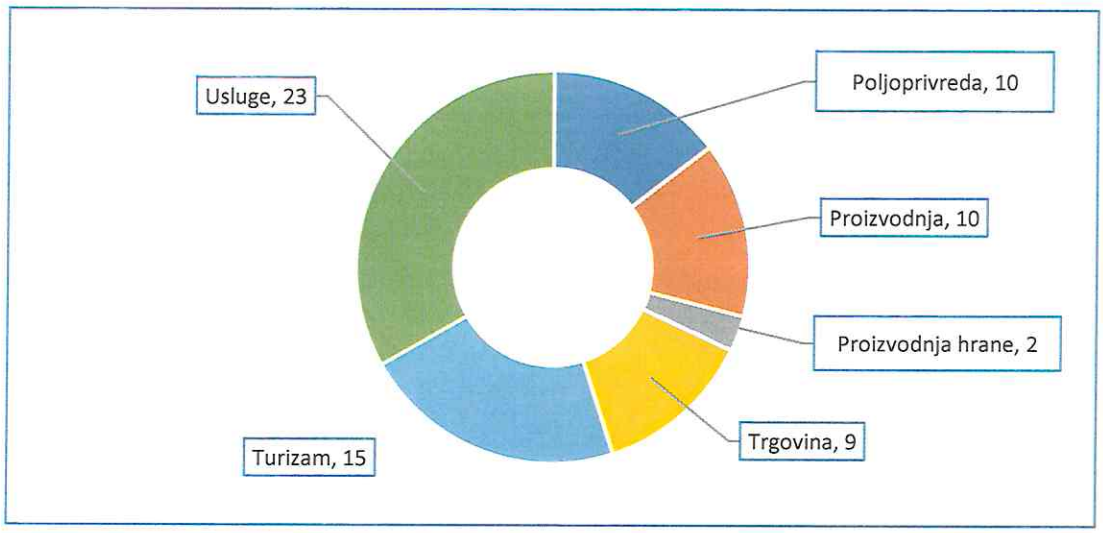

Grafik 2: Aktivni direktni krediti koji su klasifikovani u C1, C2, D i E klasifikaciju po saldu i po djelatnostima:

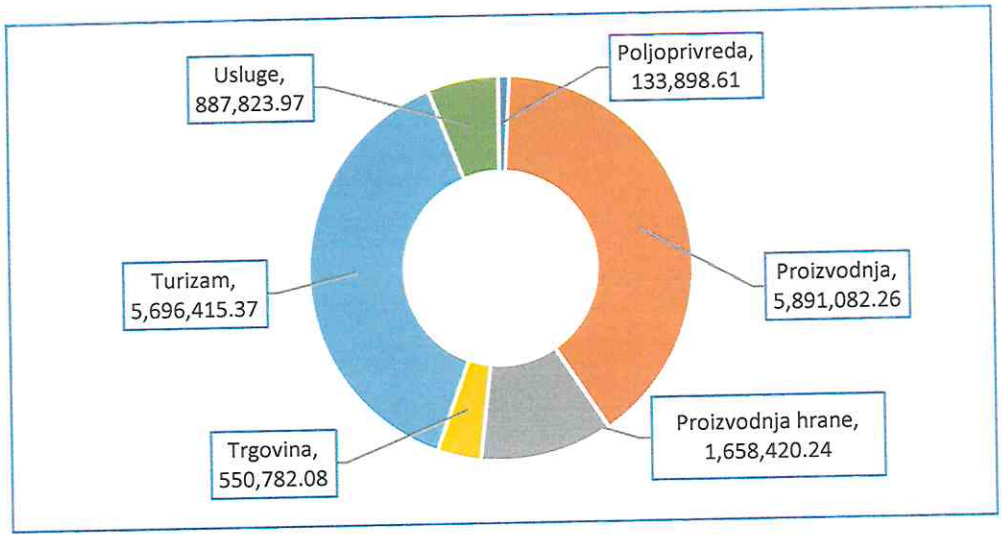

Dakle, posmatrajući nekvalitetnu aktivu IRF CG u kategorijama C1, C2, D i E po broju odobrenih kredita, najviše je bilo onih kredita koji su odobreni i realizovani u uslužnoj djelatnosti (23 plasmana odnosno 33.33%).

Međutim, ukoliko se posmatra saldo nekvalitetnih plasmana u odnosu na ukupan saldo direktnih aktivnih kredita, u tom slučaju najveće učešće ovakvih plasmana je u oblasti proizvodnje (2.05%).

Posmatrano po mjestu realizacije investicije, odnosno po regionu u kom su se realizovala sredstva, struktura po broju i saldu je sljedeća:

Struktura po broju kredita *Struktura po saldu*

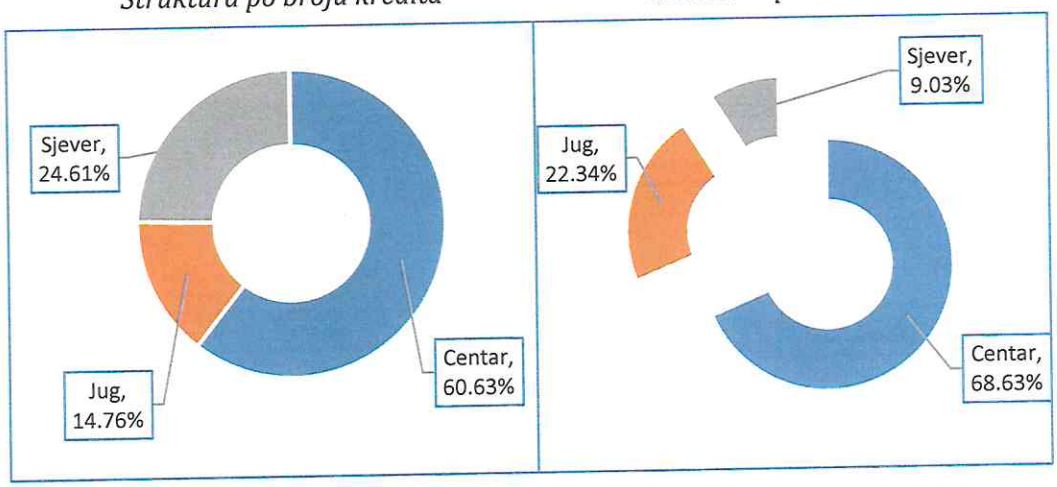

U cilju održavanja rizika na prihvatljivom nivou, IRF CG primjenjuje tehnike ublažavanja kreditnog rizika na nivou pojedinačnog plasmana putem poštovanja limita izloženosti i pribavljanja prihvatljivih instrumenata obezbjeđenja u cilju sekundarne naplate.

Nakon odobrenja plasmana vrši se praćenje plasmana i poslovanja klijenata kroz redovan i vanredni monitoring u cilju pravovremene identifikacije signala upozorenja.

U skladu sa Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore, uspostavljen je sistem praćenja strukture i kvaliteta različitih djelova kreditnog portfolija u skladu sa prirodom, veličinom i kompleksnošću ukupnog portfolija IRF CG, koji omogućava detektovanje potencijalnih problema u različitim biznis segmentima.

6. Upravljanje operativnim rizicima u IRF CG

Operativni rizik je rizik nastanka gubitka u poslovanju IRF CG koji proizilazi iz neadekvatnih ili neuspjelih internih procesa i sistema, propusta (namjernih i nenamjernih) u radu zaposlenih ili iz spoljnjih događaja, uključujući i pravni rizik. (Odluka o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u IRF CG - član 54)

Cilj upravljanja operativnim rizikom je ograničiti obim potencijalnih gubitaka i vjerovatnoću njihove realizacije na nivo prihvatljiv za IRF CG sa aspekta finansijskog gubitka, a posredno i sa aspekta očuvanja ugleda IRF CG.

Uspostavljeni okvir za upravljanja operativnim rizikom u IRF CG obuhvata:

- ✓ adekvatnu organizacionu strukturu uključujući i potrebne resurse za upravljanje operativnim rizikom,
- ✓ interne akte kojima se definišu načela, postupci i metode upravljanja operativnim rizikom,
- ✓ definisani tok procesa upravljanja operativnim rizikom koji uključuje:
    - identifikaciju operativnog rizika,
    - tretiranje operativnim rizikom (procjena, mitigacija i prihvatanje operativnog rizika),
    - kvantifikovanje operativnog rizika,
    - praćenje i kontrola, kao i izvještavanje o operativnom riziku.

Metodologija mjerenja odnosno procjenjivanja izloženosti operativnom riziku temelji se na prikupljanju i analizi podataka o događajima operativnog rizika, samoprocjeni rizika i uspostavljenih internih kontrola, procjeni rizika informacionog sistema, rezultatima analize uticaja na poslovanje (BIA), uzimajući u obzir implementirani Plan kontinuiteta poslovanja, te procjenu rizika povezanih s eksternalizacijom.

U cilju kontrolisanja operativnog rizika na nivou definisanog apetita, IRF CG u prvom redu primjenjuje mjere za smanjenje izloženosti operativnom riziku kroz sistem internih kontrola, te mjere transfera utvrđenog rizika (osiguranje) u slučajevima gdje je to primjereno. Osim toga, uspostavljen je sistem upravljanja kontinuitetom poslovanja.

IRF CG definiše ključne indikatore operativnog rizika (KRI), kao sistem ranog upozorenja na potencijalno uvećanje rizika, koje prati u skladu sa definisanim internim aktima. Izvještaj sa rezultatima praćenja se podnosi najmanje jednom kvartalno relevantnim odborima (Odbor direktora, Odbor za aktivu i pasivu i Komitete za upravljanje operativnim rizicima).

Izvještaj o štetnim događajima je sastavni dio mjesečne Informacije o izloženosti rizicima u poslovanju IRF CG, koju Služba za upravljanje rizicima dostavlja Odboru direktora.

Za utvrđivanje potrebnog kapitala za operativni rizik, IRF CG koristi jednostavan metod shodno Odluci o načinu izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore (član 10).

7. Akcije / Udjeli

IRF CG je osnivač Društva sa ograničenom odgovornošću „Turistički centar Durmitor" DOO Žabljak (100% vlasničkog udjela), koje upravlja skijalištem „Savin Kuk" na Žabljaku. Cilj osnivanja i poslovanja Društva je unapređenje turističke ponude u Crnoj Gori i privredni razvoj durmitorskog kraja, kroz osavremenjavanje pomenutog Skijališta i sadržaja koje ono nudi. IRF CG je u prethodnom periodu uložio značajna sredstava u rekonstrukciju i modernizaciju skijališta „Savin Kuk", a sve u cilju podizanja kvaliteta usluga i bezbjednosti ovog skijališta. Uvažavajući činjenicu da je IRF CG finansijska institucija koja shodno svojoj misiji ne treba da upravlja turističko-skijališnim resursima Crne Gore, to je u cilju pronalaženja rješenja za adekvatnije i svrsishodnije upravljanje skijalištem Savin Kuk, kao i radi podizanja kvaliteta ukupnih potencijala Društva, i samim tim doprinosa razvoja durmitorskog kraja, IRF CG preduzimao aktivnosti u cilju valorizacije imovine Društva. Istovremeno, u saradnji sa nadležnim državnim organima su obezbijeđena sredstva za neophodna ulaganja u cilju očuvanja infrastrukture i obogaćivanja saržaja koje Društvo nudi (završen projekat dječijeg parka sa tjubing stazama i u toku su pripreme za realizaciju projekta vještačkog osnježavanja).

Takođe, u portfoliju IRF CG se nalazi i 12 (dvanaest) aktivnih akcionarskih društava koja su registrovana kod Centralnog klirinškog depozitarnog društva A.D. Podgorica (CKDD).

R.b.	Učešća u kapitalu koja su registrovana kod CKDD	%učešća u kapitalu
1	Institut Simo Milošević a.d.Igalo	23.64%
2	HTP Ulcinjska rivijera a.d.Ulcinj	7.64%
3	13 Jul-Plantaže a.d.Podgorica	22.22%
4	Montecargo a.d.Podgorica	0.037%
5	Marina a.d.Bar	16.99%
6	Barska plovidba a.d.Bar	16,15%
7	Kotor-projekt ad Kotor	16,65%
8	Montepranzo Bokaprodukt a.d.Tivat	51,40%
9	HTP Berane a.d. Berane	15,35%
10	Jugooceanija a.d.Kotor	14,31%
11	Market a.d.Podgorica	40,07%
12	Crnagoracoop a.d.Danilovgrad	10,62%

Radi se o društvima koja je IRF CG preuzeo iz portfolija bivšeg Fonda za razvoj Republike Crne Gore, koje je ovaj stekao kroz postupak svojinsko upravljačke transformacije i privatizacije privrede. Od navedenog broja društava, njih 7 (sedam) obavlja svoju poslovnu djelatnost, dok preostala društva godinama ne obavljaju svoju djelatnost i nemaju svoje organe upravljanja.

8. Investicione nekretnine i stečena aktiva

IRF CG posjeduje u svom vlasništvu značajan broj investicionih nekretnina u Podgorici, Danilovgradu, Herceg Novom, Nikšiću, Bijelom Polju, Rožajama i Baru, a koje je sticao u prethodnom periodu na osnovu zaključaka i preporuka Vlade Crne Gore ili na drugi zakonit način u postupku naplate spornih potraživanja.

IRF CG je tokom 2024. godine, imajući u vidu poremećaje uzrokovane usljed globalnih dešavanja, a koji su se reflektovali i na Državu Crnu Goru, preduzimao aktivnosti u cilju stvaranja neophodnih preduslova radi valorizacije nepokretnosti, po principu individualnog pristupa svakoj nepokretnosti pojedinačno, uz posebno razmatranje i ispitivanje postojanja tražnje za kupovinom navedenih nepokretnosti.

Shodno tome, IRF CG je u toku 2024. godine valorizovao nepokretnosti u svom vlasništvu na teritoriji Opštine Žabljak.

9. Aktivnosti iz domena pravnih poslova

Pravna služba IRF CG je i tokom 2024. godine nastavila sa aktivnostima iz svoje redovne nadležnosti i u tom pravcu sprovodila je aktivnosti utvrđene aktima IRF CG. Služba zastupa IRF CG u postupcima pred nadležnim sudskim i upravnim organima.

Po pitanju zahtjeva za slobodan pristup informacijama, tokom 2024. godine, zaključno sa 31.12.2024. godine, IRF CG je ukupno podnijeto 38 zahtjeva za slobodan pristup informacijama. U vezi sa tim, donešeno je: 32 rješenja o dozvoli pristupa, 5 rješenja o odbijanju pristupa zbog neposjedovanja traženih informacija, dok je po 1 zahtjevu podnosilac zahtjeva obaviješten u vezi sa traženim informacijama.

U skladu sa Planom javnih nabavki IRF CG za 2024. godinu i odredbama Zakona o javnim nabavkama i ("Sl. list Crne Gore" br. 74/19, 3/23, 11/23 i 84/24) u toku poslovne 2024. godine pokrenuto je 27 (dvadeset i sedam) postupaka javnih nabavki.

10. Informacione tehnologije - podrška poslovnim procesima

Služba za informacione tehnologije aktivno je učestvovala u svim ključnim projektima IRF CG, sa posebnim fokusom na razvoj novih i unapređenje postojećih proizvoda i usluga. Pored planiranja i implementacije neophodne informacione podrške, Služba predlaže nova IT rješenja i osigurava resurse za njihovu realizaciju. Takođe, održava intenzivnu saradnju s dobavljačima, kako bi obezbijedila efikasnu implementaciju odobrenih rješenja, djelujući kao posrednik između poslovnih funkcija IRF CG i eksternih partnera.

Tokom 2024. godine, Služba za informacione tehnologije je nastavila sa jačanjem IT infrastrukture kroz niz strateških aktivnosti. Izvršena je nabavka i implementacija agregata na primarnoj lokaciji u Podgorici, čime je dodatno osiguran kontinuitet poslovanja u slučaju nestanka električne energije. Uspješno je testiran i unaprijeđen plan kontinuiteta poslovanja na Disaster Recovery (DR) lokaciji u Bijelom Polju, uz dodatnu optimizaciju performansi sistema za brži oporavak u slučaju incidenta na primarnoj lokaciji. Takođe, izvršena je nadogradnja mrežne i komunikacione opreme u cilju poboljšanja stabilnosti i sigurnosti IT sistema.

Ove aktivnosti predstavljaju dio šire strategije digitalne transformacije IRF CG, s ciljem osiguravanja visoko pouzdanog i sigurnog IT okruženja.

11. Marketing i PR

IRF CG je imao ključnu ulogu u razvoju crnogorske ekonomije, osnažujući preduzetništvo, mala i srednja preduzeća, kao i kapitalne i infrastrukturne projekte. U godini punoj izazova

na finansijskom tržištu, uz rad na ispunjenju godišnjeg plana i aktivnostima na transformaciji institucije, IRF CG je uspio da premaši zacrtani godišnji plan za 24%.

Kako bi se intenzivirale aktivnosti posvećene podsticaju preduzetništva, kao načina otvaranja novih radnih mjesta, IRF CG je intenzivno radio na projektima koji imaju za cilj obezbjeđivanje što povoljnijih instrumenata podrške i širenje grupe proizvoda. IRF CG je i tokom 2024. godine, putem obilazaka potencijalnih i postojećih klijenata, učešća na sajmovima i putem promocije reprezentativnih klijenata i njhovih uspješnih biznis priča, promovisao najpovoljnije uslove kreditiranja i djelovao podsticajno prema crnogorskim preduzetnicima, poljoprivrednicima i preduzećima.

Kad je u pitanju snažan podsticaj osnaživanja ženskog preduzetništva, IRF CG je podrškom projekta ŽIG „Ženski biznis", omogućio ženskim biznisima lakši pristup finansijskoj podršci iz svoje ponude. Sporazumom o saradnji koji je ovim povodom potpisan sa Sekretarijatom za konkurentnost, definisane su oblasti saradnje koje treba da doprinesu prepoznavanju „stvarnih ženskih preduzeća" radi olakšanog pristupa finansiranju, a u cilju unapređenja poslovne aktivnosti žena i uopšte rodne ravnopravnosti.

U cilju digitalizacije procesa, ubrzanja i pojednostavljenja procedura kreditiranja i ujedno poboljšanja poreske naplate, potpisan je Sporazum o saradnji sa Poreskom upravom, kako bi se omogućio pristup elektronskim bazama podataka Poreske uprave. Putem razmjene podataka, smanjuje se rizik zloupotrebe i korisnicima olakšavaju procesi administracije.

U cilju promocije uslova kreditiranja i podsticanja na otpočinjanje biznisa, organizovano je učešće na sajmovima. IRF CG je i ove godine, tradicionalno učestvovao na Sajmu mladih preduzetnika, koji je organizovala Unija mladih preduzetnika, i ovom podrškom pokazao društvenu odgovornost i posvećenost razvoju preduzetništva, sa posebnim akcentom na mlade u biznisu.

IRF CG, kao tradicionalno najznačajniji partner crnogorske privrede, posvećen ulaganjima u poljoprivredu, posebnu pažnju je posvetio promociji ove djelatnosti, u cilju pospješivanja poljoprivredne proizvodnje i motivacije crnogorskih poljoprivrednih proizvođača na dodatna ulaganja. Obilasci i online promocije sa PR pričama o uspješnim klijentima, imale su za cilj da zainteresuju ranjive ciljne grupe, prvenstveno žene i mlade u manje razvijenim opštinama, na pokretanje ili unapređenje biznisa u oblasti poljoprivrede.

Ulaganje u obnovljive izvore energije i energetsku efikasnost, jedan je od ključnih prioriteta IRF CG, koji zajedno sa partnerima doprinosi izgradnji održive i konkurentne crnogorske privrede. U tom cilju, IRF CG je sa Elektroprivredom Crne Gore potpisao ugovor za finansiranje projekta "Solari 5000+ 70MW", vrijedan 10 miliona eura, kojim je obuhvaćeno posredovanje u finansiranju, nabavci i puštanju u rad fotonaponskih sistema domaćinstvima i poslovnim subjektima u Crnoj Gori.

Fokus IRF CG je, osim pomenutog, usmjeren i na jačanje društvene odgovornosti institucije, koja je kao takva prepoznata ne samo kod nas, već i kod međunarodnih partnera. Takođe, IRF CG je institucija koja snažno podržava mlade, ne samo kroz podsticajne kreditne linije za razvoj preduzetništva, već i kroz druge društveno-odgovorne aktivnosti koje za cilj imaju veću inkluziju mladih. Stoga je IRF CG i ove godine podržao projekat „Social Impact Award" (SIA), koji predstavlja evropski program podrške društvenom preduzetništvu mladih, a IRF CG je u ovom projektu prepoznao potencijal da dodatno osnaži i ohrabri mlade, buduće liderke i lidere, preduzetnice i preduzetnike koji u biznisu ne vide isključivo ekonomski interes, već preduzetništvo posmatraju i kao priliku da pokrenu promjene koje su bitne za društvo i zajednicu.

12. Interna revizija u IRF CG

Kao dio sistema upravljanja i unutrašnjih kontrola, unutrašnja revizija pruža nezavisno i objektivno uvjeravanje i savjetodavne usluge u cilju doprinosa unapređenju poslovanja IRF CG. Odjeljenje za unutrašnju reviziju organizaciono je nezavisno u obavljanju poslova. Za svoj rad unutrašnji revizori odgovaraju Odboru direktora. Tokom ove godine aktivnosti unutrašnje revizije su bile usmjerene na realizaciji planiranih revizija u skladu sa usvojenim Godišnjim planom za 2024. godinu. Dalje aktivnosti su se odnosile na praćenje realizacije preporuka i izvještavanje u tom dijelu. Tokom ove godine donešen je Plan kontinuiranog profesionalnog usavršavanja unutrašnjeg revizora. Na taj način je Unutrašnjoj revizorki data mogućnost da unapređuje svoje znanje, vještine i ostale sposobnosti kroz kontinuirano profesionalno usavršavanje.

Krajem 2024. godine usvojen je Zakon o Razvojnoj banci Crne Gore gdje je interna revizija jedna od tri prepoznate kontrolne funkcije, uspostavljena u skladu sa zakonom kojim se uređuju upravljanje i unutrašnje kontrole u javnom sektoru.

13. Analiza finansijskog položaja i rezultata poslovanja

IRF CG je u 2024. godini ostvario pozitivan poslovni u iznosu od 8.046.295 EUR.

Na visok pozitivan rezultat, osim dobre realizacije prihoda, utiče u velikoj mjeri neto efekat smanjenja ispravki vriijednosti, u odnosu na 31.12.2023. godine, za 5.8 mil EUR, kao rezultat dobre naplata plasmana, kako redovnom naplatom, tako i usljed prijevremenih otplata.

Poslovni prihodi su iznosili 13.076.828 EUR, što je u nivou prihoda ostvarenih u 2023. godini. Strukturu poslovnih prihoda čine: prihodi od kamata po osnovu dugoročnih, kratkoročnih kredita i faktoringa u iznosu od 11.475.009 EUR, prihodi od naknada po osnovu kredita i faktoringa u iznosu od 524.825 EUR, prihodi od kamata na depozite oročene tokom 2024.

godine u iznosu od 219.648 EUR, kao i ostali prihodi (prihodi po osnovu zateznih kamata po kreditima i faktoringu) u iznosu od 857.346 EUR.

Rashodi, bez troškova ispravke vrijednosti su iznosili 10.973.283 EUR, dok je neto promjena ispravke vrijednosti negativna i iznosi -5.816.100 EUR. Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi su iznosili 3.095.480 EUR. Finansijski rashodi, po osnovu kamate i drugi finansijski rashodi po osnovu izvora finansiranja, su u 2024. godini iznosili 3.527.364 EUR. Poreski rashod perioda iznosi 1.650.279 EUR.

Vrijednost aktive (imovine) IRF CG na 31. decembar 2024. godine iznosi 419.484.532 EUR, što predstavlja pad od 3% u odnosu na kraj 2023. godine. Prilikom procjene neto imovine IRF CG, a za potrebe registracije Razvojne banke CG, izvršena je procjena obezvređenja uloga u društvu TC „Durmitor" doo Žabljak, u iznosu 736H EUR, uvažavajući pretpostavku očekivanog negativnog rezultata ovog društva za 2024. godinu, uz dodatno usklađivanje sa stanjem neto kapitala u poslovnim knjigama ovog društva.

Na kraju 2024. godine iznos kapitala je 109.390.517 EUR, što predstavlja rast od 6% u odnosu na 2023. godinu. Rast je uslovljen činjenicom da je na kraju 2024. godine ostvarena značajna dobit, dok je evidentiran efekat povećanja negativnih rezervi iz prethodnog perioda, u iznosu od 2.160.092 EUR, po osnovu učešća IRF CG u vlasništvu drugih subjekata, u odnosu na 2023. godinu, najvećim dijelom zbog vrednovanja akcija privrednog društva "Plantaže", u kojoj IRF CG u kapitalu učestvuje sa 22,22%.

Obaveze po osnovu izvora finansiranja prema međunarodnim finansijskim institucijama na kraju 2024. godine iznose 304.433.541 EUR i smanjene su 7% u odnosu na 2023. godinu. Važno je ukazati da je krajem decembra 2024. godine izvršena avansna uplata obaveza prema međunarodnim finansijskim institucijama po osnovu dospijeća za januar 2025. godine u iznosu od 6.596.455 EUR, kako bi se obezbijedio adekvatan pristup tokom procesa transformacije IRF CG u Razvojnu banku Crne Gore. Tokom 2024. godine IRF CG je koristio finansijska sredstva odobrena od strane Evropske investicione banke, Razvojne banke Savjeta Evrope i Francuske razvojne agencije.

ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI - BILANS STANJA		
POZICIJA	2024	2023
A K T I V A		
A. NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL		
B. STALNA IMOVINA	230,464,571	256,656,085
I NEMATERIJALNA ULAGANJA	204,945	256,130
II NEKRETNINE, POSTROJENJA, OPREMA I BIOLOŠKA SREDSTVA	4,231,581	4,158,018
III DUGOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI I DUGOROČNA POTRAŽIVANJA	226,028,045	252,241,938
C. ODLOŽENA PORESKA SREDSTVA		
D. OBRTNA SREDSTVA	188,721,471	176,714,540
I. ZALIHE	1,438	10,489
II. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA	39,472,739	29,136,645
III. KRATKOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI	78,038,511	74,659,048
IV. GOTOVINA NA RAČUNIMA I U BLAGAJNI	70,659,297	72,313,770
V. STALNA SREDSTVA NAMJENJENA PRODAJI I SREDSTVA POSLOVANJA KOJE JE OBUSTAVLJENO	549,485	594,588
E. AKTIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA	298,491	342,329
F. UKUPNA AKTIVA	**419,484,532**	**433,712,954**
PASIVA		
A. KAPITAL	109,390,517	103,504,314
I. OSNOVNI KAPITAL	105,736,355	105,736,355
II. NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL		
III. EMISIONA PREMIJA		
IV. REZERVE	- 16,186,128	- 14,026,036
VI. NERASPOREDJENI DOBITAK ILI GUBITAK	19,840,291	11,793,996
1. Neraspoređeni dobitak ranijih godina	11,793,996	2,793,670
2. Neraspoređeni dobitak tekuće godine	8,046,295	9,000,326
3. Gubitak ranijih godina	-	-
4. Gubitak tekuće godine	-	-
VIII. UČEŠĆE KOJE NE OBEZBJEĐUJE KONTROLU		
B. DUGOROČNA REZERVISANJA I DUGOROČNE OBAVEZE	248,189,718	277,489,268
C. ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE	105,024	107,254
D. DUGOROČNI ODLOŽENI PRIHODI I PRIMLJENE DONACIJE	-	-
E. KRATKOROČNA REZERVISANJA I KRATKOROČNE OBAVEZE	60,387,064	51,213,127
F. PASIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA	1,412,209	1,398,990
G. UKUPNA PASIVA	**419,484,532**	**433,712,954**

ISKAZ O UKUPNOM REZULTATU - BILANS USPJEHA		
Pozicija	2023	2023
1. Prihodi od prodaje - neto prihod	13,076,829	13,130,864
2. Promjena vrijednosti zaliha gotovih proizvoda i nedovršene proizvodnje	-	-
3. Prihodi od aktiviranja učinaka i robe	-	-
4. Ostali prihodi iz poslovanja	125,778	190,957
5. Troškovi poslovanja	1,939,382	1,130,168
6. Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi	3,095,480	2,791,496
7. Rashodi po osnovu vrijednosnog usklađivanja imovine	736,293	504,846
8. Ostali rashodi iz poslovanja	- 5,791,617	- 4,152,820
I. Poslovni rezultat	13,223,068	13,048,131
9. Prihodi po osnovu učešća u kapitalu	-	-
10. Prihodi od ostalih finansijskih ulaganja i zajmova	-	-
11. Ostali pr. po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorene zaštite	871	88
12. Vrijednosno usklađivanje kratk. fin sredstava i fin. ulaganja koji su dio ob. imovine	-	-
13. Rashodi po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorene zaštite	3,527,364	3,150,433
II. Finansijski rezultat	- 3,526,493	- 3,150,345
III. Rezultat iz redovnog poslovanja prije oporezivanja	9,696,574	9,897,786
IV. Neto rezultat poslovanja koje je obustavljeno	-	-
V. Rezultat prije oporezivanja	9,696,574	9,897,786
14. Poreski rashod perioda	1,650,279	897,460
15. Dobitak ili gubitak nakon oporezivanja	**8,046,295**	**9,000,326**

Predsjednik Upravnog odbora

Nikola Tripković

RAZVOJNA BANKA CRNE GORE · PODGORICA

BDO

INVESTICIONO-RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA
(sada: Razvojna banka Crne Gore AD Podgorica)

Konsolidovani finansijski iskazi za 2024. godinu

i

Izvještaj nezavisnog revizora

SADRŽAJ

BDO

Tel: +382 20 228 449
Fax: +382 20 228 449
www.bdo.co.me

Bulevar Svetog Petra Cetinjskog 149
81000 Podgorica
Crna Gora

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA

Akcionarima Razvojne banke Crne Gore AD, Podgorica

Mišljenje

Izvršili smo reviziju priloženih konsolidovanih finansijskih iskaza "Investiciono-razvojni fond Crne Gore" a.d., Podgorica (dana 31. decembra 2024. godine, registrovana kao Razvojna banka Crne Gore AD Podgorica, u daljem tekstu: "Matično društvo") i zavisnog pravnog lica "Turistički centar Durmitor" d.o.o., Žabljak (zajedno u daljem tekstu "Grupa"), koji obuhvataju konsolidovani iskaz o finansijskoj poziciji na dan 31. decembra 2024. godine i konsolidovani iskaz o ukupnom rezultatu, konsolidovani iskaz o promjenama na kapitalu i konsolidovani iskaz o novčanim tokovima za godinu koja se završava na taj dan, kao i napomene uz konsolidovane finansijske iskaze koje sadrže materijalne računovodstvene politike i ostala obelodanjivanja.

Po našem mišljenju, priloženi konsolidovani finansijski iskazi prikazuju istinito i objektivno, po svim materijalno značajnim aspektima, konsolidovanu finansijsku poziciju Grupe na dan 31. decembra 2024. godine, kao i konsolidovane rezultate njenog poslovanja i konsolidovane tokove gotovine za godinu koja se završava na taj dan u skladu sa računovodstvenim propisima važećim u Crnoj Gori, Zakonom o Investiciono-razvojnom fondu Crne Gore i računovodstvenim politikama objelodanjenim u Napomeni 3. uz konsolidovane finansijske iskaze.

Osnova za mišljenje

Reviziju smo izvršili u skladu sa Zakonom o reviziji ("Službeni list Crne Gore", br. 001/17) i Međunarodnim standardima revizije (MSR). Naše odgovornosti u skladu sa tim standardima detaljnije su opisane u odjeljku našeg izvještaja *Odgovornosti revizora za reviziju konsolidovanih finansijskih iskaza*. Mi smo nezavisni u odnosu na Grupu u skladu sa Etičkim kodeksom za profesionalne računovođe Odbora za međunarodne etičke standarde za računovođe ("IESBA Kodeks") i etičkim zahtjevima koji su relevantni za našu reviziju konsolidovanih finansijskih iskaza u Crnoj Gori, i ispunili smo naše druge etičke odgovornosti u skladu sa ovim zahtjevima i IESBA Kodeksom. Smatramo da su revizijski dokazi koje smo pribavili dovoljni i odgovarajući da nam pruže osnovu za izražavanje našeg mišljenja.

Ključna revizijska pitanja

Ključna revizijska pitanja su pitanja koja su, po našem profesionalnom rasuđivanju, bila od najvećeg značaja u našoj reviziji konsolidovanih finansijskih iskaza za tekući period. Ova pitanja su razmatrana u kontekstu revizije konsolidovanih finansijskih iskaza u cjelini i formiranju našeg mišljenja o njima, i mi ne izražavamo zasebno mišljenje o ovim pitanjima.

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA

Akcionarima Razvojne banke Crne Gore AD, Podgorica (Nastavak)

Ključna revizijska pitanja (Nastavak)

Ključno revizijsko pitanje	Primijenjene procedure revizije
1. Adekvatnost obezvređenja plasmana po dugoročnim i kratkoročnim kreditima i faktoringu Napomene 3.13, 11, 20, 23 i 38 uz konsolidovane finansijske iskaze	
Odmjeravanje troškova umanjenja vrijednosti dugoročnih i kratkoročnih kredita i faktoringa smatra se ključnim revizijskim pitanjem jer određivanje pretpostavki za očekivane kreditne gubitke zahtijeva značajan nivo profesionalnog rasuđivanja od strane rukovodstva Grupe. Potraživanja po datim dugoročnim i kratkoročnim kreditima i faktoringu su na dan 31. decembra 2024. godine, iznosila EUR 348.015.356 hiljada (EUR 370.100.797 hiljada na dan 31. decembra 2023. godine), dok je ukupan iznos ispravke vrijednosti ovih potraživanja iznosio EUR 25.378.743 hiljada na dan 31. decembra 2024. godine (EUR 31.541.953 hiljada na dan 31. decembra 2023. godine). Ova rezervisanja za gubitke predstavljaju najbolju procjenu rukovodstva u pogledu očekivanih gubitaka za kreditni portfolio na datum bilansa stanja. Ključne oblasti rasuđivanja uključuju tumačenje zahtjeva za obračun obezvređenja u skladu sa Međunarodnim standardom finansijskog izvještavanja 9: Finansijski instrumenti, što se odražava na model očekivanih kreditnih gubitaka Grupe, identifikaciju izloženosti kod kojih je došlo do značajnog povećanja kreditnog rizika (za koje se očekivani kreditni gubitak računa tokom cijelog životnog vijeka finansijskog instrumenta), parametre i pretpostavke koje se koriste u modelu očekivanih kreditnih gubitka, kao što je finansijsko stanje druge ugovorne strane i očekivani budući novčani tokovi, kao što je obelodanjeno u 3.13, 11, 20, 23. i 38. kao i procjene i pretpostavke očekivanih ishoda u scenarijima pri obračunu obezvrjeđenja za individualno procijenjene plasmane. Mogući ishodi zasnivaju se na diskontovanim novčanim tokovima efektivnom kamatnom stopom za individualno procijenjene plasmane i uključuju procjenjivanje i druge kompleksne oblasti, kao što su indikatori obezvrjeđenja, vjerovatnoće relevantnih scenarija za očekivane buduće novčane tokove i prognoze samih novčanih tokova, uključujući realizaciju sredstava obezbjeđenja. Rukovodstvo Grupe je objelodanilo dodatne informacije u napomenama uz konsolidovane finansijske iskaze, i to napomene 3.13, 11, 20, 23. i 38.	Na osnovu naše procjene rizika i poznavanja poslovanja bankarskog sektora, ispitali smo troškove obezvrjeđenja kredita i procijenili primijenjenu metodologiju, kao i korišćene pretpostavke, a u skladu sa opisom ključnog revizijskog pitanja. Naše revizorske procedure su obuhvatile sljedeće elemente: • Procjena ključnih kontrola nad pretpostavkama koje se koriste u modelima očekivanog kreditnog gubitka (ECL) za procjenu kreditnog rizika vezanog za izloženost i očekivane buduće novčane tokove dužnika; • Prikupljanje i detaljno testiranje dokaza koji uključuju pretpostavke korišćene u modelima očekivanog kreditnog gubitka koji su primijenjeni u rasporedu u nivoe kreditnog kvaliteta. Testiranje pretpostavki koje se primjenjuju da bi se utvrdila dvanaestomjesečna i višegodišnja vjerovatnoća neispunjavanja obaveza (PD i mPD) i utvrđivanje ovih vjerovatnoća, uključujući i provjeru primjene forward looking komponente. Provjera metode primijenjene za dobijanje vjerovatnoće gubitaka po osnovu nemogućnosti naplate potraživanja (LGD); • Analiza ključnih kretanja portfolija visokog rizika iz prethodnog perioda u odnosu na industrijske standarde i istorijske podatke; • Procjena adekvatnosti određenih odluka rukovodstva Grupe u poređenju sa određenim makro prognozama primijenjenim u modelima očekivanog kreditnog gubitka; • Evaluacija primijenjenih metodologija korišćenjem našeg znanja i iskustva u industriji; • Procjenu tačnosti i potpunosti objelodanjivanja u konsolidovanim finansijskim iskazima.

BDO

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA

Akcionarima Razvojne banke Crne Gore AD, Podgorica (Nastavak)

Skretanje pažnje

Skrećemo pažnju na sledeća pitanja:

a) Kao što je objelodanjeno u Napomeni 34 - Potencijalne obaveze, do dana izdavanja ovih konsolidovanih finansijskih iskaza pitanje zajma zaključenog 05. juna 2015. godine, a aneksiranog 11. avgusta 2020. godine sa Abu Dabi Fondom za razvoj, čiji je korisnik sredstava bilo Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja (u daljem tekstu MP) kao i pitanje spornih kredita odobrenih krajnjim korisnicima iz sredstava tog zajma, ostalo je neriješeno. Na osnovu ugovora o poslovnoj saradnji zaključenih između MP i matičnog društva 2015. godine i 2017. godine, u skladu sa zaključcima Vlade, matično društvo je, u svojstvu komisionara, u svoje ime a za račun MP, vršilo plaćanje obaveza prema Abu Dabi Fondu za razvoj, sa računa MP kod Prve banke Crne Gore a.d. Podgorica, administriralo zajam Abu Dabi Fonda za razvoj i kredite odobrene krajnjim korisnicima, pružalo tehničko-pravnu pomoć Zaštitniku imovinsko-pravnih interesa Crne Gore, kao i pružalo druge usluge shodno zahtjevu MP. U predmetima u kojima korisnici kredita nisu izmirivali svoje obaveze i gdje su ugovori raskinuti postupke prinudne naplate, u skladu sa članom 53 Zakona o državnoj imovini, vodi zaštitnik imovinsko pravnih interesa Crne Gore, za povjerioca MP, osim u slučaju jednog kredita, gdje postupak prinudne naplate, posredstvom javnog izvršitelja, sprovodi matično društvo. Vlada Crne Gore je, radi rješavanja ovog pitanja, donijela više zaključaka tokom 2021. i 2022. godine. Međutim, do dana izdavanja ovog izvještaja, konačna odluka nadležnih organa po ovom pitanju nije donijeta. Sve transakcije povezane sa ovim projektom su izvršene posredstvom računa MP.

Na dan 31. decembar 2024. godine ukupne obaveze za glavnicu po zajmu iznose 21.684.971 USD.

Ove potencijalne obaveze nisu procjenjivane prilikom utrđivanja fer vrijednosti kapitala matičnog društva, koja je korišćena kao osnov za upis osnivačkog kapitala Razvojne banke Crne Gore A.D. Podgorica.

Rukovodstvo Grupe je razmotrilo ovo pitanje u skladu sa zahtjevima MRS 37 - Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna imovina, i zaključilo da ne postoje uslovi za priznavanje rezervisanja, već da predmet predstavlja potencijalnu obavezu koja je odgovarajuće objelodanjena u napomenama uz konsolidovane finansijske iskaze.

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA

Akcionarima Razvojne banke Crne Gore AD, Podgorica (Nastavak)

Skretanje pažnje (nastavak)

b) Kao što je objelodanjeno u Napomeni 1.2. - Osnivanje Razvojne banke Crne Gore AD, dana 9. oktobra 2024. godine donijet je Zakon o Razvojnoj banci („Službeni list CG" br. 99/24) kojim se uređuje osnivanje, djelatnost, poslovanje, organizacija i nadzor nad radom Razvojne banke Crne Gore (u daljem tekstu: „Razvojna banka"). Navedenim zakonom, između ostalog, propisano je da osnivački kapital Razvojne banke čini kapital preuzet od matičnog društva. Dalje, u skladu sa Odlukom o osnivanju Razvojne banke Crne Gore A.D. Podgorica, donijetom dana 20. decembra 2024. godine („Službeni list CG", br. 122/24) osniva se jednočlano akcionarsko društvo Razvojna banka Crne Gore A.D. Podgorica, simultanim putem. U skladu sa navedenom odlukom, utvrđen je osnivački kapital Razvojne banke koji čini cjelokupni kapital matičnog društva. Ukupna vrijednost osnivačkog kapitala iznosi EUR 107.508.716 i utvrđena je na osnovu izvještaja o procjeni vrijednosti kapitala matičnog društva sa stanjem na dan 30. septembar 2024. godine. Na osnovu rješenja Centralnog registra privrednih subjekata od 31. decembra 2024. godine, registrovana je promjena podataka pri čemu je izbrisan naziv Investiciono-razvojni fond Crne Gore A.D. Podgorica, a kao novi naziv registrovana je Razvojna banka Crne Gore AD Podgorica. Istim rješenjem izvršena je i registracija povećanja osnovnog kapitala za iznos od EUR 1.772.361, čime ukupno registrovani osnovni kapital iznosi EUR 107.508.716. U skladu sa Zakonom o Razvojnoj banci, Investiciono-razvojni fond Crne Gore A.D. Podgorica prestaje da važi danom upisa Razvojne banke Crne Gore A.D. u Centralni registar privrednih subjekata. Takođe, u skladu sa istim zakonom, propisano je da će podzakonski akti za sprovođenje ovog zakona biti doneseni u roku od 12 mjeseci od dana njegovog stupanja na snagu. Do donošenja navedenih akata, nastavljaju da se primjenjuju podzakonski akti doneseni na osnovu Zakona o Investiciono-razvojnom fondu Crne Gore („Službeni list CG", br. 88/09, 80/17 i 125/23), ukoliko nijesu u suprotnosti sa odredbama novog zakona.

Prema ocjeni rukovodstva, iako je promjena formalno registrovana na dan 31. decembra 2024. godine, ista nije imala uticaj na poslovne događaje, stanja i transakcije tokom izvještajnog perioda, te nije uticala na sadržaj i strukturu finansijskih izvještaja za godinu koja se završava 31. decembra 2024. godine. Rukovodstvo je takođe objelodanilo da je povećanje osnovnog kapitala koje je povezano sa uspostavljanjem Razvojne banke evidentirano u 2025. godini, te da je to povećanje uticalo isključivo na strukturu kapitala, bez uticaja na ostale pozicije u konsolidovanim finansijskim iskazima.

Naše mišljenje nije modifikovano po navedenim pitanjima.

Ostala pitanja

Konsolidovani finansijski iskazi Grupe za 2023. godinu bili su predmet revizije od strane drugog revizora, koji je u svom izvještaju od 13. juna 2024. godine izrazio pozitivno mišljenje na ove konsolidovane finansijske iskaze.

IBDO

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA

Akcionarima Razvojne banke Crne Gore AD, Podgorica (Nastavak)

Ostale informacije sadržane u Godišnjem konsolidovanom izvještaju menadžmenta Grupe

Rukovodstvo je odgovorno za ostale informacije. Ostale informacije obuhvataju Godišnji konsolidovani izvještaj menadžmenta (koji ne uključuje konsolidovane finansijske iskaze i Izvještaj revizora o njima) za godinu koja se završava na dan 31. decembra 2024. godine. Naše mišljenje o konsolidovanim finansijskim iskazima se ne odnosi na ostale informacije i ne izražavamo bilo koji oblik zaključka kojim se pruža uvjeravanje o njima.

U vezi sa našom revizijom konsolidovanih finansijskih iskaza, naša odgovornost je da pročitamo ostale informacije i pritom razmotrimo da li postoji materijalno značajna nedoslednost između njih i konsolidovanih finansijskih iskaza ili naših saznanja stečenih tokom revizije, ili na drugi način, predstavljaju materijalno pogrešna iskazivanja.

U vezi sa Godišnjim konsolidovanim izvještajem menadžmenta, sproveli smo postupke u skladu sa Zakonom o računovodstvu. Ti postupci uključuju provjeru da li je Godišnji konsolidovani izvještaj menadžmenta sastavljen u skladu sa važećim odredbama Zakona o računovodstvu.

Samo na osnovu rada koji smo obavili tokom revizije konsolidovanih finansijskih iskaza, po našem mišljenju:

- informacije objelodanjene u Godišnjem konsolidovanom izvještaju menadžmenta za 2024. godinu, su po svim materijalno značajnim aspektima, usklađene sa konsolidovanim finansijskim iskazima Grupe za 2024. godinu;
- Godišnji konsolidovani izvještaj menadžmenta za 2024. godinu je sastavljen u skladu sa odredbama Zakona o računovodstvu

Pored toga, ako na osnovu rada koji smo obavili, zaključimo da postoji materijalno značajno pogrešno iskazivanje ostalih informacija, od nas se zahtijeva da tu činjenicu saopštimo u izvještaju. U tom smislu, ne postoji ništa što bi trebalo da saopštimo u izvještaju.

Odgovornosti rukovodstva i lica ovlašćenih za upravljanje za konsolidovane finansijske iskaze

Rukovodstvo je odgovorno za sastavljanje i istinito prikazivanje ovih konsolidovanih finansijskih iskaza u skladu sa MSFI računovodstvenim standardima, kao i za one interne kontrole za koje odredi da su potrebne za pripremu konsolidovanih finansijskih iskaza koji ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze, nastale usled kriminalne radnje ili greške.

Pri sastavljanju konsolidovanih finansijskih iskaza, rukovodstvo je odgovorno za procjenu sposobnosti Grupe da nastavi sa poslovanjem u skladu sa načelom stalnosti, objelodanjujući, po potrebi, pitanja koja se odnose na nastavak poslovanja i primjenu načela stalnosti poslovanja kao računovodstvene osnove, osim ako rukovodstvo namjerava da likvidira Grupu ili da obustavi poslovanje, ili nema drugu realnu mogućnost osim da to uradi.

Lica ovlašćena za upravljanje su odgovorna za nadzor nad procesom finansijskog izvještavanja Grupe.

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA

Akcionarima Razvojne banke Crne Gore AD, Podgorica (Nastavak)

Odgovornosti revizora za reviziju konsolidovanih finansijskih iskaza

Naš cilj je sticanje uvjeravanja u razumnoj mjeri o tome da konsolidovani finansijski iskazi, uzeti u cjelini, ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze, nastale usled kriminalne radnje ili greške, i izdavanje izvještaja revizora koji sadrži naše mišljenje. Uvjeravanje u razumnoj mjeri označava visok nivo uvjeravanja, ali ne predstavlja garanciju da će revizija sprovedena u skladu sa Međunarodnim standardima revizije uvijek otkriti materijalno značajan pogrešan iskaz, ako takav iskaz postoji. Pogrešni iskazi mogu da nastanu usled kriminalne radnje ili greške i smatraju se materijalno značajnim ukoliko se može u razumnoj mjeri očekivati da će oni, pojedinačno ili zbirno, uticati na ekonomske odluke korisnika donijete na osnovu ovih konsolidovanih finansijskih iskaza.

Tokom obavljanja revizije u skladu sa Međunarodnim standardima revizije, mi primjenjujemo profesionalno prosuđivanje i zadržavamo profesionalni skepticizam tokom revizije. Mi takođe:

- Identifikujemo i procjenjujemo rizike od materijalno značajnih pogrešnih iskaza u konsolidovanim finansijskim iskazima, nastalih usled kriminalne radnje ili greške, osmišljavamo i obavljamo revizijske postupke koji su prikladni za te rizike, i pribavljamo dovoljno adekvatnih revizijskih dokaza da obezbijede osnovu za mišljenje revizora. Rizik da neće biti identifikovani materijalno značajni pogrešni iskazi koji su rezultat kriminalne radnje je veći nego za pogrešne iskaze nastale usled greške, zato što kriminalna radnja može da uključi udruživanje, falsifikovanje, namjerne propuste, lažno predstavljanje ili zaobilaženje interne kontrole.
- Stičemo razumijevanje o internim kontrolama koje su relevantne za reviziju radi osmišljavanja revizijskih postupaka koji su prikladni u datim okolnostima, ali ne u cilju izražavanja mišljenja o efikasnosti internih kontrola Grupe.
- Vršimo procjenu adekvatnosti primijenjenih računovodstvenih politika i u kojoj mjeri su razumne računovodstvene procjene i povezana objelodanjivanja koje je izvršilo rukovodstvo.
- Donosimo zaključak o prikladnosti primjene načela stalnosti kao računovodstvene osnove od strane rukovodstva i da li, na osnovu prikupljenih revizijskih dokaza, postoji materijalna neizvjesnost u vezi sa događajima ili uslovima koji mogu da izazovu značajnu sumnju u pogledu sposobnosti Grupe da nastavi sa poslovanjem u skladu sa načelom stalnosti. Ako zaključimo da postoji materijalna neizvjesnost, dužni smo da u našem izvještaju revizora skrenemo pažnju na odgovarajuća objelodanjivanja u konsolidovanim finansijskim iskazima ili, ako takva objelodanjivanja nisu adekvatna, da modifikujemo naše mišljenje. Naši zaključci se zasnivaju na revizijskim dokazima pribavljenim do datuma izvještaja revizora. Međutim, budući događaji ili uslovi mogu za posledicu da imaju da Grupa prestane da posluje u skladu sa načelom stalnosti.
- Vršimo ocjenu ukupne prezentacije, strukture i sadržaja konsolidovanih finansijskih iskaza, uključujući i objelodanjivanja, kao i da li su u konsolidovanim finansijskim iskazima prikazane osnovne poslovne promjene i događaji na takav način da se postigne fer prezentacija.

Mi saopštavamo licima ovlašćenim za upravljanje, između ostalog, planirani obim i vrijeme revizije i značajne revizijske nalaze, uključujući i značajne nedostatke u internim kontrolama koje smo identifikovali tokom naše revizije.

Takođe, mi dostavljamo licima ovlašćenim za upravljanje izjavu da smo usklađeni sa relevantnim etičkim zahtjevima u pogledu nezavisnosti i da ćemo ih obavijestiti o svim odnosima i ostalim pitanjima za koja može razumno da se pretpostavi da utiču na našu nezavisnost, i, gdje je to moguće, o povezanim mjerama zaštite.

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA

Akcionarima Razvojne banke Crne Gore AD, Podgorica (Nastavak)

Odgovornosti revizora za reviziju konsolidovanih finansijskih iskaza (Nastavak)

Od pitanja koja su saopštena licima ovlašćenim za upravljanje, mi određujemo koja pitanja su bila od najveće važnosti u reviziji konsolidovanih finansijskih iskaza za tekući period i stoga su ključna revizijska pitanja. Mi opisujemo ova pitanja u našem izveštaju revizora, osim ako zakon ili regulativa isključuje javno objelodanjivanje o tom pitanju ili kada, u izuzetno rijetkim okolnostima, utvrdimo da pitanje ne treba da bude uključeno u izvještaj revizora, zato što se razumno može očekivati da bi negativne posljedice saopštenja nadmašile dobrobiti javnog interesa od takvog izvještavanja.

Partner u angažovanju na reviziji na osnovu kog je sastavljen ovaj izvještaj nezavisnog revizora je Milovan Popović.

Podgorica, 18. jun 2025. godine

Milovan Popović
Ovlašćeni revizor

Društvo za reviziju IBDO d.o.o. Podgorica

KONSOLIDOVANI ISKAZ O UKUPNOM REZULTATU
Za godinu koja se završila 31. decembra 2024. godine

(Iznosi u EUR)

Kategorija / Pozicija	Napomena	Tekuća 2024. godina	Prethodna 2023. godina
Prihodi od prodaje-neto prihod	4	13.514.142	13.747.347
Ostali prihodi iz poslovanja	5	252.504	232.042
a) Ostali prihodi iz redovnog poslovanja	5a	226.095	50.690
b) Ostali prihodi iz poslovanja	5b	26.409	136.853
c) Prihodi po osnovu vrijedonosnog usklađivanja imovina	5c	-	44.500
Troškovi poslovanja		2.295.506	1.546.195
a) Nabavna vrijednost prodate robe i troškovi materijala	9	247.209	296.572
b) Ostali troškovi poslovanja (rezervisanja i ostali poslovni rashodi)	7a	1.948.326	896.638
c) Amortizacija	7b	399.872	363.968
Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi		3.436.017	3.124.364
a)Neto troškovi zarada, naknada zarada i lični rashodi	9	2.552.236	2.252.663
b)Troškovi poreza i doprinosa	9	993.792	871.701
1/Troškovi poreza	8a	320.770	278.253
2/Troškovi doprinose	9b	563.012	593.449
Rashodi po osnovu vrijedonosnog usklađivnja imovine (osim finansijska)			584.948
a)Rashodi po osnovu vrijedonosnog usklađivanja imovine (osim finansijska)	10	-	584.849
Ostali rashodi iz poslovanja	11	(5.789.783)	(4.415.069)
I.Poslovni rezultat		13.624.904	13.218.052
Prihodi od ostalih finansijskih ulaganja i zajmova (kamata, kursne razlika i efekti ugovorene zaštite)			-
Ostali prihodi po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorena zaštita		871	88
c)Finansijski prihodi po osnovu tekućih potraživanja od nepovezanih pravnih lica	12	871	89
Rashodi po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorana zaštita		3.527.364	3.152.475
c)Rashodi po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorene zaštite po osnovu odnosa sa nepovezanim licima	13	3.527.394	3.162.475
II.Finansijski rezultat		(3.526.493)	(3.152.386)
III.Rezultat iz redovnog poslovanja prije oporezivanja		10.298.411	10.066.564
V.Rezultat prije oporezivanja		10.298.411	10.066.664
Poreski rashod perioda	14	1.650.279	897.460
1.Tekući porez na dobit		1.652.509	866.500
2.Odloženi poreski rashodi ili prihodi perioda		(2.230)	10.860
Dobitak ili gubitak nakon oporezivanja		8.946.132	9.169.204
VI.BRUTO REZULTAT DRUGIH STAVKI REZULTATA/POVEZANIH SA KAPITALOM/ (250 do 257)		(2.160.092)	1.100.009
Promjena nerealizovanih dobitaka i gubitaka po osnovu ulaganja u vlasničke instrumente kapitala		(2.160.092)	1.100.009
VIII.NETO REZULTAT DRUGIH STAVKI REZULTATA/POVEZANIH SA KAPITALOM/(249-256)		(2.160.092)	1.100.009
IX.NETO SVEOBUHVATNI REZULTAT (246-258)		6.486.848	10.269.214
Osnovna zarada po akciji		0,08178	0,08675

Napomene čine sastavni dio ovih konsolidovanih finansijskih iskaza.

Ovi konsolidovani finansijski iskazi su usvojeni od strane rukovodstva Investicionog razvojnog fonda Crne Gore AD, Podgorica 16.05.2025. godine.

Potpisana u ime Investicionog razvojnog fonda Crne Gore AD, Podgorica:

Predsjednik upravnog odbora

Nikola Tripković

Direktorica sektora za finansije i IT

Ana Cmiljanić

Rukovoditeljka službe za finansije računovodstvo

Jelena Sirugar

KONSOLIDOVANI ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI
Na dan 31. decembar 2024. godine.
(Iznosi u EUR)

	Napomena	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
AKTIVA			
STALNA IMOVINA		**231.248.724**	**256.829.914**
Nematerijalna ulaganja	16	**204.945**	**256.130**
Koncesija, patenti, licence i slična prava i ostala nematerijalna ulaganja		204.945	256.130
II NEKRETNINE POSTROJENJA OPREMA I BIOLOŠKA SREDSTVA		**6.114.058**	**6.166.464**
1.Zemljište i objekti	16	2.988.893	2.625.186
2.Postrojenja i oprema	16	1.120.774	1.142.886
3.Ostala ugrađena oprema, alati i oprema	17	**1.999.000**	**2.393.000**
3.1 Investicione nekretnine		1.999.000	2.393.000
4. Avansi za nekretnine, postrojenja, opremu i biološka sredstva i nekretnine, postrojenja, oprema i biološka sredstva u pripremi	18	5.391	5.391
III DUGOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI I DUGOROČNA POTRAŽIVANJA		**224.929.721**	**250.407.321**
3.Učešće u kapitalu kod pravnih lica (sem zavisnih pravnih lica)	19	5.021.917	7.182.009
6.Dugoročna finansijska ulaganja (dati krediti i hartije od vrijednosti)	20	211.974.847	235.292.355
7. Ostali dugoročni finansijski plasmani i potraživanja	21	7.932.957	7.932.957
OBRTNA SREDSTVA		**188.981.916**	**176.771.025**
Zalihe		**13.320**	**19.113**
1.Zalihe materijala (materijal za izradu, rezervni djelovi, sitan inventar i auto gume)		4.026	16.272
3. Gotovi proizvodi i roba		3.105	1
4. Dati avansi		6.189	2.840
KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA	22	**39.489.458**	**29.171.247**
1.Potraživanja od kupaca	22a	11.210	30.362
4.Ostala potraživanja		**39.478.249**	**29.140.885**
4.2. Potraživanja po osnovu poreza na dodatu vrijednost		11.087	10.095
4.3 Ostala nepomenuta potraživanja	22c	39.467.162	29.130.790
KRATKOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI	23	**78.038.511**	**74.659.048**
3.Ostali kratkoročni finansijski plasmani		78.038.511	74.659.048
IV.GOTOVINA NA RAČUNIMA I U BLAGAJNI	24	**70.891.141**	**72.327.029**
V.STALNA SREDSTVA NAMJENJENA PRODAJI I SREDSTVA POSLOVANJA KOJE JE OBUSTAVLJENO	25	**549.485**	**594.588**
E. AKTIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA		**301.726**	**342.329**
UKUPNA AKTIVA		**420.532.365**	**433.943.268**

KONSOLIDOVANI ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI
Na dan 31. decembar 2024. godine
(Iznosi u EUR)

Pasiva			
KAPITAL	26	**110.102.905**	**103.614.865**
I.OSNOVNI KAPITAL		105.736.356	105.736.356
REZERVE		**(16.186.128)**	**(14.026.036)**
3.Druge rezerve		115.000	115.000
4.Pozitivne revalorizacione rezerve i nerealizovani dobici po osnovu finansijskih sredstava i drugih komponenti ostalog sveobuhvatnog rezultata		913.322	913.396
5.Negativne revalorizacione rezerve i nerealizovani gubici po osnovu finansijskih sredstava i drugih komponenti ostalog sveobuhvatnog rezultata		(17.214.450)	(15.054.433)
NERASPOREĐENI DOBITAK ILI GUBITAK		**20.552.678**	**11.904.546**
1.Neraspoređeni dobitak ranijih godina		11.904.546	2.735.342
2.Neraspoređeni dobitak tekuće godine		8.648.132	9.169.204
3. Gubitak ranijih godina			
4.Gubitak tekuće godine			
DUGOROČNA REZERVISANJA I DUGOROČNE OBAVEZE		**248.189.718**	**277.489.268**
I DUGOROČNA REZERVISANJA	27	**532.365**	**47.315**
1. Rezervisanja za naknade i druge beneficije zaposlenih	27a	51.806	47.315
3. Ostala dugoročna rezervisanja	27b	480.560	-
II. DUGOROČNE OBAVEZE		**247.657.353**	**277.441.954**
1.Dugoročni krediti	28	247.579.171	277.323.786
2. Ostale dugoročne obaveze		78.182	118.168
C. ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE		**111.197**	**113.427**
D. DUGOROČNI ODLOŽENI PRIHODI I PRIMLJENE DONACIJE		**182.000**	**-**
E. KRATKOROČNA REZERVISANJA I KRATKOROČNE OBAVEZE		**60.532.971**	**51.320.672**
II KRATKOROČNE OBAVEZE	29	**60.532.971**	**51.320.672**
1. Obaveze po osnovu kredita i zajmova od lica koja nisu kreditne institucije		35.923	35.626
2. Obaveze po osnovu kredita od kreditnih institucija	29a	56.854.370	48.364.890
3. Primljeni avansi..depoziti i kaucije	29b	737.253	1.048.064
4. Obaveze prema dobavljačima		144.786	101.529
8. Ostale obaveze iz poslovanja i ostale kratkoročne obaveze)		**2.760.640**	**1.770.563**
8.1. Ostale obaveze iz poslovanja	30	1.071.298	842.756
8.2. Ostale kratkoročne obaveze		26.244	30.681
8.3. Obaveze po osnovu poreza na dodatu vrijednost i ostalih javnih prihoda		10.589	10.627
8.4. Obaveze po osnovu poreza na dobit		1.652.509	886.500
F. PASIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA	31	**1.413.574**	**1.405.035**
UKUPNA PASIVA		**420.532.365**	**433.943.268**

Obrazac usklađen sa članom 4. Zakona o računovodstvu („Sl. list CG" broj 145/21) i DIREKTIVOM 2013/34/EU EVROPSKOG PARLAMENTA i VIJEĆA

Napomene čine sastavni dio ovih konsolidovanih finansijskih iskaza.

KONSOLIDOVANI ISKAZ O PROMJENAMA NA KAPITALU
Za godinu koja se završava 31. decembra 2024. godine
(Iznosi u EUR)

Sadržaj / Opis	Osnovni kapital	Rezerve	Revalorizacione rezerve	Neraspoređena dobit	Gubitak	Ukupno
Stanje. 1. januar 2023. godine	**105.598.176**	**115.000**	**(15.241.046)**	**2.735.342**		**93.207.474**
Neto promjene u 2023. godini	138.179	-	1.100.009	9.169.204	-	10.407.393
Stanje. 31. decembar 2023. godine	**105.736.356**	**115.000**	**(14.141.036)**	**11.904.546**	**-**	**103.614.866**
Neto promjene u 2024. godini		-	(2.160.092)	8.648.132	-	6.488.040
Stanje. 31. decembar 2024. godine	**105.736.356**	**115.000**	**(16.301.128)**	**20.552.678**	**-**	**110.102.906**

Napomene čine saslavni dio ovih konsolidovanih finansijskih iskaza.

KONSOLIDOVANI ISKAZ O NOVČANIM TOKOVIMA
Za godinu koja se završava 31. decembra 2024. godine
(Iznosi u EUR)

Pozicija	Napomena	Tekuća 2024. godina	Prethodna 2023. godina
A. TOKOVI GOTOVINE IZ POSLOVNIH AKTIVNOSTI			
I Prilivi gotovine iz poslovnih aktivnosti		**900.404**	**845.950**
1. Prodaja i primljeni avansi		510.644	666.580
2. Ostali prilivi iz redovnog poslovanja		389.760	179.370
II Odlivi gotovine iz poslovnih aktivnosti		**(9.453.021)**	**(7.363.465)**
1. Isplate dobavljačima i dati avansi		(1.506.046)	(1.300.505)
2. Zarade, naknade zarada i ostali lični rashodi		(3.376.543)	(3.035.392)
3. Plaćene kamate		(3.608.615)	(2.922.986)
4. Porez na dobitak		(886.500)	-
5. Plaćanja po osnovu ostalih javnih prihoda		(75.316)	(104.581)
III Neto tokovi gotovine iz poslovnih aktivnosti		**(8.552.617)**	**(6.517.515)**
B. TOKOVI GOTOVINE IZ AKTIVNOSTI INVESTIRANJA			
I Prilivi gotovine iz aktivnosti investiranja		**216.478.717**	**231.420.749**
1. Prodaja akcija i udjela		-	138.179
2. Ostali finansijski plasmani (neto prilivi)		204.629.928	218.936.477
3. Primljene kamate iz aktivnosti investiranja		11.848.790	12.346.092
4. Primljene dividende		-	-
II Odlivi gotovine iz aktivnosti investiranja		**(182.362.607)**	**(181.224.874)**
2. Kupovina nematerijalnih ulaganja, nekretnina i opreme		(299.384)	(377.050)
3. Ostali finansijski plasmani (neto odlivi)		(182.063.223)	(180.847.824)
III Neto tok gotovine iz aktivnosti investiranja		**34.116.110**	**50.195.875**
C. TOKOVI GOTOVINE IZ AKTIVNOSTI FINANSIRANJA			
I Prilivi gotovine iz aktivnosti finansiranja		**27.109.755**	**23.316.590**
1. Uvećanje osnovnog kapitala		-	-
2. Dugoročni i kratkoročni krediti (neto prilivi)		27.109.755	23.316.590
II Odlivi gotovine iz aktivnosti finansiranja		**(54.109.136)**	**(41.939.333)**
1. Dugoročni i kratkoročni krediti i ostale obaveze (neto odlivi)		(54.109.136)	(41.939.333)
III Neto tok gotovine iz aktivnosti finansiranja		**(26.999.381)**	**(18.622.743)**
D. NETO TOK GOTOVINE		**(1.435.888)**	**25.055.617**
E. GOTOVINA NA POČETKU IZVJEŠTAJNOG PERIODA		**72.327.029**	**47.271.412**
H. GOTOVINA NA KRAJU IZVJEŠTAJNOG PERIODA		**70.891.141**	**72.327.029**

Napomene čine sastavni dio ovih konsolidovanih finansijskih iskaza.

1. OSNIVANJE I DJELATNOST

1.1. Osnivanje Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD

Investiciono razvojni fond Crne Gore AD. Podgorica (u daljem tekstu „Grupa" ili „matično društvo") osnovan je 23. aprila 2010. godine, u skladu sa Zakonom o Investiciono razvojnom fondu Crne Gore („Sl. list CG". br. 88/09, 40/10, 80/17 i 125/23) i registrovan kod Privrednog suda u Podgorici pod brojem 4-0009175-001. Prava i dužnosti osnivača i jedinog vlasnika Grupe vrši Vlada Crne Gore. Za obaveze Grupe bezusiovno i neopozivo jemči država Crna Gora.

Zakonom je uređeno da se Grupa osniva u cilju podsticanja i ubrzanja privrednog razvoja Crne Gore i to:

1. podrškom mikro, malim, srednjim i velikim preduzećima i preduzetnicima;
2. podrškom infrastrukturnim projektima, projektima vodosnadbijevanja i zaštite životne sredine;
3. finansiranjem projekata od lokalnog, regionalnog i državnog značaja;
4. podsticanjem konkurentnosti crnogorskih proizvoda i usluga;
5. podsticajem zapošljavanja;
6. izdavanjem garancija za uredno izmirenje obaveza korisnika kredita, čije pokriće čine sredstva Garantnog fonda;
7. osiguranjem izvoza roba i usluga iz Crne Gore od netržišnih rizika;
8. kreditiranjem u funkciji podrške socijalnom preduzetništvu, Samozapošljavanju, iniciranju novog investicionog ciklusa i razvoju i jačanju početnog biznisa;
9. obavljanjem poslova vezanih za prodaju kapitala u portfoliju Grupe;
10. obavljanje ostalih poslova i aktivnosti kojim se obezbjeđuje podrška unaprijeđenju preduzetništva i ekonomskom razvoju, kao i
11. obavljanjem i drugih poslova utvrđenih zakonom.

Osnivački kapital Grupe čini cjelokupni kapital Fonda za razvoj koji je umanjen za obaveze po osnovu Zakona o povraćaju oduzetih imovinskih prava i obeštećenju („Sl. list CG". br. 21/04 i 49/07). Osnivački kapital Grupe čine i sredstva koja su usmjerena Direkciji za razvoj malih i srednjih preduzeća.

Grupa može biti član, osnivač i/ili akcionar, domaćih i međunarodnih finansijskih institucija, privrednih društava u Crnoj Gori i u inostranstvu. Uz saglasnost osnivača, može koristiti međunarodne fondove, zaduživati se u Crnoj Gori i u inostranstvu na tržištu novca i kapitala. Može da kupuje i prodaje hartije od vrijednosti, udjele, na domaćem i inostranom tržištu u svrhu obavljanja djelatnosti, u skladu sa zakonom i aktima poslovne politike Grupe, uz saglasnost osnivača.

U skladu sa Zakonom o investiciono razvojnom fondu Crne Gore, sredstva za poslovanje Grupe stiče:

1. iz prihoda ostvarenih poslovanjem;
2. prodajom akcija i udjela iz portfolija;
3. iz ostatka likvidacione ili stečajne mase, prodajom preostale imovine u slučaju likvidacije ili stečaja sprovedenog nad društvom u vlasništvu Grupe;
4. iz dobiti društava u kojima Grupa ima akcije ili udjele;
5. izdavanjem hartija od vrijednosti;
6. uzimanjem kredita i pozajmica u zemlji i inostranstvu, kao i primanjem donacija;
7. iz anuiteta (povraćaja glavnice) po osnovu investicione aktivnosti;
8. naplatom premija pri obavljanju poslova osiguranja izvoza, kao i
9. iz drugih izvora, u skladu sa Zakonom.

Kontrolu poslovanja Grupe vrši Centralna banka Crne Gore. Dobit poslovne godine raspoređuje se u rezerve Grupe.

Svoju djelatnost Grupa obavlja u Podgorici, Bulevar Svetog Petra Cetinjskog br. 126/1.

Na dan 31. decembra 2024. godine Grupa ima 120 zaposlenih (31. decembra 2023. godine: 114 zaposlenih).

1. OSNIVANJE I DJELATNOST (Nastavak)

1.1. Osnivanje Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD (Nastavak)

Organi upravljanja Grupe su Skupština akcionara, Odbor direktora i Izvršni direktor. Članove Odbora direktora bira Skupština akcionara. Grupa ima i tri stalna Odbora: Odbor za upravljanje aktivom i pasivom, Kreditno-garantni odbor i Revizorski odbor.

1.2. Osnivanje Razvojne banke Crne Gore AD

Vlada Crne Gore je 13. decembra 2024. godine donijela Odluku o osnivanju Razvojne banke Crne Gore A.D. Podgorica. Ovom odlukom osniva se jednočlano akcionarsko društvo Razvojna banka Crne Gore A.D. Podgorica (u daljem tekstu Razvojna banka), simultanim putem. Razvojna banka se osniva u cilju podržavanja i podsticanja privrednog razvoja crnogorske ekonomije u skladu sa zakonom o Razvojnoj banci Crne Gore ("Sl. list Crne Gore", br. 099/24 od 15.10.2024).

Osnivač Razvojne banke je država Crna Gora, a prava i dužnosti osnivača Razvojne banke vrši Vlada Crne Gore. Razvojna banka ima svojstvo pravnog lica sa pravima i obavezama utvrđenim zakonom, ovom odlukom i Statutom. Razvojna banka za svoje obaveze odgovara svojom imovinom. Za obaveze Razvojne banke bezuslovno i neopozivo na prvi poziv jemči Država bez izdavanja posebne garancije, osim za depozite položene kod Razvojne banke.

Osnivački kapital Razvojne banke čini cjelokupni kapital matičnog društva u skladu sa članom 8. stav 2. Zakona o Razvojnoj banci. Ukupna vrijednost osnivačkog kapitala na dan donošenja Odluke iznosi EUR 107.508.716, a utvrđena je u skladu sa članom 8. stav 2. zakona o Razvojnoj banci i izvještaja o procjeni vrijednosti kapitala investiciono-razvojnog fonda Crne Gore br. 21/24 sačinjenog od strane DOO Računovođa Podgorica dana 11.12.2024. godine. Ovom odlukom emituje se 107.508.716 običnih akcija, pojedinačne nominalne vrijednosti 1 EUR.

Na osnovu rješenja Komisije za tržište kapitala, broj 02/10e -12/4-24 od 25. decembra 2024. godine, izvršena je registracija prve, osnivačke emisije akcija Razvojne banke. . Razvojna banka je upisana u registar Privrednog suda u Podgorici dana 31. decembra 2024. godine, pod brojem 4-0009175-053.

Na osnovu rješenja Centralnog registra privrednih subjekata od 31. decembra 2024. godine, registrovana je promjena podataka za matično društvo, pri čemu je izbrisan naziv Investicioni-razvojni fond Crne Gore A.D, a kao novi naziv registrovana je Razvojna banka Crne Gore AD Podgorica. Istim rješenjem izvršena je i registracija povećanja osnovnog kapitala matičnog društva za iznos od EUR 1.772.361, čime ukupno registrovani osnovni kapital iznosi EUR 107.508.716.

U skladu sa Odlukom, danom registracije Razvojne banke u Centralni registar privrednih subjekata i dobijanjem Rješenja o osnivačkoj emisiji akcija od Komisije za tržište kapitala poništavaju se i brišu akcije matičnog društva iz svih registara.

U skladu sa Zakonom o Razvojnoj banci, matično društvo prestaje da važi danom upisa Razvojne banke Crne Gore A.D. u Centralni registar privrednih subjekata. Takođe, u skladu sa istim zakonom, propisano je da će podzakonski akti za sprovođenje ovog zakona biti doneseni u roku od 12 mjeseci od dana njegovog stupanja na snagu. Do donošenja navedenih akata, nastavljaju da se primjenjuju podzakonski akti doneseni na osnovu Zakona o Investiciono-razvojnom fondu Crne Gore („Službeni list CG", br. 88/09, 80/17 i 125/23), ukoliko nijesu u suprotnosti sa odredbama novog zakona.

Promjena je formalno registrovana na dan 31. decembra 2024. godine, ista nema uticaj na poslovne događaje, stanja i transakcije tokom izvještajnog perioda, te nije uticala na sadržaj i strukturu finansijskih izvještaja za godinu koja se završava 31. decembra 2024. godine. Povećanje osnovnog kapitala koje je povezano sa uspostavljanjem Razvojne banke evidentirano je u 2025. godini, i to povećanje uticalo je isključivo na strukturu kapitala, bez uticaja na ostale pozicije u finansijskim izvještajima.

Na osnivanje, poslovanje i nadzor nad radom Razvojne banke ne primjenjuju se propisi koji se odnose na kreditne institucije, osim onih čija je primjena utvrđena Zakonom o razvojoj banci.

1. OSNIVANJE I DJELATNOST (Nastavak)

1.2. Osnivanje Razvojne banke Crne Gore AD (Nastavak)

U skladu sa Odlukom o osnivanju Razvojne banke Crne Gore A.D. Podgorica (Sl.list br. 122/24 od 20.12.2024. godine), Razvojna banka se osniva i posluje kao akcionarsko društvo u cilju podržavanja i podsticanja privrednog razvoja crnogorske ekonomije.

Djelatnost Razvojne banke je:

1) odobravanje kredita, obavljanje faktoringa i drugih oblika otkupa potraživanja i izdavanje garancija kojima se naročito:
   - podstiče osnivanje, razvoj i održivost mikro, malih i srednjih i velikih privrednih društava i preduzetnika;
   - pruža podrška infrastrukturnim projektima, projektima vodosnabdijevanja i zaštite životne sredine;
   - finansiraju projekti od lokalnog, regionalnog i državnog značaja;
   - podstiče konkurentnost crnogorskih proizvoda i usluga;
   - podstiče zapošljavanje;
   - pruža podrška projektima za energetsku efikasnost, obnovljive izvore energije i druge mjere koje imaju pozitivan efekat na životnu sredinu (zelenio finansiranje);
   - pruža podrška projektima kojima se vrši digitalna transformacija poslovanja preduzetnika i privrednih društava;
   - pruža podrška socijalnom i društveno-odgovornom stanovanju.
2) osiguranje izvoza roba i usluga iz Crne Gore od netržišnih rizika (u daljem tekstu: osiguranje izvoza);
3) primanje depozita;
4) pružanje usluga platnog prometa u skladu sa posebnim zakonom;
5) kreditiranje u funkciji podrške socijalnom preduzetništvu, samozapošljavanju, iniciranju novog investicionog ciklusa i razvoju i jačanju početnog biznisa;
6) obavljanje poslova vezanih za prodaju kapitala u portfelju Razvojne banke;
7) obavljanje poslova vezanih za trgovinu finansijskim instrumentima na regulisanom tržištu kapitala;
8) obavljanje ostalih poslova i aktivnosti kojim se obezbjeđuje podrška unapređenju preduzetništva i ekonomskom razvoju, i
9) obavljanje i drugih poslova u skladu sa zakonom i Statutom Razvojne banke.

Razvojna banka može da obavlja i druge poslove koje joj povjeri Vlada kada ocijeni da je to u interesu ekonomskog razvoja Crne Gore u skladu sa zakonom i statutom.

Razvojna banka odobrava kredite direktno ili indirektno, preko kreditne institucije sa sjedištem u Crnoj Gori.

Razvojna banka ne posluje sa primarnim ciljem ostvarivanja dobiti.

2. OSNOVE ZA SASTAVLJANJE I PREZENTACIJU KONSOLIDOVANIH FINANSIJSKIH ISKAZA I RAČUNOVODSTVENI METOD

2.1. Osnove za sastavljanje i prezentaciju konsolidovanih finansijskih iskaza

Grupa ima obavezu da vodi svoje računovodstvene evidencije i sastavlja konsolidovane finansijske iskaze u skladu sa Zakonom o računovodstvu Crne Gore („Sl. list CG". br. 145/21 i 152/22), propisima Centralne banke Crne Gore koji regulišu finansijsko izvještavanje matičnog društva, Zakonom o Investiciono-razvojnom fondu Crne Gore („Sl. list CG". br. 88/09. 40/10. 80/17 i 125/23) i osnovama za sastavljanje i prezentaciju konsolidovanih finansijskih iskaza objelodanjenim u nastavku ove napomene.

Zakonom o Razvojnoj banci definisano je da se na organizaciju i poslovanje Razvojne banke primjenjuju odredbe zakona kojima se uređuju privredna društva, osim odredbi kojima se uređuje stečaj i likvidacija privrednih društava. Na poslovanje Razvojne banke primjenjuju se odredbe zakona kojima se uređuje faktoring i otkup potraživanja, u dijelu kojim se uređuje način obavljanja tih poslova. Na osnivanje, poslovanje i kontrolu rada Razvojne banke ne primjenjuje se zakon i drugi propisi kojima se uređuje osnivanje, poslovanje i kontrola kreditnih institucija, osim propisa čija je primjena utvrđena ovim zakonom. Takođe, u skladu sa istim zakonom, propisano je da će podzakonski akti za sprovođenje ovog zakona biti doneseni u roku od 12 mjeseci od dana njegovog stupanja na snagu. Do donošenja navedenih akata, nastavljaju da se primjenjuju podzakonski akti doneseni na osnovu Zakona o investiciono-razvojnom fondu Crne Gore („Službeni list CG", br. 88/09, 80/17 i 125/23), ukoliko nijesu u suprotnosti sa odredbama novog zakona.

U skladu sa Zakonom o računovodstvu Crne Gore, MRS i MSFI objavljeni od strane Odbora za međunarodne računovodstvene standarde moraju biti prevedeni od strane odgovarajućeg nadležnog organa Crne Gore koji posjeduje pravo prevoda i objavljivanja istih, odobreno od strane Međunarodne federacije računovođa (IFAC). Dakle, samo MRS i MSFI zvanično prevedeni, odobreni i objavljeni od strane Instituta sertifikovanih računovođa Crne Gore mogu biti u primjeni.

Savjet Centralne banke Crne Gore je na sjednici održanoj 27. novembra 2018. godine donio Odluku o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD i Odluku o načinu izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD (Sl. list CG". br. 79/18). Pomenute Odluke se primjenjuju počev od 01. aprila 2019. godine za prvi izvještajni period prvi kvartal 2019. godine.

Krediti su iskazani u iskazu o finansijskoj poziciji u visini odobrenog plasmana, umanjenog za otplaćenu glavnicu i ispravku vrijednosti, koja je obračunata na osnovu Pravilnika o primjeni metodologije u vezi MSFI 9 standarda koji je usvojen na sjednici Odbora direktora održanoj 28.03.2019. godine (izmijenjen i dopunjen u aprilu 2021 i decembru 2022. godine), a u skladu sa Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD.

Dugoročni finansijski plasmani u hartije od vrijednosti koje se vode po fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat iskazani su po pravičnoj vrijednosti na osnovu procjene izvršene od strane Službe za finansije i računovodstvo (napomena 3.14) u skladu sa Uputstvom o načinu i postupku naknadne procjene vrijednosti hartija od vrijednosti („Sl. list CG". br.34/11).

Imajući u vidu efekte koje navedena odstupanja računovodstvenih propisa Crne Gore od MSFI i MRS imaju na prezentaciju konsolidovanih finansijskih iskaza Grupe priloženi konsolidovani finansijski iskazi se u tom dijelu razlikuju i odstupaju od MSFI i MRS i ne mogu se tretirati kao konsolidovani finansijski iskazi sastavljeni u saglasnosti sa MSFI i MRS.

2. OSNOVE ZA SASTAVLJANJE I PREZENTACIJU KONSOLIDOVANIH FINANSIJSKIH ISKAZA I RAČUNOVODSTVENI METOD (Nastavak)

2.1. Osnove za sastavljanje i prezentaciju konsolidovanih finansijskih iskaza (Nastavak)

Konsolidovani finansijski iskazi su sastavljeni u skladu sa konvencijom istorijskog troška, osim ako je drugačije navedeno u računovodstvenim politikama. Društvo je u sastavljanju ovih konsolidovanih finansijskih iskaza primjenjivalo računovodstvene politike obrazložene u Napomeni 3. koje su zasnovane na računovodstvenim i poreskim propisima Crne Gore.

Zvanična valuta u Crnoj Gori i izvještajna valuta Društva je Euro (EUR).

Analiza uticaja MSFI 15

MSFI 15 "Prihodi iz ugovora sa klijentima" zamjenjuju postojeće smjernice u vezi sa priznavanjem prihoda, uključujući MRS 18 "Prihodi" i MRS 11 "Ugovori o izgradnji" i povezana tumačenja standarda.

MSFI 15 obezbjeđuje sveobuhvatni model za priznavanje prihoda na bazi principa pet koraka koji se primjenjuje na sve ugovore sa klijentima. Pet koraka u ovom modelu su:

- identifikovanje ugovora sa kupcem;
- identifikovanje obaveze izvršenja u ugovoru (jedinstvene činidbene obaveze - isporuka dobara/pružanje usluga);
- određivanje cijene transakcije;
- alociranje cijene transakcije na obavezu izvršenja u ugovoru; i
- priznavanje prihoda kada (ili ako) entitet zadovolji obaveze izvršenja.

Primjena MSFI 15 zahtijeva od rukovodstva da vrši procjene koje utiču na utvrđivanje visine i vremenskog rasporeda priznavanja prihoda od ugovora sa kupcima. One uključuju:

- utvrđivanje momenta ispunjavanja obaveza izvršenja; i
- određivanje transakcione cijene koja je alocirana na iste.

Shodno odredbama ovog standarda, entitet priznaje prihod kada (ili ako) ispuni ugovornu obavezu izvršenja u pogledu prenosa robe ili usluge kupcu. Roba ili usluge smatraju se prenijetim kada kupac stekne kontrolu nad njima odnosno kada se iste isporuče kupcu. Ugovorna obaveza može da bude ispunjena, odnosno prihod priznat tokom vremenskog perioda pružanja usluge ili u trenutku isporuke robe kupcu (pružanja usluge).

Primjena MSFI 15 od 1. januara 2024. godine nije značajno uticala na konsolidovane finansijske izvještaje Grupe, niti je rezultirala u korekciji neraspoređenog dobitka na dan 1. januara 2024. godine po osnovu primjene novog modela priznavanja prihoda.

2.2. Korišćenje procjenjivanja

Prezentacija konsolidovanih finansijskih iskaza zahtijeva od rukovodstva korišćenje najboljih mogućih procjena i razumnih pretpostavki, koje imaju efekta na prezentovane vrijednosti sredstava i obaveza i objelodanjivanje potencijalnih potraživanja i obaveza na dan sastavljanja konsolidovanih finansijskih iskaza, kao i prihoda i rashoda u toku izvještajnog perioda. Ove procjene i pretpostavke su zasnovane na informacijama raspoloživim na dan sastavljanja konsolidovanih finansijskih iskaza, a budući stvarni rezultati mogu da se razlikuju od procijenjenih iznosa. Ove procjene se najvećim dijelom odnose na procjene korisnog vijeka upotrebe nekretnina i opreme, procjene obezvređenja dugoročnih i kratkoročnih finansijskih plasmana, investicionih nekretnina, stečene aktive i potraživanja iz poslovnih odnosa, kao i procjene rezervisanja za sudske sporove.

2. OSNOVE ZA SASTAVLJANJE I PREZENTACIJU KONSOLIDOVANIH FINANSIJSKIH ISKAZA I RAČUNOVODSTVENI METOD (Nastavak)

2.3. Uporedni podaci

Uporedni podaci u ovim konsolidovanim finansijskim iskazima predstavljaju podatke iz revidiranih konsolidovanih finansijskih iskaza Grupe na dan i za godinu koja se završila 31. decembra 2023. godinu. Ukoliko je potrebno Grupa reklasifikuje uporedne podatke kako bi se postigla konzistentnost u podacima iz konsolidovanih finansijskih iskaza za tekuću godinu.
Na dan 31. decembar 2024. godine nije bilo reklasifikacije uporednih podataka.

2.4. Stalnost poslovanja

Rukovodstvo Grupe procjenjuje sa razumnom sigurnošću da će Grupa nastaviti da posluje profitabilno u doglednoj budućnosti. Saglasno tome finansijski izvještaji Grupe na dan 31. decembar 2024. godine sastavljeni su u skladu sa načelom stalnosti poslovanja, koje podrazumijeva da će Grupa, nastaviti da posluje u budućnosti.

2.5. Konsolidacija

Na osnovu Zakona o računovodstvu („Sl. list CG". br. 145/21 i 152/22) privredna društva su obavezna da sastavljaju, dostavljaju i objavljuju pojedinačne i konsolidovane finansijske iskaze kada imaju kontrolu (matična pravna lica) nad jednim ili više pravnih lica (zavisna pravna lica) u skladu sa MRS. Konsolidovani finansijski iskazi su iskazi ekonomske cjeline koju čini matično i sva zavisna pravna lica. Osim toga, u skladu sa Zakonom o računovodstvu, velika pravna lica su dužna da sastavljaju, dostavljaju i objavljuju godišnji izvještaj menadžmenta kao i konsolidovani godišnji izvještaj menadžmenta kada imaju kontrolu nad jednim ili više pravnih lica.
Priloženi finansijski iskazi predstavljaju konsolidovane finansijske iskaze Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD Podgorica (sada: Razvojna banka Crne Gore AD Podgorica) koje predstavlja matično društvo i zavisnog pravnog lica Turistički centar Durmitor d.o.o. Žabljak.

Grupa obuhvata sledeće zavisne entitete, koji su u cjelosti konsolidovani:

Naziv društva	Grad	Vlasnički udio	Metod konsolidacije
Turistički centar „Durmitor" d.o.o. Žabljak	Žabljak	100%	Puna konsolidacija

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA

3.1. Prihodi/rashodi od kamata i naknada

Prihodi i rashodi po osnovu kamata i drugi troškovi pozajmljivanja evidentiraju se u korist odnosno na teret iskaza o ukupnom rezultatu obračunskog perioda na koji se odnose. Prihodi i rashodi po osnovu kamata se priznaju u iskazu o ukupnom rezultatu, za sve instrumente, prema cijeni amortizacije uz primjenu metode efektivne kamatne stope. Pri izračunavanju efektivne kamatne stope procjenjuju se gotovinski tokovi razmatrajući sve ugovorene uslove finansijskih instrumenata ali ne razmatraju se budući gubici po osnovu kreditnog rizika. Kalkulacije uključuju sve naknade i provizije plaćene ili primljene između ugovorenih strana koje su integralni dio efektivne kamatne stope, troškova transakcije i svih drugih premija ili popusta. Prihodi i rashodi po osnovu naknada za odobravanje kredita i garancija obračunati su po načelu uzročnosti prihoda i rashoda primjenom metode efektivne kamatne stope.

3.2. Prihodi po osnovu učešća u dobiti - dividende

Primljene dividende evidentiraju se u iskazu o ukupnom rezultatu, u okviru finansijskih prihoda, u objavljenom iznosu, umanjene za porez po odbitku od 15%.

3.3. Prihodi po osnovu faktoring aranžmana

Prihodi po osnovu naknada i kamata po faktoring aranžmanima evidentiraju se u korist iskaza o ukupnom rezultatu obračunskog perioda na koji se odnose. Kod klasičnog faktoringa kamata i naknada se naplaćuju od klijenta na način da se umanjuje iznos koji se isplaćuje klijentu, dok se kod dobavljačkog faktoringa kamata i naknada naplaćuju od klijenta direktno.

3.4. Naknade zaposlenima

/i/ Doprinosi kojima se obezbjeđuje socijalna sigurnost zaposlenih

U skladu sa propisima koji se primijenjuju u Crnoj Gori Grupa je u obavezi da plaća doprinose državnim fondovima kojima se obezbjeđuje socijalna sigurnost zaposlenih. Ove obaveze uključuju doprinose za zaposlene na teret poslodavca u iznosima obračunatim po stopama propisanim relevantnim zakonskim propisima. Grupa je obavezna da od bruto plata zaposlenih obustavi doprinose i da ih u ime zaposlenih uplati ovim fondovima. Doprinosi na teret poslodavca i doprinosi na teret zaposlenog se knjiže na teret rashoda perioda na koji se odnose.

/ii/ Obaveze po osnovu otpremnina

Dugoročne obaveze po osnovu otpremnina za odlazak u penziju, nakon ispunjavanja uslova, Grupa iskazuje u poslovnim knjigama po sadašnjoj vrijednosti očekivanih budućih isplata zaposlenima kako je to predviđeno Pravilnikom o zaradama i drugim primanjima zaposlenih u Grupi, a na taret iskaza o ukupnom rezultatu.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.5. Lizing

MSFI 16 postavlja principe za priznavanje, mjerenje, prezentaciju i objelodanjivanje lizinga i zahtjeva od zakupaca da obračunavaju sve zakupe u okviru jednog bilansnog modela sličnog računovodstvu za finansijski lizing u skladu sa MRS 17.

Standard uključuje dva izuzeća od priznavanja za zakupce i to zakup „imovine male vrijednosti" (vrijednosti manje od EUR 5 hiljada) i kratkoročni zakup, tj. zakupi sa rokom zakupa od 12 mjeseci ili manje. Na datum početka zakupa zakupac priznaje obavezu za plaćanje lizinga tj. obavezu za lizing i sredstvo koje predstavlja pravo da se koristi predmetno sredstvo tokom trajanja zakupa. tj..pravo na korišćenje sredstva. Od zakupca se zahtjeva da odvojeno priznaje trošak kamate na obavezu za lizing i trošak amortizacije na pravo na korišćenje sredstva. Utvrđivanje inkrementalne stope zaduživanja za zakup nepokretne imovine zasniva se na stopi po kojoj se Grupa zadužuje kod svojih kreditora.

Zakupci su u obavezi da ponovo vrednuju obavezu za lizing po nastanku određenih događaja (napr. promjena u trajanju lizinga, promjena u budućim plaćanjima uslijed promjene indeksa ili stope koja se koristi za određivanje tih plaćanja). Zakupac će generalno priznati iznos ponovnog vrednovanja obaveze za lizing kao korekciju prava na korišćenje sredstva.

Računovodstvo davaoca lizinga u skladu sa MSFI 16 je u suštini nepromijenjeno u odnosu na računovodstvo prema MRS 17. Davaoci lizinga nastavljaju da klasifikuju sve ugovore o zakupu koristeći isti princip klasifikacije kao prema MRS 17 i razlikuju dvije vrste lizinga: operativni i finansijski lizing. Osim toga MSFI 16 zahtjeva od zakupaca i zakupodavaca detaljnija objelodanjivanja nego što je to bio slučaj sa MRS 17.

Imovina s pravom korišćenja

Na datum početka zakupa, Grupa vrši odmjeravanje imovine s pravom korišćenja po nabavnoj vrijednosti, umanjenoj za eventualnu akumuliranu amortizaciju i eventualne akumulirane gubitke po osnovu umanjenja vrijednosti i prilagođenoj za svako ponovno vrednovanje obaveza po osnovu zakupa. Nabavna vrijednost imovine s pravom korišćenja obuhvata: iznos incijalno mjerene obaveze po osnovu zakupa, prilagođen za bilo koja plaćanja izvršena na dan ili prije prvog dana trajanja zakupa, umanjen za eventualne primljene podsticaje u vezi sa zakupom i bilo koje početne direktne troškove koje ima zakupac, i procjenu troškova koji treba da nastanu iz zakupa na kraju roka zakupa. Nakon datuma početka, Grupa mjeri imovinu s pravom korišćenja koristeći metod troška i priznaje amortizaciju imovine s pravom korišćenja linearnom metodom tokom perioda zakupa, i (odvojeno) kamatu na obaveze po osnovu zakupa.

Obaveze po osnovu zakupa

Na datum početka ugovora, Grupa mjeri obavezu po osnovu zakupa po neto sadašnjoj vrijednosti zakupnina koje nisu plaćene na taj datum. Zakupnine se sastoje od fiksnih plaćanja, varijabilnih plaćanja zakupnine koja zavise od indeksa ili stopa, iznosa za koje se očekuje da će biti plaćeni u okviru garancija rezidualne vrijednosti, plaćanja za zakup u opcionom periodu produženja, ako postoji razumna vjerovatnoća da će se opcija iskoristiti, i isplate koje zahtijeva zakupac za prijevremeni raskid zakupa, ako ugovor o zakupu ostavlja mogućnosti raskida.

Naknadno (nakon datuma početka ugovora o zakupu), Grupa mjeri obavezu po osnovu zakupa na način što se vrši:

- povećanje knjigovodstvene vrijednosti, po osnovu promjena kamate na obavezu po osnovu zakupa;
- smanjenje knjigovodstvene vrijednosti po osnovu izvršenih isplata zakupnina; i
- ponovno odmjeravanje knjigovodstvene vrijednosti, kako bi se odrazile sve ponovne procjene ili promjene ugovora o zakupu.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.6. Pozitivne i negativne kursne razlike

Sva sredstva i obaveze u stranim sredstvima plaćanja su preračunati u EUR primjenom zvaničnih deviznih kurseva važećih na dan iskaza o finansijskoj poziciji objavljenih od strane Centralne banke Crne Gore. Poslovne promjene u stranim sredstvima plaćanja tokom godine preračunavaju se u EUR po zvaničnim deviznim kursevima važećim na dan poslovne promjene.

Pozitivne i negativne kursne razlike koje nastaju preračunom sredstava i obaveza iskazanih u stranim sredstvima plaćanja i preračunom transakcija u toku godine knjiže se u korist ili na teret iskaza o ukupnom rezultatu.

3.7. Porezi i doprinosi

Porez na dobit

Tekući porez na dobit

Porez na dobit se obračunava i plaća u skladu sa Zakonom o porezu na dobit pravnih lica („Sl. list RCG". br. 65/01, 12/02, 80/04, „Sl. list CG". br.40/08, 86/09, 40/11, 14/12, 61/13, 55/16, 146/21,152/22, 028/23,125/23 i 88/24). Stope poreza na dobit su progresivne i iznose 9%, 12% i 15% od poreske osnovice.

Oporeziva dobit se utvrđuje na osnovu dobiti Grupe iskazane u iskazu o ukupnom rezultatu uz usklađivanje prihoda i rashoda u skladu sa odredbama Zakona o porezu na dobit pravnih lica.

Kapitalni gubici mogu se prebijati sa kapitalnim dobicima ostvarenim u istoj godini. Ako se i poslije izvršenog prebijanja sa kapitalnim dobicima ostvarenim u istoj godini pojavi kapitalni gubitak. poreski obveznik može prenijeti kapitalni gubitak na račun budućih kapitalnih dobitaka u narednih pet godina. Poreski propisi Crne Gore ne predviđaju da se poreski gubici iz tekućeg perioda mogu koristiti kao osnova za povraćaj poreza plaćenog u prethodnim periodima. Međutim, gubici iz tekućeg perioda iskazani u poreskom bilansu mogu se koristiti za umanjenje poreske osnovice budućih obračunskih perioda, ali ne duže od pet godina.

Odloženi porez

Odloženi porez se obračunava korišćenjem metode utvrđivanja obaveza prema iskazu o finansijskoj poziciji za privremene razlike proizašle iz razlike između poreske osnove sredstava i obaveza i njihove knjigovodstvene vrijednosti. Važeće poreske stope na datum iskaza o finansijskoj poziciji se koriste za utvrđivanje razgraničenog iznosa poreza na dobit. Odložene poreske obaveze se priznaju za sve oporezive privremene razlike. Odložena poreska sredstva se priznaju za sve odbitne privremene razlike i poreske gubitke i kredite, koji se mogu prenositi u naredne fiskalne periode, do stepena do kojeg će vjerovatno postojati oporeziva dobit od koje se odložena poreska sredstva mogu iskoristiti.

Porezi, doprinosi i druge dažbine koje ne zavise od rezultata poslovanja

Porezi, doprinosi i druge dažbine koji ne zavise od rezultata poslovanja uključuju poreze, naknade i doprinose koji se plaćaju prema raznim državnim i lokalnim poreskim propisima.

3.8. Nematerijalna ulaganja

Nematerijalna ulaganja se sastoje od softvera i licenci. Nakon početnog priznavanja, nematerijalna ulaganja se iskazuju u visini nabavne vrijednosti umanjene za ukupnu akumuliranu amortizaciju i eventualne ukupne akumulirane gubitke zbog umanjenja vrijednosti.

Troškovi koji se direktno mogu povezati sa određenim softverom i koji će generisati ekonomsku korist u periodu dužem od jedne godine evidentiraju se kao nematerijalna ulaganja. Troškovi održavanja kompjuterskih softvera se evidentiraju kao trošak u trenutku njihovog nastanka. Nematerijalna ulaganja amortizuju se putem proporcionalne metode u roku od pet godina uz korišćenje amortizacione stope od 20%. Grupa ne posjeduje nematerijalna ulaganja sa neograničenim vijekom upotrebe.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.9. Nekretnine i oprema

Nekretnine i oprema su materijalna sredstva koja Grupa koristi u redovnom poslovanju, a čiji je očekivani korisni vijek upotrebe duži od jedne godine. Nekretnine i oprema su iskazani po nabavnoj vrijednosti umanjenoj za ukupnu akumuliranu amortizaciju i eventualne ukupne akumulirane gubitke zbog obezvređenja vrijednosti. Nabavnu vrijednost čini vrijednost po fakturi dobavljača uvećana za sve troškove dovođenja sredstva u stanje funkcionalne pripravnosti.

Godišnje, prilikom zaključenja poslovne godine, Grupa procjenjuje se da li postoje indikatori obezvređenja nekretnina i opreme. Kod procjenjivanja da li postoji indikator obezvređenja uzima se u obzir sljedeće:

- tržišna vrijednost sredstva zbog protoka vremena smanjila se mnogo više od očekivane;
- javile su se značajne promjene u tehnološkom, tržišnom, privrednom ili pravnom okruženju;
- povećale su se tržišne kamatne stope, a ta povećanja će vjerovatno uticati na diskontnu stopu korišćenu kod obračuna upotrebne vrijednosti i suštinski smanjiti nadoknadivu vrijednost sredstva;
- ostali nagovještaji (dokazi o zastarjelosti ili fizičkoj oštećenosti sredstva, očekivane promjene korišćenja sredstava sa negativnim uticajem i drugi indikatori).

Ako postoje takvi indikatori Grupa procjenjuje nadoknadivu vrijednost sredstava. Kao nadoknadiva vrijednost uzima se veća od fer vrijednosti umanjene za troškove prodaje i upotrebne vrijednosti. Ukoliko je nadoknadiva vrijednost sredstava manja od njegove knjigovodstvene vrijednosti knjigovodstvenu vrijednost sredstva bi trebalo smanjiti na njegovu nadoknadivu vrijednost. Takvo smanjenje je gubitak zbog obezvređenja koji se priznaje u iskazu o ukupnom rezultatu.

Naknadni troškovi značajnijih adaptacija i generalnih popravki priznaju se kao povećanje sadašnje vrijednosti nekretnina i opreme ako je vjerovatno da će po tom osnovu doći do priliva budućih ekonomskih koristi i ako se ti troškovi mogu pouzdano izmjeriti. Troškovi nastali po osnovu tekućeg održavanja nekretnina i opreme, zamjene i ugradnja rezervnih djelova i potrošnog materijala, kao i troškovi svakodnevnih popravki opreme smatraju se rashodom perioda u kojem su nastali.

Dobici ili gubici koji se javljaju prilikom rashodovanja ili prodaje nekretnina i opreme iskazuju se u iskazu o ukupnom rezultatu kao dio ostalih poslovnih prihoda ili ostalih poslovnih rashoda.

3.10. Amortizacija

Obračun amortizacije za građevinske objekate, opremu i nematerijalna ulaganja se vrši primjenom odgovarajuće stope, uz upotrebu proporcionalne metode kojom se vrijednost sredstava u potpunosti otpisuje tokom procijenjenog korisnog vijeka upotrebe.

Otpisivanje se vrši po stopama koje su zasnovane na preostalom korisnom vijeku upotrebe sredstava, procijenjenom od strane rukovodstva Grupe i usvojenog od strane Odbora direktora Grupe. Obračun amortizacije građevinskih objekata, opreme i nematerijalnih ulaganja počinje u trenutku kada sredstva postanu raspoloživa za korišćenje. Amortizacija prestaje da se obračunava na dan kada se sredstva klasifikuju kao raspoloživa za prodaju ili na dan kada se isknjiže.

Osnovne godišnje stope amortizacije u primjeni tokom 2024. i 2023. godine su:

Glavne grupe opreme	Stopa amortizacije (%)	Stopa amortizacije koja se priznaje u poreskom bilansu (%)
Građevinski objekti	1.30	2.5
Oprema		
Računarska i ostala IT oprema	20.00	30.00
Vozila	15.50	10.00
Kancelarijska oprema	12.00	10.00
Ostala oprema	20.00	15.00

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.10. Amortizacija (Nastavak)

Oprema čija je pojedinačna nabavna vrijednost u vrijeme nabavke veća od EUR 300, a koristi se duže od jednog obračunskog perioda, svrstava se u opremu u skladu sa Pravilnikom o razvrstavanju osnovnih sredstava po grupama i metodama za utvrđivanje amortizacije („Sl. list RCG". br. 28/02, 130/21,118/24 i 124/24).

3.11. Investicione nekretnine

Ulaganje u nekretnine namijenjene sticanju prihoda (investicione nekretnine) predstavlja ulaganje u imovinu koja se drži u cilju sticanja prihoda putem izdavanja u zakup ili od povećanja tržišne vrijednosti, ili i jedno i drugo, a ne za korišćenje ili prodaju u okviru redovnog poslovanja.

Investiciona nekretnine se priznaju kao sredstva kada su ispunjeni sljedeći kriterijumi:

- investicione nekretnine moraju ostvarivati ekonomske koristi;
- investicione nekretnine se koriste za izdavanje u zakup i donose zakupninu ili se prodaju i ostvaruju dobit;
- investicione nekretnine nijesu namijenjene za prodaju u bliskoj budućnosti u redovnom poslovanju;
- nabavnu vrijednost je moguće pouzdano izmjeriti.

Početno priznavanje investicionih nekretnina je po nabavnoj vrijednosti. Nabavna vrijednost predstavlja nabavnu cijenu i neposredno pripadajuće troškove nabavke.

Investicione nekretnine se naknadno vrednuju po njihovoj fer vrijednosti procijenjenoj od strane nezavisnog procjenjivača, a dobit ili gubitak proistekao iz promjene fer vrijednosti priznaje se u korist ili na teret iskaza o ukupnom rezultatu.

Dobici ili gubici, koji se javljaju prilikom prodaje investicionih nekretnina, iskazuju se u iskazu o ukupnom rezultatu.

3.12. Stalna sredstva namijenjena prodaji i sredstva poslovanja koje je obustavljeno (Stečena aktiva)

Nekretnine i zemljište koji su konstituisani kao sredstvo obezbjeđenja po odobrenim plasmanima i koje Grupa stiče u postupku naplate spornih potraživanja priznaju se u poslovnim knjigama po nižoj od ukupne vrijednosti navedenih potraživanja i njihove procijenjene vrijednosti. Ove nekretnine i zemljište Grupe iskazuje u okviru grupe "stalna sredstva namijenjena prodaji". Razlika između knjigovodstvene i prodajne vrijednosti se računovodstveno evidentira u momentu prodaje na teret ili u korist iskaza o ukupnom rezultatu.

3.13. Finansijski instrumenti

Finansijska sredstva i obaveze Grupe evidentira se u konsolidovanom iskazu o finansijskoj poziciji od momenta kada je ugovornim odredbama vezan za instrument.

Metod efektivne kamatne stope

Metod efektivne kamatne stope je metod izračunavanja amortizovane vrijednosti finansijskih sredstava ili finansijskih obaveza i alokacije prihoda po osnovu kamate ili rashoda po osnovu kamate na odgovarajuće vremenske periode. Efektivna kamatna stopa je stopa koja tačno diskontuje procijenjena buduća gotovinska plaćanja ili prilive (uključujući sve plaćene ili primljene naknade koja čini sastavni dio efektivne kamatne stope, troškova transakcije ili ostale premije ili popuste) tokom očekivanog vijeka trajanja finansijskog instrumenta ili, tamo gdje je to izvodljivo, kraćeg perioda, na sadašnju vrijednost finansijskih sredstava ili finansijskih obaveza.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (Nastavak)

Finansijska sredstva

Grupa je finansijska sredstva klasifikovao u sljedeće kategorije: sredstva po amortizovanoj vrijednosti, sredstva po fer vrijednost kroz ostali ukupni rezultat (FVOCI) i sredstva po fer vrijednosti kroz iskaz o ukupnom rezultatu (FVTPL). Finansijska sredstva se odmjeravaju po amortizovanoj vrijednosti ako se drže u okviru poslovnog modela čiji je cilj da se finansijska sredstva drže radi prikupljanja ugovorenih novčanih tokova i njihovi ugovoreni novčani tokovi predstavljaju isključivo plaćanje glavnice i kamate. Finansijska sredstva se odmjeravaju po fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat ako se drže u okviru poslovnog modela čiji cilj se ostvaruje kako kroz prikupljanje ugovorenih novčanih tokova tako i kroz prodaju finansijskih sredstava, gdje njihovi ugovoreni novčani tokovi predstavljaju isključivo plaćanja glavnice i kamate. Sva ostala finansijska sredstva se klasifikuju po fer vrijednosti kroz iskaz o ukupnom rezultatu.

Finansijska sredstva prestaju da se priznaju kada Grupa izgubi kontrolu nad ugovorenim pravima nad tim instrumentim, što se dešava kada su prava korišćenja instrumenata realizovana, istekla, napuštena ili ustupljena. Finansijska obaveza prestaje da se priznaje kada Grupa ispuni obavezu ili kada je obaveza plaćanja predviđena ugovorom ukinuta ili istekla.

Dugoročni finansijski plasmani u hartije od vrijednosti

Dugoročni finansijski plasmani obuhvataju hartije od vrijednosti i sastoje se od ulaganja u kapital (akcije) privrednih društava koja su registrovana kod Centralnog klirinško depozitarnog društva (CKDD) i ulaganja u kapital privrednih društava koja nisu registrovana kod CKDD. Grupa navedena ulaganja drži određeni vremenski period do momenta privatizacije. Postupak promjene vlasništva se sprovodi u skladu sa odgovarajućim Planom privatizacije koji usvaja Vlada Crne Gore.

U skladu sa Zakonom o svojinskoj i upravljačkoj transformaciji privrede Crne Gore („Sl. list CG". br. 2/92, 17/92, 27/94, 30/94, 23/96, 73/10 i 40/11) pravni prethodnik Grupe, Fond za razvoj Crne Gore, je učešća u kapitalu stekao bez naknade. Fond za razvoj je inicijalno vrednovao u svojim poslovnim knjigama navedena učešća u kapitalu kao dugoročne finansijske plasmane - finansijska sredstva raspoloživa za prodaju po procijenjenoj nominalnoj vrijednosti koja je bila izražena u DEM do 31. decembra 2001. godine, odnosno u EUR od 1. januara 2002. godine, u korist kapitala Fonda za rezvoj, koji je u cjelosti u državnom vlasništvu.

Osnivanjem matičnog društva ove hartije od vrijednosti su po procijenjenoj vrijednosti sa stanjem na dan 31. januara 2010. godine postale dio osnivačkog kapitala Grupe osim učešća u kapitalu privrednih društva koja nisu registrovana kod CKDD i društava koja nemaju finansijske iskaze, za koje procjena fer vrijednosti nije vršena zbog nedostatka podataka.

Dugoročni finansijski plasmani u hartije od vrijednosti sa stanjem na dan 31. decembra 2024. godine iskazani su po pravičnoj vrijednosti na osnovu procjene izvršene od strane Službe za finansije i računovodstvo, u skladu sa Uputstvom o načinu i postupku naknadne procjene vrijednosti hartija od vrijednosti („Sl. list CG". br.34/11). Procjena je izvršena korišćenjem 4 kriterijuma i to:

1. Kriterijum kontrole
2. Kriterijum utrživosti
3. Kriterijum strukture kapitala - % neto imovine
4. Kriterijum finansijskog rezultata - % neto marže.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (Nastavak)

Dugoročni finansijski plasmani u hartije od vrijednosti (Nastavak)

Nakon analize četiri navedena kriterijuma vrši se obračun finalnog multiplikatora u zavisnosti od procentualnog učešća državnog kapitala u ukupnom kapitalu društva:

1. ukoliko državni paket akcija iznosi manje od 25% ukupnih emitovanih akcija nekog privrednog društva onda se za taj „manjinski paket" obračunava finalni multiplikator isključivo po kriterijumu utrživosti akcija na berzama kapitala;
2. ukoliko državni paket akcija iznosi preko 25% od ukupno emitovanih akcija nekog privrednog društva onda se za taj „većinski paket" obračunava finalni multiplikator zbrajajući pojedinačne multiplikatore po kriterijumima kontrole, strukture kapitala i finansijskog rezultata.

Osnovica za primjenu finalnog multiplikatora je prosječna ponderisana vrijednost između:

1. Tržišne cijene akcija na dan 31. decembra i
2. Prosječne cijene akcija u periodu 1. januara do 31. decembra.

Kao ponder je uzet kriterijum odstupanja tržišne cijene na dan 31. decembra od prosječne godišnje cijene.

Procijenjena fer vrijednost jedne akcije se dobija množenjem prosječne ponderisane cijene akcija i obračunatog finalnog multiplikatora.

Promjene fer vrijednosti hartija od vrijednosti Grupa evidentira kroz ukupan ostali rezultat na kapitalu, u okviru revalorizacionih rezervi - Nerealizovani gubici i dobici po osnovu svođenja finansijskih sredstava, sve do trenutka prodaje kada se dobit ili gubitak po osnovu prodaje priznaje u korist ili na teret iskaza o ukupnom rezultatu, bez obzira da li fer vrijednost hartija od vrijednosti bilježe dugotrajan odnosno materijalno značajan pad vrijednosti. Navedeni računovodstveni tretman je usaglašen sa članom 17. Zakona o Investiciono-razvojnom fondu Crne Gore.

U momentu otuđenja hartija od vrijednosti, prodajom ili uslijed likvidacije društva, ukupne akumulirane rezerve se iz ukupnog ostalog rezultata na kapitalu prenose u korist ili na teret iskaza o ukupnom rezultatu.

Otpis ulaganja u hartije od vrijednosti vrši se u cjelosti za akcije privrednih društava koja su trajno prestala sa poslovanjem ili za koja je okončan postupak stečaja. Djelimičan otpis dugoročnih finansijskih plasmana vrši se za akcije privrednih društava kod kojih je došlo do smanjenja akcijskog kapitala po osnovu pokrića gubitaka iz poslovanja u skladu sa Odlukom Skupštine akcionara navedenih privrednih društava.

Prihodi od prodaje stečajne mase privrednih društava koja su prestala sa poslovanjem, odnosno privrednih društava kod kojih je obezvređenje vrijednosti plasmana izvršeno u cjelosti, priznaju se u trenutku naplate u korist iskaza o ukupnom rezultatu.

Ulaganja u kapital drugih pravnih lica

Investicije u instrumente kapitala koji nemaju kotiranu tržišnu cijenu na aktivnom tržištu i čija se fer vrijednost ne može pouzdano odmjeriti i derivati koji su povezani sa njima Grupa odmjerava po nabavnoj vrijednosti.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (Nastavak)

Ulaganja u kapital pridruženih i zavisnih pravnih lica

Pridružena i zavisna pravna lica predstavljaju ona društva u kojima Grupa ima udio u vlasništvu između 20% i 50%, odnosno veće od 50% respektivno.,ili u kojima ima značajan uticaj. Učešća u kapitalu pridruženih i zavisnih pravnih lica iskazana su po istorijskoj nabavnoj vrijednosti.

Ukoliko postoji indikacija da za navedena ulaganja postoji obezvređenje nadoknadivi iznos te imovine se procjenjuje kako bi se utvrdio iznos obezvređenja. Ukoliko je nadoknadivi iznos procijenjen kao niži od vrijednosti prikazane u finansijskim iskazima vrijednost ulaganja se smanjuje do svoje nadoknadive vrijednosti i priznaje na teret iskaza o ukupnom rezultatu.

Krediti

Krediti odobreni od strane Grupe evidentiraju se u poslovnim knjigama u momentu prenosa sredstava korisniku kredita. Krediti su iskazani u iskazu o finansijskoj poziciji u visini odobrenog plasmana, umanjenog za otplaćenu glavnicu i ispravku vrijednosti koja je obračunata na osnovu Pravilnika o primjeni metodologije u vezi MSFI 9 standarda koji je usvojen na sjednici Odbora direktora održanoj 22.12.2022 godine.

Zakonom o Investiciono-razvojnom fondu Crne Gore („Sl. list CG" br. 88/09, 40/10, 80/17 i 125/23) regulisana je obaveza Grupe da se prilikom upravljanja rizicima pridržava minimalnih standarda za upravljanje rizicima (Sl. list CG", br. 79/18) koje je za Grupu propisala Centralna banka Crne Gore, i čija primjena je počela 2019. godine.

Grupa takođe jednom mjesečno vrši klasifikaciju stavki aktive, po osnovu kojih je izložen riziku neispunjavanja obaveza dužnika na klasifikacione grupe i podgrupe (A, B1, B2, C1, C2, D i E kategorije) i vrši obračun rezervacija za potencijalne gubitke na način definisan u Odluci o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju Grupa.

U zavisnosti od vjerovatnoće ostvarivanja gubitka Grupa stavke aktive i vanbilansa klasifikuje u klasifikaciona grupe A-E.

- kategorija A (dobra aktiva) – u koju se klasifikuju stavke za koje se procjenjuje da će u skladu sa ugovorom biti u cjelosti naplaćane;
- kategorija B (aktiva sa posebnom napomenom) – sa podkategorijama B1 i B2 u koje se klasifikuju stavke za koje postoji niska vjerovatnoća ostvarivanja gubitka ali koje zahtijevaju posebnu pažnju, jer bi potencijalni rizik ukoliko ne bi bio adekvatno praćen mogao da dovede do slabijih perspektiva u pogledu naplate;
- kategorija C (substandardna aktiva) – sa podkategorijama C1 i C2 i za koje postoji visoka vjerovatnoća ostvarivanja gubitka zbog jasno utvrđenih slabosti koje ugrožavaju naplatu;
- kategorija D (sumnjiva aktiva) – u koju se klasifikuju stavke za koja je naplata u cjelosti, imajući u vidu kreditnu sposobnost zajmoprimca i vrijednost i mogućnost realizacije sredstava obezbjeđenja, malo vjerovatna;
- kategorija E (gubitak) – u koju se klasifikuju stavka koje će biti u potpunosti nenaplative ili će biti naplative u neznatnom iznosu.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (Nastavak)

Krediti (Nastavak)

Grupa primjenjuje sljedeće procente rezervacija po danima kašnjenja i kategorijama rizičnosti:

	2024.		2023.	
	Procenat rezervacija	Dani kašnjenja	Procenat rezervacija	Dani kašnjenja
A	0%	<30	0%	<30
B1	2%	31-60	2%	31-60
B2	7%	61-90	7%	61-90
C1	20%	91-150	20%	91-150
C2	40%	151-270	40%	151-270
D	70%	271-365	70%	271-365
E	100%	>365	100%	>365

Grupa je dužna da utvrđuje razliku između iznosa rezervacija za potencijalne gubitke i zbira iznosa ispravke vrijednosti za stavke bilansne aktive i rezervisanja za vanbilansne stavke izračunatih primjenom MSFI.

Pozitivna razlika između iznosa obračunatih rezervacija za potencijalne gubitke i zbira iznosa ispravke vrijednosti sa stavke bilansne aktive i rezervisanja za vanbilansne stavke predstavlja odbitnu stavku od kapitala Grupe u skladu sa Odlukom o načinu izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala Grupe.

Obračun ispravke vrijednosti stavki bilansne aktive

Savjet Centralne banke Crne Gore je, na sjednici održanoj 27. novembra 2018. godine, donio Odluku o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju Grupe (Sl. List CG". Br. 79/18). Odluka se primjenjuje počev od 01. aprila 2019. godine, za prvi izvještajni period prvi kvartal 2019. godine.

Odlukom je predviđeno da Grupa vrednuje i objelodanjuje stavke bilansne aktive i vanbilansne stavke u skladu sa Međunarodnim računovodstvenim standardima (MRS) i Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja (MSFI).

Odlukom je takođe predviđena obaveza Grupe da utvrdi metodologiju za klasifikaciju, mjerenje i umanjenje vrijednosti finansijske aktive u skladu sa MSFI 9-Finasijski instrumenti.

Pravilnikom o primjeni metodologije u vezi MSFI 9 standarda Grupa je definisala način obračuna ispravke vrijednosti za stavke finansijske aktive zasnovane na obračunu očekivanih gubitaka za pojedine grupe proizvoda.

Pravilnikom je definisano da se na početku obračuna očekivanog gubitka definišu indikatori defaulta, tj. kriterijumi prema kojima izloženost prelazi u default i plasman se smatra nekvalitetnim. Uzima se u obzir isključivo trenutni rejting koji se utvrđuje na mjesečnom nivou u skladu sa Procedurom o upravljanju kreditnim rizikom.

Za portfolijo direktnih kredita i faktoringa uzima se u obzir efekat maksimalnih dana kašnjenja po klijentu kao i efekat najslabijeg rejtinga dok se za portfolijo kreditnih plasmana preko komercijalnih banaka koriste podaci dobijeni iz sistema CBCG.

Nakon analize portfolija pristupa se određivanju faza obračuna očekivanog gubitka (ECL).

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (Nastavak)

Obračun ispravke vrijednosti stavki bilansne aktive (Nastavak)

Algoritam definisanja faza obračuna očekivanog gubitka je sledeći:

Ukoliko klijent ima vrijednost default indikatora jednak jedinici (rejting lijenta C1 i lošiji) tada pripada fazi 3 (stage III)

Ukoliko klijent ima vrijednost default indikatora jednak nuli (rejting klijenta B2 i bolji) i maksimalne dane kašnjenja (za sve plasmane klijenta uzima se broj dana kašnjenja po plasmanu po kojem klijent ostvaruje najviše kašnjenja) duže od 30 dana ili trenutni rejting B2, a da je inicijalni rejting bio bolji od B2, tada klijent pripada fazi 2 (stage II).

Ukoliko klijent ima vrijednost default indikatora jednak nuli i maksimalne dane kašnjenja do 30 dana, a da je inicijalni rejting A, B1 ili B2 tada klijent pripada fazi 1 (Stage I)

Periodi oporavka za faze 2 i 3 su definisani na nivou 3 odnosno 12 mjeseci. Ukoliko klijent uđe u fazu 3 narednih 12 mjeseci biće zadržan u istoj fazi bez obzira na dane kašnjenja i rejting. Ukoliko klijent uđe u fazu 2 naredna 3 mjeseca će biti zadržan u istoj fazi, bez obzira na dane kašnjenja i rejting.

Izuzeci od ovog pravila važe u slučaju ekspertske procjene na nivou partije ili klijenta prije svega za segmente portfolija kod kojih su uslovima kreditiranja za dati segment predviđeni posebni uslovi obezbjeđenja plasmana, kojima se ublažava kreditni rizik.

Formula za obračun očekivanog gubitka glasi:

ECL = EAD * (1- (1-PDd)d) * LR

ECL – očekivani gubitak
EAD – izloženost na na datum obračuna ECL-a
PDd – dnevna vjerovatnoća defaulta
d – broj dana za koji se obračunava ECL u odnosu na ročnost i fazu kojoj klijent pripada
LR – stopa gubitka data minimalnom stopom rezervacija pri ulasku u default 20%

Kalibracija vjerovatnoće defaulta (PD) je definisana u u odnosu na interno dostupne grupe proizvoda: direktni krediti, faktoring, krediti plasirani preko banaka i odgovarajuće podgrupe. Za potrebe početne kalibracije korišćeni su podaci po navedenim grupama i podgrupama proizvoda, za period 2014-2018. godina. Ponovno kalibriranje vjerovatnoća defaulta se vrši na kraju svake godine, tako da je PD za 31. decembar 2024. godine na bazi serije od 2012. do 2024. godine. Od makroekonomskih, nezavisnih indikatora, prilikom kalibracije vjerovatnoće koriste se: kretanje BDP-a, indeksa potrošačkih cijena, stope zaposlenosti odnosno stope nezaposlenosti, kretanje zarada u zemlji i drugi zvanični pokazatelji koje objavljuju Centralna banka, Ministarstvo finansija, Uprava za statistiku.

Obračunati iznos obezvređenja stavki bilansne aktive Grupe knjigovodstveno evidentira na teret rashoda, a u korist ispravke vrijednosti tih stavki aktive.

Obračunati iznos vjerovatnog gubitka po osnovu vanbilansnih stavki Grupe knjigovodstveno evidentira na teret rashoda, a u korist rezervisanja za gubitke po vanbilansnim stavkama.

Pozitivna razlika između iznosa obračunatih rezervacija za potencijalne gubitke i zbira iznosa ispravke vrijednosti za stavke bilansne aktive i rezervacija za vanbilansne stavke predstavlja odbitnu stavku od kapitala Grupe u skladu sa propisom CBCG kojim se uređuje način izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala Grupe.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (Nastavak)

Dugoročni krediti dati zaposlenima

Dugoročni krediti dati zaposlenima inicijalno se vrednuju po nabavnoj vrijednosti koja predstavlja poštenu fer vrijednost date naknade za sticanje sredstva. Grupa naknadno utvrđuje ispravku vrijednosti na osnovu diskontovanja očekivanih budućih novčanih tokova primjenom efektivnog prinosa u trenutku odobravanja finansijskog instrumenta.

Potraživanja po osnovu faktoringa

Potraživanja po osnovu faktoringa inicijalno se vrednuju po nabavnoj vrijednosti koja predstavlja poštenu fer vrijednost date naknade za sticanje sredstva - ustupljenog potraživanja.

Grupa ima pravo da otkupljuje potraživanja sa i bez prava regresa. Grupa pretežno otkupljuje potraživanja sa pravom regresa. Pravo regresa obezbjeđuje pravo Grupe da, u slučaju postojanja objektivnih dokaza da Grupa neće biti u stanju da naplati sve iznose koje potražuje od dužnika, naplatu potraživanja zahtijeva od ustupioca potraživanja. Ukoliko je ustupljeno potraživanje bez prava regresa Grupa preuzima odgovornost za naplatu potraživanja od dužnika.

Nakon inicijalnog priznavanja, ulaganja u otkupljena potraživanja se vrednuju po nabavnoj vrijednosti umanjenoj za izvršene naplate do datuma iskaza o finansijskoj poziciji i za ispravku vrijednosti po osnovu umanjenja vrijednosti.

Grupa u poslovnim knjigama iskazuje i potraživanja od klijenata po osnovu dobavljačkog faktoringa, u vrijednosti izmirenih obaveza prema klijentovim dobavljačima. Ova potraživanja se naplaćuju u skladu sa unaprijed pripremljenim planovima dospijeća.

U skladu sa Zakonom o porezu na dodatu vrijednost („Sl. list CG". br. 65/01, 12/02, 38/02, 72/02, 21/03, 76/05, 04/06, 16/07, 73/10, 40/11, 29/13, 09/15, 53/16, 1/17, 50/17, 46/19, 80/20, 08/21, 59/21, 146/21, 49/22, 65/22, 140/22, 003/23 i 094/24) Grupa je obveznik PDV po osnovu prihoda od naknada po ugovoru o faktoringu. Grupa je stekla pravo na odbitak srazmjernog dijela ulaznog PDV-a (saglasnost dala Poreska uprava na osnovu člana 38. Zakona o PDV-u). Odbitni dio PDV-a izračunava se na osnovu procentualnog učešća oporezivog prometa u ukupnom prometu. Utvrđuje se iskustveno, na osnovu prethodnog perioda, i primjenjuje tokom godine.

Gotovinski ekvivalenti i gotovina

U iskazu o tokovima gotovine pod gotovinom i gotovinskim ekvivalentima podrazumijevaju se novčana sredstva u blagajni, na računima kod poslovnih banaka koja se mogu brzo konvertovati u poznate iznose gotovine uz beznačajan rizik od promjene vrijednosti. Gotovinski ekvivalenti su kratkoročna, visoko likvidna ulaganja koja se brzo pretvaraju u poznate iznose gotovine i nisu pod značajnim uticajem rizika promjena vrijednosti. Gotovinske ekvivalente predstavljaju i kratkoročno oročeni depoziti kod poslovnih banaka. U iskazu o tokovima gotovine Grupa iskazuje prilive i odlive po osnovu finansijskih plasmana (osnovne djelatnosti) u okviru „tokova gotovine iz aktivnosti investiranja".

Finansijske obaveze

Finansijske obaveze inicijalno se mjere po fer vrijednosti umanjenoj za sve troškove transakcija. Finansijske obaveze se naknadno odmjeravaju po amortizovanoj vrijednosti korišćenjem metoda efektivne kamatne stope.

Grupa isknjižava finansijske obaveze kada su izmirene, otpisane ili su istekle.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (Nastavak)

Obaveze po osnovu faktoringa

Obaveze po osnovu faktoringa predstavljaju iznose obaveza prema ustupiocima potraživanja za otkupljena potraživanja. Prilikom inicijalnog priznavanja priznaju se po ugovorenoj vrijednosti otkupljenih potraživanja i umanjuju za izvršene uplate. Po naplati pripadajućeg faktoring potraživanja od dužnika preostali iznos (10% do 20%) plativ je ustupiocu potraživanja.

3.14. Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna sredstva

Rezervisanja se priznaju i vrše kada Grupa ima zakonsku ili ugovorenu obavezu kao rezultat prošlih događaja i kada je vjerovatno da će doći do odliva resursa kako bi se izmirila obaveza i kada se može pouzdano procijeniti iznos obaveze. Rezervisanja za sudske sporove formiraju se u iznosu koji odgovara najboljoj procjeni pravne službe ili advokatske kancelarije u pogledu izdataka koji će nastati da se takve obaveze izmire.

Grupa procjenjuje mogući nepovoljni razvoj događaja kao rezultat zbivanja u prošlosti i ukoliko je vjerovatnoća preko 50% da će sudski spor biti izgubljen Grupa vrši rezervisanje kojim se u cjelini obezbjeđuje iznos potencijalne obaveze po osnovu negativnog razrješenja sudskog spora.

Potencijalne obaveze se ne priznaju u finansijskim iskazima. Potencijalne obaveze se objelodanjuju u napomenama uz finansijske iskaze, osim ako je vjerovatnoća odliva resursa koji sadrže ekonomske koristi veoma mala.

Grupa ne priznaje potencijalna sredstva u finansijskim iskazima. Potencijalna sredstva se objelodanjuju u napomenama uz finansijske iskaze, ukoliko je priliv ekonomskih koristi vjerovatan.

3.15. Adekvatnost kapitala

U skladu sa Zakonom o Investiciono razvojnom fondu Crne Gore („Sl. list CG". br. 88/09. 40/10. 80/17 i 125/23) na osnivanje, poslovanje i kontrolu rada Grupe se ne primjenjuju odredbe zakona kojima se uređuje osnivanje, poslovanje i kontrola rada banaka.

Savjet Centralne banke Crne Gore je usvojio, na sjednici održanoj 27.11.2018. godine, Odluku o načinu izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD. Odluka se primjenjuje počev od 01. aprila 2019. godine, za prvi izvještajni period prvi kvartal 2019. godine. Koeficijent solventnosti na 31.12.2024. godine iznosi 28,36 %. što je značajno iznad propisanog minimuma od 8%.

	u 000 eur
Osnovni kapital Grupe	97.139
Ponderisana bilansna aktiva	328.948
Potrebni kapital za operativni rizik	1.527
Koeficijent solventnosti (min 8%)	27.91%

Kontrolu usklađenosti poslovanja sa propisima i odlukama koje su definisane za Grupu vrši Centralna banka Crne Gore.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.16. Pravična (fer) vrijednost

Poslovna politika Grupe je da objelodani informacije o pravičnoj vrijednosti aktive i pasive za koju postoje zvanične tržišne informacije i kada se pravična vrijednost značajno razlikuje od knjigovodstvene vrijednosti.

Pravičnu vrijednost nije uvijek moguće pouzdano utvrditi u odsustvu aktivnog tržišta i u uslovima postojanja problema nedovoljnog tržišnog iskustva, nedovoljne stabilnosti i likvidnosti kod kupovine i prodaje potraživanja i ostale finansijske aktive i pasive, i u situaciji kada zvanične tržišne informacije nisu u svakom trenutku raspoložive.

Rukovodstvo Grupe vrši procjenu rizika i u slučajevima kada ocijeni da vrijednost po kojoj se imovina vodi u poslovnim knjigama ne može biti i realizovana vrši obezvređenje. Po mišljenju rukovodstva Grupe iznosi objelodanjeni u ovim finansijskim iskazima odražavaju vrijednost koja je u datim okolnostima najvjerodostojnija i najkorisnija za potrebe izvještavanja u skladu sa računovodstvenim i drugim propisima u Crnoj Gori.

4. PRIHODI OD PRODAJE-NETO PRIHODI

(Iznosi uEUR)

	Godina koja se završava 31. decembra 2024.	2023.
Prihodi od kamate na dugoročne kredite	10.175.891	10.520.768
Prihodi od kamate na kratkoročne kredite	175.534	196.580
Prihodi od kamate faktoring	1.123.584	883.005
Prihodi od kamate na oročene depozite	219.648	256.602
Prihodi od zateznih kamata	857.346	784.435
Prihodi od naknada po direktnim kreditima	298.831	310.401
Prihod od naknade faktoring	225.994	179.072
Ostali prihodi od prodaje usluga	437.313	616.483
	13.514.142	**13.747.347**

5. OSTALI PRIHODI IZ REDOVNOG POSLOVANJA

5a) OSTALI PRIHODI IZ REDOVNOG POSLOVANJA

(Iznosi u EUR)

	Godina koja se završava 31. decembra 2024.	2023.
Prihodi od donacija (izrada web sajta)	6.728	3.925
Prihod od refundacija bolovanja	90.677	-
Ostali prihodi iz redovnog poslovanja	128.690	46.765
	226.095	**50.690**

5. OSTALI PRIHODI IZ REDOVNOG POSLOVANJA (Nastavak)

5b) OSTALI PRIHODI IZ POSLOVANJA

(Iznosi u EUR)

	Godina koja se završava 31. decembra 2024.	2023.
Prihodi od prinudne naplate potraživanja za sudske troškove - raskinuti ugovori	18.405	28.193
Ukidanje obezvređenja naplatom otpisanih kredita	-	51.723
Sticanje investicione nekretnine bez naknade	-	12.000
Ukidanje rezervacija za obaveze prema zaposlenima i rezervacija za sudske sporove (napomena 27a)	2.378	29.774
Raskid ugovora-naplata garancije (zakup Obod)	-	7.821
Ostali prihodi	5.625	7.342
	26.409	**136.853**

5c) OSTALI PRIHODI PO OSNOVU VRIJEDONOSNOG USKLAĐIVANJA IMOVINE

(Iznosi u EUR)

	Godina koja se završava 31. decembra 2024.	2023.
Prihodi od uskiađivanja vrijednosti investicionih nekretnina (napomena 17)	-	44.500
	-	**44.500**

6. NABAVNA VRIJEDNOST PRODATE ROBE I TROŠKOVI MATERIJALA

(Iznosi u EUR)

	Godina koja se završava 31. decembra 2024.	2023.
Troškovi kancelarijskog materijala	11.525	18.475
Trošak potrošnog materijala za računarsku opremu i kratkoročne licence	47.727	31.150
Troškovi električne energije	16.580	15.163
Troškovi goriva	4.791	5.133
Ostali troškovi materijala	166.586	216.652
	247.208	**286.572**

7. OSTALI TROŠKOVI POSLOVANJA (amortizacija, rezervisanja i ostali poslovni rashodi)

7a) OSTALI TROŠKOVI POSLOVANJA

(Iznosi u EUR)

	Godina koja se završava 31. decembra 2024.	2023.
Troškovi sponzorstava i pomoći koje odobrava Odbor direktora	78.800	80.000
Troškovi održavanja	160.187	110.806
Troškovi telefona i ostalih PTT usluga	31.018	25.443
Troškovi reprezentacije	15.064	17.475
Troškovi platnog prometa	175.456	158.112
Troškovi stručnih usluga	211.211	161.585
Troškovi oglasa, stručne literature i usavršavanja	10.535	25.805
Troškovi reklame i propagande	24.585	72.904
Troškovi taksi, sudskih naknada i članarina	19.797	32.301
Troškovi poreza	25.328	56.757
Troškovi osiguranja	30.791	31.307
Troškovi naknada za registraciju Razvojne banke	275.647	-
Ostali troškovi poslovanja	102.477	121.377
	1.160.897	**893.871**
Troškovi rezervisanja za otkaz kredita Francuske razvojne agencije (napomena 27b)	262.500	-
Troškovi rezervisanja za sudske sporove (napomena 27b)	218.060	-
Troškovi rezervisanja za beneficije zaposlenih (napomena 27a)	6.869	1.767
UKUPNO OSTALI TROŠKOVI POSLOVANJA (rezervisanja i ostali poslovni rashodi)	**1.648.326**	**895.638**

Troškovi naknada za registraciju Razvojne banke odnose se na troškove nastale po osnovu evidentiranja osnivačke emisije akcija emitenta Razvojna banka Crne Gore AD Podgorica.

7b) TROŠKOVI AMORTIZACIJE

(Iznosi u EUR)

	Godina koja se završava 31. decembra 2024.	2023.
Troškovi amortizacije (napomena 16):		
- nematerijalne imovine	75.993	69.318
- nekretnina i opreme	323.979	294.667
	399.972	**363.986**

8. NETO TROŠKOVI ZARADA, NAKNADA ZARADA I LIČNI RASHODI

(Iznosi u EUR)

	Godina koja se završava 31. decembra 2024.	2023.
Neto zarade	2.051.695	1.779.617
Odbor direktora - neto nadoknade	72.170	22.565
Ugovori o djelu - odbori - neto nadoknade	18.086	35.099
Troškovi službenih putovanja	23.673	32.464
Troškovi pomoći zaposlenima i podrška Sindikatu Grupe	99.500	103.306
Ostali troškovi	287.112	279.612
	2.552.236	**2.252.663**

9. TROŠKOVI POREZA I DOPRINOSA

9a) TROŠKOVI POREZA

(Iznosi u EUR)

	Godina koja se završava 31. decembra 2024.	2023.
Porez na zarade	299.387	260.651
Porez na nadoknade odboru direktora	8.845	3.071
Porez na ugovore o djelu odbori	1.759	4.735
Porez na ugovore o djelu ostalo	6.741	6.750
Ostali troškovi poreza	4.039	3.046
	320.770	**278.253**

9b) TROŠKOVI DOPRINOSA

(Iznosi u EUR)

	Godina koja se završava 31. decembra 2024.	2023.
Doprinosi na zarade	552.239	586.942
Doprinosi na nadoknade Odboru direktora	10.773	6.507
	563.012	**593.449**

10. RASHODI PO OSNOVU VRIJEDONOSNOG USKLAĐIVANJA STALNE IMOVINE (OSIM FINANSIJSKE)

(Iznosi u EUR)

	Godina koja se završava 31. decembra 2024.	2023.
Rashodi usklađivanja vrijednosti investicionih nekretnina (napomena 17)	-	502.346
Rashodi usklađivanja vrijednosti stečene aktive (napomena 25)	-	2.500
	-	**504.846**

11. OSTALI RASHODI IZ POSLOVANJA

(Iznosi u EUR)

	2024.	2023.
Prihodi od ukidanja ispravke vrijednosti, neto	(5.816.100)	(4.432.414)
Druge ispravke-potraživanja za sudske troškove	2.864	4.778
Gubici od rashodovanja opreme	19	177
Vanredni rashod	21.600	10.247
Ostali rashodi iz poslovanja	1.834	2.144
	(5.789.783)	**(4.415.068)**

U nastavku je dat pregled prihoda od ukidanje ispravke vrijednosti, neto po kategorijama finansijskih instrumenata:

(Iznosi u EUR)

	2024.	2023.
Ukidanje ispravke vrijednosti direktni dugoročni krediti-glavnica (napomena 20a)	(6.149.530)	(4.270.337)
Ispravka vrijednosti direktni kratkoročni krediti	125	14.374
Ispravka vrijednosti direktni krediti-kamata	279.449	54.890
Ukidanje ispravke vrijednosti krediti preko banke-glavnica (napomena 20a)	(37.447)	(183.862)
Ukidanje ispravke vrijednosti krediti preko banke-kamata	(42)	(30)
Ispravka vrijednosti faktoring	91.345	(47.449)
	(5.816.100)	(4.432.414)

12. FINANSIJASKI PRIHODI PO OSNOVU TEKUĆIH POTRAŽIVANJA OD NEPOVEZANIH PRAVNIH LICA

(Iznosi u EUR)

	2024.	2023.
Ostali finansijski prihodi	871	88
	871	**88**

13. RASHODI PO OSNOVU KAMATA, KURSNIH RAZLIKA I DRUGIH EFEKATA UGOVORENE ZAŠTITE PO OSNOVU ODNOSA SA NEPOVEZANIM LICIMA

(Iznosi u EUR)

	2024.	2023.
Rashod kamate Evropska Investiciona banka	3.003.776	2.722.351
Rashod kamate Razvojna banka savjeta Evrope	14.242	20.868
Rashod kamate Francuska razvojna agencija	179.442	178.951
Rashod naknade po primljenim kreditima	43.838	43.838
Rashod naknade na neiskorišćeni kredit AFD	138.750	55.313
Rashodi refundacije kamate klijentima	146.138	128.141
Trošak kamate -imovina sa pravom korišćenja-zakup	713	970
Negativne kursne razlike	465	-
Ostali rashodi	-	2.043
	3.527.364	**3.152.476**

14. POREZ NA DOBIT

a) Komponente poreza na dobit

(Iznosi u EUR)

	2024.	2023.
Tekući porez	1.652.509	886.500
Odloženi porez	(2.230)	10.960
	1.650.279	**897.460**

b) Odložene poreske obaveze

(Iznosi u EUR)

	Stanje na dan 1. januara	Uticaj na iskaz o ukupnom rezultatu	Stanje na dan 31. decembra
2023. godina			
Odložene poreske obaveze koje se odnose na:			
Privremene razlike na:			
nematerijalnim ulaganjima. nekretninama i opremi	102.467	10.960	113.427
	102.467	**10.960**	**113.427**
2024. godina			
Odložene poreske obaveze koje se odnose na:			
Privremene razlike na:			
nematerijalnim ulaganjima. nekretninama i opremi	113.427	(2.230)	111.197
	113.427	**(2.230)**	**111.197**

Odložene poreske obaveze se odnose na privremene razlike između osnovice po kojoj se nematerijalna ulaganja, nekretnine i oprema priznaju u poreskom bilansu i iznosa po kojima su ta sredstva iskazana u finansijskim iskazima Grupe.

15. ZARADA PO AKCIJI

	2024.	2023.
Neto dobit iz redovnog poslovanja	8.648.132	9.169.204
Ponderisan broj izdatih običnih akcija	105.736.355	105.687.501
Osnovna zarada po akciji		
- iz redovnog poslovanja	0.076097716	0.085159797
Neto iznos osnovne zarade po akciji	**0.081789579**	**0.086757699**

Grupa ne posjeduje potencijalno razrijeđene akcije.

16. NEMATERIJALNA ULAGANJA, NEKRETNINE I OPREMA

(Iznosi u EUR)

	Zemljište	Građevinski objekti	Oprema	Investicije u toku	Ukupno	Nematerijalna ulaganja
Nabavna vrijednost						
Stanje 1. januara 2023. godine	903.295	2.241.253	2.571.367	4.550	5.720.465	404.852
Povećanja		3.481	134.934	-	138.415	227.023
Otuđenja i rashodovanja		-	(72.099)	(4.550)	(76.649)	-
Stanje 31. decembra 2023. godine	**903.295**	**2.244.734**	**2.634.202**	-	**5.782.231**	**631.875**
Stanje 1. januara 2024. godine	903.295	**2.244.734**	**2.634.202**	-	**5.782.231**	**631.875**
Povećanja		58.236	213.357	-	**271.593**	24.808
Reklasifikacija sa investicionih nekretnina (napomena 17)		394.000	-	-	394.000	-
Otuđenja i rashodovanja			(64.407)	-	(64.407)	
Stanje 31. decembra 2024. godine	**903.295**	**2.696.970**	**2.783.152**	-	**6.383.417**	**656.683**
Ispravka vrijednosti						
Stanje 1. januara 2023. godine		**440.709**	**1.350.452**	-	**1.791.161**	**306.735**
Amortizacija (napomena 7a)		82.133	212.842	-	294.975	69.010
Otuđenja i rashodovanja		-	(71.978)	-	(71.978)	
Stanje 31. decembra 2023. godine		**522.843**	**1.491.316**	-	**2.014.159**	**375.745**
Stanje 1. januara 2024. godine		**522.843**	**1.491.316**	-	**2.014.159**	**375.745**
Amortizacija (napomena 7a)		88.529	235.450	-	323.979	75.993
Otuđenja i rashodovanja			(64.388)	-	(64.388)	
Stanje 31. decembra 2024. godine		**611.372**	**1.662.378**	-	**2.273.750**	**451.738**
Sadašnja vrijednost						
31. decembra 2024. godine	**903.295**	**2.085.598**	**1.120.774**	-	**4.109.667**	**204.945**
31. decembra 2023. godine	**903.295**	**1.721.891**	**1.142.886**	-	**3.768.072**	**256.130**

Grupa nema nekretnine date pod hipoteku kao sredstvo obezbjeđenja otplate kredita i drugih obaveza.

17. INVESTICIONE NEKRETNINE

Kretanje na investicionim nekretninama u vlasništvu Grupe, sa stanjem na dan 31. decembra 2024. godine, u iznosu od EUR 1.999.000 (31. decembra 2023. godine: EUR 2.393.000) prikazano je u pregledu koji slijedi:

(Iznosi u EUR)

	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
Početno stanje godine	2.393.000	2.838.846
Prodaja/sticanje/prenos na objekte u upotrebi- u toku godine	(394.000)	12.000
Pozitivan efekat procjene (napomena 5c)	-	44.500
Negativan efekat procjene (napomena 10)	-	(502.346)
	1.999.000	**2.393.000**

Na nepokretnostima u Herceg Novom u ulici Njegoševoj evidentirana je zabilježba restitucije.

Grupa je na osnovu odluke Odbora direktora, od 08. februara 2024. godine, izvršila promjenu namjene jedne investicione nekretnine u Bul. Revolucije, čije procijenjena vrijednost je iznosila 394.000 EUR, u objekat za upotrebu, kancelarijski prostor.

Investicione nekretnine sa stanjem na dan 31. decembra 2024. i 2023. godine prikazane su u pregledu koji slijedi:

(Iznosi u EUR)

	31. decembar 2024.	31. decembar 2022.
1. Bijelo Polje – Nedakusko polje	311.000	311.000
2. Bijelo Polje – Nedakusi i Ul. Slobodana Penezića	33.000	33.000
3. Podgorica – Novaka Miloševa	870.716	870.716
4. Podgorica – Bulevar Revolucije		394.000
5. Nikšić – Mokra njiva	325.000	325.000
6. Herceg Novi – Ulica Njegoševa 269	160.000	160.000
7. Kupljena nepokretnost od Saveza civilnih invalida rata	109.284	109.284
8. Žabljak-Motički gaj- imovina stečena eksproprijacijom	178.000	178.000
9. Bar-Novi Bar	12.000	12.000
	1.999.000	**2.393.000**

Tokom 2024. godine u okviru procjene fer vrijednosti kapitala za potrebe registrovanja Razvojne banke Crne Gore, Računovođa DOO Podgorica je izvršio procjenu fer vrijednosti investicionih nekretnina. Nije utvrđena promjena fer vrijednosti investicionih nekretnina.

18. AVANSI ZA NEKRETNINE, POSTROJENJA, OPREMU

Avansi za nekretnine, postrojenja, opremu i biološka sredstva i nekretnine, postrojenja, oprema i biološka sredstva u pripremi na dan 31. decembar 2024 godine iznose EUR 5.391 i ostali su nepromijenjeni u odnosu na prethodnu godinu.

19. UČEŠĆA U KAPITALU KOD PRAVNIH LICA (SEM ZAVISNIH PRAVNIH LICA)

	31. decembar 2024.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2023.
Ulaganja u hartije od vrijednosti – akcije (napomena 19a)	5.021.917	7.182.009
	5.021.917	**7.182.009**

19a) Ulaganja u hartije od vrijednosti – akcije

	31. decembar 2024.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2023.
Dugoročni finansijski plasmani – privredna društva koja su registrovana kod CKDD	54.625.325	54.625.325
Prodaja učešća u kapitalu		
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(49.603.408)	(47.443.316)
Dugoročni finansijski plasmani - privredna društva koja nisu registrovana kod CKDD	264.594	264.594
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(264.594)	(264.594)
	5.021.917	**7.182.009**

Plasmani u društva registrovana i neregistrovana kod CKDD, naslijeđena od Fonda za razvoj, a koja su brisana iz registra privrednih subjekata nakon likvidacije, odnosno i iz registra CKDD, isknjižavaju se iz bilansa bez posebne odluke Odbora direktora, na osnovu zvanične informacije iz Poreske uprave i iz CKDD.

Privredna društva koja su registrovana kod CKDD

Fer vrijednosti dugoročnih finansijskih plasmana, procenat učešća Grupe u ukupnom kapitalu akcionarskih društava koja su registrovana kod CKDD i ukupan broj akcija u vlasništvu Grupe prikazan je u pregledu koji slijedi:

	Broj akcija u vlasništvu Grupe	Učešće Grupe %	31. decembra 2024. godine	(Iznosi u EUR) 31. decembra 2023. godine
13. jul Plantaže AD. Podgorica	39.844.589	22.23	2.781.667	4.941.759
Institut Simo Milošević AD, Igalo	90.411	23.65	623.374	623.374
HTP Ulcinjska rivijera AD, Ulcinj	116.567	7.65	536.228	536.228
Barska plovidba AD. Bar	371.465	16.16	299.222	299.222
Marina AD, Bar	258.283	16.99	767.878	767.878
Kotor projekat AD, Kotor	-	-	13.090	13.090
Ostala privredna društva	-	-	457	457
			5.021.917	**7.182.009**

19. UČEŠĆA U KAPITALU KOD PRAVNIH LICA (SEM ZAVISNIH PRAVNIH LICA) (Nastavak)

19a) Ulaganja u hartije od vrijednosti – akcije (Nastavak)

Privredna društva koja su registrovana kod CKDD (Nastavak)

Promjene obezvređenja vrijednosti dugoročnih finansijskih plasmana – privrednih društava koja su registrovana kod CKDD prikazane su u sljedećoj tabeli:

		(Iznosi u EUR)
	31. decembra 2024.	**31. decembra 2023.**
Stanje na početku godine	47.443.316	48.543.326
Svođenje na tržišnu fer vrijednost	2.160.092	(1.100.010)
Stanje na kraju godine	**49.603.408**	**47.443.316**

Privredna društva koja nisu registrovana kod CKDD

		(Iznosi u EUR)
	31. decembar 2024.	**31. decembar 2023.**
„Biteks" DD, Bišević	264.598	264.598
Ostala društva		
	264.598	264.598
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(264.598)	(264.598)
	-	-

20. DUGOROČNA FINANSIJSKA ULAGANJA (DATI KREDITI I HARTIJE OD VRIJEDNOSTI)

		(Iznosi u EUR)
	31. decembar 2024.	**31. decembar 2023.**
Dugoročni krediti	211.199.929	234.479.750
Dugoročni krediti odobreni zaposlenima	774.918	812.605
	211.974.847	**235.292.355**

20a) Dugoročni krediti

Dugoročni krediti sa stanjem na dan 31. decembra 2024. i 2023. godine prikazani su u pregledu koji slijedi:

		(Iznosi u EUR)
	31. decembar 2024.	**31. decembar 2023.**
Plasirani krediti preko poslovnih banaka	17.844.469	24.582.378
Direktno plasirani krediti privrednim društvima, institucijama i fizičkim licima preduzetnicima	261.094.069	279.291.141
	278.938.537	**303.873.519**
Minus: Tekuće dospijeće (napomena 23)	(67.738.608)	(69.393.769)
	211.199.929	**234.479.750**

20. DUGOROČNA FINANSIJSKA ULAGANJA (DATI KREDITI I HARTIJE OD VRIJEDNOSTI) (Nastavak)

20a) Dugoročni krediti (Nastavak)

Dugoročni krediti koje Grupa odobrava preko poslovnih banaka sa stanjem na dan 31. decembra 2024. i 2023. godine prikazani su u pregledu koji slijedi:

(Iznosi u EUR)

	31. decembra 2024.	31. decembra 2023.
Prva banka Crne Gore AD Podgorica	60.190	93.872
NLB Montenegro banka AD Podgorica	462.101	982.323
Atlas banka AD Podgorica	488.336	507.033
Addiko bank AD Podgorica	3.576.733	5.135.237
Hipotekarna banka AD Podgorica	4.480.225	5.938.627
Jugobanka AD Kotor	339.953	339.953
Erste Bank AD Podgorica	2.676.083	3.072.121
Universal Capital banka AD Podgorica	1.396.112	1.753.720
Invest banka Montenegro AD Podgorica	361.119	361.119
Lovćen banka	3.298.622	5.332.209
Adriatic banka AD Podgorica	1.519.011	1.656.870
Zapad banka	424.492	685.247
	19.082.976	**25.858.333**
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(1.238.508)	(1.275.955)
	17.844.469	**24.582.378**

Kreditne linije posredstvom i uz garancije poslovnih banaka se realizuju po šemama saradnje sa poslovnim bankama. Rok otplate ovih kredita se kreće do 15 godina (uključujući odobreni „grace" period), uz godišnju kamatnu stopu do 7,5%, od čega 3% pripada banci preko koje se plasiraju sredstva. Sredstva obezbjeđenja po ovim kreditima su mjenice i mjenična oviašćenja banaka. Kreditni rizik po osnovu navedenih plasmana u cjelosti snose poslovne banke.

Potraživanja po kreditima, koje je državni Fond za razvoj (pravni prethodnik Grupe) realizovao posredstvom Jugobanke AD obezvrijeđena su u cjelosti prije osnivanja Grupe i ulaze u sumu ukupno prikazane ispravke.

Dana 4. januara 2019. godine Savjet Centralne banke Crne Gore donio je Rješenje o otvaranju stečajnog postupka nad invest bankom Montenegro AD Podgorica.

Grupa je izvršila ispravku vrijednosti potraživanja prema invest banci Montenegro AD Podgorica na 31.12.2018. godine.

Potraživanja Grupe od invest banke Montenegro AD Podgorica su prihvaćena Rješenjem Stečajnog upravnika i svrstana u prvi redosijed prioriteta - "obezbijeđena potraživanja", za potraživanja po kreditnim aranžmanima, odnosno peti redosijed prioriteta, za potraživanje po depozitima po viđenju.

Dana 4. aprila 2019. godine Savjet Centralne banke Crne Gore donio je Rješenje o otvaranju stečajnog postupka nad Atlas bankom AD Podgorica.

Potraživanja Grupe od Atlas banke AD Podgorica su prihvaćena Rješenjem stečajnog upravnika i svrstana u prvi redosijed prioriteta, za "obezbijeđena potraživanja", odnosno šesti isplatni red za potraživanja po ostalim kreditnim aranžmanima i peti isplatni red, za potraživanje po depozitima po viđenju.

20. DUGOROČNA FINANSIJSKA ULAGANJA (DATI KREDITI I HARTIJE OD VRIJEDNOSTI) (Nastavak)

20a) Dugoročni krediti (Nastavak)

Direktno plasirani krediti privrednim društvima, institucijama i fizičkim licima - preduzetnicima sa stanjem na dan 31. decembra 2024. i 2023. godine prikazani su u pregledu koji slijedi:

(Iznosi u EUR)

	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
Privredna društva	276.416.188	301.743.676
Opštine (napomena 35)	711.309	1.118.118
Fizička lica – preduzetnici i poljoprivredni proizvođači	6.923.889	5.536.195
Devizne pozajmice i krediti koje je direktno odobravao Fond za razvoj	433.426	433.426
	284.484.812	308.831.415
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(23.390.744)	(29.540.274)
	261.094.068	**279.291.141**

Investicione direktne kredite Grupa plasira na maksimalni rok otplate do 15 godina (uključujući odobreni „grace" period do 5 godina) uz godišnju kamatnu stopu do 5,5%. Grupa kreditne linije klasifikuje prema vrsti dominantne djelatnosti korisnika kredita što je prikazano u pregledu koji slijedi:

(Iznosi u EUR)

	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
Proizvodne djelatnosti	63.084.952	63.730.176
Poljoprivreda i proizvodnja hrane	29.789.255	33.602.402
Turizam i ugostiteljstvo	75.882.543	81.276.769
Uslužne djelatnosti	72.876.912	75.997.220
Ostale djelatnosti	42.851.149	54.224.849
	284.484.812	**308.831.415**

Grupa ima posebne kreditne linije za poljoprivredne proizvođače koje se realizuju u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede, linije za žene i mlade u biznisu, za start up-ove, za razvoj preduzetništva, gdje je rok otplate do 12 godina (uključuje grejs period do 4 godine) i godišnja kamatna stopa do 5,4%. Zatim postoji i posebna kreditna linija za finansiranje infrastrukturnih, ekoloških projekata i projekata obnovljivih izvora energije gdje je maksimalni rok otplate 15 godina (uključuje grejs period do 5 godina) i godišnja kamatna stopa 5%, za direktne kreditne aranžmane. Grupa u svojoj ponudi ima i kreditne linije za poboljšanje likvidnosti kao što su kreditne linije za finansiranje trajnih obrtnih sredstava, refinansiranje postojećih kreditnih zaduženja, mikrokrediti za likvidnost i obrtna sredstava i sl. gdje je godišnja kamatna stopa do 5,5% i maksimalni rok otplate 10 godina (uključujući grace period do 1 godine), za direktne kreditne aranžmane. U ponudi Grupe ima i kreditnu liniju za podršku turizmu, hotelijerstvu i ugostiteljstvu, za podršku proizvodnji, gdje je godišnja kamatna stopa do 5,4% i maksimalni rok otplate 12 godina (uključujući grejs period 4 godine). Grupa je i tokom 2024. godine realizovao EU EASI program podrške investicicijama u saradnji i uz garanciju Evropskog Investicionog Fonda, uz uslove: kamatnu stopu do 5,3 % i maksimalan rok otplate do 7 godina sa uključenim grejs periodom do 1 godine.

20. DUGOROČNA FINANSIJSKA ULAGANJA (DATI KREDITI I HARTIJE OD VRIJEDNOSTI) (Nastavak)

20a) Dugoročni krediti (Nastavak)

Kamatna stopa se za kredite koji ispunjavaju uslove za finansiranje iz sredstava Evropske Investicione Banke umanjuje za 0,5% do 0,7%.
Naplata ovih kredita je obezbijeđena hipotekama na nepokretnostima korisnika kredita, mjenicama, ovlašćenjima za naplatu i drugim sredstvima obezbjeđenja u skladu sa politikom kolaterala Grupe.

Dospijeće potraživanja po osnovu dugoročnih kredita prikazano je u pregledu koji slijedi:

(Iznosi u EUR)

	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
dospjelo	2.447.695	1.922.803
- do jedne godine	42.590.764	46.333.717
- od jedne do dvije godine	58.623.956	63.107.965
- od dvije do tri godine	53.270.976	54.975.006
- od tri do četiri godine	42.980.786	46.975.897
- preko četiri godine	79.024.360	90.558.131
	278.938.537	**303.873.519**

Promjene obezvređenja vrijednosti potraživanja po osnovu datih dugoročnih kredita prikazane su u sljedećoj tabeli:

(Iznosi u EUR)

	2024.	2023.
Stanje na početku godine	30.816.228	35.322.150
Ukidanje obezvređenja u toku godine-direktni krediti(napomena 11)	(6.149.530)	(4.270.337)
Obezvređenje u toku godine-posrednički krediti(napomena 11)	(37.447)	(183.862)
Naplata otpisanog potraživanja (napomena 5b)		(51.723)
Stanje na kraju godine	**24.629.250**	**30.816.228**

20b) Dugoročni krediti odobreni zaposlenima

(Iznosi u EUR)

	31. decembar 2024.	31.decembar 2023.
Dugoročni krediti dati zaposlenima	1.131.556	1.203.250
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(289.919)	(320.772)
	841.637	882.478
Minus: Tekuće dospijeće (napomena 23)	(66.719)	(69.873)
	774.918	**812.605**

20. DUGOROČNA FINANSIJSKA ULAGANJA (DATI KREDITI) (Nastavak)

20b) Dugoročni krediti odobreni zaposlenima (Nastavak)

Dospijeće potraživanja za kredite datih zaposlenima prikazano je u sljedećoj tabeli:

(iznosi u EUR)

	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
- dospjelo	962	1.169
- do jedne godine	65.757	68.704
- od jedne do dvije godine	66.410	67.841
- od dvije do tri godine	63.652	67.109
- od tri do četiri godine	64.117	63.652
- preko četiri godine	870.658	934.775
	1.131.556	**1.203.250**

Upravni Odbor Fonda za razvoj Crne Gore (čiji je Grupa pravni sljedbenik) je na sjednici od 8. decembra 2006. godine usvojio Pravilnik o rješavanju stambenih potreba zaposlenih (broj 0202-8/108). Shodno pomenutom Pravilniku definisani su sljedeći uslovi za odobravanje stambenih kredita zaposlenima: krediti se dodjeljuju sa rokom otplate od 20 do 30 godina, kamatna stopa je 1% i zaposleni ima pravo korišćenja grejs perioda do 24 mjeseca. Pomenutim Pravilnikom nije definisano pravo na umanjenje kredita. Odbor direktora Grupe je 7. septembra 2017. godine (uz dopunu iz juna 2018. godine) usvojio novi Pravilnik o rješavanju stambenih potreba zaposlenih. Obezbjeđenje kredita predstavlja upis hipoteke na nepokretnostima u srazmjeri ne manjoj od 1:1 u odnosu na plasirana sredstva. Izuzetno, za kredite do EUR 15.000 mogu se uzeti druga sredstva obezbjeđenja.

21. OSTALI DUGOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI I POTRAŽIVANJA

(iznosi u EUR)

	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
Dugoročno potraživanje od Vlade CG (Ministarstva finansija) za ulog u Regionalnom Vodovodu Budva	7.932.957	7.932.957
	7.932.957	**7.932.957**

Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj dana 10. novembra 2017. godine donijela Odluku o osnivanju društva sa ograničenom odgovornošću „Regionalni Vodovod Crnogorsko primorje" („Sl. list CG" br. 79/17). Odlukom je definisano da je Vlada Crne Gore osnivač društva. Promjena je registrovana u Registru privrednih subjekata dana 10.06.2020. godine. Ovim je formalno udio Grupe u društvu prestao da postoji i Grupa je izvršila ispravku vrijednosti uloga, u iznosu EUR 7.243.278. Zaključkom broj 04-4469/2, od 30. septembra 2021. godine, Vlade CG je prihvatila predlog Ugovora o prenosu novčanih sredstava između Ministarstva finansija i socijalnog staranja i Grupe. Ugovor je zaključen 18. oktobra 2021. godine i predviđa obavezu Ministarstva da izvrši povraćaj uloženih sredstava u društvo JP „Regionalni vodovod Crnogorsko primorje", iz opredjeljenih budžetskih sredstava isplatom Grupi ukupnog iznosa EUR 7.932.957. u deset jednakih godišnjih tranši, počev od 01.01.2025. godine. Ovim su se stekli uslovi za ukidanje obezvređenja vrijednosti uloga u poslovnim knjigama Grupe, i knjiženje dugoročnog potraživanja od Ministarstva finansija.

22. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA

22a) Potraživanja od kupaca

(Iznosi u EUR)

	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
Potraživanja po osnovu faktoring aranžmana	2.193	2.471
Ostala potraživanja	9.017	27.891
	11.210	**30.362**

22. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA (Nastavak)

22c) Ostala nepomenuta potraživanja

	31. decembar 2024.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2023.
Potraživanja po osnovu faktoring aranžmana	33.019.691	28.941.733
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(686.356)	(662.713)
	32.333.335	28.279.020
Potraživanja za kamate po osnovu:		
- dugoročnih i kratkoročnih kredita	386.168	400.329
- faktoringa	183.442	144.317
- kratkoročnih oročenih depozita	2.670	14.703
- zateznih kamata	1.296.702	927.168
- dugoročnih deviznih kredita koje je direktno odobravao Fond za razvoj	106.346	106.346
- naknade za kredite.,faktoring i garancije	5.834	1.579
	1.981.161	1.594.442
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(1.488.099)	(1.140.990)
	493.062	453.452
Ostala potraživanja i dati avansi	6.640.764	398.318
	39.467.162	**29.130.790**

Ostala potraživanja i dati avansi se najvećim dijelom odnose na avansno plaćanje obaveza kreditorima na kraju 2024. godine.

Faktoring aranžmani su u 2023. godini odobravani pod sljedećim uslovima: kamatna stopa se kretala do 4,4%, dok je avansna isplata klijentu iznosila 90% iznosa otkupljenih potraživanja, u slučaju klasičnog faktoringa. Naknada je iznosila 0,2% nominalne vrijednosti. Za izvoznike je odobravana stimulativna mjera smanjenja kamatne stope za 0,5%. kao i za otkupe obaveza koji prelaze iznose iznad 10 miliona EUR, po jednom istom ugovoru.

Grupa je u aprilu 2011. godine otpočeo sa obavljanjem poslova faktoringa i po tom osnovu ostvaruje prihode:

- od naknade, koja se utvrđuje kao procenat od nominalne vrijednosti otkupljenog potraživanja;
- od kamate, koji se obračunavjau od dana otkupa potraživanja do dana naplate potraživanja od dužnika;
- od zatezne kamate, koja se obračunava za dane prekoračenja datuma valute, odnosno datuma dospijeća fakture za naplatu.

Promjene obezvređenja vrijednosti potraživanja prikazane su u sljedećoj tabeli:

	31. decembar 2024.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2023.
Stanje na početku godine	1.803.703	3.405.004
Obezvređenje u toku godine (napomena 11)	370.752	7.411
Naplata u toku godine	-	-
Isknjižavanje u vanbilans		(1.608.712)
Stanje 31. decembra	**2.174.454**	**1.803.703**

22. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA (Nastavak)

22c) Ostala nepomenuta potraživanja (Nastavak)

Grupa je 2013. godine, u skladu sa zaključkom Vlade Crne Gore, izdao u korist Erste banke AD. Podgorica garanciju za urednu otplatu kredita za privredno društvo Montavar Metalac d.o.o. Nikšić u iznosu EUR 1.500.000. Potraživanja po osnovu kamata za ovu garanciju, koje su pale na teret Grupe je iznosila EUR 108.712.

Odbor direktora Grupe je 08.decembra 2023. godine donio odluku o isknjižavanju ukupne vrijednosti obezvrijeđenog potraživanja, po osnovu pale garancije, u iznosu EUR 1.608.712 (napomena 32), i prenosu potraživanja u vanbilansnu evidenciju. Stečajni postupak nad društvom je otvoren 26. decembra 2014. godine, a isti je zaključen i društvo izbrisano iz registra privrednih subjekata dana 22. marta 2021. godine, dok su računi jemca blokirani više od 3500 dana.

23. KRATKOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI

		(Iznosi u EUR)
	31. decembar 2024.	**31. decembar 2023.**
Kratkoročni direktno odobreni krediti	9.860.249	5.258.416
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(63.135)	(63.010)
	9.797.114	**5.195.406**
Tekuća dospijeća po osnovu:		
Oročenih depozita		-
Dugoročnih investicionih kredita i za trajna obrtna sredstva (napomena 20a)	76.838.942	78.582.633
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(8.663.302)	(9.188.864)
	68.175.641	**69.393.769**
Kredita odobrenih zaposlenima (napomena 18b)	65.757	**69.873**
	78.038.511	**74.659.048**

24. GOTOVINA NA RAČUNIMA I U BLAGAJNI

		(Iznosi u EUR)
	31. decembar 2024.	**31. decembar 2023.**
Žiro računi kod poslovnih banaka	68.991.473	60.421.892
Blagajna	151	3
Ostali novčani ekvivalenti	-	5.617
Gotovinski ekvivalenti - kratkoročni finansijski plasmani	2.000.000	12.000.000
Obezvređenje	(100.483)	(100.483)
	70.891.141	**72.327.029**

24. GOTOVINA NA RAČUNIMA I U BLAGAJNI (Nastavak)

Gotovinski ekvivalenti - kratkoročni finansijski plasmani sa stanjem na dan 31. decembra 2024 i 2023. godine plasirani su sljedećim poslovnim bankama:

		(iznosi u EUR)
	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
Addiko bank AD Podgorica	-	2.000.000
Universal capital banka AD Podgorica	2.000.000	2.000.000
Adriatic banka AD Podgorica	-	3.000.000
Lovćen banka AD Podgorica	-	-
Ziraat bank AD Podgorica	-	5.000.000
	2.000.000	**12.000.000**

Kratkoročni finansijski plasmani predstavljaju oročene depozite kod poslovnih banaka, sa kamatnom stopom od 2,2 % do 2,75 % na godišnjem nivou zavisno od banke I perioda oročenja. U ugovorima o oročenim depozitima je definisana klauzula prema kojoj je data mogućnost prijevremenog razročenja depozita na pismeni zahtjev Grupe.

25. STALNA SREDSTVA NAMJENJENA PRODAJI I SREDSTVA POSLOVANJA KOJE JE OBUSTAVLJENO

Stečena aktiva Grupe sa stanjem na dan 31. decembra 2024. godine u iznosu EUR 549.485 predstavlja imovinu stečenu u postupku naplate spornih potraživanja.

		(iznosi u EUR)
	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
Stanje 1. januara	594.588	597.088
Otuđenja	(45.103)	-
Sticanje		-
Smanjenje vrijednosti po procjeni (napomena 10)	-	(2.000)
Stanje 31. decembra	**549.485**	**594.588**

Grupa je na osnovu odluka Odbora direktora, od 15. marta 2024. godine, prihvatio ponudu za prodaju stečene nepokretnosti, upisane u list nepokretnosti 547 KO Žabljak. Ugovorena prodajna vrijednost je iznosila EUR 47.600, i ostvaren je kapitalni dobitak u iznosu EUR 2.497.

26. KAPITAL

Akcijski kapital Grupe sa stanjem na dan 31. decembra 2024. godine ukupne vrijednosti EUR 105.736.355 (2023: EUR 105.736.355) sastoji se od 105.736.355 akcija nominalne vrijednosti EUR 1 (2023: 105.736.355 nominalne vrijednosti EUR 1) koje su u vlasništvu Vlade Crne Gore.

Osnivački kapital Grupe činio je cjelokupni kapital Fonda za razvoj (čiji je Grupa pravni sljedbenik) koji je umanjen za obaveze po osnovu Zakona o povraćaju oduzetih imovinskih prava i obeštećenju („Sl. list CG". br. 21/04. 49/07. 60/07. 12/07 i 73/10). Kapital Grupe činiće i sva sredstva koja su usmjerena Direkciji za mala i srednja preduzeća za finansiranje razvoja malih i srednjih preduzeća.

26. KAPITAL (Nastavak)

Skupština Grupe je donijela Odluku. broj 0101-5/23. dana 30. juna 2023. godine, o emitovanju 54.355 redovnih akcija serije A1, ukupne vrijednosti EUR 54.355. Komisija za tržište kapitala Crne Gore je 07. avgusta 2023. godine donijela Rješenje, broj 02/2e-3/4-23, o uspješnosti emisije akcija radi prodaje postojećim akcionarima po osnovu prava preče kupovine. Registracija promjene podataka po osnovu navedene emisije akcija izvršena je u Centralnom registru privrednih subjekata u Podgorici, dana 11. oktobra 2023. godine, pod registarskim brojem 4-0009175/048.

U 2024. godini nije bilo dodatne emisije akcija i dokapitalizacije Grupe sredstvima bivše Direkcije za razvoj malih i srednjih reduzeća.

U skladu sa Odlukom o osnivanju Razvojne banke Crne Gore A.D. Podgorica donijetom dana 20. decembra 2024. godine ("Službeni list", br. 122/24) osniva se jednočlano akcionarsko društvo Razvojna banka Crne Gore A.D. Podgorica, simultanim putem. U skladu sa pomenutom Odlukom, utvrđen je osnivački kapital Razvojne banke koji čini cjelokupni kapital matičnog društva. Ukupna vrijednost osnivačkog kapitala iznosi EUR 107.508.716, a utvrđena je na osnovu Izvještaja o procjeni vrijednosti kapitala matičnog društva sa stanjem na dan 30. septembar 2024. godine. Na osnovu rješenja Centralnog registra privrednih subjekata od 31. decembra 2024. godine, registrovana je promjena podataka za matično društvo, pri čemu je izbrisan naziv Investicioni-razvojni fond Crne Gore A.D, a kao novi naziv registrovana je Razvojna banka Crne Gore AD Podgorica. Istim rješenjem izvršena je i registracija povećanja osnovnog kapitala za iznos od EUR 1.772.361, čime ukupno registrovani osnovni kapital iznosi EUR 107.508.716.

Povećanje osnovnog kapitala koje je povezano sa uspostavljanjem Razvojne banke evidentirano je u 2025. godini i povećanje je uticalo isključivo na strukturu kapitala, bez uticaja na ostale pozicije u konsolidovanim finansijskim izvještajima.

27. DUGOROČNA REZERVISANJA

27a) Rezervisanja za naknade i druge beneficije zaposlenih

	31. decembar 2024.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2023.
Rezervisanja za naknade zaposlenimad	51.806	47.315
	51.806	**47.315**

Dugoročna rezervisanja po osnovu naknada zaposlenima predstavljaju rezervisanja za otpremnine za odlazak u penziju, nakon ispunjavanja uslova, kao i rezervisanja za jubilarne nagrade. Rezervisanja su iskazana po sadašnjoj vrijednosti očekivanih budućih isplata zaposlenima na način kako je to predviđeno pojedinačnim kolektivnim ugovorom u Grupi.

Ovim ugovorom je predviđeno da je Grupa u obavezi da, prilikom odlaska u penziju, zaposlenom isplati otpremninu u visini EUR 2.000 u neto iznosu. Jubilarna nagrada se isplaćuje zaposlenom koji ostvari 10, 20, 30 ili 40 godina rada u Grupi uključujući i godine rada u pravnom prethodniku - Fondu za razvoj Crne Gore. Visina jubilarne nagrade je definisana na nivou EUR 300, EUR 400, EUR 600 i EUR1000 u neto iznosu.

Sadašnja vrijednost očekivanih budućih isplata za otpremnine utvrđena je sa stanjem na dan 31. decembra 2024. godine u skladu sa pravilima aktuarske matematike. Godišnja kamatna stopa od 4,5% je korišćena za diskontovanje očekivanih budućih isplata zaposlenima.

27. DUGOROČNA REZERVISANJA (Nastavak)

27a) Rezervisanja za naknade i druge beneficije zaposlenih (Nastavak)

Kretanja na rezervacijama za naknade zaposlenima su data u pregledu u nastavku:

		(Iznosi u EUR)
	2024.	**2023.**
Stanje na početku godine	47.315	47.322
Rezervisanja u toku godine (napomena 7a)	6.869	1.767
Ukidanje rezervisanja (napomena 5b)	(2.378)	(1.774)
	51.806	**47.315**

27b) Ostala dugoročna rezervisanja

		(Iznosi u EUR)
	31. decembar 2024.	**31. decembar 2023.**
Rezervisanja za sudske sporove (napomena 33)	218.060	-
Rezervisanje za otkaz ugovora o kreditu Francuske razvojne agencije	262.500	-
	480.560	**-**

Grupa je izvršila rezervisanje za sudske sporove u iznosu EUR 218.060, na osnovu procjene advokatske kancelarije o vjerovatnoći gubitka iznad 50%, po osnovu tri spora (napomena 33).

Rezervisanje u iznosu od EUR 262.500 hiljada odnosi se na obavezu Grupe da plati Francuskoj razvojnoj agenciji zbog otkaza ugovora o kreditu (napomena 28).

28. DUGOROČNI KREDITI

Dugoročne obaveze sa stanjem na dan 31. decembra 2024. godine iznose EUR 247.579.171 i odnose se na obaveze po osnovu dugoročne kreditne linije odobrene od strane Evropske Investicione Banke (EIB), na obaveze po osnovu dugoročnog kredita Razvojne Banke Savjeta Evrope i na obaveze po osnovu dugoročnog kredita Francuske razvojne agencije.

(Iznosi u EUR)

	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
Evropska investiciona Banka	25.000.000	25.000.000
Evropska investiciona Banka	25.000.000	25.000.000
Evropska investiciona Banka	40.000.000	40.000.000
Evropska Investiciona Banka	30.000.000	30.000.000
Evropska Investiciona Banka	50.000.000	50.000.000
Evropska Investiciona Banka	50.000.000	50.000.000
Evropska Investiciona Banka	100.000.000	100.000.000
Evropska investiciona Banka	49.999.539	49.999.539
Evropska investiciona Banka	49.995.673	49.995.673
Evropska Investiciona Banka	49.999.846	22.890.090
Evropska Investiciona Banka	9.309.000	9.309.000
Ukupno povučeni iznos	**479.304.057**	**452.194.302**
Minus: Otplata glavnice	(192.922.574)	(150.298.397)
Ukupno obaveze po kreditu EIB	**286.381.483**	**301.895.905**
Minus: Tekuće dospijeće (napomena 29a)	(50.801.680)	(42.624.177)
	235.579.803	**259.271.728**
Razvojna banka Savjeta Evrope-povučeni iznos	**30.000.000**	**30.000.000**
Minus Otplata glavnice	(16.947.942)	(11.207.753)
Ukupno obaveze po kreditu CEB	**13.052.058**	**18.792.247**
Minus: Tekuće dospijeće (napomena 29a)	(5.740.190)	(5.740.190)
	7.311.868	**13.052.057**
		-
Francuska razvojna agencija-povučeni iznos	**5.000.000**	**5.000.000**
Minus Otplata glavnice	-	-
Ukupno obaveze po kreditu AFD	**5.000.000**	**5.000.000**
Minus: Tekuće dospijeće (napomena 29a)	(312.500)	-
	4.687.500	**5.000.000**
Ukupno dugoročni dio obaveza po kreditima	**247.579.171**	**277.323.785**

Grupa je 10. oktobra 2012. godine zaključio ugovor o kreditu sa Evropskom Investicionom Bankom (EIB) u iznosu EUR 25.000.000. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se manji dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 8 godina u koji je uključen grace period od 2 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora, pri čemu minimalan iznos jedne tranše iznosi EUR 5.000.000. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

U martu 2014. godine Grupa je zaključila drugi ugovor sa EIB-om u iznosu dodatnih EUR 25.000.000. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se manji dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 8 godina u koji je uključen grace period od 2 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora. pri čemu minimalan iznos jedne tranše iznosi EUR 5.000.000. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

28. DUGOROČNI KREDITI (Nastavak)

U martu 2015. godine Grupi je odobreno novo kreditno zaduženje kod EIB-a u iznosu EUR 40.000.000. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se manji dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 12 godina u koji je uključen grace period do 4 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora, pri čemu minimalan iznos jedne tranše iznosi EUR 5.000.000. Kamatna stopa zavisi od usiova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

U aprilu 2016. godine Grupi je odobreno novo kreditno zaduženje kod EIB-a, u iznosu EUR 30.000.000. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 12 godina u koji je uključen grace period do 4 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

Vlada Crne Gore je 10. marta 2017. godine dala saglasnost za novo kreditno zaduženje Grupe kod Evropske Investicione Banke, u iznosu EUR 100.000.000, Ugovor o kreditnom zaduženju u iznosu prvih EUR 50.000.000 je zaključen 20. marta 2017. godine. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 12 godina u koji je uključen grace period do 4 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

Ugovor o kreditnom zaduženju u iznosu drugih EUR 50.000.000 je zaključen 18. oktobra 2017. godine.

Vlada Crne Gore je 28. juna 2018. godine dala saglasnost za novo kreditno zaduženje Grupe kod Evropske Investicione Banke u iznosu EUR 150.000.000. Ugovor o kreditnom zaduženju u iznosu prvih EUR 100.000.000 je zaključen 04. jula 2018. godine. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 12 godina u koji je uključen grace period do 4 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

Ugovor o kreditnom zaduženju, u iznosu drugih EUR 50.000.000, je zaključen 24. jula 2019. godine

Vlada Crne Gore je 27. avgusta 2020. godine dala saglasnost za novo kreditno zaduženje Grupe kod Evropske Investicione Banke, u iznosu EUR 50.000.000, u cilju podrške malim i srednjim preduzećima koja trpe posljedice pandemije COVID-19. Ugovor o kreditnom zaduženju je zaključen 11. septembra 2020. godine. Ročnost kredita je uslovljena namjenom, tako da je za investicione plasmane rok tranše kredita do 12 godina u koji je uključen grace period do 4 godine, dok je za pojedinačne tranše namijenjene za obrtna sredstva odobren rok od 5 godina koji uključuje grejs period do 1 godine . Kredit se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno. Ukupna sredstva po ovom kreditu su povučena zaključno sa februarom 2022. godine.

Vlada Crne Gore je 01.oktobra 2021. godine dala saglasnost za novo kreditno zaduženje Grupe kod kod Evropske Investicione Banke. Usvojena je informacija o kreditnom aranžmanu, kojim se odobrava kredit u ukupnom iznosu EUR 150.000.000, za finansiranje malih i srednjih preduzeća, klimatskih i prioritetnih projeketa i data saglasnost na zaključenje ugovora za prvu tranšu, u iznosu EUR 50.000.000. Ugovor je zaključen 29. oktobra 2021. godine. Vlada Crne Gore je dala saglasnost za zaključenje ugovora, za drugu tranšu okvirnog kredita, u iznosu EUR 50.000.000, dana 28. jula 2022. godine, a ugovor je zaključen 29. jula 2022. godine.

28. DUGOROČNI KREDITI (Nastavak)

Do datuma sastavljanja ovih finansijskih iskaza krediti su povučeni u sljedećim tranšama:

	br tranše	Iznos tranše	datum prilIva	datum krajnjeg dospljeća
I ugovor 25 mil eur	1	5.543.400.00	15-Feb-13	15-Feb-21
	2	9.430.363.00	15-Oct-13	15-Oct-21
	3	9.428.712.12	03-Mar-14	03-Mar-22
	4	597.524.88	31-Jul-14	01-Aug-22
II ugovor 25 mil eur	5	5.481.814.12	31-Jul-14	01-Aug-22
	6	5.724.603.00	31-Oct-14	31-Oct-22
	7	5.018.000.00	24-Nov-14	24-Nov-22
	8	5.027.000.00	12-Feb-15	13-Feb-23
	9	3.748.582.88	14-Apr-15	14-Apr-23
III ugovor 40 mil eur	10	7.444.655.68	25-Jun-15	25-Jun-27
	11	7.063.988.96	23-Jul-15	23-Jul-27
	12	5.101.732.31	09-Nov-15	09-Nov-27
	13	5.610.570.00	26-Jan-16	26-Jan-28
	14	5.055.000.00	04-Apr-16	04-Apr-28
	15	5.100.000.00	13-May-16	15-May-28
	16	4.624.053.05	20-Jul-16	20-Jul-28
IV ugovor 30 mil eur	17	5.411.638.78	24-Oct-16	24-Oct-28
	18	5.968.967.00	22-Dec-16	20-Dec-28
	19	13.114.030.67	25-Jan-17	25-Jan-29
	20	5.505.363.55	15-Feb-17	15-Feb-29
V ugovor 50 mil eur	21	18.392.697.98	20-Jul-17	20-Jul-29
	22	11.387.838.00	13-Sep-17	13-Sep-29
	23	797.384.77	13-Sep-17	13-Sep-29
	24	11.753.614.77	25-Sep-17	25-Sep-29
	25	1.200.000.00	31-Oct-17	31-Oct-29
	26	5.127.797.53	31-Oct-17	31-Oct-29
	27	1.340.666.95	18-Dec-17	18-Dec-29
VI ugovor 50 mil eur	28	3.580.000.00	27-Feb-18	27-Feb-30
	29	7.426.300.00	27-Feb-18	27-Feb-30
	30	12.281.000.00	25-Apr-18	25-Apr-28
	31	13.791.923.00	02-Jul-18	02-Jul-28
	32	12.920.777.00	23-Aug-18	23-Aug-27
VII ugovor 100 mil eur	33	18.168.900.00	08-Nov-18	08-Nov-29
	34	22.075.884.00	21-Feb-19	21-Feb-30
	35	1.300.000.00	21-Feb-19	21-Feb-29
	36	14.084.900.00	14-Jun-19	14-Jun-29
	37	1.200.000.00	15-Jul-19	15-Jul-28
	38	11.063.000.00	15-Nov-19	15-Nov-30
	39	8.806.120.00	26-Nov-19	26-Nov-31
	40	22.751.196.00	06-Apr-20	06-Apr-32
	41	550.000.00	17-Apr-20	17-Apr-32
VIII ugovor 50 mil eur	42	11.124.804.00	18-Jun-20	18-Jun-32
	43	5.270.693.12	14-Jul-20	14-Jul-31
	44	10.031.498.93	08-Oct-20	08-Oct-32
	45	13.836.000.00	13-Oct-20	13-Oct-32
	46	5.000.000.00	30-Nov-20	30-Nov-32
	47	4.736.543.39	09-Dec-20	09-Dec-32

28. DUGOROČNI KREDITI (Nastavak)

Do datuma sastavljanja ovih finansijskih iskaza krediti su povučeni u sljedećim tranšama: (Nastavak)

	br tranše	Iznos tranše	datum priliva	datum krajnjeg dospijeća
XIX ugovor 50 mil eur	48	15.500.000.00	22-Dec-20	22-Dec-32
	49	13.545.046.10	26-Apr-21	26-Apr-26
	50	5.700.000.00	17-May-21	17-May-26
	51	5.554.700.00	04-Oct-21	04-Oct-26
	52	5.917.426.42	08-Oct-21	08-Oct-30
	53	1.700.000.00	08-Oct-21	08-Oct-30
	54	1.905.000.00	14.May.22	14.Feb.27
	55	173.500.00	14.May.22	14.Feb.31
	56	8.882.500.00	8.Dec.22	8.Sep.31
X ugovor 50 mil eur	57	9.551.470.00	16.Jan.23	16.Jan.33
	58	4.456.120.13	26.Jun.23	26.Jun.32
	60	2.200.000.00	02-Oct-24	02-Oct-30
	61	10.000.000.00	02-Oct-24	02-Oct-34
	62	14.909.755.37	02-Oct-24	02-Oct-30
XI ugovor 50 mil eur	59	9.309.000.00	20.Dec.23	20.Dec.33
		479.304.057,46		

Vlada Crne Gore je 01. marta 2018. godine dala saglasnost za kreditno zaduženje Grupe kod Razvojne banke Savjeta Evrope, u iznosu EUR 30.000.000. Ugovor o kreditnom zaduženju je zaključen 21. marta 2018. godine. Kredit se mogao realizovati kroz najmanje tri tranše.

Kredit je povučen u sljedećim tranšama:

	Broj tranše	Iznos tranše	Datum priliva	Datum krajnjeg dospijeća
Ugovor 30 mil eur	1	4.546.680.00	19-10-18	19-10-25
	2	3.241.279.00	18-11-19	18-11-26
	3	22.212.041.00	12-05-20	12-05-27

Na osnovu Zaključka Vlade Crne Gore od 03. marta 2022. godine i odluke Odbora direktora Grupe od 08. marta 2022. godine, o kreditnom zaduženju Grupe kod Razvojne banke Savjeta Evrope, za programski zajam-finansiranje opštinske infrastrukture u Crnoj Gori u oporavku od Covid 19, zaključen je još jedan ugovor o kreditnom zaduženju kod ove Banke, dana 09. marta 2022. godine, u iznosu EUR 30.000.000. Sredstva kredita nisu povučena i ugovor je otkazan 31. decembra 2024. godine.

Vlada Crne Gore je 16. aprila 2021. godine dala saglasnost za kreditno zaduženje Grupe kod Francuske razvojne agencije, u iznosu od maksimalno EUR 50.000.000. Ugovor o kreditnom zaduženju je zaključen 21. aprila 2021. godine. Prva tranša kredita je povučena 15. septembra 2022. godine, u iznosu do EUR 5.000.000. Kredit se otplaćuje u jednakim polugodišnjim ratama. Poslednje dospijeće je 15. aprila 2033. godine. Period korišćenja za preostali ugovoreni kredit ističe 15. aprila 2025. godine.

28. DUGOROČNI KREDITI (Nastavak)

Dospijeće dugoročnog i kratkoročnog dijela obaveza po kreditu EIB-a prikazano je u tabeli u nastavku:

		(Iznosi u EUR)
	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
2024. godina		42.624.177
2025. godina	50.801.680	49.816.242
2026. godina	52.745.924	48.725.784
2027. godina	48.268.134	44.119.570
2028. godina	43.142.000	38.860.904
2029. godina	34.762.146	30.344.280
2030. godina	23.671.222	19.112.209
2031. godina	16.825.407	15.708.004
2032. godina	12.135.405	10.980.829
2033. godina	2.796.892	1.603.907
2034. godina	1.232.673	
	286.381.483	**301.895.905**

Dospijeće dugoročnog i kratkoročnog dijela obaveza po kreditu Razvojne banke Savjeta evrope prikazano je u tabeli u nastavku:

		(Iznosi u EUR)
	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
2022. godina		-
2023. godina		-
2024. godina		5.740.189.72
2025. godina	5.740.189.68	5.740.189.68
2026. godina	5.090.664	5.090.664
2027. godina	2.221.204	2.221.204
	13.052.058	**18.792.248**

Dospijeće dugoročnog i kratkoročnog dijela obaveza po kreditu Francuske razvojne agencije prikazano je u tabeli u nastavku:

		(Iznosi u EUR)
	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
2025. godina	312.500	312.500
2026. godina	625.000	625.000
2027. godina	625.000	625.000
2028. godina	625.000	625.000
2029. godina	625.000	625.000
2030. godina	625.000	625.000
2031. godina	625.000	625.000
2032. godina	625.000	625.000
2033. godina	312.500	312.500
	5.000.000	**5.000.000**

29. KRATKOROČNE OBAVEZE

29a) Obaveze po osnovu kredita od kreditnih institucija

(Iznosi u EUR)

	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
Tekući dio dugoročnih obaveza po osnovu kredita EIB (napomena 28)	50.801.680	42.624.177
Tekući dio dugoročnih obaveza po osnovu kredita Razvojne banke Savjeta Evrope (napomena 28)	5.740.190	5.740.190
Tekući dio dugoročnih obaveza po osnovu kredita Francuske razvojne agencije (napomena 28)	312.500	-
Kamata po kreditu EIB	-	524
	56.854.370	**48.364.891**

29b) Primljeni avansi, depoziti i kaucije

(Iznosi u EUR)

	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
Primljeni avansi, depoziti i kaucije	737.253	1.048.064
	737.253	**1.048.064**

Primljeni avansi se odnose na uplate klijenata po osnovu kreditnih i faktoring zaduženja na dan 31. decembra 2024. godine.

30. OBAVEZE IZ POSLOVANJA

(Iznosi u EUR)

	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
Obaveze po osnovu faktoringa (10% ili 20%)	1.071.298	842.756
	1.071.298	**842.756**

31. PASIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA

	31. decembar 2024.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2023.
Obračunate obaveze za kamatu EIB	532.148	364.552
Obračunate obaveze za kamatu Razvojna banka Savjeta Evrope	1.722	2.830
Obračunate obaveze za kamatu Francuska razvojna agencija	37.261	37.261
Obaveza za naknadu na neiskorišćena odobrena sredstva Francuske razvojne agencije	24.375	-
Subvencija kamatne stope korisnicima programa podrške-Ministarstvo poljoprivrede	38.054	67.267
Primijena donacija	22.988	29.717
Razgraničeni prihodi od naknada po direktnim kreditma	755.881	897.364
Ostali PVR	1.365	6.045
	1.413.574	**1.405.035**

32. VANBILANSNA EVIDENCIJA

	31. decembar 2024.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2023.
Neopozive obaveze za davanje kredita	11.611.778	23.075.467
Ugovorene a neiskorišćene pozajmice	85.691.000	142.800.910
Ostale stavke vanbilansne izloženosti-faktoring limiti	22.123.894	11.173.703
Ostale stavke vanbilansne izloženosti-nenaplativa pala garancija	1.608.712	1.608.712
	121.035.383	**178.658.792**

33. SUDSKI SPOROVI

Grupa sa stanjem na dan 31. decembra 2024. godine vodi sudske sporove u kojima se javlja kao tužilac i kao jedna od tuženih strana.

Grupa je tužena strana u osam sporova. Procijenjena vrijednost sudskih sporova, koju je moguće utvrditi bez procijenjenih efekata zateznih kamata i krajnjih troškova postupka, u kojima je Grupa jedna od tuženih strana, odnosno u kojima solidarno odgovara sa ostalim državnim fondovima iznosi oko EUR 2.900.303.

Grupa je izvršio rezervisanje za sudske sporove u iznosu EUR 218.060, na osnovu procjene advokatske kancelarije o vjerovatnoći gubitka iznad 50%, po osnovu tri spora (napomena 27b).

Ukupna vrijednost potraživanja, po raskinutim ugovorima o kreditima i faktoring aranžmanima, koje je Grupa procesuirala pred javnim izvršiteljima i sudovima, uključujući potraživanja od klijenata u stečaju, na dan 31. decembra 2024. godine, iznosi EUR 10.402.892. Najveći dio se odnosi na potraživanje od klijenata: Primat doo Podgorica, u iznosu EUR 2.228.735; MB Turist doo Žabljak, u iznosu EUR 1.213.588, Kartonaža M&V doo Cetinje, u iznosu EUR 1.023.484, Cijevna komerc doo Podgorica i Montenegro premier doo Podgorica, u iznosu ukupno EUR 844.698, Optika Monokl doo Podgorica, u iznosu EUR 799.872, zatim na priznata potraživanja koja Grupa ima prema Atlas i IBM banci u stečaju u visini od EUR 849.820. Ostatak vrijednosti se odnosi na nenaplaćena potraživanja po direktnim kreditnim i faktoring aranžmanima.

34. POTENCIJALNE OBAVEZE

Ugovor o zajmu, između razvojnog fonda Vlade Crne Gore i Abu Dabi Fonda za razvoj zaključen je 05. juna 2015. godine. Zajam je bio namijenjen za finansiranje podrške sektoru poljoprivrede. Korisnik sredstava zajma je bilo Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore. Iznos odobrenog zajma je 50 mil USD ili 183.65 mil AED. Godišnja kamatna stopa 2,5% i godišnja stopa administrativne naknade 0,5%. Rok za povlačenje sredstava po Ugovoru o zajmu je istekao 31.12.2018. godine.

Od navedenog iznosa Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je povuklo sredstva zajma u ukupnom iznosu od 29,6 mil USD ili 108,72 mil AED u dvije tranše:

I tranša u iznosu od 15 mil USD dana 27.08.2015. godine
II tranša u iznosu od 14,6 mil USD dana 16.05.2017. godine

Dana 11.08.2020. godine potpisan je Anex Ugovora o zajmu s Abu Dabi Fondom za razvoj kojim je preostali iznos do 50 mil. USD otkazan i utvrđen je iznos kredita u iznosu povučenih sredstava, 29,6 mil USD. Po osnovu Ugovora o zajmu, zaključno sa 31.12.2024. godine, plaćeno je prema Fondu za razvoj Abu Dabija ukupno 12.379.407 USD (po osnovu glavnice 7.915.028 USD i po osnovu kamate 4.464.378 USD).

Stanje duga glavnice po Ugovoru o zajmu na 31.12.2024. godine iznosi 21.684.972 USD.

Zajam se u prethodnom periodu vraćao u polugodišnjim ratama (15.06. i 15.12.) sa računa Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja koji je bio otvoren u Prvoj banci Crne Gore. Na osnovu upozorenja Centralne banke Crne Gore, iz septembra 2021. godine, Prva banka CG je otkazala ugovor o otvaranju i vođenju računa i preostala sredstva sa računa Ministarstva poljoprivrede prenijela na privremeni račun. Sredstva su sa privremenog računa Banke, 27. juna 2022. godine, prenesena Abu Dabi fondu na ime izmirenja dospjelih obaveza, a na osnovu, i na način kako je to definisano zaključcima Vlade Crne Gore od 26. maja i 17. juna 2022. godine.

Krajnje dospijeće zajma je 15.12.2031. godine.

Od povučenih sredstava zajma sa računa Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja je preneseno krajnjim korisnicima, po osnovu zaključenih ugovora o kreditima, ukupno 26,2 mil USD kojima je finansirano 10 projekata i to:

1. "Milkraft Leche" DOO Bijelo Polje – 3.000.000.00 USD dana 26.01.2016. godine
2. "Mesopromet" DOO Bijelo Polje – 3.000.000.00 USD dana 03.02.2016. godine
3. "Agro carine" DOO Podgorica – 2.500.000.00 USD dana 21.04.2016. godine
4. "HM Durmitor" DOO Žabljak – 2.000.000.00 USD dana 21.04.2016. godine
5. "Vektra Jakić" DOO Pljevlja – 3.000.000.00 USD dana 22.10.2015. godine.
6. "IM Gradina" DOO Rožaje - 3.000.000.00 USD dana 14.04.2017. godine
7. "Eko-Per" DOO Šavnik - 2.500.000.00 USD u II tranše: I tranša 750.000.00 USD dana 30.12.2016. godine. II tranša 1.750.000.00 USD dana 17.05.2017.godine
8. IM "Goranović" DOO Nikšić - 3.000.000.00 USD dana 14.06.2017. godine
9. "F.M.L." DOO Nikšić - 1.200.000.00 u II tranše: I tranša 400.000.00 USD dana 06.02.2017. godine. II tranša 800.000.00 USD dana 17.05.2017.godine
10. "Amanda" DOO Podgorica - 3.000.000.00 USD u III tranše: I tranša 1.638.957.01 USD dana 28.09.2018.; II tranša 1.000.000.00 USD dana 02.11.2018. godine; III tranša 361.042.99 USD dana 02.11.2018. godine.

Obaveze prema Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja po kreditima Mesopromet doo Bijelo Polje; Agro carine doo Podgorica (Carine doo Podgorica) i F.M.L doo Nikšić su izmirene u potpunosti.

Društvo IM Goranović DOO Nikšić je izmirivalo obaveze po kreditu u skladu sa amortizacionim planom do trenutka kada je račun Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja ugašen.

Ostali ugovori o kreditima sa krajnjim korisnicima su raskinuti uslijed nenaplativosti redovnim putem.

34. POTENCIJALNE OBAVEZE (Nastavak)

Procijenjeno stanje duga na 31.12.2024. godine po kreditu odobrenom društvu IM Goranović doo i raskinutim ugovorimas iznosi:

1. "Milkraft Leche" DOO Bijelo Polje – 4.422.884 USD
2. "HM Durmitor" DOO Žabljak – 3.254.772 USD
3. "Vektra Jakić" DOO Pljevlja – 4.676.513 USD
4. "IM Gradina" DOO Rožaje – 4.894.850 USD
5. "Eko-Per" DOO Šavnik – 3.926.456 USD
6. IM"Goranović" DOO Nikšić – 2.880.112 USD
7. "Amanda" DOO Podgorica - 4.315.631 USD

Na osnovu ugovora o poslovnoj saradnji između Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore i Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD, iz 2015. godine i 2017. godine, u skladu sa zaključcima Vlade Crne Gore, Grupa je u svojstvu komisionara, u svoje ime a za račun Ministrastva poljoprivrede i ruralnog razvoja, vršilo plaćanje obaveza prema Abu dabi fondu za razvoj sa računa Ministrastva kod Prve banke Crne Gore, vršilo administriranje zajma Abu Dabi Fonda za razvoj i kredita odobrenih krajnjim korisnicima, pružalo tehničko-pravnu pomoć Zaštitniku imovinsko-pravnih interesa Crne Gore, kao i druge poslove shodno zahtjevu Ministarstva.

Sve transakcije povezane sa ADMAS projektom su izvršene posredstvom računa Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja i nisu tangirale bilanse Grupe.

U slučaju neurednog izmirenja obaveza prema Abu Dabi Fondu za razvoj, po dospijeću, shodno odredbama člana 7 Ugovora o poslovnoj saradnji broj 02-01002-4578/1 od 06.10.2015. godine i člana 8 Ugovora o poslovnoj saradnji broj 02-01002-4311/1 od 27.07.2017. godine, zaključenim između Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore i Grupe, a na koje je saglasnost dala Vlada Crne Gore Zakijučkom broj 08-179, od 01. oktobra 2015. godine i Zakijučkom broj 07-2552, od 27. jula 2017. godine, Grupa je *„u obavezi da preduzme sve mjere i radnje na aktiviranju garancije, djelimično ili u potpunosti, za uredno izvršenje obaveza po osnovu Ugovora o zajmu prema Razvojnom fondu Abu Dabija"*, a u skladu sa Zakonom o budžetu iz 2015. godine ("Sl.list Crne Gore" br.59/14 od 30.12.2014. godine). U tom slučaju na teret Budžeta Crne Gore mogle bi da padnu ukupne obaveze po zajmu, koje na 31.12.2024. godine iznose cca USD 22 miliona, bez obračunatih kamata.

Vlada Crne Gore je dana 04. Februara 2021. godine donijela Zaključak koji se odnosi na realizaciju ADMAS projekta i pokretanje procesne sukcesije u svim postupcima koje je sprovelo ili započelo Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore, a zatim dana 29. decembra 2021. godine Zaključak kojim se zaduživala Grupa da u saradnji sa Ministarstvom finansija i socijalnog staranja, Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Zaštitinikom imovinsko-pravnih interesa Crne Gore, do 31. januara 2022. godine riješi otvorena pitanja u vezi sa Abu Dabi fondom i o tome informiše Vladu.

Dana 26. maja 2022. godine Vlada Crne Gore je usvojila novi Zaključak, broj 04-3020/2. kojim se zadužuje Ministarstvo finansija da otvori poseban račun za potrebe ADMAS projekta, na koji će se primati uplate i vršiti plaćanja prema Abu Dabi fondu za razvoj, kao i da, do 01. juna 2022. godine, transferiše raspoloživa sredstva sa privremenog računa kod Prve banke CG (prethodno se nalazila na računu Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja za potrebe ADMAS projekta) i izvrši plaćanje dospjelih obaveza prema Abu Dabi fondu. Grupa je zadužena da pruži podršku Ministarstvu poljoprivrede, kao i Zaštitniku imovinsko-pravnih interesa Crne Gore u vezi postupaka naplate koje Zaštitnik provodi u vezi sa raskinutim ugvovorima koje je zaključilo Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja. Ovim Zaključkom stavljeni su van snage gore pomenuti zaključci broj 04-471/2 od 04. februara 2021. godine.

Dana 17. juna 2022. godine Vlada Crne Gore je promijenila zaključak od 26. maja 2022. godine. Izmjenom zaključaka između ostalog je definisano je da se zadužuje Ministarstvo finansija da nakon otvaranja novog posebnog računa i prenosa sredstava sa prelaznog računa Prve banke CG, te daljeg transfera sredstava prema Abu Dabi fondu, na ime izmirenja dospjelih obaveza po zajmu, ovaj posebni devizni račun i ugasi.

34. POTENCIJALNE OBAVEZE (Nastavak)

Do dana objave ovih konsolidovanih finansijskih iskaza pitanje zajma Abu Dabi fonda za razvoj kao i pitanje spornih kredita plasiranih iz sredstava zajma ostaje neriješeno. U predmetima u kojima korisnici kredita nisu izmirivali svoje obaveze i gdje su ugovori raskinuti postupke prinudne naplate, u skladu sa članom 53 Zakona o državnoj imovini, vodi Zaštitinik imovinsko pravnih interesa Crne Gore, za povjerioca Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, osim u slučaju kredita klijentu „Amanda" doo gdje postupak prinudne naplate, posredstvom javnog izvršitelja, provodi Grupa.

Ove potencijalne obaveze nisu uključene i nisu uticale na procjenu kapitala matičnog društva, koji je po procijenjenoj vrijednosti postao osnivački kapital Razvojne banke Crne Gore.

Rukovodstvo Grupe je razmotrilo ovo pitanje u skladu sa zahtjevima MRS 37 – Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna imovina, i zaključilo da ne postoje uslovi za priznavanje rezervisanja, već da predmet predstavlja potencijalnu obavezu koja je odgovarajuće objelodanjena u napomenama uz konsolidovane finansijske iskaze.

35. TRANSAKCIJE SA POVEZANIM LICIMA

Prilikom sastavljanja ovih konsolidovanih finansijskih iskaza pravna lica se tretiraju kao povezana ukoliko jedno pravno lice ima mogućnost kontrolisanja drugog pravnog lica ili vrši značajan uticaj na finansijske i operativne odluke drugog lica ili su zajedno kontrolisani od istog subjekta. Prilikom razmatranja svih mogućih vrsta odnosa između povezanih pravnih lica pažnja se usmjerava na suštinu odnosa, a ne samo na pravnu formu.

Priroda odnosa između povezanih lica sa kojima je Grupa ušla u transakcije većeg obima ili sa njima ima značajnija neizmirena salda na dan 31. decembra 2024. godine je prikazana u tabeli niže. Transakcije sa povezanim pravnim licima su izvršene tokom redovnog toka poslovanja.

Grupa je dana 18. oktobra 2021. godine, na osnovu Zaključka Vlade Crne Gore broj 04-4469/2 od 30.septembra 2021. godine, zaključio ugovor, sa Ministarstvom finansija i socijalnog staranja, o prenosu novčanih sredstava, sa ciljem rješavanja pitanja izgubljenog udjela koji je Grupa imala u društvu JP „Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" Budva, a koji je izgubio prilikom transformacije javnog pravnog lica u jednočlano društvo sa ograničenom odgovornošću u 100% vlasništvu Vlade Crne Gore. Stanje potraživanja koje Grupa ima prema Ministarstvu finansija po ovom osnovu, na 31.12.2024. godine, iznosi EUR 7.932.957. Ugovor predviđa da Ministarstva finansija navedenu obavezu izmiri u deset jednakih godišnjih tranši počev od 01. januara 2025. godine. Do dana objavljivanja ovih finansijskih iskaza prva tranša obaveze još uvijek nije uplaćena u korist matičnog društva.

U pregledu u nastavku je prikazana izloženost Grupe prema opštinama u Crnoj Gori, po osnovu direktnih kreditnih aranžmana, kao i prihodi od kamata ostvarenih po ovom osnovu.

35. TRANSAKCIJE SA POVEZANIM LICIMA (Nastavak)

Salda i transakcije sa povezanim pravnim licima na dan i za godinu koja se završava 31. decembra 2024. godine i 31. decembra 2023. godine su prikazane kao što slijedi:

		(iznosi u EUR)
	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
Opština Kolašin	53.825	123.170
Opština Andrijevica	313.762	367.210
Opština Rožaje	343.722	627.738
	711.309	**1.118.118**

Prihodi od kamata:		(iznosi u EUR)
	2024.	2023.
Opština Kolašin	3.596	6.260
Opština Andrijevica	10.283	11.859
Opština Ulcinj		3.275
Opština Rožaje	19.512	31.443
	33.391	**52.837**

Izloženost Grupe prema javnim preduzećima, javnim institucijama i ministarstvima Vlade Crne Gore, po direktnim kreditnim aranžmanima, je prikazana u pregledu koji slijedi:

		(Iznosi u EUR)
	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
Vodovod i kanalizacija doo Podgorica	911.105	1.384.879
Komunalno doo Danilovgrad	-	5.726
JP za nacionalne parkove Podgorica	-	20.416
Plantaže 13 jul AD Podgorica	5.344.768	6.335.043
Luka Bar	4.471.991	5.221.978
Luka Kotor	890.944	1.000.000
EPCG	38.125.000	30.000.000
Monteput	18.766.461	21.810.480
Institut Simo Milošević AD	2.322.134	2.208.683
	70.832.402	**67.987.208**

35. TRANSAKCIJE SA POVEZANIM LICIMA (Nastavak)

Prihodi od kamata:

(Iznosi u EUR)

	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
Vodovod i kanalizacija doo Podgorica	43.074	55.169
Komunalno doo Danilovgrad	52	1.984
JP za nacionalne parkove Podgorica	204	1.851
JP Komunalno stambeno Budva	-	536
Plantaže 13 jul AD Podgorica direktni krediti	239.679	249.674
Plantaže 13 jul AD Podgorica faktoring	-	-
Luka Bar	141.571	161.858
Luka Kotor	29.182	22.915
EPCG	584.539	461.212
Monteput	682.914	1.087.358
Institut Simo Milošević AD	48.729	86.749
	1.769.943	**2.129.306**

Dugoročni krediti dati zaposlenima sa stanjem na dan 31. decembra 2024. godine iznose bruto EUR 1.131.556 (2023: EUR 1.203.250).

36. DOGAĐAJI NAKON DATUMA IZVJEŠTAVANJA

S obzirom da je 31. decembra 2024. godine registrovana Razvojna banka Crne Gore (matično društvo) događaji nakon datuma ovih finansijskih iskaza su u najvećoj mjeri vezani za normiranje rada novoosnovane institucije i realizaciju finansijskog plana za 2025. godinu. Na dan 01.januar 2025. godine evidentiran je u poslovnim knjigama, kao osnovni kapital, osnivački kapital Razvojne banke Crne Gore, koji je upisan u registar privrednih subjekata, u iznosu EUR 107.508.716 (povećanje osnovnog kapitala matičnog društva, u iznosu EUR 1.772.361).

37. FINANSIJSKA SREDSTVA I OBAVEZE – KLASIFIKACIJA I FER VRIJEDNOST

Naredna tabela prikazuje klasifikaciju finansijskih sredstava i obaveza Grupe i njihovu fer vrijednost:

Iznosi u EUR	Knjigovodstvena vrijednost	Fer vrijednost
Stanje na dan 31. decembra 2023. godine		
Gotovinski ekvivalenti i gotovina	72.313.770	72.313.770
Plasirani krediti preko poslovnih banaka neto	24.582.378	24.582.378
Krediti i potraživanja od klijenata neto	313.968.817	313.968.817
Ulaganja u hartije od vrijednosti	7.182.009	7.182.009
	418.046.974	**418.046.974**
Dugoročne obaveze –krediti	325.688.152	325.688.152
	325.688.152	**325.688.152**
Stanje na dan 31. decembra 2024. godine		
Gotovinski ekvivalenti i gotovina	70,659,297	70,659,297
Plasirani krediti preko poslovnih banaka neto	17,844,469	17,844,469
Krediti i potraživanja od klijenata neto	304,792,145	304,792,145
Ulaganja u hartije od vrijednosti	5,021,917	5,021,917
	398,317,827	**398,317,827**
Dugoročne obaveze –krediti	304,433,541	304,433,541
	304,433,541	**304,433,541**

37. FINANSIJSKA SREDSTVA I OBAVEZE – KLASIFIKACIJA I FER VRIJEDNOST (Nastavak)

Sredstva koja se vode po fer vrijednosti

Finansijska sredstva koja se vode po fer vrijednosti kroz ukupni ostali rezultat na dan 31. decembra 2024. godine u iznosu od EUR 6.120.241 (2023: EUR 9.016.626 su prikazana po fer vrijednosti korišćenjem tehnike procjenjivanja gdje su uzeti svi inputi koji imaju značajan uticaj na zabilježenu fer vrijednost ili direktno ili indirektno (Nivo 2 u hijerarhiji fer vrijednosti).

31. decembar 2023. godine	Nivo 1	Nivo 2	Nivo 3	Ukupno
Hartije od vrijednosti	-		-	7.182.009
Ulaganja u kapital drugih pravnih lica	-	-	1.834.617	1.834.617
Ukupna sredstva	-	7.182.009	1.834.617	9.016.626

31. decembar 2024. godine	Nivo 1	Nivo 2	Nivo 3	Ukupno
Hartije od vrijednosti	-	5.021.917	-	5.021.917
Ulaganja u kapital drugih pravnih lica	-	-	1.098.324	1.098.324
Ukupna sredstva	-	5.021.917	1.098.324	6.120.241

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA

Grupa razvija sistem upravljanja rizikom na osnovu veličine rizičnog profila i kompleksnosti poslova. Uslijed kontinuiranog porasta obima kreditne aktivnosti dolazi do povećanja rizika koji Grupa prati, te se unapređivanjem sistema upravljanja rizikom obezbjeđuje da rizični profil bude u skladu sa definisanom sklonošću Grupe ka rizicima.

Model upravljanja rizicima Grupe zavisi od:

- Adekvatnog modela donošenja odluka i upravljanja;
- Adekvatne interne procedure i okvira smjernica;
- Kontinuiranog nadzora od strane nezavisnih tijela.

Iako je Grupa najvećim dijelom izložen kreditnom riziku, tokom poslovanja se ne zanemaruje uticaj drugih rizika kojima je izložen u svojim aktivnostima, kao što su rizik likvidnosti, operativni rizik, tržišni rizik i reputacioni rizik.

Odbor direktora ima cjelokupnu odgovornost za uspostavljanje i nadzor nad okvirom za upravljanje rizikom Grupe. Odbor direktora je osnovao Odbor za reviziju, Odbor za upravljanje aktivom i pasivom i Kreditni odbor koji su zajedno sa Internim revizorom odgovorni za razvoj i praćenje politika upravljanja rizicima Grupe u svojim određenim područjima.

Politike i procedure upravljanja rizicima Grupe zasnovane su na tome kako identifikovati i analizirati rizike s kojima se suočava Grupa, čime se prati poštovanje uspostavljenih ograničenja i kontrola. Politike i procedure upravljanja rizicima se redovno ažuriraju kako bi sistem upravljanja rizicima bio usklađen sa aktuelnim propisima, kao i preporukama internih i eksternih revizija. Grupa putem standardnih procedura za upravljanje i obukom zaposlenih ima za cilj razvoj disciplinovanog i konstruktivnog kontrolnog okruženja u kojem svi zaposleni razumiju ulogu u sistemu upravljanja i kontrole rizika u poslovanju.

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

Interna revizija Grupe prati uskiađenost sa politikama i procedurama za upravljanje rizikom Grupe i preduzima redovne i ad - hoc kontrole procedura za upravljanje rizicima, a rezultati se izvještavaju Odboru direktora.

Odbor direktora Grupe je odgovoran za analizu finansijskih iskaza Grupe, analizu i praćenje sistema internih kontrola, aktivnosti koje preduzima Izvršni direktor kako bi se informisao Odbor direktora, u skladu sa zakonom, propisima i aktima Grupe. Odboru direktora pomaže Interna revizija u navedenim funkcijama.

Kreditni rizik

Kreditni rizik je rizik od finansijskih gubitaka kao rezultat neispunjenja dužnikovih ugovornih obaveza prema Grupi.

Kako bi upravljao nivoom kreditnog rizika Grupe:

- analizira kreditnu sposobnost klijenata koji apliciraju za kredite i ostale kreditne proizvode;
- uspostavlja kreditna ograničenja na osnovu procjene rizika;
- bavi se sa klijentima dobre kreditne sposobnosti i uzima odgovarajuće instrumente obezbjeđenja;

Klijenti se prate kontinuirano i limiti rizika se prilagođavaju ako je neophodno. Limiti rizika takođe uzimaju u obzir razne vrste kolaterala.

Primarna izloženost Grupe kreditnom riziku proizilazi iz plasmana datih privrednim društvima, preduzetnicima, fizičkim licima (poljoprivredni proizvođači), opštinama i javnim privrednim društvima. Iznos kreditne izloženosti u tom pogledu predstavlja knjigovodstvenu vrijednost u aktivi bilansa.

Osnovni principi kreditnog portfolija su:

- Diversifikacija kredita po djelatnostima;
- Diversifikacija po regiji;
- Diversifikacija izlaganjem (limiti);
- Diversifikacija po dospijeću;
- Diversifikacija po proizvodima.

Krediti se odobravaju posredstvom kreditnog odbora, a zavisno od nivoa izloženosti.

Služba za upravljanje rizicima kontinuirano prati i mjeri nivo kreditnog rizika, te priprema mjesečne izvještaje o nivou kreditnog rizika i izvještava Odbor direktora i Odbor za upavljanje aktivom i pasivom.

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

Kreditni rizik (Nastavak)

Sljedeća tabela prikazuje bruto maksimalnu izloženost kreditnom riziku bilansnih pozicija:

	31.12.2024.		31.12.2023.	
	Bruto	Neto	Bruto	Neto
Pregled aktive				
Dugoročni finansijski plasmani				
Učešća u kapitalu	57.925.013	6.120.241	57.925.013	9.016.626
Ostali dugoročni finansijski plasmani	228.230.716	212.264.767	257.240.493	235.613.128
Kratkoročna potraživanja. plasmani i gotovina				
Potraživanja	33.019.691	32.333.335	28.941.733	28.279.020
Kratkoročni finansijski plasmani	86.764.948	78.038.511	83.918.571	74.666.696
Gotovina	70.759.780	70.659.297	72.414.253	72.313.770
	476.700.148	**399.416.151**	**500.440.062**	**419.889.240**

Analiza kašnjenja portfolija po danima prikazana je u narednoj tabeli.

31. decembar 2024. godine	**Manje od 30 dana**	**Od 30 do 60 dana**	**Od 61 do 90 dana**	**Više od 91 dan**	**Ukupno**
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	**17.893.568**			**1.189.409**	**19.082.976**
Krediti i potraživanja od klijenata. bruto	**315.907.816**	**4.042.797**	**47.554**	**8.934.212**	**328.932.379**
Javni sektor	31.096.577				**31.096.577**
Komercijalni klijenti	277.355.753	3.809.821	28.325	8.586.458	**289.780.357**
Fizička lica	6.323.930	232.976	19.229	347.754	**6.923.889**
Ostalo	1.131.556				**1.131.556**
Ulaganja u hartije od vrijednosti	**5.021.917**				**5.021.917**

31. decembar 2023. godine	**Manje od 30 dana**	**Od 30 do 60 dana**	**Od 61 do 90 dana**	**Više od 91 dan**	**Ukupno**
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	**24.650.228**	**-**	**-**	**1.208.105**	**25.858.333**
Krediti i potraživanja od klijenata. bruto	**323.212.278**	**9.459.246**	**1.508.233**	**10.062.707**	**344.242.464**
Javni sektor	**38.638.013**	**5.726**			**38.643.739**
Komercijalni klijenti	**278.531.692**	**9.171.331**	**1.493.606**	**9.655.652**	**298.852.281**
Fizička lica	**4.850.789**	**270.722**	**14.627**	**407.055**	**5.543.194**
Ostalo	**1.191.783**	**11.467**	**-**	**-**	**1.203.250**
Ulaganja u hartije od vrijednosti	**7.182.009**	**-**	**-**	**-**	**7.182.009**

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

Kreditni rizik (Nastavak)

Kvalitet finansijskih sredstava izloženih kreditnom riziku prikazan je kako slijedi:

31.12.2024.	S1	S2	S3	Ukupno	Ispravka vrijednosti S1	Ispravka vrijednosti S2	Ispravka vrijednosti S3	Ukupno ispravka vrijednosti	Neto
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	**17.893.568**	**0**	**1.189.408**	**19,082,976**	**49,099**	**0**	**1.189.408**	**1.238.507**	**17.844.469**
Krediti i potraživanja od klijenata Bruto	**211.245.616**	**61.826.232**	**22.840.841**	**295.912.689**	**1.132.164**	**6.719.773**	**15.601.944**	**23.453.880**	**272.458.809**
Javni sektor	711.309	911.105	0	1.622.414	3.826	60.587	0	64.413	1.558.001
Komercijalni klijenti	204.797.893	59.012.498	22.424.438	286.234.829	1.097.534	6.427.387	15.257.447	22.782.367	263.452.462
Fizička lica	4.604.858	1.902.628	416.403	6.923.889	24.716	231.799	344.497	601.012	6.322.877
Ostalo	1.131.556	0	0	1.131.556	6.088	0	0	6.088	1.125.468
Faktoring	**30.367.716**	**2.090.878**	**561,098**	**33.019.691**	**117.022**	**6.112**	**563.222**	**686.356**	**32.333.336**
Ukupno	**259.506.900**	**63.917.109**	**24.591.347**	**348.015.356**	**1.298.285**	**6.725.885**	**17.354.574**	**25.378.743**	**322.636.613**

31.12.2023.	S1	S2	S3	Ukupno	Ispravka vrijednosti S1	Ispravka vrijednosti S2	Ispravka vrijednosti S3	Ukupno ispravka vrijednosti	Neto
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	**24.650.228**	**0**	**1.208.105**	**25.858.333**	**67.849**	**0**	**1.208.105**	**1.275.955**	**24.582.378**
Krediti i potraživanja od klijenata. Bruto	**210.211.960**	**71.610.188**	**33.478.583**	**315.300.732**	**1.128.506**	**7.669.210**	**20.805.570**	**29.603.285**	**285.697.446**
Javni sektor	1.138.536	1.390.605	0	2.529.141	6.089	121.611	0	127.700	**2.401.441**
Komercijalni klijenti	204.344.023	68.995.363	32.692.759	306.032.145	1.097.020	7.405.735	20.326.105	28.828.860	**277.203.285**
Fizička lica	3.537.618	1.212.753	785.824	5.536.195	18.987	139.800	479.465	638.252	**4.897.943**
Ostalo	1.191.783	11.467	0	1.203.250	6.410	2.063	0	8.473	**1.194.777**
Faktoring	**26.884.665**	**1.495.970**	**561.098**	**28.941.733**	**95.231**	**4.260**	**563.222**	**662.713**	**28.279.020**
Ukupno	**261.746.853**	**73.106.158**	**35.247.786**	**370.100.797**	**1.291.587**	**7.673.469**	**22.576.897**	**31.541.953**	**338.558.845**

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

Kreditni rizik (Nastavak)

Kvalitet finansijskih sredstava izloženih kreditnom riziku prikazan je kako slijedi: (Nastavak)

31.12.2024.	Neproblematična potraživanja	Problematična potraživanja	Ukupno	Ispravka vrijednosti neproblematičnih potraživanja	Ispravka vrijednosti problematičnih potraživanja	Ukupna ispravka vrijednosti	Neto
Plasirani krediti preko poslovnih banaka	**17.893.568**	**849.455**	**18.743.023**	**49.099**	**849.455**	**898.554**	**17.844.469**
Krediti i potraživanja od klijenata	**273.071.847**	**22.407.415**	**295.479.263**	**7.851.936**	**15.168.518**	**23.020.454**	**272.458.809**
Javni sektor	1.622.414	0	1.622.414	64.413	0	64.413	**1.558.001**
Komercijalni klijenti	263.810.391	21.991.012	285.801.403	7.524.921	14.824.021	22.348.941	**263.452.462**
Fizička lica	6.507.486	416.403	6.923.889	256.515	344.497	601.012	**6.322.877**
Ostalo	1.131.556	0	1.131.556	6.088	0	6.088	**1.125.468**
Faktoring	**32.458.594**	**561.098**	**33.019.691**	**123.134**	**563.222**	**686.356**	**32.333.336**
Ukupno	**323.424.009**	**23.817.968**	**347.241.977**	**8.024.169**	**16.581.195**	**24.605.364**	**322.636.613**

31.12.2023.	Neproblematična potraživanja	Problematična potraživanja	Ukupno	Ispravka vrijednosti neproblematičnih potraživanja	Ispravka vrijednosti problematičnih potraživanja	Ukupna ispravka vrijednosti	Neto
Plasirani krediti preko poslovnih banaka	**24.650.228**	**1.208.105**	**25.858.333**	**67.849**	**1.208.105**	**1.275.955**	**24.582.378**
Krediti i potraživanja od klijenata	**281.822.148**	**33.478.583**	**315.300.732**	**8.797.716**	**20.805.570**	**29.603.285**	**285.697.446**
Javni sektor	2.529.141	0	2.529.141	127.700	0	127.700	2.401.441
Komercijalni klijenti	273.339.386	32.692.759	306.032.145	8.502.755	20.326.105	28.828.860	277.203.285
Fizička lica	4.750.371	785.824	5.536.195	158.787	479.465	638.252	4.897.943
Ostalo	1.203.250	0	1.203.250	8.473	0	8.473	1.194.777
Faktoring	**28.380.635**	**561.098**	**28.941.733**	**99.491**	**563.222**	**662.713**	**28.279.020**
Ukupno	**334.853.011**	**35.247.786**	**370.100.797**	**8.965.056**	**22.576.897**	**31.541.953**	**338.558.845**

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

Kreditni rizik (Nastavak)

U tabelama ispod dat je pregled restruktuiranih potraživanja:

31.12.2024.	Restruktuirana potraživanja-Bruto izloženost	S 1 restruktirana potraživanja	S2 restruktuirana potraživanja	S3 restruktuirana potraživanja	Ispravka vrijednosti restruktuiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti S 1 restruktuiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti S 2 restruktuiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti S 3 restruktuiranih potraživanja	Učešće restruktuiranih potraživanja u bruto izloženosti
Plasirani krediti preko poslovnih banaka	**3.891.278**	**3.891.278**	**0**	**0**	**10.636**	**10.636**	**0**	**0**	**1.12%**
Krediti i potraživanja od klijenata	**49.870.891**	**18.980.717**	**20.231.982**	**10.658.192**	**8.259.108**	**102.007**	**2.014.809**	**6.142.292**	**14.36%**
Javni sektor	0	0	0	0	0	0	0	0	0.00%
Komercijalni klijenti	49.578.232	18.812.448	20.159.460	10.606.324	8.237.422	101.103	2.009.319	6.127.000	14.28%
Fizička lica	292.660	168.269	72.522	51.868	21.686	904	5.490	15.292	0.08%
Ostalo	0	0	0	0	0	0	0	0	0.00%

31.12.2023.	Restruktuirana potraživanja-Bruto izloženost	S 1 restruktirana potraživanja	S2 restruktuirana potraživanja	S3 restruktuirana potraživanja	Ispravka vrijednosti restruktuiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti S 1 restruktuiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti S 2 restruktuiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti S 3 restruktuiranih potraživanja	Učešće restruktuiranih potraživanja u bruto izloženosti
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	**5.460.754**	**5.460.754**	**0**	**0**	**15.072**	**15.072**	**0**	**0**	**1.48%**
Krediti i potraživanja od klijenata. Bruto	**67.461.437**	**20.945.481**	**28.249.641**	**18.266.316**	**12.607.989**	**112.607**	**3.068.887**	**9.426.496**	**18.27%**
Javni sektor	0	0	0	0	0	0	0	0	0.00%
Komercijalni klijenti	67.022.170	20.742.094	28.129.394	18.150.681	12.567.542	111.515	3.059.013	9.397.015	18.15%
Fizička lica	439.267	203.386	120.247	115.634	40.447	1.091	9.874	29.482	0.12%
Ostalo	0	0	0	0	0	0	0	0	0.00%

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

Kreditni rizik (Nastavak)

U tabelama ispod dat je pregled restruktuiranih potraživanja: (Nastavak)

31.12.2024.	Restruktuirana potraživanja- Bruto izloženost	Restruktirana neproblematična potraživanja	Restruktuirana problematična potraživanja	Ispravka vrijednosti restruktuiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti restruktuiranih neproblematičnih potraživanja	Ispravka vrijednosti restruktuiranih problematičnih potraživanja	Učešće restruktuiranih potraživanja u bruto izloženosti
Plasirani krediti preko poslovnih banaka	3.891.278	3.891.278	0	10.636	10.636	0	1.12%
Krediti i potraživanja od klijenata	49.870.891	39.212.700	10.658.192	8.259.108	2.116.816	6.142.292	14.36%
Javni sektor	0	0	0	0	0	0	0.00%
Komercijalni klijenti	49.578.232	38.971.908	10.606.324	8.237.422	2.110.422	6.127.000	14.28%
Fizička lica	292.660	240.791	51.868	21.686	6.394	15.292	0.08%
Ostalo	0	0	0	0	0	0	0%

31.12.2023.	Restruktuirana potraživanja- Bruto izloženost	Restruktirana neproblematična potraživanja	Restruktuirana problematična potraživanja	Ispravka vrijednosti restruktuiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti restruktuiranih neproblematičnih potraživanja	Ispravka vrijednosti restruktuiranih problematičnih potraživanja	Učešće restruktuiranih potraživanja u bruto izloženosti
Plasirani krediti preko poslovnih banaka	5.460.754	5.460.754	0	15.072	15.072	0	**1.48%**
Krediti i potraživanja od klijenata	67.461.437	49.195.121	18.266.316	12.607.989	3.181.493	9.426.496	**18.27%**
Javni sektor	0	0	0	0	0	0	0.00%
Komercijalni klijenti	67.022.170	48.871.488	18.150.681	12.567.542	3.170.528	9.397.015	18.15%
Fizička lica	439.267	323.633	115.634	40.447	10.966	29.482	0.12%
Ostalo	0	0	0	0	0	0	0%

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

Kreditni rizik (Nastavak)

Geografska koncentracija izloženosti Grupe kreditnom riziku je prikazana u sljedećoj tabeli:

31.12.2024.	Crna Gora	Evropska Unija	Ostalo	Ukupno
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	**19.082.976**			**19.082.976**
Krediti i potraživanja od klijenata. bruto	**295.912.687**			**295.912.687**
Javni sektor	*31.096.577*			*31.096.577*
Komercijalni klijenti	*256.760.666*			*256.760.666*
Fizička lica	*6.923.889*			*6.923.889*
Ostalo	*1.131.556*			*1.131.556*
Faktoring	**33.019.691**			**33.019.691**

31.12.2023.	Crna Gora	Evropska Unija	Ostalo	Ukupno
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	**25.858.333**	-	-	**25.858.333**
Krediti i potraživanja od klijenata. bruto	**315.300.731**	-	-	**315.300.731**
Javni sektor	*38.643.739*	-	-	*38.643.739*
Komercijalni klijenti	*269.910.549*	-	-	*269.910.549*
Fizička lica	*5.543.194*	-	-	*5.543.194*
Ostalo	*1.203.250*	-	-	1.203.250
Faktoring	**28.941.733**	-	-	**28.941.733**

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

Rizik likvidnosti

Rizik likvidnosti predstavlja vjerovatnoću da Grupa neće moći da obezbijedi dovoljno novčanih sredstava za izmirenje obaveza u trenutku njihovog dospijeća, ili rizik da će za izmirenje dospjelih obaveza morati da pribavlja novčana sredstva uz značajne troškove.

Grupa održava likvidnost konstantno prateći usklađenost izvora i plasmana da bi na taj način bio u mogućnosti da sve svoje obaveze izmiruje u rokovima dospijeća.

U cilju adekvatnog praćenja ovog rizika Grupa je usvojila i odgovarajuće dokumenta koja obuhvataju Pravilnik o upravljanja rizikom likvidnosti, Plan upravljanja likvidnošću u uslovima ugrožene likvidnosti i nepreviđenih okolnosti i Proceduru za testiranje likvidnosti primjenom stres scenarija.

Pravilnik o upravljanju rizikom likvidnosti predviđa da Grupa svakodnevno prati koeficijent minimalne dnevne likvidnosti izražen kroz odnos likvidne aktive i dospjelih obaveza. Minimalna vrijednost koeficijenta iznosi 1.

Grupa osim mjerenja operativne dnevne, dekadne i likvidnosti na mjesečnom odnosno tromjesečnom nivou redovno prati finansijske pokazatelje kvaliteta i kretanja dinamike i ročne strukture aktive i pasive i kvartalno se izvještava Odboru za upravljanje aktivom i pasivom kako o kretanju koeficijenata likvidnosti tako i o ročnoj usklađenosti izvora i sredstava.

(000)EUR	1m	2-3 mjeseca	4-6 mjeseci	7-12 mjeseci	13-24 mjeseci	3- 5 godina	preko 5 godina	Ukupno
Gotovinski ekvivalenti i gotovina	**68,659**							68,659
Oročeni depoziti	**-**	**-**	**-**	**2,000**	**-**	**-**	**-**	2,000
Krediti	**18,679**	**12,579**	**21,070**	**43,193**	**64,983**	**137,165**	**46,807**	**344,476**
Glavnica	16,562	10,980	18,710	38,910	58,078	126,571	44,412	314,222
Kamata	2,117	1,600	2,360	4,283	6,905	10,594	2,395	30,254
Faktoring	**5,653**	**16,272**	**11,594**	**-**	**-**	**-**	**-**	**33,518**
Glavnica	5,553	16,052	11,415	-	-	-	-	33,020
Kamata	100	220	178	-	-	-	-	498
Ukupno	**92,991**	**28,851**	**32,663**	**45,193**	**64,983**	**137,165**	**46,807**	**448,653**
Pozajmice	**-**	**8,062**	**14,746**	**30,947**	**61,411**	**135,601**	**60,520**	**311,287**
Glavnica		7,671	13,814	29,252	58,462	130,268	58,849	298,316
Kamata		391	932	1,695	2,949	5,333	1,671	12,970
Ukupno	**-**	**8,062**	**14,746**	**30,947**	**61,411**	**135,601**	**60,520**	**311,287**
Razlika	**92,991**	**20,790**	**17,917**	**14,247**	**3,572**	**1,564**	**- 13,713**	**137,367**
kumulativni gap	**92,991**	**113,781**	**131,697**	**145,944**	**149,516**	**151,079**	**137,367**	

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

Tržišni rizik

Tržišni rizik je rizik da će promjena tržišnih cijena, kao što su kamatne stope, cijene kapitala i devizni kursevi uticati na prihode Grupe ili vrijednost finansijskih instrumenata. Cilj upravljanja tržišnim rizikom je upravljanje i kontrola izloženosti tržinom riziku unutar prihvatljivih parametara, uz optimizaciju povraćaja na rizik.

Devizni rizik je rizik da će se vrijednost finansijskih instrumenata mijenjati zbog promjena u deviznom kursu. S obzirom da Grupa nema pozicija u stranim valutama izloženost ovom riziku trenutno nije prisutna.

Rizik promjene kamatnih stopa izvora finansiranja je evidentan i u 2024. godini, što se odrazilo i na visinu kamatnih stopa po kojima Grupa plasira sredstva korisnicima kredita. Po pitanju ostalih tržišnih rizika tu je rizik uticaja promjene kamatne stope na prihod od kamate na oročena sredstva u poslovnim bankama. Grupa nastoji da ovaj rizik minimizira odabirom najpovoljnijih ponuda poslovnih banaka.

Operativni rizik

Operativni rizik je vjerovatnoća ostvarivanja gubitaka u poslovanju Grupe, usljed neadekvatnih internih sistema, procesa i kontrola, uključujući i neadekvatan informacioni sistem, zbog angažovanja lica izvan Grupe za obavljanje određenih poslova za Grupu, slabosti i propusta u izvršavanju poslova, protivpravnih radnji i spoljnih događaja koji mogu izložiti Grupu gubitku, uključujući i pravni rizik. Definicija operativnog rizika obuhvata pravni rizik, a isključuje strateški i reputacioni rizik.

Grupa je uspostavila sistem upravljanja operativnim rizikom koji obuhvata:

- politiku i proceduru - interne akte kojim se definišu načela, postupci i metodi upravljanja operativnim rizikom;
- organizacionu sturukturu uključujući i resurse za upravljanje operativnim rizikom;
- proces upravljanja operativnim rizikom koji uključuje:
  - ✓ utvrđivanje operativnog rizika;tretiranje operativnih rizika (procjena. mitigacija i prihvatanje); kvantifikovanje operativnog rizika; praćenje i kontrola kao i izvještavanje o operativnom riziku; utvrđivanje i održavanje potrebnog kapitala za operativne rizike;

Procesom upravljanja operativnim rizikom utvrđuje se i procjenjuje inherentni i rezidualni operativni rizik u svim materijalno značajnim procesima i sistemima Grupe. Operativni rizik pod uticajem je različitih faktora koje je potrebno uzeti u obzir pri određivanju izloženosti Grupe operativnom riziku. Ti se faktori mogu grupisati u kategorije (npr. ekonomsko i poslovno okruženje, procesi i sistemi itd.).

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

Operativni rizik (Nastavak)

Grupa je implementirala nekoliko instrumenta radi efikasnijeg upravljanja, kontrole i umanjenja mogućnosti nastanka štete uslijed realizacije operativnog rizika:

- Kvantitativna analiza i nadzor operativnog rizika kroz prikupljanje internih i eksternih podataka o događajima operativnog rizika. Prikupljanje internih podataka o gubicima pomaže u razumijevanju gdje se i kako se rizici manifestuju te predstavlja osnovu za kvantifikovanje izloženosti operativnom riziku i kapitalu potrebnom za podržavanje te izloženosti;
- Procjena izloženosti operativnom riziku koji može nastati korišćenjem kvalitativnih metoda procjene, što podrazumijeva redovno sprovođenje samoprocjene rizika i kontrola, pri čemu se za sve utvrđene visoke rizike gdje kontrole nisu primjerene ili dovoljne moraju definisati korektivne mjere od strane nadležne organizacione jedinice sa ciljem ublažavanja operativnog rizika;
- Ključni indikatori rizika (engl. Key Risk indicators – KRI) se prate unutar Grupe kao pokazatelji trenda izloženosti operativnom riziku za definisane tačke rizika;
- Konsultacije sa zaposlenim kako bi se povećala svijest o operativnom riziku;
- Praćenje izloženosti operativnom riziku podrazumijeva redovno analiziranje rezultata identifikovanja i mjerenja (procjenjivanja) operativnog rizika te informacije o aktivnostima tretiranja operativnog rizika.
- Tretiranje operativnog rizika obuhvata preventivne i korektivne aktivnosti, odnosno metode, kriterijume i postupke s ciljem prihvatanja, izbjegavanja, smanjenja ili transfera utvrđenog rizika.
- Redovno izvještavanje o operativnom riziku obezbjeđuje neophodne informacije za Odbor direktora u okviru "Informacije o izloženosti rizicima u poslovanju". Izvještavanje je ključno za podizanje svijesti o operativnom riziku u pogledu gubitaka i izloženosti te omogućava upravljanje operativnim rizikom, npr. u slučaju korektivnih mjera može se pratiti njihov status.

Mjerenje operativnog rizika vrši se na osnovu alata koji su propisani Bazelskim sporazumom II. Identifikacija, mjerenje, monitoring i kontrola operativnog rizika bliže su definisani internim aktima za upravljanja operativnim rizikom. U skladu sa standardima Bazelskog komiteta prihvatljiv nivo rizika za Grupu je nizak do umjeren nivo operativnog rizika. Za izračunavanje potrebnog kapitala za operativni rizik Grupe koristi jednostavni metod. Potrebni kapital za operativni rizik izračunava se tako što se osnovica za izračunavanje potrebnog kapitala za operativni rizik (prosjek neto kamatonosnih i neto nekamatonosnih prihoda za tri prethodne uzastopne poslovne godine) pomnoži sa koeficijentom 0.15.

Rizik koncentracije

Velika kreditna izloženost prema jednom licu ili grupi povezanih lica predstavlja koncentraciju kreditnog rizika.

U cilju adekvatnog identifikovanja kreditnog rizika neophodno je sagledati rizike koncentracije izloženosti i poštovanje interno definisanih limita.

U tom smisiu za izloženosti prema licima povezanim sa Grupom primenjuju se sijedeći interni limiti:

- ukupna izloženost Grupe prema svim licima povezanim sa Grupom ne smije biti veća od 100% sopstvenog kapitala Grupe;
- ukupna izloženost prema licu koje je član odbora direktora, odbora za reviziju ili izvršni direktor, uključujući i članove njegove uže porodice, smije iznositi najviše 1% sopstvenog kapitala Grupe;
- ukupna izloženost prema pravnim licima koja su pod kontrolom lica iz tačke 2 ovog stava i/ili članova njihove uže porodice smije iznosti najviše 5% sopstvenog kapitala Grupe;
- ukupna izloženost prema zaposlenom smije iznositi najviše 1% sopstvenog kapitala Grupe;
- zbir ukupne izloženosti Grupe prema pravnim licima koje kontroliše ne smije iznositi više od 20% sopstvenog kapitala Grupe.

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

Rizik koncentracije (Nastavak)

Izloženost Grupe prema jednom licu ili grupi povezanih lica, koja je jednaka ili veća od 10% sopstvenih sredstava, smatra se velikom izloženošću Grupe.

Grupa je definisala limite maksimalne izloženosti prema poslovnim bankama, prema sektorskoj pripadnosti, kao i prema jednom licu ili grupi povezanih lica. Kada je u pitanju individualna koncentracija, uspostavljeni limiti posmatraju se u odnosu na kvartalni obračun kapitala Grupe, a sve u cilju adekvatnog upravljanja rizikom koncentracije.

INVESTICIONO-RAZVOJNI FOND

CRNE GORE A.D.

Izvještaj menadžmenta za 2024. godinu

SADRŽAJ

I Opšti podaci i korporativno upravljanje

Investiciono razvojni fond Crne Gore AD, Podgorica (u daljem tekstu – matično društvo) osnovan je, u skladu sa Zakonom o Investiciono-razvojnom fondu Crne Gore („Zakon") („Sl. list CG", br. 88/09, 40/10, 80/17 i 125/23). Investiciono-razvojni fond Crne Gore AD, kao matično društvo, konsoliduje bilanse sa zavisnim društvom Turistički centar Durmitor doo Žabljak, čiji je osnivač i vlasnik 100% udjela.

Matično društvo posluje u cilju podrške ekonomske politike Vlade Crne Gore i podsticanja:

- ravnomjernog regionalnog razvoja, konkurentnosti i likvidnosti privrednih subjekata;
- proizvodnje i usluga orijentisanih prema izvozu;
- proizvodnje kojom se smanjuje uvozna zavisnost;
- finansiranja infrastrukturnih projekata, projekata vodosnabdijevanja, tretmana otpadnih voda i zaštite životne sredine, efikasnog sprovođenja i okončanja procesa privatizacije prodajom kapitala stečenog u procesu svojinske i upravljačke transformacije;
- podsticanja finansiranja drugih projekata od lokalnog, regionalnog i državnog značaja.

S tim u vezi Zakonom definisana djelatnost matičnog društva je:

- odobravanje kredita, obavljanje faktoringa i drugih oblika otkupa potraživanja i izdavanje garancija kojima se naročito:
  - podstiče osnivanje, razvoj i održivost mikro, malih, srednjih i velikih privrednih subjekata i preduzetnika;
  - pruža podrška infrastrukturnim projektima, projektima vodosnabdijevanja i zaštite životne sredine;
  - finansiraju projekti od lokalnog, regionalnog i državnog značaja;
  - podstiče konkurentnost crnogorskih proizvoda i usluga;
  - podstiče zapošljavanje;
- osiguranje izvoza roba i usluga iz Crne Gore od netržišnih rizika;
- kreditiranje u funkciji podrške socijalnom preduzetništvu, samozapošljavanju, iniciranju novog investicionog ciklusa i razvoju i jačanju početnog biznisa;
- obavljanje poslova vezanih za prodaju kapitala u portfelju matičnog društva;
- obavljanje ostalih poslova i aktivnosti kojim se obezbjeđuje podrška unapređenju preduzetništva i ekonomskom razvoju;
- obavljanje i drugih poslova utvrđenih zakonom.

Matično društvo je osnovano kao jednočlano akcionarsko društvo u skladu sa odredbama Zakona o Investiciono-razvojnom fondu Crne Gore i Zakona o privrednim društvima. Matično društvo je pravno lice koje posluje samostalno i svoju djelatnost obavlja pod uslovima i na

način utvrđen Zakonom o Investiciono-razvojnom fondu Crne Gore, Statutom i opštim aktima matičnog društva.

Prava i dužnosti osnivača matičnog društva, u skladu sa Zakonom, vrši Vlada Crne Gore. Akti poslovne politike matičnog društva, utvrđuju se u skladu sa ekonomskom politikom i strateškim dokumentima Vlade.

Izjava o primjeni kodeksa korporativnog upravljanja

Matično društvo je uspostavio sistem korporativnog upravljanja u skladu sa zakonskom regulativom i dobrom praksom poslovanja. Principi i pravila korporativnog upravljanja se uspostavljaju prije svega kroz Zakon o Investiciono-razvojnom fondu Crne Gore i Statut društva, gdje su definisane nadležnosti organa upravljanja i rukovođenja, na način da se iste ne preklapaju i da omogućavaju efikasno upravljanje koje obezbjeđuje realizaciju postavljenih ciljeva i planova.

Organi matičnog društva su: *Skupština*, kao organ i predstavnik osnivača, *Odbor direktora*, kao organ upravljanja i rukovođenja, *Izvršni direktor*, kao izvršni organ.

Skupština donosi Statut, imenuje i razrješava članove Odbora direktora i revizora, odlučuje o politici naknada i o naknadama članova Odbora direktora, donosi odluku o raspolaganju imovinom matičnog društva (kupovini, prodaji, zakupu, zamjeni, sticanju ili raspolaganju na drugi način) čija je vrijednost veća od 20% knjigovodstvene vrijednosti imovine matičnog društva, usvaja godišnje finansijske iskaze sa mišljenjem revizora i Izvještaj o radu, obavlja druge poslove utvrđene Zakonom i Statutom. Skupštinu matičnog društva čini predstavnik kojeg imenuje Vlada Crne Gore. Redovna Skupština saziva se jednom godišnje.

Odbor direktora je organ upravljanja, rukovođenja i nadzora nad tekućim poslovanjem. Članove Odbora direktora imenuje i razrješava Skupština matičnog društva. Odbor direktora matičnog društva predlaže: Statut, utvrđuje poslovnu politiku i strategiju poslovanja; donosi akt o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta; utvrđuje investicionu politiku; donosi Godišnji plan rada, Finansijski plan i Srednjoročni programa rada, uz saglasnost Vlade, donosi odluke o korišćenju sredstava, u skladu sa aktima poslovne politike matičnog društva; odlučuje o plasiranju sredstava po kriterijumima i uslovima utvrđenim aktima poslovne politike, odlučuje i o drugim pitanjima u skladu sa Statutom i Zakonom. Način rada, odlučivanja i druga pitanja od značaja za rad Odbora direktora uređena su aktima matičnog društva. Skupština Crne Gore je na devetoj sjednici Drugog redovnog (jesenjeg) zasijedanja od 29.12.2023. godine donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Investiciono-razvojnom fondu Crne Gore, objavljen u Službenom listu Crne Gore broj 125/23 od 31. decembra 2023. godine, a kojim izmjenama i dopunama je broj članova Odbora direktora matičnog društva povećan sa 3 (tri) na 5 (pet) članova, pri čemu predsjednik Odbora direktora funkciju obavlja profesionalno, a članovi honorarno.

Tokom 2024. godine Odbor direktora matičnog društva je kroz dva saziva održao ukupno 57 sjednica, od kojih je tokom sedamnaestog saziva Odbora direktora matičnog društva održano 13 sjednica ovog organa, dok je osamnaesti saziv Odbora direktora matičnog društva održao 44 sjednice.

Sedamnaesti saziv Odbor direktora matičnog društva činili su Velizar Kaluđerović, predsjednik Odbora i članovi Marko Ivanović i dr Irena Radović, koja je u decembru 2023. godine podnijela ostavku na članstvo u Odboru direktora matičnog društva i ostavku na funkciju izvršne direktorice matičnog društva zbog imenovanja na mjesto Guvernerke Centralne banke Crne Gore. Nakon ostavke dr Irene Radović na poziciji izvršne direktorice, za vršioca dužnosti do imenovanja novog izvršnog direktora od strane Odbora direktora matičnog društva imenovan je Nikola Milosavljević, direktor Sektora kredita i garancija u matičnom društvu.

Na vanrednoj skupštini akcionara matičnog društva koja je održana dana 27.03.2024. godine, a na predlog Vlade Crne Gore, imenovan je novi, osamnaesti saziv Odbor direktora matičnog društva u sastavu: mr Predrag Drecun, dr Nina Vujošević, Vladimir Vujović, dr Mirjana Čizmović i Valentina Bjeletić. Na konstitutivnoj sjednici Odbora direktora matičnog društva održanoj dana 27.03.2024. za predsjednika Odbora direktora izabran je mr Predrag Drecun.

Odbor direktora matičnog društva osamnaestog saziva je dana 28.03.2024. godine za izvršnog direktora matičnog društva imenovao Nikolu Tripkovića. Izvršni direktor predstavlja i zastupa matično društvo i odgovara za zakonitost rada; organizuje i vodi poslovanje i vrši nadzor nad radom zaposlenih, izvršava odluke Odbora direktora; zaključuje ugovore u ime i za račun matičnog društva; obavlja druge poslove predviđene Zakonom, Statutom i drugim opštim aktima. Izvršni direktor imenuje stalne i povremene komisije i radna tijela iz sastava zaposlenih u matičnom društvu. Nadležnost, sastav, mandat i broj članova komisija i radnih tijela i visina naknade za njihov rad, utvrđuje se odlukom o imenovanju.

Viši unutrašnji revizor matičnog društva je mr Tina Darmanović.

U okviru matičnog društva djeluje Kreditno-garantni odbor, Odbor za upravljanje aktivom i pasivom, Revizorski odbor, Odbor za Informacioni sistem, Monitoring komitet.

- Članovi Kreditno-garantnog odbora, na dan 31. decembar 2024. godine, su:
  Niko Šoć, predsjednik Odbora, predstavnik Ministarstva finansija Vlade Crne Gore;
  Nikola Milosavljević, član;
  Đuro Kažić, član;
  Mirko Mašković, član;
  Mladen Perić, član;

Nikola Tripković, pridruženi član bez prava glasa;
Vladislav Dulović, pridruženi član bez prava glasa;
Srđan Kalezić, pridruženi član bez prava glasa.

- Članovi Odbora za upravljanje aktivom i pasivom (ALCO), na dan 31. decembar 2024. godine, su:
  Jelena Strugar, predsjednica Odbora;
  Nikola Tripković, član;
  Aleksandra Popović, članica, predstavnica Ministarstva finansija Vlade Crne Gore;
  Nikola Milosavljević, član;
  Vladislav Dulović, član;
  Ana Cmiljanić, pridruženi član bez prava glasa.

- Članovi Revizorskog odbora, na dan 31. decembar 2024. godine, su:
  Ana Cmiljanić, predsjednica Odbora;
  Bojan Ćalasan, član;
  Igor Radonjić, član.

- Članovi Odbora za Informacioni sistem, na dan 31. decembar 2024. godine, su:
  Davor Đurović, predsjednik Odbora;
  Đuro Kažić, član;
  Stana Delić, članica;
  Mladen Perić, član;
  Tina Darmanović, članica.

- Članovi Monitoring komiteta, na dan 31. decembar 2024. godine, su:
  Milica Dević Đurović, predsjednica Komiteta;
  Vladislav Dulović, član;
  Nikola Milosavljević, član;
  Mirko Mašković, član;
  Mirko Blečić, član;
  Dimitrije Šaranović, član;
  Ana Cmiljanić, pridruženi član bez prava glasa;
  Mladen Perić, pridruženi član bez prava glasa;
  Djuro Kažić, pridruženi član bez prava glasa;
  Ljubica Vukašinović, pridruženi član bez prava glasa.

U sklopu aktivnosti preduzetih na transformaciji matičnog društva u Razvojnu banku Crne Gore, Skupština Crne Gore je dana 09. oktobra 2024. godine donijela Zakon o Razvojnoj banci Crne Gore koji je objavljen u Službenom listu Crne Gore broj 99/24 od 15.10.2024. godine, a koji je stupio na snagu dana 23.10.2024. godine. Prelaznim i završnim odredbama

Zakona o Razvojnoj banci Crne Gore definisano je da danom upisa Razvojne banke u Centralni registar privrednih subjekata prestaje sa radom Investiciono-razvojni fond Crne Gore A.D., pri čemu Razvojna banka Crne Gore preuzima sva prava, obaveze, zaposlene i imovinu Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D. Zakonom je bitno proširena djelatnost Razvojne banke Crne Gore u odnosu na IRF CG, i između ostalog utvrđeni su novi organi Razvojne banke Crne Gore, koje čine Skupština, Nadzorni odbor i Upravni odbor.

U nastavku procesa punog konstituisanja i početka rada Razvojne banke Crne Gore, u skladu sa odredbama Zakona o Razvojnoj banci Crne Gore, Vlada Crne Gore koja vrši prava i dužnosti osnivača, je dana 19.12.2024. godine donijela Odluku o osnivanju Razvojne banke Crne Gore A.D. Podgorica (objavljena u Službenom listu Crne Gore broj 122/24 od 20.12.2024. godine) i dana 25.12.2024. godine donijela Statut Razvojne banke Crne Gore A.D. Podgorica (objavljen u Službenom listu Crne Gore broj 125/24 od 26.12.2024. godine.) Takođe, Vlada Crne Gore je dana 26.12.2024. godine donijela Rješenje o imenovanju članova Nadzornog odbora Razvojne banke Crne Gore A.D. Podgorica, kojim se shodno Zakonu i Statutu za članove Nadzornog odbora imenuju: mr Predrag Drecun, mr Danijel Bošković, Vladimir Vujović, dr Mirjana Čizmović i Valentina Bjeletić. Na konstitutivnoj sjednici Nadzornog odbora održanoj dana 26.12.2024. za predsjednika Nadzornog odbora izabran je mr Predrag Drecun. Istog dana, Nadzorni odbor je shodno svojim nadležnostima utvrđenim Zakonom i Statutom donio Odluku o imenovanju Predsjednika i članova Upravnog odbora u sastavu: Nikola Tripković, predsjednik UO i članovi Nikola Milosavljević, Đuro Kažić, Mirko Mašković i Ana Cmiljanić.

Dana 31.12.2024. godine izvršen je upis Razvojne banke Crne Gore A.D. Podgorica u Centralni registar privrednih subjekata Podgorica, čime je prestao sa sa radom Investiciono-razvojni fond Crne Gore A.D.

1.1. Organizaciona struktura

Organizaciona struktura matičnog društva koncipirana je na način da poštuje načelo grupisanja srodnih procesa u odgovarajuće organizacione jedinice, kao i načelo kontrole i nadzora, a sve u cilju zakonitosti i javnosti rada, s jedne strane, i efikasnog postupanja po zahtjevima klijenata, s druge strane.

Kao preduslov za ostvarenje misije, zadataka i ciljeva matičnog društva, odnosno efikasnu realizaciju poslovnih procesa, nužna je unutrašnja organizacija i sistematizacija radnih mjesta, koja počiva na temeljima cjelishodnosti, ekonomičnosti i funkcionalnosti.

Sve aktivnosti u matičnog društva su postavljene da ostvare ciljeve i zadatke i podijeljene su u osnovne organizacione cjeline i to: Sektor za kredite i garancije, Sektor rizika, Kabinet, Služba za pravne poslove, upravljanje imovinom i osiguranje izvoza od netržišnih rizika, Služba za finansije i računovodstvo, Služba za ljudske resurse i komunikacije, Služba za

informacione tehnologije; Služba za plan, analizu, izvještavanje i međunarodnu saradnju, Odjeljenje za sprječavanje pranja novca i finansiranje terorizma i Odjeljenje za unutrašnju reviziju.

Tim matičnog društva čini 96 zaposlenih, a prosječna starost je 40 godina. Od ukupnog broja zaposlenih 55% čine žene, 45% čine muškarci, dok 90% zaposlenih ima visoko stručno obrazovanje.

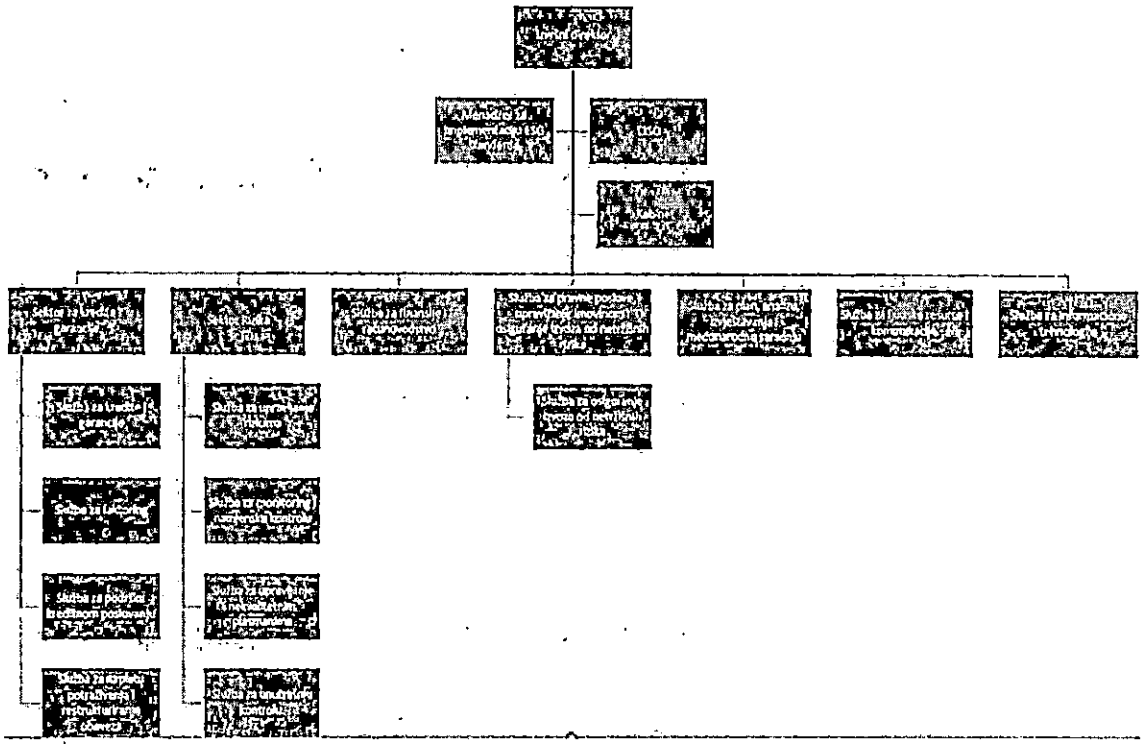

Slika 1. Organizaciona struktura IRF CG

1.2. Sistem unutrašnje kontrole i upravljanje rizikom u odnosu na postupak finansijskog izvještavanja

U sistemu unapređenja unutrašnjih kontrola u matičnom društvu, pored kontinuiranih aktivnosti koje na tom planu sprovode rukovodioci službi i sektora, posebnu ulogu zauzimaju:

- Interni revizor, imenovan u martu 2012. godine, odnosno viši unutrašnji revizor u Odjeljenju za unutrašnju reviziju, nakon promjene organizacione strukture i preimenovanja 2023. godine, u skladu sa preporukama Državne revizorske institucije,

a u cilju usklađivanja sa Zakonom o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru;

- Sektor rizika u okviru kojeg su organizovane četiri službe i to:
  - Služba za upravljanje rizicima;
  - Služba za monitoring i namjensku kontrolu;
  - Služba za upravljanje nekvalitetnim plasmanima;
  - Služba za unutrašnju kontrolu;

Nadležnosti zaposlenih u ovim službama su definisane aktom o sistematizaciji radnih mjesta. Aktivnosti kojima se bavi Sektor rizika bliže su definisane sa preko 20 internih akata iz ove oblasti.

- Revizorski odbor, koji broji tri člana;
- Odjeljenje za sprečavanje pranja novca i finansiranje terorizma.

Dodatno, matično društvo je u cilju usklađivanja sa zakonom o upravljanju i unutrašnjim kontrolama, u septembru 2022. godine, imenovao:

- Lice odgovorno za koordinaciju aktivnosti na sprovođenju i unapređenju upravljanja i unutrašnjih kontrola (rješenje br: 05-04100-8638-22);
- Lice odgovorno za koordinaciju aktivnosti na uspostavljanju procesa upravljanja rizicima (rješenje br: 05-04100-8641-22);
- Lice određeno za prijem i postupanje po prijavama o sumnjama na prevare, odnosno nepravilnosti u matičnom društvu (rješenje br: 05-04100-8640-22).

Eksterne kontrole poslovanja matičnog društva vrše se od strane:

1. Centralne banke Crne Gore,
2. Državne revizorske insitucije,
3. Eksternog revizora.

Upravljanje rizicima u matičnom društvu je jedan od najvažnijih poslovnih procesa, koji je uspostavljen na značajno višem nivou u odnosu na zahtjeve koji proizilaze iz Zakona o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru.

Obaveza matičnog društva, kao finansijske institucije, da upravlja svim vrstama rizika, definisana je kako Zakonom o Investiciono-razvojnom fondu CG, tako i regulativom koju je za matično društvo propisala Centralna banka Crne Gore, kroz Odluku o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju Fonda i Odluku o načinu izračunavanja adekvatnosti kapitala IRF CG.

U skladu sa ovim propisima matično društvo je dužno da rizike kojima je izložen u svom poslovanju svodi na najmanju mjeru, rukovodeći se načelima sigurnosti, solventnosti, likvidnosti, disperzije rizika i očuvanja realne vrijednosti kapitala.

Od osnivanja matično društvo radi na unapređenju procesa upravljanja rizicima. Usvojen je niz akata iz ove oblasti i uspostavljeno izvještavanje, kako interno, tako i prema Centralnoj banci Crne Gore.

U skladu sa Zakonom o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru, matično društva je definisao godišnji Plan za unapređenje upravljanja i unutrašnjih kontrola za 2024. godinu.

U toku 2024. godine matično društvo je realizovao veći dio planiranog i to:

- ✓ Aktivno se radilo na uvođenju novog aplikativnog rješenja za bazu kolaterala (postavljeno na produkciju u 2025.), s tim da je potrebno definisati procese i precizirati učesnike u procesu evidentiranja i kontrole kolaterala, što je svrsishodnije dovršiti nakon registracije Razvojne banke i usvajanja nove sistematizacije;
- ✓ Interni akt „Uputstvo o ovlašćenjima za potpisivanje" ažuriran je nakon registracije Razvojne banke Crne Gore;
- ✓ Planirane aktivnosti na realizaciji preporuka Državne revizorske institucije (14 preporuka) su sprovedene uspješno i sve preporuke su realizovane, o čemu je Državna revizorska institucija izvijestila matično društvo 25.decembra 2024. godine, i čime je predmetna revizija okončana;

Iz domena planiranih aktivnosti po preporukama unutrašnje revizije realizovane su dvije preporuke, odnosno usvojeni su: Procedura Pr i marketing aktivnosti i Uputstvo o prijemu i načinu vođenja donacija, dok su za preostale četiri preporuke definisani novi rokovi za realizaciju usljed transformacije matičnog društva u Razvojnu banku CG.

Dio planiranih aktivnosti, poput razdvajanja računovodstvene i finansijske funkcije, zapošljavanja Ciso menadžera, menadžera ljudskih resursa i menadžera za praćenje usklađenosti poslovanja sa zakonskom i internom regulativom, će biti realizovano u toku 2025. godine, u okviru Razvojne banke Crne Gore.

Zakonom o Razvojnoj banci Crne Gore koji je stupio na snagu 15. oktobra 2024. godine definisano je: „Na poslovanje Razvojne banke ne primjenjuju se propisi kojima se reguliše oblast upravljanja i unutrašnjih kontrola u javnom sektoru, izuzev u dijelu unutrašnje revizije", te u tom smislu prestaju obaveze koje su proisticale iz Zakona o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru, osim u dijelu unutrašnje revizije. Upravljanje i unutrašnje kontrole svakako će biti u fokusu i na dalje, samo sada u skladu sa, prije svega, krovnim Zakonom o Razvojnoj banci, kao i sa regulativom Centralne banke namijenjene Razvojnoj banci CG.

II Analiza finansijskog položaja i rezultata poslovanja

Investiciono-razvojni fond Crne Gore AD, kao matično društvo, konsoliduje bilanse sa zavisnim društvom Turistički centar Durmitor doo Žabljak, čiji je osnivač i vlasnik 100% udjela.

Ukupna konsolidovana aktiva na 31.12.2024. godine je iznosila 420.532.365 EUR, dok iskazana dobit po osnovu konsolidovanih bilansa za 2024. godinu iznosi 8.648.132 EUR.

ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI - BILANS STANJA		
POZICIJA	2024	2023
AKTIVA		
A. NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL		
B. STALNA IMOVINA	231,248,724	256,829,914
I NEMATERIJALNA ULAGANJA	204,945	256,130
II NEKRETNINE, POSTROJENJA, OPREMA I BIOLOŠKA SREDSTVA	6,114,058	6,166,464
III DUGOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI I DUGOROČNA POTRAŽIVANJA	224,929,721	250,407,321
C. ODLOŽENA PORESKA SREDSTVA		
D. OBRTNA SREDSTVA	188,981,915	176,771,025
I. ZALIHE	13,320	19,113
II. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA	39,489,458	29,171,247
III. KRATKOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI	78,038,511	74,659,046
IV. GOTOVINA NA RAČUNIMA I U BLAGAJNI	70,691,141	72,327,029
V. STALNA SREDSTVA NAMJENJENA PRODAJI I SREDSTVA POSLOVANJA KOJE JE OBUSTAVLJENO	549,485	594,588
E. AKTIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA	301,726	342,329
F. UKUPNA AKTIVA	420,532,365	433,943,268
PASIVA		
A. KAPITAL	110,102,906	103,614,665
I. OSNOVNI KAPITAL	105,736,356	105,736,356
II. NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL		
III. EMISIONA PREMIJA		
IV. REZERVE	- 16,186,128	- 14,026,036
VI. NERASPOREDJENI DOBITAK ILI GUBITAK	20,552,678	11,904,546
VIII. UČEŠĆE KOJE NE OBEZBJEĐUJE KONTROLU		
B. DUGOROČNA REZERVISANJA I DUGOROČNE OBAVEZE	248,189,718	277,489,268
I. DUGOROČNA REZERVISANJA	532,365	47,315
II. DUGOROČNE OBAVEZE	247,657,353	277,441,954
C. ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE	111,197	113,427
D. DUGOROČNI ODLOŽENI PRIHODI I PRIMLJENE DONACIJE	182,000	
E. KRATKOROČNA REZERVISANJA I KRATKOROČNE OBAVEZE	60,532,971	51,320,672
I KRATKOROČNA REZERVISANJA	-	-
II KRATKOROČNE OBAVEZE	60,532,971	51,320,672
F. PASIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA	1,413,574	1,405,035
G. UKUPNA PASIVA	420,532,365	433,943,266

ISKAZ O UKUPNOM REZULTATU - BILANS USPJEHA		
Pozicija	2024	2023
1. Prihodi od prodaje - neto prihod	13,514,142	13,747,347
2. Promjena vrijednosti zaliha gotovih proizvoda i nedovršene proizvodnje	-	-
3. Prihodi od aktiviranja učinaka i robe	-	-
4. Ostali prihodi iz poslovanja	252,504	232,042
5. Troškovi poslovanja	2,295,506	1,546,195
6. Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi	3,436,017	3,124,364
7. Rashodi po osnovu vrijednosnog usklađivanja imovine	-	504,846
8. Ostali rashodi iz poslovanja	- 5,789,783	- 4,415,068
9. Prihodi po osnovu učešća u kapitalu	-	-
10. Prihodi od ostalih finansijskih ulaganja i zajmova	-	-
11. Ostali pr. po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorene zaštite	871	88
12. Vrijednosno usklađivanje kratk. fin sredstava i fin. ulaganja koji su dio ob. imovine	-	-
13. Rashodi po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorene zaštite	3,527,364	3,152,476
14. Poreski rashod perioda	1,650,279	897,460
15. Dobitak nakon oporezivanja	**8,648,134**	**9,169,204**

III Ukupna kreditna aktivnost tokom 2024. godine

Ukupna kreditna aktivnost matičnog društva za 2024. godinu iznosila je 186 mil EUR, što je 24 % iznad plana, koji je za 2024. godinu iznosio 150 mil EUR.

Matično društvo ima značajnu ulogu u realizaciji strateških ciljeva Crne Gore, usmjeravajući svoje aktivnosti i finansijska ulaganja prema prioritetnim segmentima:

- Razvoj preduzetništva i afirmacija posebnih ciljnih grupa (mladi, žene, početnici u biznisu, individualni poljoprivredni proizvođači);
- Podrška rastu i razvoju mikro, malih, srednjih i srednje kapitalizovanih preduzeća, uz podsticaj likvidnosti i finansijske stabilnosti i ravnomjenog ekonomskog razvoja;
- Investiranje u infrastrukturne projekte usmjerene na zaštitu životne sredine, poboljšanje energetske efikasnosti i afirmaciju zelenog poslovanja.

3.1. Razvoj preduzetništva

Razvoj preduzetništva značajno doprinosi jačanju ekonomske stabilnosti, unapređenju životnog standarda, kao i dugoročno održivom razvoju Crne Gore. Matično društvo prepoznaje važnost razvoja preduzetništva, olakšavajući pristup kapitalu specifičnim ciljnim grupama (mladi, žene, individualni poljoprivredni proizvođači, početnici u biznisu), kroz kreditne linije prilagođene preduzetnicima.

Kreiranje i širenje preduzetničke baze jedan je od ključnih ciljeva matičnog društva, čime doprinosi razvoju privatnog sektora, povećanju zaposlenosti i stimulaciji ekonomskog rasta. Matično društvo se fokusira na jačanju postojećih preduzetnika, ali i na podršku novim preduzetnicima, naročito u manje razvijenim područjima i sektorima sa velikim potencijalnom za rast.

Kontinuiranu podršku matičnog društva pruža direktno, kao i u saradnji sa ministarstvima.

Tokom 2024. godine podržano je 229 projekata u vrijednosti od 13,6 mil EUR, čime je po broju realizovanih projekata ostvaren rast od 24% u odnosu na broj realizovanih kredita namijenjenih razvoju preduzetništva u 2023. godini.

Matično društvo pruža posebnu podršku *ženskim preduzetnicama* kroz posebne programe podrške, čijim razvojem se doprinosi društvenom napretku Crne Gore, socijalnoj stabilnosti i održivosti. Cilj programa je podsticanje osnivanja i razvoja poslovanja mikro, malih i srednjih preduzeća i preduzetnika u kojima su žene nosioci biznisa. Krediti su namijenjeni za ulaganja u osnovna sredstva - materijalna imovina (zemljište, građevinski objekti, oprema i uređaji, osnovno stado, podizanje dugogodišnjih zasada, sitan inventar i sl.), nematerijalna imovina (razvoj proizvoda ili usluge, patenti, licence, koncesije, autorska prava, franšize i sl.)

i obrtna sredstva. Da bi projekat bio kreditiran po ovoj kreditnoj liniji žena mora biti nosilac biznisa, odnosno većinski vlasnik i izvršni direktor.

Žene u biznisu su tokom 2024. godine bile zastupljene kroz 119 plasmana u iznosu od 14,5 mil EUR.

Matično društvo pruža značajnu pordšku *mladima i početnicima u biznisu*, prepoznajući njihov potencijal za unapređenje ekonomije i tržišta rada. Aktivnosti matičnog društva vezane za mlade preduzetnike i početnike u biznisu obuhvataju različite oblike podrške i finansijskih instrumenata koji olakšavaju start i rast njihovih poslovnih aktivnosti. Cilj programa je kreditiranje novih privrednih društava, preduzetnika i podrška otvaranju novih radnih mjesta. Korisnici kredita mogu biti privredna društva i preduzetnici, koji posluju kraće od 12 mjeseci od dana podnošenja zahtjeva za kreditiranje.

Mladi u biznisu su tokom 2024. godine bili zastupljeni kroz 77 plasmana u iznosu od 13,8 mil EUR.

Matično društvo je, u cilju omogućavanja lakšeg pristupa povoljnim finansijama što većem broju preduzetnika i mikro preduzeća u Crnoj Gori, sa posebnim akcentom na nezaposlene osobe ili osobe koje su u nepovoljnom položaju u pogledu pristupa tradicionalnom kreditnom tržištu, pristupio garantnom fondu u okviru EU programa zapošljavanja i socijalne inovacije *EaSi*. Pristup EaSi fondu je bio dostupan do kraja 2024. godine.

Ovaj instrument namijenjen je mikro preduzećima i preduzetnicima koji imaju održivu i profitabilnu ideju, koji zadovoljavaju sve potrebne kriterijume, ali koji imaju otežan pristup mikrofinansiranju zbog kolaterala koje zahtijevaju finansijske institucije. Riječ je o programu Evropske unije koji je namijenjen razvoju konkurentnosti preduzetnika i mikro preduzeća u Evropskoj uniji i zemljama kandidatima za ulazak u članstvo.

Podrška EaSi garantne šeme je do kraja 2024. godine realizovana kroz 245 projekata u iznosu od 2,7 mil EUR.

3.2. Podrška postojećim mikro, malim i srednjim preduzećima i podrška likvidnosti

Kreditne linije matičnog društva za podršku sektoru MMSP predstavljaju važan instrument za poboljšanje pristupa finansijama i podsticanje rasta ovog sektora. Matično društvo podržava različite djelatnosti kroz svoje kreditne linije, fokusirajući se na one koje imaju strateški značaj za privredni razvoj Crne Gore i direktan uticaj na BDP (poljoprivreda i proizvodnja hrane, industrija, turizam i ugostiteljstvo).

U strukturi namijenjenih sredstava po djelatnosti, tokom 2024. godine, najzastupljeniji sektor je *trgovina* sa 47%, u iznosu od 87 mil EUR. Slijede *poljoprivredna proizvodnja i proizvodnja hrane* u iznosu od 32,8 mil EUR ili 18% ukupno odobrenih sredstava, i *uslužna*

djelatnost koja sa realizacijom od 31,5 mil EUR čini 17% ukupno odobrenih sredstava. *Proizvodna djelatnost*, sa realizovanih 15 mil EUR predstavlja 8% odobrenih sredstava, dok je *turizam i ugostiteljstvo* podržano sa 20 mil EUR (11%).

Ulaganja u poljoprivredu i proizvodnju hrane bilježe trend rasta i u 2024. godini. Kreditne linije koje su specijalno kreirane za podršku poljoprivrednim proizvođačima, a u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, imaju za cilj da podrže razvoj poljoprivrede i ruralnih područja, i pomognu poljoprivrednicima i preduzetnicima da unaprijede svoju proizvodnju, koriste savremenu opremu, i ulažu u infrastrukturne projekte. Zajednički nastup matičnog društva i Ministarstva podrazumijeva nekoliko programa podrške, usklađenih sa strateškim dokumentima Crne Gore, od kojih je najznačajniji Program podrške razvoju poljoprivrede – IPARD.

Projekat IPARD se realizuje u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore za finansiranje projekata iz oblasti poljoprivrede i prerade hrane u Crnoj Gori. Cilj projekta je pružanje podrške investicijama u preradi hrane, uvođenja i implementacije mjera ruralnog razvoja, povećanja konkuretnosti na tržištu poljoprivrednih proizvoda, kao i uvođenja i jačanja evropskih standarda proizvodnje hrane.

Korisnici kredita po ovoj kreditnoj liniji su poljoprivredni proizvođači, mikro, mala i srednja preduzeća (koja u okviru svojih djelatnosti imaju poljoprivrednu djelatnost) i koji su od Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede dobili rješenje da su korisnici IPARD projekta. Matično društvo, za poljoprivredne proizvođače i preduzeća koja učestvuju u programu grant šema IPARD Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore, svake godine usvaja i objavljuje odgovarajuću kreditnu liniju.

Program podrške razvoju poljoprivrede - IPARD je u 2024. godini ostvaren u ukupnom iznosu od 8,6 mil EUR kroz 139 projekata, što čini preko 30% od ukupnog broja realizovanih plasmana.

Matično društvo ima ključnu ulogu u pružanju podrške likvidnosti preduzećima i preduzetnicima, kako bi se obezbijedila stabilnost poslovanja i omogućio njihov dalji rast i razvoj. Kreditne linije matičnog društva kojima se podržava ova oblast, omogućavaju preduzećima da nastave sa poslovanjem, pokriju tekuće obaveze, izbjegnu kašnjenja u plaćanjima i stabilizuju svoje finansije.

Podrška likvidnosti tokom 2024. godine po osnovu namjenskih kreditnih linija je iznosila 150,2 mil EUR.

3.3. Podrška infrastrukturnim projektima i projektima zelenih poslova

S obzirom na globalnu orjentaciju prema održivom razvoju, matično društvo je fokusirano na finansiranje projekata koji imaju ekološki i uticaj od javnog značaja. Projekti iz oblasti zelene

ekonomije, energetske efikasnosti, obnovljivih izvora energije i zaštite životne sredine su predmet podrške matičnog društva.

Kreditne linije za podršku ovom segmentu imaju za cilj realizaciju investicionih projekata na lokalnom, regionalnom i državnom nivou, koji su u funkciji održive valorizacije prirodnih resursa i poboljšanja uslova za razvoj biznisa.

Matično društvo, kao vodeća institucija u zelenom finansiranju, prepoznao je značaj projekta Elektroprivrede Crne Gore - "Solari 5 000+70MW" u okviru strategije prelaska na zelenu ekonomiju i efikasno korišćenje obnovljivih izvora energije, i finansirao projekat u vrijednosti od 10 mil EUR. Projekat „Solari 5000+ 70MW" predstavlja značajan iskorak ka energetskoj tranziciji u Crnoj Gori.

3.4. Kamatne stope IRF CG

Tokom 2024. godine došlo je do smanjenja ključnih kamatnih stopa Evropske Centralne banke, što je rezultiralo i smanjenjem EURIBOR-a. Međutim, uvažavajući činjenicu da se matičnog društva zadužuje po fiksnim kamatnim stopama, navedeni pad nije se proporcionalno reflektovao u smanjenju troškova izvora finansiranja.

S tim u vezi, matično društvo kontinuirano prati trendove i inpute sa međunarodnog tržišta u cilju primjene održive politike kamatnih stopa, kao i kontinuirane podrške crnogorskim privrednicima, ranjivim segmenata i opštinama sa prosjekom razvijenosti ispod državnog prosjeka.

Za projekte koji se realizuju u opštinama sa prosjekom razvijenosti ispod državnog prosjeka odobrava se stimulacija u vidu smanjenja kamatne stope za 0,5 p.p.

Još jedna vrsta stimulacije, tj. niže kamatne stope od 0,5 p.p., odobrava se i za projekte finansirane iz sredstava EIB-a.

IV Akcije / Udjeli

Matično društvo je osnivač Društva sa ograničenom odgovornošću „Turistički centar Durmitor" DOO Žabljak (100% vlasničkog udjela), koje upravlja skijalištem „Savin Kuk" na Žabljaku. Cilj osnivanja i poslovanja Društva je unapređenje turističke ponude u Crnoj Gori i privredni razvoj durmitorskog kraja kroz osavremenjavanje pomenutog Skijališta i sadržaja koje ono nudi. Matičnog društvo je u prethodnom periodu uložio značajna sredstava u rekonstrukciju i modernizaciju skijališta „Savin Kuk", a sve u cilju podizanja kvaliteta usluga i bezbjednosti ovog skijališta. Uvažavajući činjenicu da je matično društvo finansijska institucija koja shodno svojoj misiji ne treba da upravlja turističko-skijališnim resursima Crne Gore, to je u cilju pronalaženja rješenja za adekvatnije i svrsishodnije upravljanje skijalištem Savin Kuk, kao i radi podizanja kvaliteta ukupnih potencijala Društva, i samim tim

doprinosa razvoja durmitorskog kraja, matično društvo preduzima aktivnosti u cilju valorizacije imovine Društva. Istovremeno, u saradnji sa nadležnim državnim organima su obezbijeđena sredstva za neophodna ulaganja u cilju očuvanja infrastrukture i obogaćivanja saržaja koje Društvo nudi (završen projekat dječijeg parka sa tjubing stazama i u toku su pripreme za realizaciju projekta vještačkog osnježavanja).

Takođe, u portfoliju matičnog društva se nalazi i 12 (dvanaest) aktivnih akcionarskih društava koja su registrovana kod Centralnog klirinškog depozitarnog društva A.D. Podgorica (CKDD).

R.b.	Učešća u kapitalu koja su registrovana kod CKDD	%učešća u kapitalu
1	Institut Simo Milošević a.d.Igalo	23.64%
2	HTP Ulcinjska rivijera a.d.Ulcinj	7.64%
3	13 Jul-Plantaže a.d.Podgorica	22.22%
4	Montecargo a.d.Podgorica	0.037%
5	Marina a.d.Bar	16.99%
6	Barska plovidba a.d.Bar	16,15%
7	Kotor-projekt ad Kotor	16,65%
8	Montepranzo Bokaprodukt a.d.Tivat	51,40%
9	HTP Berane a.d. Berane	15,35%
10	Jugooceanija a.d.Kotor	14,31%
11	Market a.d.Podgorica	40,07%
12	Crnagoracoop a.d.Danilovgrad	10,62%

Radi se o društvima koja je matično društvo preuzeo iz portfolija bivšeg Fonda za razvoj Republike Crne Gore, koje je ovaj stekao kroz postupak svojinsko-upravljačke transformacije i privatizacije privrede. Od navedenog broja društava, njih 7 (sedam) obavlja svoju poslovnu djelatnost, dok preostala društva godinama ne obavljaju svoju djelatnost i nemaju svoje organe upravljanja.

V Investicione nekretnine i stečena aktiva

Matično društvo posjeduje u svom vlasništvu značajan broj investicionih nekretnina u Podgorici, Danilovgradu, Herceg Novom, Nikšiću, Bijelom Polju, Rožajama i Baru, a koje je

sticao u prethodnom periodu na osnovu zaključaka i preporuka Vlade Crne Gore ili na drugi zakonit način u postupku naplate spornih potraživanja.

Matično društvo je tokom 2024. godine, imajući u vidu poremećaje uzrokovane usljed globalnih dešavanja, a koji su se reflektovali i na Državu Crnu Goru, preduzimao aktivnosti u cilju stvaranja neophodnih preduslova radi valorizacije nepokretnosti, po principu individualnog pristupa svakoj nepokretnosti pojedinačno, uz posebno razmatranje i ispitivanje postojanja tražnje za kupovinom navedenih nepokretnosti.

Shodno tome matično društvo je u toku 2024. godine valorizovao nepokretnosti u svom vlasništvu na teritoriji Opštine Žabljak.

VI Rizici

U svom poslovanju matično društvo vodi računa o različitim vrstama rizika:

- Kreditni rizik,
- Rizik likvidnosti,
- Tržišni rizik,
- Devizni rizik,
- Rizik kamatne stope,
- Operativni rizik,
- Rizik solventnosti.

Matično društvo je dužno rizike u poslovanju svoditi na najmanju mjeru. Efikasan i fleksibilan sistem upravljanja rizicima predstavlja ključ dugoročnog uspjeha i razvoja.

6.1. Kreditni rizik

U skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o Investiciono-razvojnom fondu usvojenim u 2017. godini, kontrolu poslovanja matičnog društva vrši Centralna banka Crne Gore u skladu sa posebnim propisima koji definišu minimalne standarde za upravljanje rizicima u matičnom društvu i koeficijent adekvatnosti kapitala. Navedeno je precizirano donošenjem dvije odluke 27.11.2018. godine od strane Centralne banke Crne Gore, i to: Odluke o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u IRF CG, kao i Odluke o načinu izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala IRF CG, sa početkom primjene od aprila 2019. godine. U skladu sa navedenim, matično društvo je izvršio usklađivanje internih akata i donošenje novih, kako bi se ispoštovale odredbe pomenutih odluka. Svi akti su usaglašeni početkom 2019. godine i isti su doživjeli svoju punu primjenu tokom 2019 godine.

Kao jedna od najznačajnijih izmjena kojoj je matično društvo pristupilo u dijelu usaglašavanja sa odlukama CBCG jeste primjena MSFI 9 standarda u obračunu umanjenja finansijske imovine, koji je počeo da se primjenjuje od januara 2019. godine. Takođe, u cilju

praćenja i kontrolisanja rizika u poslovanju matičnog društva, posebno kreditnog rizika, uspostavio se redovan sistem izvještavanja nadležnim organima o svim rizicima.

Upravljanje kreditnim rizikom predstavlja ključnu komponentu sveobuhvatnog sistema upravljanja rizicima i od presudnog je značaja za dugoročan uspjeh.

Naime, matično društvo je izmjenom postojećih i donošenjem novih akata unaprijedio, kako sistem kontrole kreditnog rizika kroz unapređenje procedure o upravljanju kreditnim rizikom kroz izmjene rejting sistema, tako i sistem upravljanja nekvalitetnim plasmanima, što je rezultiralo i boljim kvalitetom kreditnog portfolija, a na šta posebno ukazuju rezultati upravljanja NPL-om tokom 2024. godine.

Za očekivati je da će značajan dio 2025. godine obilježiti značajna uloga RB CG, pravnog naslijednika matičnog društva, u kreditiranju privrednika, kako za potrebe likvidnosti, tako i za oporavak investicionih aktivnosti i podrške ostalim projektima, a sve u uslovima i dalje prisutnog uvećanog rizika poslovanja, što će zahtijevati dalje adekvatno upravljanje kreditnim rizikom, a kroz unapređenje postojećih procedura sa ciljem održavanja finansijske stabilnosti RB CG. Važno je naglasiti da CBCG radi na izradi podzakonskih akata, koja će se odnositi na buduće poslovanje RB CG, kako bi se standardi poslovanja banke podigli na viši nivo, a samim tim minimizirali rizici u poslovanju.

6.2. Monitoring portfolija

Matično društvo je u prethodnom periodu vršio kontinuiranu kontrolu i monitoring odobrenih finansijskih plasmana u cilju upoznavanja sa svim promjenama i okolnostima koje mogu ugroziti servisiranje dospjelih i tekućih obaveza klijenta tokom perioda otplate kredita, kontrolu redovnosti naplate i poštovanje obaveza iz ugovora, proaktivan pristup sa neophodnim preventivnim mjerama u cilju poboljšanja kvaliteta portfolija, kao i kontrolu namjenskog korišćenja finansijskih plasmana.

Rezultat sprovedenih aktivnosti je eliminisanje ili ublažavanje okolnosti koje mogu potencijalno da ugroze ostvarivanje prihoda matičnog društva, kao i utvrđivanje da su se odobrena kreditna sredstva koristila namjenski, što u krajnjem doprinosi razvoju i rastu finansiranih korisnika, poboljšanju njihove konkurentnosti i likvidnosti.

Matično društvo, kako na dnevnom, tako i na mjesečnom nivou, vrši dostavljanje podataka Centralnoj banci Crne Gore o novoodobrenim plasmanima a, takođe, u skladu sa procedurama CBCG sačinjava izvještaje na nivou cjelokupnog portfolija po klasifikacionim grupama.

U sledećoj tabeli prikazana je struktura 1,971 aktivna plasmana:

- *Struktura plasmana prema urednosti otplate:*

Broj dana	Broj partija	% u ukupnom broju plasmana	Saldo plasmana	% u ukupnom saldu
0-30	1,841	93.40%	334,115,452	95.86%
31-60	52	2.64%	4,070,137	1.17%
61-90	3	0.15%	47,898	0.01%
91-150	4	0.20%	303,266	0.09%
151-270	0	0.00%	0	0.00%
271-365	1	0.05%	36,567	0.01%
preko 365	70	3.55%	9,979,618	2.86%
UKUPNO	1,971	100.00%	348,552,938	100.00%

Plasmani koji čine nekvalitetnu aktivu (plasmani u kašnjenju većem od 90 dana) čine zbirno 2.96% ukupnog salda portfolija na dan 31.12.2024. godine.

- *Struktura plasmana prema klasifikacionim grupam:*

Klasifikacione grupe	Broj partija	% u ukupnom broju plasmana	Saldo plasmana	% u ukupnom saldu	Iznos rezervacija
A	204	10.35%	103,784,068	29.78%	0.00
B1	573	29.07%	123,972,434	35.57%	2,478,952
B2	1052	53.37%	95,959,447	27.53%	6,648,907
C1	42	2.13%	3,432,294	0.98%	686,459
C2	21	1.07%	3,695,077	1.06%	1,478,031
D	5	0.25%	7,685,516	2.20%	5,379,861

E	74	3.75%	10,024,102	2.88%	10,019,578
UKUPNO	1,971	100.00%	348,552,938	100.00%	26,691,788

Plasmani koji čine nekvalitetnu aktivu (plasmani klasifikovani u C1, C2, D i E) čine zbirno 7.13% ukupnog salda portfolija na dan 31.12.2024. godine.

Direktni kreditni plasmani matičnog društva klasifikovani u kategorijama C1, C2, D i E, posmatrani u odnosu na ukupan broj i saldo direktnih aktivnih kredita prikazani su na grafiku broj 1 i 2:

Grafik 1: Aktivni direktni krediti koji su klasifikovani u C1, C2, D i E klasifikaciju po broju i po djelatnostima:

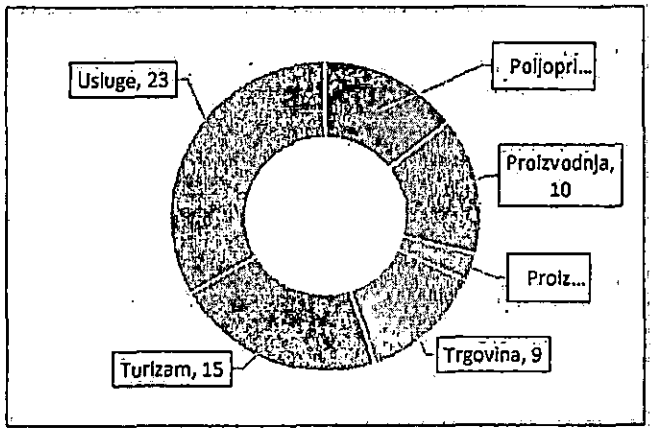

Grafik 2: Aktivni direktni krediti koji su klasifikovani u C1, C2, D i E klasifikaciju po saldu i po djelatnostima:

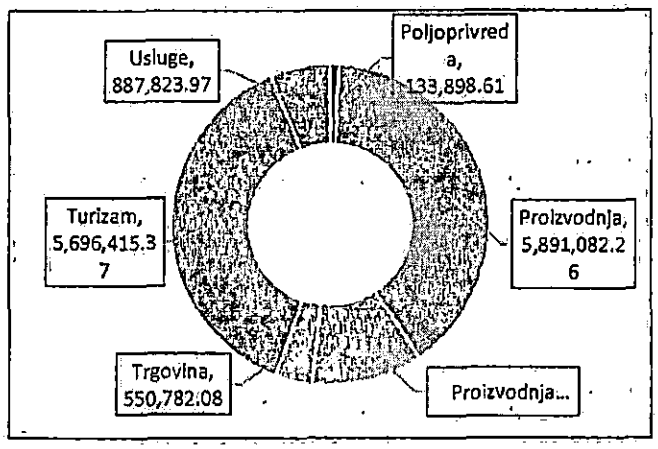

Dakle, posmatrajući nekvalitetnu aktivu matičnog društva u kategorijama C1, C2, D i E po broju odobrenih kredita, najviše je bilo onih kredita koji su odobreni i realizovani u uslužnoj djelatnosti (23 plasmana odnosno 33.33%).

Međutim, ukoliko se posmatra saldo nekvalitetnih plasmana u odnosu na ukupan saldo direktnih aktivnih kredita, u tom slučaju najveće učešće ovakvih plasmana je u oblasti proizvodnje (2.05%).

Posmatrano po mjestu realizacije investicije, odnosno po regionu u kom su se realizovala sredstva, struktura po broju i saldu je sljedeća:

Struktura po broju kredita

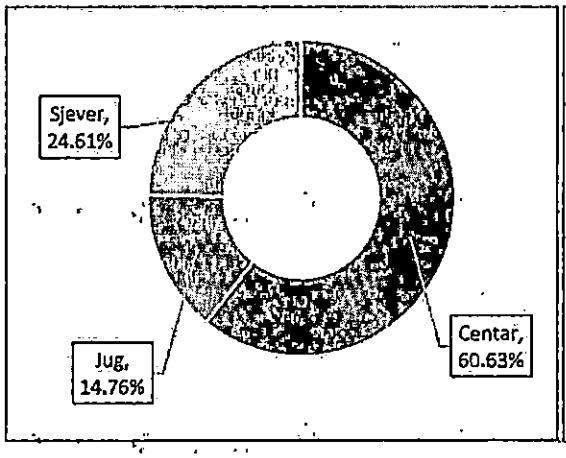

Struktura po saldu

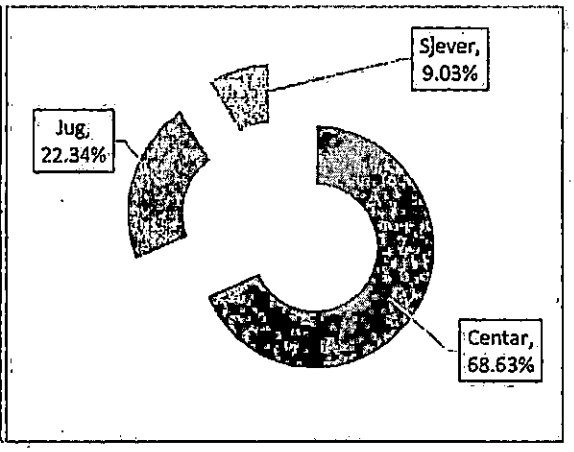

U cilju održavanja rizika na prihvatljivom nivou, matično društvo primjenjuje tehnike ublažavanja kreditnog rizika na nivou pojedinačnog plasmana putem poštovanja limita izloženosti i pribavljanja prihvatljivih intrumenata obezbjeđenja u cilju sekundarne naplate.

Nakon odobrenja plasmana vrši se praćenje plasmana i poslovanja klijenata kroz redovan i vanredni monitoring, u cilju pravovremene identifikacije signala upozorenja.

U skladu sa Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore, uspostavljen je sistem praćenja strukture i kvaliteta različitih djelova kreditnog portfolija u skladu sa prirodom, veličinom i kompleksnošću ukupnog portfolija matičnog društva, koji omogućava detektovanje potencijalnih problema u različitim biznis segmentima.

6.3. Rizik likvidnosti

U skladu sa Odlukom o minimalnim standardma za upravljenje rizicima u poslovanju IRF CG, matično društvo je dužno da rizike kojima je izložen u svom poslovanju svodi na najmanju

moguću mjeru, rukovodeći se načelima sigurnosti, solventnosti, likvidnosti, disperzije rizika i očuvanju realne vrijednosti kapitala.

S tim u vezi, matično društvo je usvojio dokumenta u cilju praćenja rizika likvidnositi:

1) Plan upravljanja rizikom likvidnosti u kriznim situacijama u IRF CG;
2) Pravilnik o upravljanju rizikom likvidnosti u IRF CG;
3) Procedura za testiranje likvidnosti primjenom stres scenarija u IRF CG.

Rizik likvidnosti predstavlja vjerovatnoću da matično društvo neće moći da obezbijedi dovoljno novčanih sredstava za izmirenje obaveza u trenutku njihovog dospijeća, ili rizik da će matično društvo za izmirenje dospjelih obaveza morati da pribavlja novčana sredstva uz značajne troškove.

Politika upravljanja likvidnošću predviđa da matično društvo svakodnevno prati koeficijent minimalne dnevne likvidnosti izražen kroz odnos likvidne aktive i dospjelih obaveza i da se o tome obavještavaju nadležni organi matičnog društva.

Likvidnim sredstvima se smatraju:

- sredstva na računima kod domaćih banaka – depoziti po viđenju,
- sredstva na računima kod domaćih banaka – oročeni depoziti ukoliko sadrže klauzulu o mogućnosti deponenta da bezuslovno povuče oročena sredstva u roku od 7 dana od dana podnošenja zahtjeva.

Dospjelim obavezama se smatraju:

- dospjele obaveze po osnovu primljenih kredita,
- dospjele obaveze po kamatama i naknadama,
- 10% obaveza po osnovu odobrenih a neiskorišćenih kredita i odobrenih neiskorišćenih limita po faktoring aranžmanima,
- ostale dospjele obaveze.

Minimalna vrijednost koeficijenta iznosi 1.

Matično društvo je uveo praksu dnevnog praćenja koeficijenta likvidnosti, koji na dan 31.12.2024. godine iznosi 20,3 što znači da su likvidna sredstva matičnog društva značajno veća od dospjelih obaveza, tako da se može reći da je rizik likvidnosti na niskom nivou. Koeficijenat mjesečne likvidnosti na dan 31.12.2024. godine iznosi 11,8.

Koeficijenat tromjesečne likvidnosti na dan 31.12.2024. godine iznosi 2,22.

Osim mjerenja navedenih koeficijenata likvidnosti, matično društvo redovno prati finansijske pokazatelje kvaliteta i kretanja dinamike i strukture aktive i pasive i to :

POKAZATELJI	31.12.2024.	31.12.2023.	DEF VR.
Likvidna aktiva/Ukupne obaveze	22%	18%	min.10%
Likvidna aktiva/Ukupna aktiva	16%	14%	min.5%
Kreditni plasmani bruto/Ukupna aktiva	83%	86%	
Pozajmljena sredstva/Ukupna pasiva	73%	75%	max.90%

6.4. Tržišni Rizik

Tržišni rizik je rizik nastanka negativnih efekata na finansijski rezultat i kapital matičnog društva zbog promjene vrijednosti bilansnih i vanbilansnih pozicija, uzrokovanih kretanjem cijena na tržištu.

Ova vrsta rizika obuhvata devizni rizik, rizik promjene kamatnih stopa i cjenovni rizik kod hartija od vrijednosti (HOV), kojima se aktivno trguje.

Na 31.12.2024.godine, matično društvo ne posjeduje u portfoliju ovu vrstu hartija od vrijednosti.

6.5. Devizni rizik

Devizni rizik je rizik mogućnosti nastanka negativnih efekata na finansijski rezulatat i kapital matičnog društva usljed promjene deviznog kursa.

Matično društvo je dužno da u procesu upravljanja deviznim rizikom:

a) mjeri devizni rizik za sve stavke iz kojih proizilazi rizik;
b) devizni rizik mjeri na agregatnoj osnovi i individualno po valutama;
c) mjerenje rizika vrši na bazi pretpostavki o normalno očekivanim, kao i značajnim promjenama u deviznim kursevima, radi ocjene uticaja tih promjena na prihod i kapital matičnog društva.

Matično društvo na 31.12.202. godine nema potraživanja ili obaveze u stranim valutama, tako da nije izložen deviznom riziku.

6.6. Rizik kamatne stope

Rizik kamatne stope se ispoljava kao rizik pada prihoda usljed pada vrijednosti finansijske aktive. S obzirom da matično društvo koristi finansijske aranžmane sa fiksnom kamatnom stopom, ne postoji izloženost ovoj vrsti rizika. Međutim, porast kamata na globalnom finansijskom tržištu je uslovio značajan porast cijene izvora finansiranja.

Tokom 2024. godine došlo je do smanjenja ključnih kamatnih stopa Evropske Centralne banke, što je rezultiralo i smanjenjem EURIBOR-a. Međutim, uvažavajući činjenicu da se matično društvo zadužuje po fiksnim kamatnim stopama, navedeni pad nije se proporcionalno reflekotovao u smanjenju troškova izvora finansiranja.

S tim u vezi, matično društvo kontinuirano prati trendove i inpute sa međunarodnog tržišta u cilju primjene održive politike kamatnih stopa, kao i kontinuirane podrške crnogorskim privrednicima, ranjivim segmenata i opštinama sa prosjekom razvijenosti ispod državnog prosjeka.

6.7. Operativni rizik

Operativni rizik je rizik potencijalnog nastanka efekata na finansijski rezultat i kapital matičnog društva usljed neadekvatnih ili neuspjelih internih procesa i sistema, propusta (namjernih i nenamjernih) u radu zaposlenih ili kao posljedica spoljnjih događaja, uključujući i pravni rizik. (Odluka o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u IRF CG član 54).

Matično društvo koristi različite instrumenate upravljanja operativnim rizikom, radi efikasnije kontrole i smanjenja mogućnosti nastanka operativnog rizika:

- Sistem za samoprocjenu operativnog rizika koji podrazumijeva redovno sprovođenje samoprocjene rizika i uspostavljenih internih kontrola, pri čemu se za sve utvrđene visoke rizike, gdje kontrole nisu primjerene ili dovoljno efikasne moraju definisati korektivne mjere od strane nadležne organizacione jedinice, sa ciljem mitigacije operativnog rizika;
- Indikatore rizika, koje definišu i prate rukovodioci organizacionih jedinica i Komitet za upravljanje operativnim rizicima i ključni indikatori rizika (engl. Key Risk Indicators – KRI) koji se prate od strane nadležnih komiteta (Odbora za aktivu i pasivu i Odbor direktora), kao pokazatelji trenda izloženosti operativnom riziku za definisane tačke rizika;
- Proces procjene operativnih rizika koji nastaju povjeravanjem aktivnosti trećim licima (eksternalizacija);
- Proces procjene operativnih rizika prilikom uvođenja novog proizvoda, procesa, aktivnosti ili značajnih izmjena istih;
- Pojedinačna procjena rizika vezana za bilo kakve odluke ili nalaze povezane s operativnim rizikom, koje su pokrenute od strane radnih tijela u matičnom društvu;

- Edukacija svih zaposlenih kako bi se povećala svijest o značaju upravljanja operativnim rizikom.

Kontinuirani protok informacija pomaže u proaktivnom upravljanju operativnim rizikom, a redovno izvještavanje o upravljanju operativnim rizicima obezbjeđuje detaljne informacije organizacionim jedinicama, menadžmentu i Upravi matičnog društva.

U procesu upravljanja kontinuitetom poslovanja, matično društvo je uspostavio proces redovnog ažuriranja Plana kontinuiteta poslovanja kojim se osigurava kontinuitet poslovanja u vanrednim okolnostima, odnosno pravovremeno uspostavljanje poslovno-kritičnih aktivnosti matičnog društva.

Sa aspekta upravljanja pravnim rizikom, u matičnom društvu, na kraju 2024. godine, ukupan broj aktivnih pravnih sporova je 13, a u toku 2024. godine nijesu zabilježeni novi sudski sporovi koji se vode protiv matičnog društva ili koje matično društvo vodi protiv trećih lica. Matično društvo je izvršilo neophodno rezervisanje po osnovu aktivnih sudskih sporova.

Proces upravljanja eksternalizacijom odvijao se u skladu sa definisanim internim aktima. Eksternalizovano je šest značajnih servisa/usluga uz prethodnu procjenu rizika od eksternalizacije, koja je u okviru definisanog apetita za operativni rizik. Evidentiranje eksternalizovanih usluga/servisa vrši se u kontinuitetu, a na osnovu dobijenih informacija od strane vlasnika usluge/servisa i na osnovu sprovedene godišnje reprocjene rizika od eksternalizacije.

Za utvrđivanje potrebnog kapitala za operativni rizik, matično društvo koristi jednostavan metod shodno Odluci o načinu izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala Investicionо-razvojnog fonda Crne Gore (član 10).

6.8. Rizik solventnosti

Rizik solventnosti predstavlja mogućnost da matično društvo nema dovoljno raspoloživog kapitala da pokrije nastale gubitke generisane svim vrstama rizika.

Zakonom o IRF CG propisan je minimalni koeficijent solventnosti od 8%. Koeficijent solventnosti se izračunava na osnovu Odluke o načinu izračunavanja adekvatnosti kapitala IRF CG, koju je usvojila Centralna banka Crne Gore, počev od 2019. godine. Na kraju 2024. godine koeficijent solventnosti iznosi 28%.

VII Međunarodna saradnja

Matično društvo igra ključnu ulogu u podsticanju ekonomskog rasta i održivog razvoja širom zemlje.

Međunarodna saradnje ima ulogu spone između nacionalne razvojne finansijske institucije i međunarodnih finansijskih institucija, razvojnih banaka i multilateralnih organizacija. Cilj je da se olakša pristup mogućnostima finansiranja i različitim dostupnim finansijskim Instrumentima, tehničkoj pomoći i inicijativama za izgradnju kapaciteta, koje poboljšavaju sposobnost institucije da podrži nacionalne razvojne prioritete. Uspostavljanjem i jačanjem odnosa sa ključnim regionalnim, evropskim i globalnim partnerima, pruža se značajan doprinos dugoročnoj viziji banke podsticanja inkluzivnog i održivog ekonomskog rasta.

EIB grupa

Evropska investiciona banka (EIB)

Evropska Investiciona banka (EIB) je finansijska institucija Evropske unije. Kroz investicione projekte i programe, podstiče uravnotežen razvoj i ekonomsku i socijalnu koheziju u državama članicama EU, kao i van Evropske unije. EIB je najveća multilateralna kreditna institucija na svijetu i jedan od najvećih pružalaca klimatskog finansiranja. EIB je najvažniji, strateški partner matičnog društva.

Ukupno zaključeni kreditni aranžmani sa EIB-om su do sada vrijedni 520 miliona eura kroz jedanaest (11) ugovornih aranžmana.

Kreditna sredstva su plasirana preduzetnicima, mikro, malim, srednjim i srednje kapitalizovanim preduzećima, ali i za infrastrukturne i ekološke projekte, javnim preduzećima i lokalnim samoupravama, što dovoljno govori o EIB-u kao najznačajnijem međunarodnom partneru matičnog društva, koji finansira najveći dio portfelja matičnog društva.

Zaključivanjem desetog ugovora sa EIB-om oktobra 2021. godine, saradnja sa EIB-om se proširila i na *projekte klimatske akcije* (projekti koji imaju za cilj ispunjavanje ciljeva zaštite životne sredine, kao što su energetska efikasnost, smanjenje emisija gasova koji izazivaju efekat „staklene bašte", ulaganje u obnovljive izvore energije, generalnu resursnu efikasnost (upravljane vodama, otpadom itd.)), ali i za zaštitu zdravih ekosistema u Crnoj Gori. U dijelu kreditiranja projekata klimatske akcije odnosno stavljanja većeg fokusa na ESG standarde u svom poslovanju, matično društvo je pionirska finansijska institucija u Crnoj Gori. U cilju efikasne realizacije pomenutog ugovora, EIB je dodijelio tehničku pomoć matičnom društvu , kako bi se omogućilo adekvatno učešće projekata klimatske akcije.

Detaljna analiza efekata EIB finansiranja u Crnoj Gori putem MATIČNOG DRUŠTVAiz 2019. godine, pokazala je da modalitet plasiranja koncesionih EIB-ovih sredstava ovim putem ostvaruje najveći uticaj u Crnoj Gori, kada je u pitanju *poboljšanje pristupa finansijama privredi*. U tom smislu, EIB je odlučio da ovaj modalitet saradnje zadrži, što je i potvrđeno zaključivanjem četiri nova kreditna aranžmana u periodu nakon analize, na iznos od dvije stotine (200) miliona eura.

Dodatno, u cilju podrške zapošljavanja mladih ljudi u Crnoj Gori, matično društvo je dio „*EYET*" inicijative EIB-a. Ovom inicijativom se dodatno stimulišu privrednici da, ukoliko zaposle izvjesni broj mladih osoba u zavisnosti od veličine preduzeća, ostvare dodatno umanjenje kamatne stope.

Matično društvo je, pored dosadašnje finansijske podrške EIB-a, zatražio i njihovu tehničku podršku u dijelu revizije organizacionog i poslovnog modela, odnosno definisanja strategije i planova za sistemsko unapređenje, koji su bazirani na sveobuhvatnom pregledu pravnog i institucionalnog okruženja u kome matično društvo posluje, ali i na najboljim međunarodnim praksama razvojno-orjentisanih finansijskih institucija.

Ova tehnička pomoć je predstavljala osnov za transformaciju matičnog društva u Razvojnu banku Crne Gore krajem godine, iz razloga jer je komparativna analiza regulative sa rješenjima dobrih praksi razvojnih banaka u Evropskoj uniji (EU) ukazala da sadašnje zakonsko rješenje predstavlja limitirajući faktor ka daljem rastu i razvoju institucije, naročito uvažavajući sve aspekte uspješne integracije u EU i korišćenja raspoloživih fondova.

Projekat je počeo u martu 2022. godine i predviđeno trajanje implementacije projekta je bilo 18 mjeseci. Međutim, EIB je odlučio da nastavi projekat tehničke pomoći i na oblast unapređenja klimatskog finansiranja matičnog društva, te se nastavila saradnja IPC-ja i matičnog društva u ovom pogledu u prvom dijelu 2024. godine. Konsultanti koje je angažovao IPC su procijenili kapacitete matičnog društva, kao i „uska grla" u pogledu plasmana „klimatskih" projekata, odnosno projekata klimatske akcije i održivosti životne sredine, odredili su koji su prioritetni sektori sa najviše potencijala za finansiranje, pomogli u ocjeni prihvatljivosti klimatskih projekata koji su se nalazili u spisku kreditiranih projekata matičnog društva u datom periodu, pripremili prvu tranšu klimatskog finansiranja pruženu matičnom društvu od strane EIB-a i na kraju održali obuku zaposlenima matičnom društvu u vezi sa korišćenjem alata za ocjenu energetske efikasnosti objekata u Crnoj Gori – MEEC alata[1].

Evropski investicioni fond

Evropski investicioni fond je specijalizovan u domenu pružanja finansijskih usluga mikro, malim i srednjim preduzećima širom Evrope. Vlasnici ovog fonda su Evropska Investiciona Banka, Evropska Unija, kao i širok spektar javnih i privatnih banaka i finansijskih institucija. Matično društvo je uspostavio saradnju koja se odnosi na implementaciju COSME programa, kao i programa zapošljavanja i socijalne inovacije (EaSI). Jedan od tri programska postulata EaSi programa je *„Mikrofinansiranje i socijalno preduzetništvo"* u okviru kojeg funkcioniše

[1] https://meec.me/index.php/en/ ;

finansijski instrument – EaSi garantni fond, čiji je organ upravljanja Evropski investicioni fond (EIF), namijenjen podršci mikrofinansiranju.

Program zapošljavanja i socijalne inovacije (EaSI) je instrument finansiranja na nivou EU, a pokrenut od strane Evropske Komisije i namijenjen promociji visokog nivoa kvalitetnog i održivog zapošljavanja, garantujući adekvatnu i pristojnu socijalnu zaštitu, borbu protiv socijalne isključenosti i siromaštva i poboljšanja uslova rada. Za period 2021–2027. godine, EaSi program je postao dio Evropskog socijalnog fonda Plus (ESF+)2.

Ugovor o garanciji sa EIF-om je potpisan u januaru 2020. godine, dok se sa realizacijom krenulo u junu iste godine. Matično društvo je imalo za cilj da, uspostavljanjem i pružanjem finansijskih usluga u saradnji sa pristupom EaSi garantnom fondu, omogući lakši pristup povoljnim finansijama za što veći broj privrednika u Crnoj Gori, sa posebnim akcentom na preduzetnike sa perspektivnim poslovnim idejama koji imaju poteškoća u obezbjeđenju dovoljnog kolaterala. EaSi garantni fond je bio dostupan matičnom društvu do kraja 2024. godine.

Matično društvo je ukupno plasirao 245 kredita pokrivenih EaSi garancijom u periodu od juna 2020. do decembra 2024. godine na ukupan iznos glavnice od 2,7 mil €, čime je iskorišćeno više od 92% ukupno dostupnog iznosa garancije, što dokazuje posvećenost matičnog društva u kreditiranju preduzetnika koji imaju poteškoća u obezbjeđenju dovoljnog kolaterala odnosno opravdanost njegove razvojne uloge, ali i adekvatnost ovakvog tipa finansijskog instrumenta kada je u pitanju uticaj na pristup finansijama u Crnoj Gori.

Razvojna banka Savjeta Evrope (CEB)

CEB funkcioniše u okviru Savjeta Evrope i podržava njegove prioritete. CEB predstavlja glavni instrument politike solidarnosti u Evropi, kako bi pomogla državama članicama ostvarenje održivog i uravnoteženog razvoja.

Prvi kreditni aranžman između matičnog društva i CEB-a koji je namijenjen podršci preduzetništvu i razvoju MMSP, kao okosnice razvoja crnogorske privrede, je potpisan marta 2018. godine. U oktobru 2018. godine se započelo sa realizacijom ovog kreditnog aranžmana, dok je kreditni aranžman u potpunosti realizovan maja 2021. godine, čime je bilo podržano gotovo 1.400 projekata širom Crne Gore.

Matično društvo je u decembru 2022. godine, aplicirao za nastavak podržavanja MMSP sektora u CG sa posebnim akcentom na ugrožene grupe poput preduzetnika, mikro i malih preduzeća, ali i privrednika u okviru strukovnih udruženja, koji imaju ograničen pristup finansijama ili finansijske institucije nude manje povoljne uslove finansiranja za ovu grupu

[2] https://ec.europa.eu/european-social-fund-plus/en ;

privrednika, dok je nekima i potpuno onemogućen pristup finansijama. Navedena aplikacija je odobrena u martu 2023. godine i očekuje se potpisivanje Ugovora tokom 2025. godine.

Matično društvo je imalo aktivan i kreditni aranžman za podršku realizaciji infrastrukturnih projekata, projekata vodosnabdijevanja, tretmana otpadnih voda, projekata zaštite životne sredine, ali i podsticanje projekata od lokalnog, regionalnog i državnog značaja sa posebnim osvrtom na ujednačen regionalni razvoj, ali je ovaj projekat okončan 2024. godine usljed nedostatka interesovanja opština.

Francuska Agencija za Razvoj (Grupa Francuska Agencija za Razvoj)

Grupa Francuska Agencija za Razvoj (AFD) je javna ustanova koja sprovodi politiku Francuske u oblasti razvoja i međunarodne solidarnosti. Njene aktivnosti su usmjerene na finansiranje u oblastima klime, bio-diverziteta, mira, obrazovanja, urbanizma, zdravlja i upravljanja.

U okviru grupe posluje i državna razvojna banka AFD.

Ugovor o finansiranju u iznosu od 50 miliona eura je potpisan aprila 2021. godine, pri čemu je 30 miliona eura usmjereno na zelene projekte, dok je 20 miliona eura opredijeljeno za podršku ugroženim grupama i nerazvijenim regionima države (socijalna komponenta). Ugovor o kreditu je praćen i Ugovorom o Grantu u vezi sa tehničkom pomoći IRF CG, ukupne vrijednosti 400 hiljada eura. Ovaj grant je usmjeren ka uspostavljanju sistema klimatskog finansiranja unutar matičnog društva (unapređenje politika i procedura, uspostavljanje sistema za ocjenu prijedloga projekata sa aspekata zaštite životne sredine i društvenih pitanja, obuka zaposlenih u prepoznavanju i tumačenju zelenih ciljeva i indikatora, itd.).

U 2022. godini je započela realizacija Ugovora o kreditu povlačenjem prve tranše namijenjene finansiranju socijalne komponente na iznos od 5 miliona eura. Međutim, do narednih koraka u realizaciji ovih aranžmana nije došlo usljed nepovoljnih uslova finansiranja, a što je zaustavilo i tehničku pomoć AFD-a.

Međunarodne i regionalne finansijske organizacije

Matično društvo je uspostavio bilateralnu, ali i multilateralnu saradnju sa većinom razvojnih institucija zemalja iz okruženja. Saradnja sa institucijama koje obavljaju iste ili slične poslove podrazumijeva razmjenu informacija i znanja, nabavku sredstava, uporedna iskustva, smanjenje rizika, ali i druge vidove saradnje.

Matično društvo je u julu 2023. godine postao članica prestižne Evropske asocijacije dugoročnih investitora (ELTI), i to kao prva državna razvojna institucija sa Zapadnog Balkana.

ELTI predstavlja vrijednu platformu koja pomaže članicama da ostvare svoje strateške ciljeve i doprinesu održivom razvoju evropske i globalne ekonomije. U pitanju je udruženje koje već

10 godina okuplja vodeće evropske državne razvojne i izvozne banke i ključne multilateralne finansijske institucije. Osnovano je sa ciljem da podrži održivi i dugoročni ekonomski rast, razvoj infrastrukture i stvaranje novih radnih mjesta u zemljama članicama.

Kroz svoje aktivnosti, ELTI podržava ostvarivanje ciljeva evropske politike, kao što su unapređenje konkurentnosti, ekološka održivost, energetska tranzicija, digitalizacija, socijalna inkluzija i regionalni razvoj, a upravo su to vrijednosti za koje se matično društvo zalaže u Crnoj Gori.

VIII Mjere zaštite životne sredine

Kroz "Program kreditiranja zaštite životne sredine, energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije" matično društvo je uspostavio kreditnu liniju i time doprinio realizaciji investicionih projekata koji imaju svrhu:

- saniranje odlagališta otpada, podsticanje izbjegavanja i smanjivanja nastajanja otpada, upravljanje otpadom, obrade otpada i iskorišćavanje vrijednih svojstava otpada (recikliranje i sl.);
- podsticanje čistije proizvodnje, tj. izbjegavanje i smanjenje nastajanja otpada i emisija u proizvodnom procesu;
- sprovođenje nacionalnih energetskih programa;
- podsticanje korišćenja obnovljivih izvora energije (sunce, hidroenergija, biomasa i dr.)
- i drugih sličnih poboljšanja u pravcu zaštite životne sredine.

IX Podaci o aktivnostima istraživanja i razvoja

- Istraživanje i razvoj

Matično društvo kontinuirano ulaže u sisteme unapređenja i automatizaciju poslovanja kroz primjenu savremenih rješenja informacionih tehnologija.

- Ulaganje u obrazovanje kadrova

Najvažniji segment uspješnosti poslovanja matičnog društva jesu zaposleni, njihovo znanje, sposobnost i odnos prema radnim zadacima, kolegama i klijentima. Motivisanost zaposlenih jedan je od prioriteta razvoja matičnog društva. Usmjereno i pravovremeno ulaganje u ljude tj. zaposlene daje matičnom društvu dugoročno održivu konkurentnost na tržištu. Aktivnosti zapošljavanja novih kadrova u matičnom društvu usmjerene su ka privlačenju kvalitetnih pojedinaca, koji su usko specijalizovani za određenu oblast, koji posjeduju dodatna znanja, vještine i kompetencije za obavljanje poslova koji su u nadležnosti matičnog društva.

X Planirani budući razvoj

Kako je 2025. godina prva godina od transformacije matičnog društva, Zakon definiše prelazne i završne odredbe za nesmetan rad, uključujući i rokove za donošenje relevantnih akata. Upravni odbor je dužan da donese akte iz okvira svoje nadležnosti propisane Zakonom u roku od šest mjeseci od dana izbora, što se odnosi i na Strategiju za period 2025-2027.

RB CG je, kao državna razvojna finansijska institucija, opredijeljena ostvarivanju strateških razvojnih ciljeva i sprovođenju ekonomske politike Vlade Crne Gore.

Glavni strateški cilj ekonomske politike Crne Gore je "ostvarenje pametnog, održivog i inkluzivnog ekonomskog rasta koji će doprinijeti unapređenju kvaliteta života svih njenih građana", tako da će u srednjem roku, mjere ekonomske politike biti usmjerene na:

1. diversifikaciju ekonomske aktivnosti i povećanje konkurentnosti privrede,
2. jačanje otpornosti crnogorske ekonomije na eksterne šokove,
3. obezbjeđivanje makroekonomske i fiskalne stabilnosti,
4. unapređenje poslovnog ambijenta,
5. pokretanje snažnog investicionog ciklusa.

S tim u vezi, Razvojna banka Crne Gore će finansijski podržavati: ubrzani privredni razvoj Crne Gore, dinamiziranje rasta mikro, malih, srednjih i velikih privrednih društava, ravnomjerniji regionalni razvoj, konkurentnost i likvidnost privrednih društava, proizvodnju i usluge orijentisane prema izvozu, proizvodnju kojom se smanjuje uvozna zavisnost, infrastrukturne projekte, projekte vodosnabdijevanja, projekte tretmana otpadnih voda i zaštite životne sredine, kao i druge projekte od lokalnog, regionalnog i državnog značaja.

Osim navedene finansijske podrške, Razvojna banka će biti pokretač ekonomske aktivnosti i rasta standarda građana Crne Gore kroz programe i inicijative nefinansijske podrške. Ova vrsta podrške podrazumijeva dodatnu proaktivnost u domenu proširivanja preduzetničke baze, kreditiranja novih radnih mjesta, kao i potencijala za realizaciju biznis ideja, i to kroz direktnu komunikaciju sa potencijalnim klijentima.

U cilju adekvatne podrške gore navedenom, RB CG mora biti u mogućnosti da obezbijedi adekvatne izvore finansiranja. Nastavak saradnje sa međunarodnim finansijskim partnerima, kao što su Evropska investiciona banka, Razvojna banka Savjeta Evrope i druge, je svakako strateška orijentacija. Međutim, savremeni finansijski instrumenti dostupni kroz evropske fondove, kao i namjenska sredstva dostupna u okviru Investicionog okvira za Zapadni Balkan, nameću potrebu unapređenja institucionalnog okvira državne razvojne institucije kako bi se poboljšala iskorišćenost dostupnih sredstava. Jedan od modela koji će se razmotriti u narednom periodu je i sertifikovanje RB CG za direktan pristup EU fondovima, kroz proces Pillar assesment-a.

Uvažavajući prioritete razvoja crnogorske privrede, kao i definisane strateške ciljeve, aktivnosti RB CG će biti usmjerene na ostvarivanje sljedećih operativnih ciljeva:

1. finansiranje prioritetnih sektora i unaprjeđenje konkurentnosti crnogorske ekonomije kroz obezbjeđenje pristupa finansijama za mikro, mala, srednja i velika preduzeća;
2. podrška razvoju preduzetništva kroz finansiranje posebnih ciljnih grupa (mladi, početnici u biznisu, žene, individualni poljoprivredni proizvođači);
3. podrška održivom razvoju kroz zelenu i digitalnu tranziciju;
4. podrška ravnomjernom regionalnom razvoju u cilju unapređenja kvaliteta života.

Za realizaciju navedenih ciljeva tokom 2025. godine je planirano najmanje 200 miliona eura.

Predsjednik Upravnog odbora

Nikola Tripković

Direktor sektora rizika

Nikola Milosavljević

Direktor pravnog sektora

Mirko Mašković

Direktor sektora za finansije i IT

Ana Cmiljanić

Direktor sektora kredita

Đuro Kažić

BDO d.o.o. Podgorica
Bulevar Svetog Petra Cetinjskog 149
81000 Podgorica
Montenegro
Tel: +382 20 228 449
Fax: + 382 20 228 449

www.bdo.co.me

BDO

INVESTICIONO-RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA
(sada: Razvojna banka Crne Gore AD Podgorica)

Pojedinačni finansijski iskazi za 2024. godinu

i

Izvještaj nezavisnog revizora

SADRŽAJ

BDO

Tel: +382 20 228 449
Fax: +382 20 228 449
www.bdo.co.me

Bulevar Svetog Petra Cetinjskog 149
81000 Podgorica
Crna Gora

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA

Akcionarima Razvojne banke Crne Gore AD, Podgorica

Mišljenje

Izvršili smo reviziju priloženih pojedinačnih finansijskih iskaza "Investiciono-razvojni fond Crne Gore" a.d., Podgorica (dana 31. decembra 2024. godine, registrovana kao Razvojna banka Crne Gore AD Podgorica, u daljem tekstu: "Fond"), koji obuhvataju pojedinačni iskaz o finansijskoj poziciji na dan 31. decembra 2024. godine i pojedinačni iskaz o ukupnom rezultatu, pojedinačni iskaz o promjenama na kapitalu i pojedinačni iskaz o novčanim tokovima za godinu koja se završava na taj dan, kao i napomene uz pojedinačne finansijske iskaze koje sadrže materijalne računovodstvene politike i ostala obelodanjivanja.

Po našem mišljenju, priloženi pojedinačni finansijski iskazi prikazuju istinito i objektivno, po svim materijalno značajnim aspektima, nekonsolidovanu finansijsku poziciju Fonda na dan 31. decembra 2024. godine, kao i nekonsolidovane rezultate njenog poslovanja i nekonsolidovane tokove gotovine za godinu koja se završava na taj dan u skladu sa računovodstvenim propisima važećim u Crnoj Gori, Zakonom o Investiciono-razvojnom fondu Crne Gore i računovodstvenim politikama objelodanjenim u Napomeni 3. uz pojedinačne finansijske iskaze.

Osnova za mišljenje

Reviziju smo izvršili u skladu sa Zakonom o reviziji ("Službeni list Crne Gore", br. 001/17) i Međunarodnim standardima revizije (MSR). Naše odgovornosti u skladu sa tim standardima detaljnije su opisane u odjeljku našeg izvještaja *Odgovornosti revizora za reviziju pojedinačnih finansijskih iskaza.* Mi smo nezavisni u odnosu na Fond u skladu sa Etičkim kodeksom za profesionalne računovođe Odbora za međunarodne etičke standarde za računovođe ("IESBA Kodeks") i etičkim zahtjevima koji su relevantni za našu reviziju pojedinačnih finansijskih iskaza u Crnoj Gori, i ispunili smo naše druge etičke odgovornosti u skladu sa ovim zahtjevima i IESBA Kodeksom. Smatramo da su revizijski dokazi koje smo pribavili dovoljni i odgovarajući da nam pruže osnovu za izražavanje našeg mišljenja.

Ključna revizijska pitanja

Ključna revizijska pitanja su pitanja koja su, po našem profesionalnom rasuđivanju, bila od najvećeg značaja u našoj reviziji pojedinačnih finansijskih iskaza za tekući period. Ova pitanja su razmatrana u kontekstu revizije pojedinačnih finansijskih iskaza u cjelini i formiranju našeg mišljenja o njima, i mi ne izražavamo zasebno mišljenje o ovim pitanjima.

BDO

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA

Akcionarima Razvojne banke Crne Gore AD, Podgorica (Nastavak)

Ključna revizijska pitanja (Nastavak)

Ključno revizijsko pitanje	Primijenjene procedure revizije
1. Adekvatnost obezvređenja plasmana po dugoročnim i kratkoročnim kreditima i faktoringu Napomene 3.13, 11, 20, 23 i 38 uz pojedinačne finansijske iskaze	
Odmjeravanje troškova umanjenja vrijednosti dugoročnih i kratkoročnih kredita i faktoringa smatra se ključnim revizijskim pitanjem jer određivanje pretpostavki za očekivane kreditne gubitke zahtijeva značajan nivo profesionalnog rasuđivanja od strane rukovodstva Fonda. Potraživanja po datim dugoročnim i kratkoročnim kreditima i faktoringu su na dan 31. decembra 2024. godine, iznosila EUR 348.015.356 hiljada (EUR 370.100.797 hiljada na dan 31. decembra 2023. godine), dok je ukupan iznos ispravke vrijednosti ovih potraživanja iznosio EUR 25.378.743 hiljada na dan 31. decembra 2024. godine (EUR 31.541.953 hiljada na dan 31. decembra 2023. godine). Ova rezervisanja za gubitke predstavljaju najbolju procjenu rukovodstva u pogledu očekivanih gubitaka za kreditni portfolio na datum bilansa stanja. Ključne oblasti rasuđivanja uključuju tumačenje zahtjeva za obračun obezvređenja u skladu sa Međunarodnim standardom finansijskog izvještavanja 9: Finansijski instrumenti, što se odražava na model očekivanih kreditnih gubitaka Fonda, identifikaciju izloženosti kod kojih je došlo do značajnog povećanja kreditnog rizika (za koje se očekivani kreditni gubitak računa tokom cijelog životnog vijeka finansijskog instrumenta), parametre i pretpostavke koje se koriste u modelu očekivanih kreditnih gubitka, kao što je finansijsko stanje druge ugovorne strane i očekivani budući novčani tokovi, kao što je obelodanjeno u 3.13, 11, 20, 23. i 38. kao i procjene i pretpostavke očekivanih ishoda u scenarijima pri obračunu obezvrjeđenja za individualno procijenjene plasmane. Mogući ishodi zasnivaju se na diskontovanim novčanim tokovima efektivnom kamatnom stopom za individualno procijenjene plasmane i uključuju procjenjivanje i druge kompleksne oblasti, kao što su indikatori obezvrjeđenja, vjerovatnoće relevantnih scenarija za očekivane buduće novčane tokove i prognoze samih novčanih tokova, uključujući realizaciju sredstava obezbjeđenja. Rukovodstvo Fonda je objelodanilo dodatne informacije u napomenama uz pojedinačne finansijske iskaze, i to napomene 3.13, 11, 20, 23. i 38.	Na osnovu naše procjene rizika i poznavanja poslovanja bankarskog sektora, ispitali smo troškove obezvrjeđenja kredita i procijenili primijenjenu metodologiju, kao i korišćene pretpostavke, a u skladu sa opisom ključnog revizijskog pitanja. Naše revizorske procedure su obuhvatile sljedeće elemente: • Procjena ključnih kontrola nad pretpostavkama koje se koriste u modelima očekivanog kreditnog gubitka (ECL) za procjenu kreditnog rizika vezanog za izloženost i očekivane buduće novčane tokove dužnika; • Prikupljanje i detaljno testiranje dokaza koji uključuju pretpostavke korišćene u modelima očekivanog kreditnog gubitka koji su primijenjeni u rasporedu u nivoe kreditnog kvaliteta. Testiranje pretpostavki koje se primjenjuju da bi se utvrdila dvanaestomjesečna i višegodišnja vjerovatnoća neispunjavanja obaveza (PD i mPD) i utvrđivanje ovih vjerovatnoća, uključujući i provjeru primjene forward looking komponente. Provjera metode primijenjene za dobijanje vjerovatnoće gubitaka po osnovu nemogućnosti naplate potraživanja (LGD); • Analiza ključnih kretanja portfolija visokog rizika iz prethodnog perioda u odnosu na industrijske standarde i istorijske podatke; • Procjena adekvatnosti određenih odluka rukovodstva Fonda u poređenju sa određenim makro prognozama primijenjenim u modelima očekivanog kreditnog gubitka; • Evaluacija primijenjenih metodologija korišćenjem našeg znanja i iskustva u industriji; • Procjenu tačnosti i potpunosti objelodanjivanja u pojedinačnim finansijskim iskazima.

BDO

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA

Akcionarima Razvojne banke Crne Gore AD, Podgorica (Nastavak)

Skretanje pažnje

Skrećemo pažnju na sledeća pitanja:

a) Kao što je objelodanjeno u Napomeni 34 - Potencijalne obaveze, do dana izdavanja ovih finansijskih iskaza pitanje zajma zaključenog 05. juna 2015. godine, a aneksiranog 11. avgusta 2020. godine sa Abu Dabi Fondom za razvoj, čiji je korisnik sredstava bilo Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja (u daljem tekstu MP) kao i pitanje spornih kredita odobrenih krajnjim korisnicima iz sredstava tog zajma, ostalo je neriješeno. Na osnovu ugovora o poslovnoj saradnji zaključenih između MP i Fonda 2015. godine i 2017. godine, u skladu sa zaključcima Vlade, Fond je, u svojstvu komisionara, u svoje ime a za račun MP, vršio plaćanje obaveza prema Abu Dabi Fondu za razvoj, sa računa MP kod Prve banke Crne Gore a.d. Podgorica, administrirao zajam Abu Dabi Fonda za razvoj i kredite odobrene krajnjim korisnicima, pružalo tehničko-pravnu pomoć Zaštitniku imovinsko-pravnih interesa Crne Gore, kao i pružalo druge usluge shodno zahtjevu MP. U predmetima u kojima korisnici kredita nisu izmirivali svoje obaveze i gdje su ugovori raskinuti postupke prinudne naplate, u skladu sa članom 53 Zakona o državnoj imovini, vodi zaštitnik imovinsko pravnih interesa Crne Gore, za povjerioca MP, osim u slučaju jednog kredita, gdje postupak prinudne naplate, posredstvom javnog izvršitelja, provodi Fond.
Vlada Crne Gore je, radi rješavanja ovog pitanja, donijela više zaključaka tokom 2021. i 2022. godine. Međutim, do dana izdavanja ovog izvještaja, konačna odluka nadležnih organa po ovom pitanju nije donijeta. Sve transakcije povezane sa ovim projektom su izvršene posredstvom računa MP.

Na dan 31. decembar 2024. godine ukupne obaveze za glavnicu po zajmu iznose 21.684.971 USD.

Ove potencijalne obaveze nisu procjenjivane prilikom utrđivanja fer vrijednosti kapitala Fonda, koja je korišćena kao osnov za upis osnivačkog kapitala Razvojne banke Crne Gore A.D. Podgorica.

Rukovodstvo Fonda je razmotrilo ovo pitanje u skladu sa zahtjevima MRS 37 - Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna imovina, i zaključilo da ne postoje uslovi za priznavanje rezervisanja, već da predmet predstavlja potencijalnu obavezu koja je odgovarajuće objelodanjena u napomenama uz pojedinačne finansijske iskaze.

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA

Akcionarima Razvojne banke Crne Gore AD, Podgorica (Nastavak)

Skretanje pažnje (nastavak)

b) Kao što je objelodanjeno u Napomeni 1.2. - Osnivanje Razvojne banke Crne Gore AD, dana 9. oktobra 2024. godine donijet je Zakon o Razvojnoj banci („Službeni list CG" br. 99/24) kojim se uređuje osnivanje, djelatnost, poslovanje, organizacija i nadzor nad radom Razvojne banke Crne Gore (u daljem tekstu: „Razvojna banka"). Navedenim Zakonom je, između ostalog, propisano da osnivački kapital Razvojne banke čini kapital preuzet od Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D. Podgorica. Dalje, u skladu sa Odlukom o osnivanju Razvojne banke Crne Gore A.D. Podgorica donijetom dana 20. decembra 2024. godine („Službeni list CG", br. 122/24) osniva se jednočlano akcionarsko društvo Razvojna banka Crne Gore A.D. Podgorica, simultanim putem. U skladu sa navedenom odlukom, utvrđen je osnivački kapital Razvojne banke koji čini cjelokupni kapital Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D. Podgorica. Ukupna vrijednost osnivačkog kapitala iznosi EUR 107.508.716 i ista je utvrđena je na osnovu Izvještaja o procjeni vrijednosti kapitala Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D. Podgorica sa stanjem na dan 30. septembar 2024. godine. Na osnovu rješenja Centralnog registra privrednih subjekata od 31. decembra 2024. godine, registrovana je promjena podataka za fond, pri čemu je izbrisan naziv Investicioni-razvojni fond Crne Gore A.D. Podgorica, a kao novi naziv registrovana je Razvojna banka Crne Gore AD Podgorica. Istim rješenjem izvršena je i registracija povećanja osnovnog kapitala za iznos od EUR 1.772.361, čime ukupno registrovani osnovni kapital iznosi EUR 107.508.716. U skladu sa Zakonom o Razvojnoj banci, Investiciono-razvojni fond Crne Gore A.D. Podgorica prestaje da važi danom upisa Razvojne banke Crne Gore A.D. u Centralni registar privrednih subjekata. Takođe, u skladu sa istim zakonom, propisano je da će podzakonski akti za sprovođenje ovog zakona biti doneseni u roku od 12 mjeseci od dana njegovog stupanja na snagu. Do donošenja navedenih akata, nastavljaju da se primjenjuju podzakonski akti doneseni na osnovu Zakona o Investiciono-razvojnom fondu Crne Gore („Službeni list CG", br. 88/09, 80/17 i 125/23), ukoliko nijesu u suprotnosti sa odredbama novog zakona.

Prema ocjeni rukovodstva, iako je promjena formalno registrovana na dan 31. decembra 2024. godine, ista nema uticaj na poslovne događaje, stanja i transakcije tokom izvještajnog perioda, te nije uticala na sadržaj i strukturu finansijskih izvještaja za godinu koja se završava 31. decembra 2024. godine. Rukovodstvo je takođe objelodanilo da je povećanje osnovnog kapitala koje je povezano sa uspostavljanjem Razvojne banke evidentirano u 2025. godini, te da je to povećanje uticalo isključivo na strukturu kapitala, bez uticaja na ostale pozicije u pojedinačnim finansijskim iskazima.

Naše mišljenje nije modifikovano po navedenim pitanjima.

Ostala pitanja

Pojedinačni finansijski iskazi Fonda za 2023. godinu bili su predmet revizije od strane drugog revizora, koji je u svom izvještaju od 13. juna 2024. godine izrazio pozitivno mišljenje na ove pojedinačne finansijske iskaze.

BDO

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA

Akcionarima Razvojne banke Crne Gore AD, Podgorica (Nastavak)

Ostale informacije sadržane u godišnjem Izvještaju menadžmenta Fonda

Rukovodstvo je odgovorno za ostale informacije. Ostale informacije obuhvataju godišnji Izvještaj menadžmenta (koji ne uključuje pojedinačne finansijske iskaze i Izvještaj revizora o njima) za godinu koja se završava na dan 31. decembra 2024. godine. Naše mišljenje o pojedinačnim finansijskim iskazima se ne odnosi na ostale informacije i ne izražavamo bilo koji oblik zaključka kojim se pruža uvjeravanje o njima.

U vezi sa našom revizijom pojedinačnih finansijskih iskaza, naša odgovornost je da pročitamo ostale informacije i pritom razmotrimo da li postoji materijalno značajna nedoslednost između njih i pojedinačnih finansijskih iskaza ili naših saznanja stečenih tokom revizije, ili na drugi način, predstavljaju materijalno pogrešna iskazivanja.

U vezi sa godišnjim Izvještajem menadžmenta, sproveli smo postupke u skladu sa Zakonom o računovodstvu. Ti postupci uključuju provjeru da li je godišnji Izvještaj menadžmenta sastavljen u skladu sa važećim odredbama Zakona o računovodstvu.

Samo na osnovu rada koji smo obavili tokom revizije pojedinačnih finansijskih iskaza, po našem mišljenju:

- informacije objelodanjene u godišnjem Izvještaju menadžmenta za 2024. godinu, su po svim materijalno značajnim aspektima, usklađene sa pojedinačnim finansijskim iskazima Fonda za 2024. godinu;
- godišnji Izvještaj menadžmenta za 2024. godinu je sastavljen u skladu sa odredbama Zakona o računovodstvu

Pored toga, ako na osnovu rada koji smo obavili, zaključimo da postoji materijalno značajno pogrešno iskazivanje ostalih informacija, od nas se zahtijeva da tu činjenicu saopštimo u izvještaju. U tom smislu, ne postoji ništa što bi trebalo da saopštimo u izvještaju.

Odgovornosti rukovodstva i lica ovlašćenih za upravljanje za pojedinačne finansijske iskaze

Rukovodstvo je odgovorno za sastavljanje i istinito prikazivanje ovih pojedinačnih finansijskih iskaza u skladu sa MSFI računovodstvenim standardima, kao i za one interne kontrole za koje odredi da su potrebne za pripremu pojedinačnih finansijskih iskaza koji ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze, nastale usled kriminalne radnje ili greške.

Pri sastavljanju pojedinačnih finansijskih iskaza, rukovodstvo je odgovorno za procjenu sposobnosti Fonda da nastavi sa poslovanjem u skladu sa načelom stalnosti, objelodanjujući, po potrebi, pitanja koja se odnose na nastavak poslovanja i primjenu načela stalnosti poslovanja kao računovodstvene osnove, osim ako rukovodstvo namjerava da likvidira Fond ili da obustavi poslovanje, ili nema drugu realnu mogućnost osim da to uradi.

Lica ovlašćena za upravljanje su odgovorna za nadzor nad procesom finansijskog izvještavanja Fonda.

BDO

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA

Akcionarima Razvojne banke Crne Gore AD, Podgorica (Nastavak)

Odgovornosti revizora za reviziju pojedinačnih finansijskih iskaza

Naš cilj je sticanje uvjeravanja u razumnoj mjeri o tome da pojedinačni finansijski iskazi, uzeti u cjelini, ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze, nastale usled kriminalne radnje ili greške, i izdavanje izvještaja revizora koji sadrži naše mišljenje. Uvjeravanje u razumnoj mjeri označava visok nivo uvjeravanja, ali ne predstavlja garanciju da će revizija sprovedena u skladu sa Međunarodnim standardima revizije uvijek otkriti materijalno značajan pogrešan iskaz, ako takav iskaz postoji. Pogrešni iskazi mogu da nastanu usled kriminalne radnje ili greške i smatraju se materijalno značajnim ukoliko se može u razumnoj mjeri očekivati da će oni, pojedinačno ili zbirno, uticati na ekonomske odluke korisnika donijete na osnovu ovih pojedinačnih finansijskih iskaza.

Tokom obavljanja revizije u skladu sa Međunarodnim standardima revizije, mi primjenjujemo profesionalno prosuđivanje i zadržavamo profesionalni skepticizam tokom revizije. Mi takođe:

- Identifikujemo i procjenjujemo rizike od materijalno značajnih pogrešnih iskaza u pojedinačnim finansijskim iskazima, nastalih usled kriminalne radnje ili greške, osmišljavamo i obavljamo revizijske postupke koji su prikladni za te rizike, i pribavljamo dovoljno adekvatnih revizijskih dokaza da obezbijede osnovu za mišljenje revizora. Rizik da neće biti identifikovani materijalno značajni pogrešni iskazi koji su rezultat kriminalne radnje je veći nego za pogrešne iskaze nastale usled greške, zato što kriminalna radnja može da uključi udruživanje, falsifikovanje, namjerne propuste, lažno predstavljanje ili zaobilaženje interne kontrole.
- Stičemo razumijevanje o internim kontrolama koje su relevantne za reviziju radi osmišljavanja revizijskih postupaka koji su prikladni u datim okolnostima, ali ne u cilju izražavanja mišljenja o efikasnosti internih kontrola Fonda.
- Vršimo procjenu adekvatnosti primijenjenih računovodstvenih politika i u kojoj mjeri su razumne računovodstvene procjene i povezana objelodanjivanja koje je izvršilo rukovodstvo.
- Donosimo zaključak o prikladnosti primjene načela stalnosti kao računovodstvene osnove od strane rukovodstva i da li, na osnovu prikupljenih revizijskih dokaza, postoji materijalna neizvjesnost u vezi sa događajima ili uslovima koji mogu da izazovu značajnu sumnju u pogledu sposobnosti Fonda da nastavi sa poslovanjem u skladu sa načelom stalnosti. Ako zaključimo da postoji materijalna neizvjesnost, dužni smo da u našem izvještaju revizora skrenemo pažnju na odgovarajuća objelodanjivanja u pojedinačnim finansijskim iskazima ili, ako takva objelodanjivanja nisu adekvatna, da modifikujemo naše mišljenje. Naši zaključci se zasnivaju na revizijskim dokazima pribavljenim do datuma izvještaja revizora. Međutim, budući događaji ili uslovi mogu za posledicu da imaju da Fond prestane da posluje u skladu sa načelom stalnosti.
- Vršimo ocjenu ukupne prezentacije, strukture i sadržaja pojedinačnih finansijskih iskaza, uključujući i objelodanjivanja, kao i da li su u pojedinačnim finansijskim iskazima prikazane osnovne poslovne promjene i događaji na takav način da se postigne fer prezentacija.

Mi saopštavamo licima ovlašćenim za upravljanje, između ostalog, planirani obim i vrijeme revizije i značajne revizijske nalaze, uključujući i značajne nedostatke u internim kontrolama koje smo identifikovali tokom naše revizije.

Takođe, mi dostavljamo licima ovlašćenim za upravljanje izjavu da smo usklađeni sa relevantnim etičkim zahtjevima u pogledu nezavisnosti i da ćemo ih obavijestiti o svim odnosima i ostalim pitanjima za koja može razumno da se pretpostavi da utiču na našu nezavisnost, i, gdje je to moguće, o povezanim mjerama zaštite.

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA

Akcionarima Razvojne banke Crne Gore AD, Podgorica (Nastavak)

Odgovornosti revizora za reviziju pojedinačnih finansijskih iskaza (Nastavak)

Od pitanja koja su saopštena licima ovlašćenim za upravljanje, mi određujemo koja pitanja su bila od najveće važnosti u reviziji pojedinačnih finansijskih iskaza za tekući period i stoga su ključna revizijska pitanja. Mi opisujemo ova pitanja u našem izveštaju revizora, osim ako zakon ili regulativa isključuje javno objelodanjivanje o tom pitanju ili kada, u izuzetno rijetkim okolnostima, utvrdimo da pitanje ne treba da bude uključeno u izvještaj revizora, zato što se razumno može očekivati da bi negativne posljedice saopštenja nadmašile dobrobiti javnog interesa od takvog izvještavanja.

Partner u angažovanju na reviziji na osnovu kog je sastavljen ovaj izvještaj nezavisnog revizora je Milovan Popović.

Podgorica, 20. maj 2025. godine

Milovan Popović
Ovlašćeni revizor

Društvo za reviziju IBDO d.o.o. Podgorica

POJEDINAČNI ISKAZ O UKUPNOM REZULTATU
Za godinu koja se završila 31. decembra 2024. godina

(Iznosi u EUR)

Kategorija / Pozicija	Napomena	Tekuća 2024. godina	Prethodna 2023. godina
Prihodi od prodaje-neto prihod	4	13.076.829	13.130.864
Ostali prihodi iz poslovanja	5	125.778	180.957
a) Ostali prihodi iz redovnog poslovanja	5a	99.777	9.636
b) Ostali prihodi iz poslovanja	5b	29.001	136.822
c) Prihodi po osnovu vrijednosnog usklađivanja imovine	5c	-	44.500
Troškovi poslovanja		1.938.382	1.130.168
a) Nabavna vrijednost prodate robe i troškovi materijala	6	102.005	84.644
b) Ostali troškovi poslovenja (rezervisanja i ostali poslovni rashodi)	7a	1.565.632	809.964
c) Amortizacija	7b	271.645	235.661
Troškavi zarada, naknada zarade i ostali lični rashodi		3.096.460	2.791.496
a) Neto troškovi zarada, naknada zareda i lični rashodi	8	2.265.124	1.973.051
b) Troškovi poreza i doprinosa	9	830.357	818.445
1/Troškovi poreze	9a	316.731	275.207
2/Troškovi doprinosa	9b	513.626	543.239
Rashodi po osnovu vrijednosnog usklađivnja imovine (osim finansijske)		738.293	504.846
a) Reshodi po osnovu vrijednosnog usklađivanja imovine (osim finansijske)	10	736.293	504.848
Ostali rashodi iz poslovanja	11	(5.791.817)	(4.152.820)
I. Poslovni rezultat		13.223.068	13.048.131
Prihodi od ostalih finsnsijskih ulaganja i zajmove (kamate, kurene razlike i efekti ugovorena zaštite)			-
Ostali prihodi po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekate ugovorene zaštite		671	88
c) Finansijski prihodi po osnovu tekućih potaživanja od napovezanih pravnih lica	12	871	86
Reshodi po osnovu kamata, kursih razlika i drugih efekete ugovorena zaštite		3.527.364	3.150.433
c) Rashodi po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorene zeštita po osnovu odnosa sa nepovezanim licima	13	3.527.364	3.150.433
II. Finansijski rezultat		(3.526.493)	(3.150.345)
III. Rezultat iz redovnog poslovanja prije oporazivanja		9.686.574	9.897.786
V. Razultat prije oporezivanja		8.696.574	9.897.786
Poreski rashod perioda	14	1.890.279	897.450
1. Tekući porez na dobiti		1.852.508	886.500
2. Odloženi poreski rashodi ili prihodi perioda		(2.230)	10.980
Dobitak ili gubitak nakon oporezivanje		8.046.295	9.000.328
VI. BRUTO REZULTAT DRUGIH STAVKI REZULTATA/POVEZANIH SA KAPITALOM/ (250 do 257)		(2.180.092)	1.100.009
Promjene nerealizovanih dobitaka i gubitaka po osnovu ulaganja u vlasničke instrumente kapitala		(2.180.092)	1.100.008
VIII. NETO REZULTAT DRUGIH STAVKI REZULTATA/POVEZANIH SA KAPITALOM/(249-259)		(2.180.092)	1.100.009
IX. NETO SVEOBUHVATNI REZULTAT (246-259)		5.866.203	10.100.335
Osnovne zarada po akciji		0.07610	0.08516

Napomene čine sastavni dio ovih pojedinačnih finansijskih iskeza.

Ovi pojedinačni finansijski iskazi su usvojeni od strane rukovodstva Investiciono razvojnog fonda Crne Gore AD, Podgorica 20.03.2025. godina.

Potpisano u ime Investiciono razvojnog fonda Crna Gore AD, Podgorica:

Predsjednik upravnog odbora

Nikola Tripković

Direktorica sektora za finansije i IT

Ana Emiljanić

Rukovoditeljka služba za finansije računovodstvo

Jelena Strugar

POJEDINAČNI ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI
Na dan 31. decembar 2024. godine
(Iznosi u EUR)

	Napomena	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
AKTIVA			
STALNA IMOVINA		**230.464.571**	**256.656.085**
Nematerijalna ulaganja	16	**204.945**	**256.130**
Koncesija, patenti, licence i slična prava i ostala nematerijalna ulaganja		204.945	256.130
II NEKRETNINE POSTROJENJA OPREMA I BIOLOŠKA SREDSTVA		**4.231.581**	**4.158.018**
1.Zemljište i objekti	16	1.805.803	1.416.094
2.Postrojenja i oprema	16	426.778	348.923
3.Ostala ugrađena oprema, alati i oprema	17	**1.999.000**	**2.393.000**
3.1 Investicione nekretnine		1.999.000	2.393.000
III DUGOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI I DUGOROČNA POTRAŽIVANJA		**226.028.045**	**252.241.938**
1.Učešće u kapitalu zavisnih pravnih lica	18	1.098.324	1.834.617
3.Učešće u kapitalu kod pravnih lica (sem zavisnih pravnih lica)	19	5.021.917	7.182.009
6.Dugoročna finansijska ulaganja (dati krediti i hartije od vrijednosti)	20	211.974.847	235.292.355
7. Ostali dugoročni finansijski plasmani i potraživanja	21	7.932.957	7.932.957
OBRTNA SREDSTVA		**188.721.471**	**176.714.540**
Zalihe		**1.438**	**10.489**
1.Zalihe materijala (materijal za izradu, rezervni djelovi, sitan inventar i auto gume)		1.438	10.489
KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA	22	**39.472.739**	**29.136.645**
1.Potraživanja od kupaca	22a	5.578	5.855
2.Potraživanje od matičnog i zavisnih pravnih lica	22b	-	-
4.Ostala potraživanja		**39.467.162**	**29.130.790**
4.3 Ostala nepomenuta potraživanja	22c	39.467.162	29.130.790
KRATKOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI	23	**78.038.511**	**74.659.048**
3.Ostali kratkoročni finansijski plasmani		78.038.511	74.659.048
IV.GOTOVINA NA RAČUNIMA I U BLAGAJNI	24	**70.659.297**	**72.313.770**
V.STALNA SREDSTVA NAMJENJENA PRODAJI I SREDSTVA POSLOVANJA KOJE JE OBUSTAVLJENO	25	**549.485**	**594.588**
E. AKTIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA		**298.491**	**342.329**
UKUPNA AKTIVA		**419.484.532**	**433.712.954**

POJEDINAČNI ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI
Na dan 31. decembar 2024. godine
(Iznosi u EUR)

Pasiva			
KAPITAL	26	**109.390.517**	**103.504.314**
I.OSNOVNI KAPITAL		105.736.355	105.736.355
REZERVE		**(16.186.128)**	**(14.026.036)**
3.Druge rezerve		115.000	115.000
4.Pozitivne revalorizacione rezerve i nerealizovani dobici po osnovu finansijskih sredstava i drugih komponenti ostalog sveobuhvatnog rezultata		913.322	913.396
5.Negativne revalorizacione rezerve i nerealizovani gubici po osnovu finansijskih sredstava i drugih komponenti ostalog sveobuhvatnog rezultata		(17.214.450)	(15.054.433)
NERASPOREĐENI DOBITAK ILI GUBITAK		**19.840.291**	**11.793.996**
1.Neraspoređeni dobitak ranijih godina		11.793.996	2.793.670
2.Neraspoređeni dobitak tekuće godine		8.046.295	9.000.326
3. Gubitak ranijih godina			-
4.Gubitak tekuće godine			
DUGOROČNA REZERVISANJA I DUGOROČNE OBAVEZE		**248.189.718**	**277.489.268**
I DUGOROČNA REZERVISANJA	27	**532.365**	**47.315**
1. Rezervisanja za naknade i druge beneficije zaposlenih	27a	51.806	47.315
3. Ostala dugoročna rezervisanja	27b	480.560	-
II. DUGOROČNE OBAVEZE		**247.657.353**	**277.441.954**
1.Dugoročni krediti	28	247.579.171	277.323.786
2. Ostale dugoročne obaveze		78.182	118.168
C. ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE		**105.024**	**107.254**
E. KRATKOROČNA REZERVISANJA I KRATKOROČNE OBAVEZE		**60.387.064**	**51.213.127**
II KRATKOROČNE OBAVEZE	29	**60.387.064**	**49.474.045**
1. Obaveze po osnovu kredita i zajmova od lica koja nisu kreditne institucije		35.923	35.626
2. Obaveze po osnovu kredita od kreditnih institucija	29a	56.854.370	48.364.890
3. Primljeni avansi, depoziti i kaucije	29b	737.253	1.048.064
4. Obaveze prema dobavljačima		26.578	25.465
8. Ostale obaveze iz poslovanja i ostale kratkoročne obaveze)		**2.732.941**	**1.739.082**
8.1. Ostale obaveze iz poslovanja	30	1.071.298	842.756
8.2. Ostale kratkoročne obaveze			-
8.3. Obaveze po osnovu poreza na dodatu vrijednost i ostalih javnih prihoda		9.134	9.827
8.4. Obaveze po osnovu poreza na dobit		1.652.509	886.500
F. PASIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA	31	**1.412.209**	**1.398.990**
UKUPNA PASIVA		**419.484.532**	**433.712.954**

Obrazac usklađen sa članom 4. Zakona o računovodstvu („Sl. list CG" broj 145/21) i DIREKTIVOM 2013/34/EU EVROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA

Napomene čine sastavni dio ovih pojedinačnih finansijskih iskaza.

POJEDINAČNI ISKAZ O PROMJENAMA NA KAPITALU
Za godinu koja se završava 31. decembra 2024. godine
(Iznosi u EUR)

Sadržaj / Opis	Osnovni kapital	Rezerve	Revalorizacione rezerve	Neraspoređena dobit	Gubitak	Ukupno
Stanje. 1. januar 2023. godine	**105.598.176**	**115.000**	**(15.241.046)**	**2.793.670**		**93.265.800**
Neto promjene u 2023. godini	138.179	-	1.100.009	9.000.326	-	**10.238.515**
Stanje. 31. decembar 2023. godine	**105.736.355**	**115.000**	**(14.141.036)**	**11.793.996**	-	**103.504.314**
Neto promjene u 2024. godini		-	(2.160.092)	8.046.295	-	**5.886.203**
Stanje. 31. decembar 2024. godine	**105.736.355**	**115.000**	**(16.301.128)**	**19.840.291**	-	**109,390,517**

Napomene čine sastavni dio ovih pojedinačnih finansijskih iskaza.

POJEDINAČNI ISKAZ O NOVČANIM TOKOVIMA
Za godinu koja se završava 31. decembra 2024. godine
(iznosi u EUR)

Pozicija	Napomena	Tekuća 2024. godina	Prethodna 2023. godina
A. TOKOVI GOTOVINE IZ POSLOVNIH AKTIVNOSTI			
I Prilivi gotovine iz poslovnih aktivnosti		**97.760**	**160.151**
1. Prodaja i primljeni avansi			
2. Ostali prilivi iz redovnog poslovanja		97.760	160.151
II Odlivi gotovine iz poslovnih aktivnosti		(8.871.936)	(6.689.346)
1. Isplate dobavljačima i dati avansi		(1.204.956)	(901.689)
2. Zarade, naknade zarada i ostali lični rashodi		(3.104.743)	(2.775.787)
3. Plaćene kamate		(3.608.615)	(2.922.986)
4. Porez na dobitak		(886.500)	-
5. Plaćanja po osnovu ostalih javnih prihoda		(67.121)	(88.883)
III Neto tokovi gotovine iz poslovnih aktivnosti		**(8.774.176)**	(6.529.195)
B. TOKOVI GOTOVINE IZ AKTIVNOSTI INVESTIRANJA			
I Prilivi gotovine iz aktivnosti investiranja		**216.478.717**	**231.420.749**
1. Prodaja akcija i udjela		-	138.179
2. Ostali finansijski plasmani (neto prilivi)		204.629.928	218.936.477
3. Primljene kamate iz aktivnosti investiranja		11.848.790	12.346.092
4. Primljene dividende		-	-
II Odlivi gotovine iz aktivnosti investiranja		**(182.359.633)**	**(181.209.949)**
2. Kupovina nematerijalnih ulaganja, nekretnina i opreme		(296.410)	(362.125)
3. Ostali finansijski plasmani (neto odlivi)		(182.063.223)	(180.847.824)
III Neto tok gotovine iz aktivnosti investiranja		34.119.084	50.210.800
C. TOKOVI GOTOVINE IZ AKTIVNOSTI FINANSIRANJA			
I Prilivi gotovine iz aktivnosti finansiranja		**27.109.755**	**23.316.590**
1. Uvećanje osnovnog kapitala		-	-
2. Dugoročni i kratkoročni krediti (neto prilivi)		27.109.755	23.316.590
II Odlivi gotovine iz aktivnosti finansiranja		**54.109.136**	**(41.939.333)**
1. Dugoročni i kratkoročni krediti i ostale obaveze (neto odlivi)		(54.109.136)	(41.939.333)
III Neto tok gotovine iz aktivnosti finansiranja		**(26.999.381)**	**(18.622.743)**
D. NETO TOK GOTOVINE		**(1.654.473)**	**25.058.862**
E. GOTOVINA NA POČETKU IZVJEŠTAJNOG PERIODA		**72.313.770**	**47.254.908**
H. GOTOVINA NA KRAJU IZVJEŠTAJNOG PERIODA		**70.659.297**	**72.313.770**

Napomene čine sastavni dio ovih finansijskih iskaza.

1. OSNIVANJE I DJELATNOST

1.1. Osnivanje Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD

Investiciono razvojni fond Crne Gore AD. Podgorica (u daljem tekstu „IRFCG AD") osnovan je 23. aprila 2010. godine, u skladu sa Zakonom o Investiciono razvojnom fondu Crne Gore („Sl. list CG". br. 88/09, 40/10, 80/17 i 125/23) i registrovan kod Privrednog suda u Podgorici pod brojem 4-0009175-001. Prava i dužnosti osnivača i jedinog vlasnika IRFCG AD vrši Vlada Crne Gore. Za obaveze IRFCG AD bezuslovno i neopozivo jemči država Crna Gora.

Zakonom je uređeno da se IRFCG AD osniva u cilju podsticanja i ubrzanja privrednog razvoja Crne Gore i to:

1. podrškom mikro, malim, srednjim i velikim preduzećima i preduzetnicima;
2. podrškom infrastrukturnim projektima, projektima vodosnadbijevanja i zaštite životne sredine;
3. finansiranjem projekata od lokalnog, regionalnog i državnog značaja;
4. podsticanjem konkurentnosti crnogorskih proizvoda i usluga;
5. podsticajem zapošljavanja;
6. izdavanjem garancija za uredno izmirenje obaveza korisnika kredita, čije pokriće čine sredstva Garantnog fonda;
7. osiguranjem izvoza roba i usluga iz Crne Gore od netržišnih rizika;
8. kreditiranjem u funkciji podrške socijalnom preduzetništvu, Samozapošljavanju, iniciranju novog investicionog ciklusa i razvoju i jačanju početnog biznisa;
9. obavljanjem poslova vezanih za prodaju kapitala u portfoliju IRFCG AD;
10. obavljanje ostalih poslova i aktivnosti kojim se obezbjeđuje podrška unaprijeđenju preduzetništva i ekonomskom razvoju, kao i
11. obavljanjem i drugih poslova utvrđenih zakonom.

Osnivački kapital IRFCG AD čini cjelokupni kapital Fonda za razvoj koji je umanjen za obaveze po osnovu Zakona o povraćaju oduzetih imovinskih prava i obeštećenju („Sl. list CG". br. 21/04 i 49/07). Osnivački kapital IRFCG AD čine i sredstva koja su usmjerena Direkciji za razvoj malih i srednjih preduzeća.

IRFCG AD može biti član, osnivač i/ili akcionar, domaćih i međunarodnih finansijskih institucija, privrednih društava u Crnoj Gori i u inostranstvu. Uz saglasnost osnivača, može koristiti međunarodne fondove, zaduživati se u Crnoj Gori i u inostranstvu na tržištu novca i kapitala. Može da kupuje i prodaje hartije od vrijednosti, udjele, na domaćem i inostranom tržištu u svrhu obavljanja djelatnosti, u skladu sa zakonom i aktima poslovne politike IRFCG AD, uz saglasnost osnivača.

U skladu sa Zakonom o investiciono razvojnom fondu Crne Gore, sredstva za poslovanje IRFCG AD stiče:

1. iz prihoda ostvarenih poslovanjem;
2. prodajom akcija i udjela iz portfolija;
3. iz ostatka likvidacione ili stečajne mase, prodajom preostale imovine u slučaju likvidacije ili stečaja sprovedenog nad društvom u vlasništvu IRFCG AD;
4. iz dobiti društava u kojima IRFCG AD ima akcije ili udjele;
5. izdavanjem hartija od vrijednosti;
6. uzimanjem kredita i pozajmica u zemlji i inostranstvu, kao i primanjem donacija;
7. iz anuiteta (povraćaja glavnice) po osnovu investicione aktivnosti;
8. naplatom premija pri obavljanju poslova osiguranja izvoza, kao i
9. iz drugih izvora, u skladu sa Zakonom.

Kontrolu poslovanja IRFCG AD vrši Centralna banka Crne Gore. Dobit poslovne godine raspoređuje se u rezerve IRFCG AD.

Svoju djelatnost IRFCG AD obavlja u Podgorici, Bulevar Svetog Petra Cetinjskog br. 126/1.

Na dan 31. decembra 2024. godine IRFCG AD ima 96 zaposlenih (31. decembra 2023. godine: 90 zaposlenih).

1. OSNIVANJE I DJELATNOST (Nastavak)

1.1. Osnivanje Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD (Nastavak)

Organi upravljanja IRFCG AD su Skupština akcionara, Odbor direktora i Izvršni direktor. Članove Odbora direktora bira Skupština akcionara. IRFCG AD ima i tri stalna Odbora: Odbor za upravljanje aktivom i pasivom, Kreditno-garantni odbor i Revizorski odbor.

1.2. Osnivanje Razvojne banke Crne Gore AD

Vlada Crne Gore je 13. decembra 2024. godine donijela Odluku o osnivanju Razvojne banke Crne Gore A.D. Podgorica. Ovom odlukom osniva se jednočlano akcionarsko društvo Razvojna banka Crne Gore A.D. Podgorica (u daljem tekstu Razvojna banka), simultanim putem. Razvojna banka se osniva u cilju podržavanja i podsticanja privrednog razvoja crnogorske ekonomije u skladu sa zakonom o Razvojnoj banci Crne Gore ("Sl. list Crne Gore", br. 099/24 od 15.10.2024).

Osnivač Razvojne banke je država Crna Gora, a prava i dužnosti osnivača Razvojne banke vrši Vlada Crne Gore. Razvojna banka ima svojstvo pravnog lica sa pravima i obavezama utvrđenim zakonom, ovom odlukom i Statutom. Razvojna banka za svoje obaveze odgovara svojom imovinom. Za obaveze Razvojne banke bezuslovno i neopozivo na prvi poziv jemči Država bez izdavanja posebne garancije, osim za depozite položene kod Razvojne banke.

Osnivački kapital Razvojne banke čini cjelokupni kapital Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D. u skladu sa članom 8. stav 2. Zakona o Razvojnoj banci. Ukupna vrijednost osnivačkog kapitala na dan donošenja Odluke iznosi EUR 107.508.716, a utvrđena je u skladu sa članom 8. stav 2. zakona o Razvojnoj banci i Izvještaja o procjeni vrijednosti kapitala Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore br. 21/24 sačinjenog od strane DOO Računovođa Podgorica dana 11.12.2024. godine. Ovom odlukom emituje se 107.508.716 običnih akcija, pojedinačne nominalne vrijednosti 1 EUR.

Na osnovu rješenja Komisije za tržište kapitala, broj 02/10e -12/4-24 od 25. decembra 2024. godine, izvršena je registracija prve, osnivačke emisije akcija Razvojne banke. . Razvojna banka je upisana u registar Privrednog suda u Podgorici dana 31. decembra 2024. godine, pod brojem 4-0009175-053.

Na osnovu rješenja Centralnog registra privrednih subjekata od 31. decembra 2024. godine, registrovana je promjena podataka za IRFCG AD, pri čemu je izbrisan naziv Investicioni-razvojni fond Crne Gore A.D, a kao novi naziv registrovana je Razvojna banka Crne Gore AD Podgorica. Istim rješenjem izvršena je i registracija povećanja osnovnog kapitala za iznos od EUR 1.772.361, čime ukupno registrovani osnovni kapital iznosi EUR 107.508.716.

U skladu sa Odlukom, danom registracije Razvojne banke u Centralni registar privrednih subjekata i dobijanjem Rješenja o osnivačkoj emisiji akcija od Komisije za tržište kapitala poništavaju se i brišu akcije Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D. iz svih registara.

U skladu sa Zakonom o Razvojnoj banci, Investiciono-razvojni fond Crne Gore A.D. prestaje da važi danom upisa Razvojne banke Crne Gore A.D. u Centralni registar privrednih subjekata. Takođe, u skladu sa istim zakonom, propisano je da će podzakonski akti za sprovođenje ovog zakona biti doneseni u roku od 12 mjeseci od dana njegovog stupanja na snagu. Do donošenja navedenih akata, nastavljaju da se primjenjuju podzakonski akti doneseni na osnovu Zakona o Investiciono-razvojnom fondu Crne Gore („Službeni list CG", br. 88/09, 80/17 i 125/23), ukoliko nijesu u suprotnosti sa odredbama novog zakona.

Promjena je formalno registrovana na dan 31. decembra 2024. godine, ista nema uticaj na poslovne događaje, stanja i transakcije tokom izvještajnog perioda, te nije uticala na sadržaj i strukturu finansijskih izvještaja za godinu koja se završava 31. decembra 2024. godine. Povećanje osnovnog kapitala koje je povezano sa uspostavljanjem Razvojne banke evidentirano je u 2025. godini, i to povećanje uticalo je isključivo na strukturu kapitala, bez uticaja na ostale pozicije u finansijskim izvještajima.

Na osnivanje, poslovanje i nadzor nad radom Razvojne banke ne primjenjuju se propisi koji se odnose na kreditne institucije, osim onih čija je primjena utvrđena Zakonom o razvojoj banci.

1. OSNIVANJE I DJELATNOST (Nastavak)

1.2. Osnivanje Razvojne banke Crne Gore AD (Nastavak)

U skladu sa Odlukom o osnivanju Razvojne banke Crne Gore A.D. Podgorica (Sl.list br. 122/24 od 20.12.2024. godine), Razvojna banka se osniva i posluje kao akcionarsko društvo u cilju podržavanja i podsticanja privrednog razvoja crnogorske ekonomije.

Djelatnost Razvojne banke je:

1) odobravanje kredita, obavljanje faktoringa i drugih oblika otkupa potraživanja i izdavanje garancija kojima se naročito:
   - podstiče osnivanje, razvoj i održivost mikro, malih i srednjih i velikih privrednih društava i preduzetnika;
   - pruža podrška infrastrukturnim projektima, projektima vodosnabdijevanja i zaštite životne sredine;
   - finansiraju projekti od lokalnog, regionalnog i državnog značaja;
   - podstiče konkurentnost crnogorskih proizvoda i usluga;
   - podstiče zapošljavanje;
   - pruža podrška projektima za energetsku efikasnost, obnovljive izvore energije i druge mjere koje imaju pozitivan efekat na životnu sredinu (zeleno finansiranje);
   - pruža podrška projektima kojima se vrši digitalna transformacija poslovanja preduzetnika i privrednih društava;
   - pruža podrška socijalnom i društveno-odgovornom stanovanju.
2) osiguranje izvoza roba i usluga iz Crne Gore od netržišnih rizika (u daljem tekstu: osiguranje izvoza);
3) primanje depozita;
4) pružanje usluga platnog prometa u skladu sa posebnim zakonom;
5) kreditiranje u funkciji podrške socijalnom preduzetništvu, samozapošljavanju, iniciranju novog investicionog ciklusa i razvoju i jačanju početnog biznisa;
6) obavljanje poslova vezanih za prodaju kapitala u portfelju Razvojne banke;
7) obavljanje poslova vezanih za trgovinu finansijskim instrumentima na regulisanom tržištu kapitala;
8) obavljanje ostalih poslova i aktivnosti kojim se obezbjeđuje podrška unapređenju preduzetništva i ekonomskom razvoju, i
9) obavljanje i drugih poslova u skladu sa zakonom i Statutom Razvojne banke.

Razvojna banka može da obavlja i druge poslove koje joj povjeri Vlada kada ocijeni da je to u interesu ekonomskog razvoja Crne Gore u skladu sa zakonom i statutom.

Razvojna banka odobrava kredite direktno ili indirektno, preko kreditne institucije sa sjedištem u Crnoj Gori.

Razvojna banka ne posluje sa primarnim ciljem ostvarivanja dobiti.

2. OSNOVE ZA SASTAVLJANJE I PREZENTACIJU POJEDINAČNIH FINANSIJSKIH ISKAZA I RAČUNOVODSTVENI METOD

2.1. Osnove za sastavljanje i prezentaciju pojedinačnih finansijskih iskaza

Društvo ima obavezu da vodi svoje računovodstvene evidencije i sastavlja pojedinačne finansijske iskaze u skladu sa Zakonom o računovodstvu Crne Gore („Sl. list CG". br. 145/21 i 152/22), propisima Centralne banke Crne Gore koji regulišu finansijsko izvještavanje IRFCG AD, Zakonom o Investiciono-razvojnom fondu Crne Gore („Sl. list CG". br. 88/09. 40/10. 80/17 i 125/23) i osnovama za sastavljanje i prezentaciju pojedinačnih finansijskih iskaza objelodanjenim u nastavku ove napomene.

Zakonom o Razvojnoj banci definisano je da se na organizaciju i poslovanje Razvojne banke primjenjuju odredbe zakona kojima se uređuju privredna društva, osim odredbi kojima se uređuje stečaj i likvidacija privrednih društava. Na poslovanje Razvojne banke primjenjuju se odredbe zakona kojima se uređuje faktoring i otkup potraživanja, u dijelu kojim se uređuje način obavljanja tih poslova. Na osnivanje, poslovanje i kontrolu rada Razvojne banke ne primjenjuje se zakon i drugi propisi kojima se uređuje osnivanje, poslovanje i kontrola kreditnih institucija, osim propisa čija je primjena utvrđena ovim zakonom. Takođe, u skladu sa istim zakonom, propisano je da će podzakonski akti za sprovođenje ovog zakona biti doneseni u roku od 12 mjeseci od dana njegovog stupanja na snagu. Do donošenja navedenih akata, nastavljaju da se primjenjuju podzakonski akti doneseni na osnovu Zakona o Investiciono-razvojnom fondu Crne Gore („Službeni list CG", br. 88/09, 80/17 i 125/23), ukoliko nijesu u suprotnosti sa odredbama novog zakona.

U skladu sa Zakonom o računovodstvu Crne Gore, MRS i MSFI objavljeni od strane Odbora za međunarodne računovodstvene standarde moraju biti prevedeni od strane odgovarajućeg nadležnog organa Crne Gore koji posjeduje pravo prevoda i objavljivanja istih, odobreno od strane Međunarodne federacije računovođa (IFAC). Dakle, samo MRS i MSFI zvanično prevedeni, odobreni i objavljeni od strane Instituta sertifikovanih računovođa Crne Gore mogu biti u primjeni.

Savjet Centralne banke Crne Gore je na sjednici održanoj 27. novembra 2018. godine donio Odluku o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD i Odluku o načinu izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD (Sl. list CG". br. 79/18). Pomenute Odluke se primjenjuju počev od 01. aprila 2019. godine za prvi izvještajni period prvi kvartal 2019. godine.

Krediti su iskazani u iskazu o finansijskoj poziciji u visini odobrenog plasmana, umanjenog za otplaćenu glavnicu i ispravku vrijednosti, koja je obračunata na osnovu Pravilnika o primjeni metodologije u vezi MSFI 9 standarda koji je usvojen na sjednici Odbora direktora održanoj 28.03.2019. godine (izmijenjen i dopunjen u aprilu 2021 i decembru 2022. godine), a u skladu sa Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD.

Dugoročni finansijski plasmani u hartije od vrijednosti koje se vode po fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat iskazani su po pravičnoj vrijednosti na osnovu procjene izvršene od strane Službe za finansije i računovodstvo (napomena 3.14) u skladu sa Uputstvom o načinu i postupku naknadne procjene vrijednosti hartija od vrijednosti („Sl. list CG". br.34/11).

Imajući u vidu efekte koje navedena odstupanja računovodstvenih propisa Crne Gore od MSFI i MRS imaju na prezentaciju pojedinačnih finansijskih iskaza Društva priloženi pojedinačni finansijski iskazi se u tom dijelu razlikuju i odstupaju od MSFI i MRS i ne mogu se tretirati kao pojedinačni finansijski iskazi sastavljeni u saglasnosti sa MSFI i MRS.

Priloženi pojedinačni finansijski iskazi su pojedinačni u smislu da uključuju nekonsolidovane pozicije potraživanja, obaveza, rezultata poslovanja, promjena na kapitalu i novčanih tokova, bez uključivanja finansijskih iskaza zavisnog pravnog lica Turistički centar „Durmitor" Žabljak, koje je u 100% vlasništvu IRFCG AD. IRFCG AD je ove nekonsolidovane finansijske iskaze sastavilo na osnovu i prema zahtjevima regulative Crne Gore gdje su ulaganja u zavisna društva iskazana po nabavnoj vrijednosti umanjenoj za eventualno obezvrjeđenje.

2. OSNOVE ZA SASTAVLJANJE I PREZENTACIJU POJEDINAČNIH FINANSIJSKIH ISKAZA I RAČUNOVODSTVENI METOD (Nastavak)

2.1. Osnove za sastavljanje i prezentaciju pojedinačnih finansijskih iskaza (Nastavak)

Do zakonskog roka IRFCG AD će sastaviti konsolidovane finansijske iskaze u skladu sa zahtjevima lokalne regulative.

Pojedinačni finansijski iskazi su sastavljeni u skladu sa konvencijom istorijskog troška, osim ako je drugačije navedeno u računovodstvenim politikama. Društvo je u sastavljanju ovih pojedinačnih finansijskih iskaza primjenjivalo računovodstvene politike obrazložene u Napomeni 3. koje su zasnovane na računovodstvenim i poreskim propisima Crne Gore.

Zvanična valuta u Crnoj Gori i izvještajna valuta Društva je Euro (EUR).

Analiza uticaja MSFI 15

MSFI 15 "Prihodi iz ugovora sa klijentima" zamjenjuju postojeće smjernice u vezi sa priznavanjem prihoda, uključujući MRS 18 "Prihodi" i MRS 11 "Ugovori o izgradnji" i povezana tumačenja standarda.

MSFI 15 obezbjeđuje sveobuhvatni model za priznavanje prihoda na bazi principa pet koraka koji se primjenjuje na sve ugovore sa klijentima. Pet koraka u ovom modelu su:

- identifikovanje ugovora sa kupcem;
- identifikovanje obaveze izvršenja u ugovoru (jedinstvene činidbene obaveze - isporuka dobara/pružanje usluga);
- određivanje cijene transakcije;
- alociranje cijene transakcije na obavezu izvršenja u ugovoru; i
- priznavanje prihoda kada (ili ako) entitet zadovolji obaveze izvršenja.

Primjena MSFI 15 zahtijeva od rukovodstva da vrši procjene koje utiču na utvrđivanje visine i vremenskog rasporeda priznavanja prihoda od ugovora sa kupcima. One uključuju:

- utvrđivanje momenta ispunjavanja obaveza izvršenja; i
- određivanje transakcione cijene koja je alocirana na iste.

Shodno odredbama ovog standarda, entitet priznaje prihod kada (ili ako) ispuni ugovornu obavezu izvršenja u pogledu prenosa robe ili usluge kupcu. Roba ili usluge smatraju se prenijetim kada kupac stekne kontrolu nad njima odnosno kada se iste isporuče kupcu. Ugovorna obaveza može da bude ispunjena, odnosno prihod priznat tokom vremenskog perioda pružanja usluge ili u trenutku isporuke robe kupcu (pružanja usluge).

Primjena MSFI 15 od 1. januara 2024. godine nije značajno uticala na finansijske izvještaje Društva, niti je rezultirala u korekciji neraspoređenog dobitka na dan 1. januara 2024. godine po osnovu primjene novog modela priznavanja prihoda.

2.2. Korišćenje procjenjivanja

Prezentacija pojedinačnih finansijskih iskaza zahtijeva od rukovodstva korišćenje najboljih mogućih procjena i razumnih pretpostavki, koje imaju efekta na prezentovane vrijednosti sredstava i obaveza i objelodanjivanje potencijalnih potraživanja i obaveza na dan sastavljanja pojedinačnih finansijskih iskaza, kao i prihoda i rashoda u toku izvještajnog perioda. Ove procjene i pretpostavke su zasnovane na informacijama raspoloživim na dan sastavljanja pojedinačnih finansijskih iskaza, a budući stvarni rezultati mogu da se razlikuju od procijenjenih iznosa. Ove procjene se najvećim dijelom odnose na procjene korisnog vijeka upotrebe nekretnina i opreme, procjene obezvređenja dugoročnih i kratkoročnih finansijskih plasmana, investicionih nekretnina, stečene aktive i potraživanja iz poslovnih odnosa, kao i procjene rezervisanja za sudske sporove.

2. OSNOVE ZA SASTAVLJANJE I PREZENTACIJU POJEDINAČNIH FINANSIJSKIH ISKAZA I RAČUNOVODSTVENI METOD (Nastavak)

2.3. Uporedni podaci

Uporedni podaci u ovim finansijskim iskazima predstavljaju podatke iz revidiranih finansijskih iskaza IRFCG AD na dan i za godinu koja se završila 31. decembra 2023. godinu. Ukoliko je potrebno IRFCG AD reklasifikuje uporedne podatke kako bi se postigla konzistentnost u podacima iz finansijskih iskaza za tekuću godinu.
Na dan 31. decembar 2024. godine nije bilo reklasifikacije uporednih podataka.

2.4. Stalnost poslovanja

Rukovodstvo Razvojne banke procjenjuje sa razumnom sigurnošću da će Razvojna banka nastaviti da posluje profitabilno u dogiednoj budućnosti. Sagiasno torne finansijski izvještaji IRFCG AD na dan 31. decembar 2024. godine sastavljeni su u skladu sa načeiom stalnosti posiovanja, koje podrazumijeva da će Razvojna banka, nastaviti da posiuje u budućnosti.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA

3.1. Prihodi/rashodi od kamata i naknada

Prihodi i rashodi po osnovu kamata i drugi troškovi pozajmljivanja evidentiraju se u korist odnosno na teret iskaza o ukupnom rezultatu obračunskog perioda na koji se odnose. Prihodi i rashodi po osnovu kamata se priznaju u iskazu o ukupnom rezultatu, za sve instrumente, prema cijeni amortizacije uz primjenu metode efektivne kamatne stope. Pri izračunavanju efektivne kamatne stope procjenjuju se gotovinski tokovi razmatrajući sve ugovorene usiove finansijskih instrumenata ali ne razmatraju se budući gubici po osnovu kreditnog rizika. Kaikuiacije ukiučuju sve naknade i provizije plaćene ili primijene između ugovorenih strana koje su integralni dio efektivne kamatne stope, troškova transakcije i svih drugih premija ili popusta. Prihodi i rashodi po osnovu naknada za odobravanje kredita i garancija obračunati su po načeiu uzročnosti prihoda i rashoda primjenom metode efektivne kamatne stope.

3.2. Prihodi po osnovu učešća u dobiti - dividende

Primijene dividende evidentiraju se u iskazu o ukupnom rezultatu, u okviru finansijskih prihoda, u objavijenom iznosu, umanjene za porez po odbitku od 15%.

3.3. Prihodi po osnovu faktoring aranžmana

Prihodi po osnovu naknada i kamata po faktoring aranžmanima evidentiraju se u korist iskaza o ukupnom rezultatu obračunskog perioda na koji se odnose. Kod klasičnog faktoringa kamata i naknada se napiaćuju od kiijenta na način da se umanjuje iznos koji se ispiaćuje kiijentu, dok se kod dobavijačkog faktoringa kamata i naknada napiaćuju od kiijenta direktno.

3.4. Naknade zaposlenima

/i/ Doprinosi kojima se obezbjeđuje socijalna sigurnost zaposlenih

U skladu sa propisima koji se primijenjuju u Crnoj Gori IRFCG AD je u obavezi da piaća doprinose državnim fondovima kojima se obezbijeđuje socijaina sigurnost zaposlenih. Ove obaveze uključuju doprinose za zaposiene na teret posiodavca u iznosima obračunatim po stopama propisanim relevantnim zakonskim propisima. IRFCG AD je obavezan da od bruto piata zaposlenih obustavi doprinose i da ih u ime zaposlenih uplati ovim fondovima. Doprinosi na teret posiodavca i doprinosi na teret zaposlenog se knjiže na teret rashoda perioda na koji se odnose.

/ii/ Obaveze po osnovu otpremnina

Dugoročne obaveze po osnovu otpremnina za odlazak u penziju, nakon ispunjavanja uslova, IRFCG AD iskazuje u poslovnim knjigama po sadašnjoj vrijednosti očekivanih budućih ispiata zaposlenima kako je to predviđeno Praviinikom o zaradama i drugim primanjima zaposlenih u IRFCG AD, a na teret iskaza o ukupnom rezultatu.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.5. Lizing

MSFI 16 postavlja principe za priznavanje, mjerenje, prezentaciju i objelodanjivanje lizinga i zahtjeva od zakupaca da obračunavaju sve zakupe u okviru jednog bilansnog modela sličnog računovodstvu za finansijski lizing u skladu sa MRS 17.

Standard uključuje dva izuzeća od priznavanja za zakupce i to zakup „imovine male vrijednosti" (vrijednosti manje od EUR 5 hiljada) i kratkoročni zakup, tj. zakupi sa rokom zakupa od 12 mjeseci ili manje. Na datum početka zakupa zakupac priznaje obavezu za plaćanje lizinga tj. obavezu za lizing i sredstvo koje predstavlja pravo da se koristi predmetno sredstvo tokom trajanja zakupa, tj. pravo na korišćenje sredstva. Od zakupca se zahtjeva da odvojeno priznaje trošak kamate na obavezu za lizing i trošak amortizacije na pravo na korišćenje sredstva. Utvrđivanje inkrementalne stope zaduživanja za zakup nepokretne imovine zasniva se na stopi po kojoj se IRFCG AD zadužuje kod svojih kreditora.

Zakupci su u obavezi da ponovo vrednuju obavezu za lizing po nastanku određenih događaja (napr. promjena u trajanju lizinga, promjena u budućim plaćanjima uslijed promjene indeksa ili stope koja se koristi za određivanje tih plaćanja). Zakupac će generalno priznati iznos ponovnog vrednovanja obaveze za lizing kao korekciju prava na korišćenje sredstva.

Računovodstvo davaoca lizinga u skladu sa MSFI 16 je u suštini nepromijenjeno u odnosu na računovodstvo prema MRS 17. Davaoci lizinga nastavljaju da klasifikuju sve ugovore o zakupu koristeći isti princip klasifikacije kao prema MRS 17 i razlikuju dvije vrste lizinga: operativni i finansijski lizing. Osim toga MSFI 16 zahtjeva od zakupaca i zakupodavaca detaljnija objelodanjivanja nego što je to bio slučaj sa MRS 17.

Imovina s pravom korišćenja

Na datum početka zakupa, IRFCG AD vrši odmjeravanje imovine s pravom korišćenja po nabavnoj vrijednosti, umanjenoj za eventualnu akumuliranu amortizaciju i eventualne akumulirane gubitke po osnovu umanjenja vrijednosti i prilagođanoj za svako ponovno vrednovanje obaveza po osnovu zakupa. Nabavna vrijednost imovine s pravom korišćenja obuhvata: iznos inicijalno mjerene obaveze po osnovu zakupa, prilagođen za bilo koja plaćanja izvršena na dan ili prije prvog dana trajanja zakupa, umanjen za eventualna primljene podsticaje u vezi sa zakupom i bilo koje početne direktne troškove koje ima zakupac, i procjenu troškova koji treba da nastanu iz zakupa na kraju roka zakupa. Nakon datuma početka, IRFCG AD mjeri imovinu s pravom korišćenja koristeći metod troška i priznaje amortizaciju imovine s pravom korišćenja linearnom metodom tokom perioda zakupa, i (odvojeno) kamatu na obaveze po osnovu zakupa.

Obaveze po osnovu zakupa

Na datum početka ugovora, IRFCG AD mjeri obavezu po osnovu zakupa po neto sadašnjoj vrijednosti zakupnina koje nisu plaćene na taj datum. Zakupnine se sastoje od fiksnih plaćanja, varijabilnih plaćanja zakupnine koja zavise od indeksa ili stopa, iznosa za koje se očekuje da će biti plaćeni u okviru garancija rezidualne vrijednosti, plaćanja za zakup u opcionom periodu produženja, ako postoji razumna vjerovatnoća da će se opcija iskoristiti, i isplate koje zahtijeva zakupac za prijevremeni raskid zakupa, ako ugovor o zakupu ostavlja mogućnosti raskida.

Naknadno (nakon datuma početka ugovora o zakupu), IRFCG AD mjeri obavezu po osnovu zakupa na način što se vrši:

- povećanje knjigovodstvene vrijednosti, po osnovu promjena kamate na obavezu po osnovu zakupa;
- smanjenje knjigovodstvene vrijednosti po osnovu izvršenih isplata zakupnina; i
- ponovno odmjeravanje knjigovodstvene vrijednosti, kako bi se odrazile sve ponovne procjene ili promjene ugovora o zakupu.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.6. Pozitivne i negativne kursne razlike

Sva sredstva i obaveze u stranim sredstvima plaćanja su preračunati u EUR primjenom zvaničnih deviznih kurseva važećih na dan iskaza o finansijskoj poziciji objavljenih od strane Centralne banke Crne Gore. Poslovne promjene u stranim sredstvima plaćanja tokom godine preračunavaju se u EUR po zvaničnim deviznim kursevima važećim na dan poslovne promjene.

Pozitivne i negativne kursne razlike koje nastaju preračunom sredstava i obaveza iskazanih u stranim sredstvima plaćanja i preračunom transakcija u toku godine knjiže se u korist ili na teret iskaza o ukupnom rezultatu.

3.7. Porezi i doprinosi

Porez na dobit

Tekući porez na dobit

Porez na dobit se obračunava i plaća u skladu sa Zakonom o porezu na dobit pravnih lica („Sl. list RCG". br. 65/01, 12/02, 80/04, „Sl. list CG". br.40/08, 86/09, 40/11, 14/12, 61/13, 55/16, 146/21,152/22, 028/23,125/23 i 88/24). Stope poreza na dobit su progresivne i iznose 9%, 12% i 15% od poreske osnovice.

Oporeziva dobit se utvrđuje na osnovu dobiti IRFCG AD iskazane u iskazu o ukupnom rezultatu uz usklađivanje prihoda i rashoda u skladu sa odredbama Zakona o porezu na dobit pravnih lica.

Kapitalni gubici mogu se prebijati sa kapitalnim dobicima ostvarenim u istoj godini. Ako se i poslije izvršenog prebijanja sa kapitalnim dobicima ostvarenim u istoj godini pojavi kapitalni gubitak. poreski obveznik može prenijeti kapitalni gubitak na račun budućih kapitalnih dobitaka u narednih pet godina. Poreski propisi Crne Gore ne predviđaju da se poreski gubici iz tekućeg perioda mogu koristiti kao osnova za povraćaj poreza plaćenog u prethodnim periodima. Međutim, gubici iz tekućeg perioda iskazani u poreskom bilansu mogu se koristiti za umanjenje poreske osnovice budućih obračunskih perioda, ali ne duže od pet godina.

Odloženi porez

Odloženi porez se obračunava korišćenjem metode utvrđivanja obaveza prema iskazu o finansijskoj poziciji za privremene razlike proizašle iz razlike između poreske osnove sredstava i obaveza i njihove knjigovodstvene vrijednosti. Važeće poreske stope na datum iskaza o finansijskoj poziciji se koriste za utvrđivanje razgraničenog iznosa poreza na dobit. Odložene poreske obaveze se priznaju za sve oporezive privremene razlike. Odložena poreska sredstva se priznaju za sve odbitne privremene razlike i poreske gubitke i kredite, koji se mogu prenositi u naredne fiskalne periode, do stepena do kojeg će vjerovatno postojati oporeziva dobit od koje se odložena poreska sredstva mogu iskoristiti.

Porezi, doprinosi i druge dažbine koje ne zavise od rezultata poslovanja

Porezi, doprinosi i druge dažbine koji ne zavise od rezultata poslovanja uključuju poreze, naknade i doprinose koji se plaćaju prema raznim državnim i lokalnim poreskim propisima.

3.8. Nematerijalna ulaganja

Nematerijalna ulaganja se sastoje od softvera i licenci. Nakon početnog priznavanja, nematerijalna ulaganja se iskazuju u visini nabavne vrijednosti umanjene za ukupnu akumuliranu amortizaciju i eventualne ukupne akumulirane gubitke zbog umanjenja vrijednosti.

Troškovi koji se direktno mogu povezati sa određenim softverom i koji će generisati ekonomsku korist u periodu dužem od jedne godine evidentiraju se kao nematerijalna ulaganja. Troškovi održavanja kompjuterskih softvera se evidentiraju kao trošak u trenutku njihovog nastanka. Nematerijalna ulaganja amortizuju se putem proporcionalne metode u roku od pet godina uz korišćenje amortizacione stope od 20%. IRFCG AD ne posjeduje nematerijalna ulaganja sa neograničenim vijekom upotrebe.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.9. Nekretnine i oprema

Nekretnine i oprema su materijalna sredstva koja IRFCG AD koristi u redovnom poslovanju, a čiji je očekivani korisni vijek upotrebe duži od jedne godine. Nekretnine i oprema su iskazani po nabavnoj vrijednosti umanjenoj za ukupnu akumuliranu amortizaciju i eventualne ukupne akumulirane gubitke zbog obezvređenja vrijednosti. Nabavnu vrijednost čini vrijednost po fakturi dobavljača uvećana za sve troškove dovođenja sredstva u stanje funkcionalne pripravnosti.

Godišnje, prilikom zaključenja poslovne godine, IRFCG AD procjenjuje se da li postoje indikatori obezvređenja nekretnina i opreme. Kod procjenjivanja da li postoji indikator obezvređenja uzima se u obzir sljedeće:

- tržišna vrijednost sredstva zbog protoka vremena smanjila se mnogo više od očekivane;
- javile su se značajne promjene u tehnološkom, tržišnom, privrednom ili pravnom okruženju;
- povećale su se tržišne kamatne stope, a ta povećanja će vjerovatno uticati na diskontnu stopu korišćenu kod obračuna upotrebne vrijednosti i suštinski smanjiti nadoknadivu vrijednost sredstva;
- ostali nagovještaji (dokazi o zastarjelosti ili fizičkoj oštećenosti sredstva, očekivane promjene korišćenja sredstava sa negativnim uticajem i drugi indikatori).

Ako postoje takvi indikatori IRFCG AD procjenjuje nadoknadivu vrijednost sredstava. Kao nadoknadiva vrijednost uzima se veća od fer vrijednosti umanjene za troškove prodaje i upotrebne vrijednosti. Ukoliko je nadoknadiva vrijednost sredstava manja od njegove knjigovodstvene vrijednosti knjigovodstvenu vrijednost sredstva bi trebalo smanjiti na njegovu nadoknadivu vrijednost. Takvo smanjenje je gubitak zbog obezvređenja koji se priznaje u iskazu o ukupnom rezultatu.

Naknadni troškovi značajnijih adaptacija i generalnih popravki priznaju se kao povećanje sadašnje vrijednosti nekretnina i opreme ako je vjerovatno da će po tom osnovu doći do priliva budućih ekonomskih koristi i ako se ti troškovi mogu pouzdano izmjeriti. Troškovi nastali po osnovu tekućeg održavanja nekretnina i opreme, zamjene i ugradnja rezervnih djelova i potrošnog materijala, kao i troškovi svakodnevnih popravki opreme smatraju se rashodom perioda u kojem su nastali.

Dobici ili gubici koji se javljaju prilikom rashodovanja ili prodaje nekretnina i opreme iskazuju se u iskazu o ukupnom rezultatu kao dio ostalih poslovnih prihoda ili ostalih poslovnih rashoda.

3.10. Amortizacija

Obračun amortizacije za građevinske objekate, opremu i nematerijalna ulaganja se vrši primjenom odgovarajuće stope, uz upotrebu proporcionalne metode kojom se vrijednost sredstava u potpunosti otpisuje tokom procijenjenog korisnog vijeka upotrebe.

Otpisivanje se vrši po stopama koje su zasnovane na preostalom korisnom vijeku upotrebe sredstava, procijenjenom od strane rukovodstva IRFCG AD i usvojenog od strane Odbora direktora IRFCG AD. Obračun amortizacije građevinskih objekata, opreme i nematerijalnih ulaganja počinje u trenutku kada sredstva postanu raspoloživa za korišćenje. Amortizacija prestaje da se obračunava na dan kada se sredstva klasifikuju kao raspoloživa za prodaju ili na dan kada se isknjiže.

Osnovne godišnje stope amortizacije u primjeni tokom 2024. i 2023. godine su:

Glavne grupe opreme	Stopa amortizacije (%)	Stopa amortizacije koja se priznaje u poreskom bilansu (%)
Građevinski objekti	1.30	2.5
Oprema		
Računarska i ostala IT oprema	20.00	30.00
Vozila	15.50	10.00
Kancelarijska oprema	12.00	10.00
Ostala oprema	20.00	15.00

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.10. Amortizacija (Nastavak)

Oprema čija je pojedinačna nabavna vrijednost u vrijeme nabavke veća od EUR 300, a koristi se duže od jednog obračunskog perioda, svrstava se u opremu u skladu sa Pravilnikom o razvrstavanju osnovnih sredstava po grupama i metodama za utvrđivanje amortizacije („Sl. list RCG". br. 28/02, 130/21,118/24 i 124/24).

3.11. Investicione nekretnine

Ulaganje u nekretnine namijenjene sticanju prihoda (investicione nekretnine) predstavlja ulaganje u imovinu koja se drži u cilju sticanja prihoda putem izdavanja u zakup ili od povećanja tržišne vrijednosti, ili i jedno i drugo, a ne za korišćenje ili prodaju u okviru redovnog poslovanja.

Investicione nekretnine se priznaju kao sredstva kada su ispunjeni sljedeći kriterijumi:

- investicione nekretnine moraju ostvarivati ekonomske koristi;
- investicione nekretnine se koriste za izdavanje u zakup i donose zakupninu ili se prodaju i ostvaruju dobit;
- investicione nekretnine nijesu namijenjene za prodaju u bliskoj budućnosti u redovnom poslovanju;
- nabavnu vrijednost je moguće pouzdano izmjeriti.

Početno priznavanje investicionih nekretnina je po nabavnoj vrijednosti. Nabavna vrijednost predstavlja nabavnu cijenu i neposredno pripadajuće troškove nabavke.

Investicione nekretnine se naknadno vrednuju po njihovoj fer vrijednosti procijenjenoj od strane nezavisnog procjenjivača, a dobit ili gubitak proistekao iz promjene fer vrijednosti priznaje se u korist ili na teret iskaza o ukupnom rezultatu.

Dobici ili gubici, koji se javljaju prilikom prodaje investicionih nekretnina, iskazuju se u iskazu o ukupnom rezultatu.

3.12. Stalna sredstva namijenjena prodaji i sredstva poslovanja koje je obustavljeno (Stečena aktiva)

Nekretnine i zemljište koji su konstituisani kao sredstvo obezbjeđenja po odobrenim plasmanima i koje IRFCG AD stiče u postupku naplate spornih potraživanja priznaju se u poslovnim knjigama po nižoj od ukupne vrijednosti navedenih potraživanja i njihove procijenjene vrijednosti. Ove nekretnine i zemljište IRFCG AD iskazuje u okviru grupe "stalna sredstva namijenjena prodaji". Razlika između knjigovodstvene i prodajne vrijednosti se računovodstveno evidentira u momentu prodaje na teret ili u korist iskaza o ukupnom rezultatu.

3.13. Finansijski instrumenti

Finansijska sredstva i obaveze IRFCG AD evidentira u pojedinačnom iskazu o finansijskoj poziciji od momenta kada je ugovornim odredbama vezan za instrument.

Metod efektivne kamatne stope

Metod efektivne kamatne stope je metod izračunavanja amortizovane vrijednosti finansijskih sredstava ili finansijskih obaveza i alokacije prihoda po osnovu kamate ili rashoda po osnovu kamate na odgovarajuće vremenske periode. Efektivna kamatna stopa je stopa koja tačno diskontuje procijenjena buduća gotovinska plaćanja ili prilive (uključujući sve plaćene ili primljene naknade koja čini sastavni dio efektivne kamatne stope, troškova transakcije ili ostale premije ili popuste) tokom očekivanog vijeka trajanja finansijskog instrumenta ili, tamo gdje je to izvodljivo, kraćeg perioda, na sadašnju vrijednost finansijskih sredstava ili finansijskih obaveza.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (Nastavak)

Finansijska sredstva

IRFCG AD je finansijska sredstva klasifikovao u sljedeće kategorije: sredstva po amortizovanoj vrijednosti, sredstva po fer vrijednost kroz ostali ukupni rezultat (FVOCI) i sredstva po fer vrijednosti kroz iskaz o ukupnom rezultatu (FVTPL). Finansijska sredstva se odmjeravaju po amortizovanoj vrijednosti ako se drže u okviru poslovnog modela čiji je cilj da se finansijska sredstva drže radi prikupljanja ugovorenih novčanih tokova i njihovi ugovoreni novčani tokovi predstavljaju isključivo plaćanje glavnice i kamate. Finansijska sredstva se odmjeravaju po fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat ako se drže u okviru poslovnog modela čiji cilj se ostvaruje kako kroz prikupljanje ugovorenih novčanih tokova tako i kroz prodaju finansijskih sredstava, gdje njihovi ugovoreni novčani tokovi predstavljaju isključivo plaćanja glavnice i kamate. Sva ostala finansijska sredstva se klasifikuju po fer vrijednosti kroz iskaz o ukupnom rezultatu.

Finansijska sredstva prestaju da se priznaju kada IRFCG AD izgubi kontrolu nad ugovorenim pravima nad tim instrumentim, što se dešava kada su prava korišćenja instrumenata realizovana, istekla, napuštena ili ustupljena. Finansijska obaveza prestaje da se priznaje kada IRFCG AD ispuni obavezu ili kada je obaveza plaćanja predviđena ugovorom ukinuta ili istekla.

Dugoročni finansijski plasmani u hartije od vrijednosti

Dugoročni finansijski plasmani obuhvataju hartije od vrijednosti i sastoje se od ulaganja u kapital (akcije) privrednih društava koja su registrovana kod Centralnog klirinško depozitarnog društva (CKDD) i ulaganja u kapital privrednih društava koja nisu registrovana kod CKDD. IRFCG AD navedena ulaganja drži određeni vremenski period do momenta privatizacije. Postupak promjene vlasništva se sprovodi u skladu sa odgovarajućim Planom privatizacije koji usvaja Vlada Crne Gore.

U skladu sa Zakonom o svojinskoj i upravljačkoj transformaciji privrede Crne Gore („Sl. list CG". br. 2/92, 17/92, 27/94, 30/94, 23/96, 73/10 i 40/11) pravni prethodnik IRFCG AD, Fond za razvoj Crne Gore, je učešća u kapitalu stekao bez naknade. Fond za razvoj je inicijalno vrednovao u svojim poslovnim knjigama navedena učešća u kapitalu kao dugoročne finansijske plasmane - finansijska sredstva raspoloživa za prodaju po procijenjenoj nominalnoj vrijednosti koja je bila izražena u DEM do 31. decembra 2001. godine, odnosno u EUR od 1. januara 2002. godine, u korist kapitala Fonda za razvoj, koji je u cjelosti u državnom vlasništvu.

Osnivanjem Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore ove hartije od vrijednosti su po procijenjenoj vrijednosti sa stanjem na dan 31. januara 2010. godine postale dio osnivačkog kapitala IRFCG AD. osim učešća u kapitalu privrednih društva koja nisu registrovana kod CKDD i društava koja nemaju finansijske iskaze, za koje procjena fer vrijednosti nije vršena zbog nedostatka podataka.

Dugoročni finansijski plasmani u hartije od vrijednosti sa stanjem na dan 31. decembra 2024. godine iskazani su po pravičnoj vrijednosti na osnovu procjene izvršene od strane Službe za finansije i računovodstvo, u skladu sa Uputstvom o načinu i postupku naknadne procjene vrijednosti hartija od vrijednosti („Sl. list CG". br.34/11). Procjena je izvršena korišćenjem 4 kriterijuma i to:

1. Kriterijum kontrole
2. Kriterijum utrživosti
3. Kriterijum strukture kapitala - % neto imovine
4. Kriterijum finansijskog rezultata - % neto marže.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (Nastavak)

Dugoročni finansijski plasmani u hartije od vrijednosti (Nastavak)

Nakon analize četiri navedena kriterijuma vrši se obračun finalnog multiplikatora u zavisnosti od procentualnog učešća državnog kapitala u ukupnom kapitalu društva:

1. ukoliko državni paket akcija iznosi manje od 25% ukupnih emitovanih akcija nekog privrednog društva onda se za taj „manjinski paket" obračunava finalni multiplikator isključivo po kriterijumu utrživosti akcija na berzama kapitala;
2. ukoliko državni paket akcija iznosi preko 25% od ukupno emitovanih akcija nekog privrednog društva onda se za taj „većinski paket" obračunava finalni multiplikator zbrajajući pojedinačne multiplikatore po kriterijumima kontrole, strukture kapitala i finansijskog rezultata.

Osnovica za primjenu finalnog multiplikatora je prosječna ponderisana vrijednost između:

1. Tržišne cijene akcija na dan 31. decembra i
2. Prosječne cijene akcija u periodu 1. januara do 31. decembra.

Kao ponder je uzet kriterijum odstupanja tržišne cijene na dan 31. decembra od prosječne godišnje cijene.

Procijenjena fer vrijednost jedne akcije se dobija množenjem prosječne ponderisane cijene akcija i obračunatog finalnog multiplikatora.

Promjene fer vrijednosti hartija od vrijednosti IRFCG AD evidentira kroz ukupan ostali rezultat na kapitalu, u okviru revalorizacionih rezervi - Nerealizovani gubici i dobici po osnovu svođenja finansijskih sredstava, sve do trenutka prodaje kada se dobit ili gubitak po osnovu prodaje priznaje u korist ili na teret iskaza o ukupnom rezultatu, bez obzira da li fer vrijednost hartija od vrijednosti bilježe dugotrajan odnosno materijalno značajan pad vrijednosti. Navedeni računovodstveni tretman je usaglašen sa članom 17. Zakona o Investiciono-razvojnom fondu Crne Gore.

U momentu otuđenja hartija od vrijednosti, prodajom ili uslijed likvidacije društva, ukupne akumulirane rezerve se iz ukupnog ostalog rezultata na kapitalu prenose u korist ili na teret iskaza o ukupnom rezultatu.

Otpis ulaganja u hartije od vrijednosti vrši se u cjelosti za akcije privrednih društava koja su trajno prestala sa poslovanjem ili za koja je okončan postupak stečaja. Djelimičan otpis dugoročnih finansijskih plasmana vrši se za akcije privrednih društava kod kojih je došlo do smanjenja akcijskog kapitala po osnovu pokrića gubitaka iz poslovanja u skladu sa Odlukom Skupštine akcionara navedenih privrednih društava.

Prihodi od prodaje stečajne mase privrednih društava koja su prestala sa poslovanjem, odnosno privrednih društava kod kojih je obezvređenje vrijednosti plasmana izvršeno u cjelosti, priznaju se u trenutku naplate u korist iskaza o ukupnom rezultatu.

Ulaganja u kapital drugih pravnih lica

Investicije u instrumente kapitala koji nemaju kotiranu tržišnu cijenu na aktivnom tržištu i čija se fer vrijednost ne može pouzdano odmjeriti i derivati koji su povezani sa njima IRFCG AD odmjerava po nabavnoj vrijednosti.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (Nastavak)

Ulaganja u kapital pridruženih i zavisnih pravnih lica

Pridružena i zavisna pravna lica predstavljaju ona društva u kojima IRFCG AD ima udio u vlasništvu između 20% i 50%, odnosno veće od 50% respektivno, ili u kojima ima značajan uticaj. Učešća u kapitalu pridruženih i zavisnih pravnih lica iskazana su po istorijskoj nabavnoj vrijednosti.

Ukoliko postoji indikacija da za navedena ulaganja postoji obezvređenje nadoknadivi iznos te imovine se procjenjuje kako bi se utvrdio iznos obezvređenja. Ukoliko je nadoknadivi iznos procijenjen kao niži od vrijednosti prikazane u finansijskim iskazima vrijednost ulaganja se smanjuje do svoje nadoknadive vrijednosti i priznaje na teret iskaza o ukupnom rezultatu.

Krediti

Krediti odobreni od strane IRFCG AD evidentiraju se u poslovnim knjigama u momentu prenosa sredstava korisniku kredita. Krediti su iskazani u iskazu o finansijskoj poziciji u visini odobrenog plasmana, umanjenog za otplaćenu glavnicu i ispravku vrijednosti koja je obračunata na osnovu Pravilnika o primjeni metodologije u vezi MSFI 9 standarda koji je usvojen na sjednici Odbora direktora održanoj 22.12.2022 godine.

Zakonom o Investiciono-razvojnom fondu Crne Gore („Sl. list CG" br. 88/09, 40/10, 80/17 i 125/23) regulisana je obaveza IRFCG AD da se prilikom upravljanja rizicima pridržava minimalnih standarda za upravljanje rizicima (Sl. list CG", br. 79/18) koje je za IRFCG AD propisala Centralna banka Crne Gore, i čija primjena je počela 2019. godine.

IRFCG AD takođe jednom mjesečno vrši klasifikaciju stavki aktive, po osnovu kojih je izložen riziku neispunjavanja obaveza dužnika na klasifikacione grupe i podgrupe (A, B1, B2, C1, C2, D i E kategorije) i vrši obračun rezervacija za potencijalne gubitke na način definisan u Odluci o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju IRFCG AD.

U zavisnosti od vjerovatnoće ostvarivanja gubitka IRFCG AD stavke aktive i vanbilansa klasifikuje u klasifikacione grupe A-E.

- kategorija A (dobra aktiva) – u koju se klasifikuju stavke za koje se procjenjuje da će u skladu sa ugovorom biti u cjelosti naplaćene;
- kategorija B (aktiva sa posebnom napomenom) – sa podkategorijama B1 i B2 u koje se klasifikuju stavke za koje postoji niska vjerovatnoća ostvarivanja gubitka ali koje zahtijevaju posebnu pažnju, jer bi potencijalni rizik ukoliko ne bi bio adekvatno praćen mogao da dovede do slabijih perspektiva u pogledu naplate;
- kategorija C (substandardna aktiva) – sa podkategorijama C1 i C2 i za koje postoji visoka vjerovatnoća ostvarivanja gubitka zbog jasno utvrđenih slabosti koje ugrožavaju naplatu;
- kategorija D (sumnjiva aktiva) – u koju se klasifikuju stavke za koje je naplata u cjelosti, imajući u vidu kreditnu sposobnost zajmoprimca i vrijednost i mogućnost realizacije sredstava obezbjeđenja, malo vjerovatna;
- kategorija E (gubitak) – u koju se klasifikuju stavke koje će biti u potpunosti nenaplative ili će biti naplative u neznatnom iznosu.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (Nastavak)

Krediti (Nastavak)

IRFCG AD primjenjuje sljedeće procente rezervacija po danima kašnjenja i kategorijama rizičnosti:

	2024.		2023.	
	Procenat rezervacija	Dani kašnjenja	Procenat rezervacija	Dani kašnjenja
A	0%	<30	0%	<30
B1	2%	31-60	2%	31-60
B2	7%	61-90	7%	61-90
C1	20%	91-150	20%	91-150
C2	40%	151-270	40%	151-270
D	70%	271-365	70%	271-365
E	100%	>365	100%	>365

IRFCG AD je dužan da utvrđuje razliku između iznosa rezervacija za potencijalne gubitke i zbira iznosa ispravke vrijednosti za stavke bilansne aktive i rezervisanja za vanbilansne stavke izračunatih primjenom MSFI.

Pozitivna razlika između iznosa obračunatih rezervacija za potencijalne gubitke i zbira iznosa ispravke vrijednosti sa stavke bilansne aktive i rezervisanja za vanbilansne stavke predstavija odbitnu stavku od kapitala IRFCG AD u skladu sa Odlukom o načinu izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala IRFCG AD.

Obračun ispravke vrijednosti stavki bilansne aktive

Savjet Centralne banke Crne Gore je, na sjednici održanoj 27. novembra 2018. godine, donio Odluku o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju IRFCG AD (Sl. List CG", Br. 79/18). Odluka se primjenjuje počev od 01. aprila 2019. godine, za prvi izvještajni period prvi kvartal 2019. godine.

Odlukom je predviđeno da IRFCG AD vrednuje i objelodanjuje stavke bilansne aktive i vanbilansne stavke u skladu sa Međunarodnim računovodstvenim standardima (MRS) i Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja (MSFI).

Odlukom je takođe predviđena obaveza IRFCG AD da utvrdi metodologiju za klasifikaciju, mjerenje i umanjenje vrijednosti finansijske aktive u skladu sa MSFI 9-Finasijski instrumenti.

Pravilnikom o primjeni metodologije u vezi MSFI 9 standarda IRFCG AD je definisao način obračuna ispravke vrijednosti za stavke finansijske aktive zasnovane na obračunu očekivanih gubitaka za pojedine grupe proizvoda.

Pravilnikom je definisano da se na početku obračuna očekivanog gubitka definišu indikatori defaulta, tj. kriterijumi prema kojima izloženost prelazi u default i plasman se smatra nekvalitetnim. Uzima se u obzir isključivo trenutni rejting koji se utvrđuje na mjesečnom nivou u skladu sa Procedurom o upravljanju kreditnim rizikom.

Za portfolijo direktnih kredita i faktoringa uzima se u obzir efekat maksimalnih dana kašnjenja po klijentu kao i efekat najslabijeg rejtinga dok se za portfolijo kreditnih plasmana preko komercijalnih banaka koriste podaci dobijeni iz sistema CBCG.

Nakon analize portfolija pristupa se određivanju faza obračuna očekivanog gubitka (ECL).

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (Nastavak)

Obračun ispravke vrijednosti stavki bilansne aktive (Nastavak)

Algoritam definisanja faza obračuna očekivanog gubitka je sledeći:

Ukoliko klijent ima vrijednost default indikatora jednak jedinici (rejting lijenta C1 i lošiji) tada pripada fazi 3 (stage III)

Ukoliko klijent ima vrijednost default indikatora jednak nuli (rejting klijenta B2 i bolji) i maksimalne dane kašnjenja (za sve plasmane klijenta uzima se broj dana kašnjenja po plasmanu po kojem klijent ostvaruje najviše kašnjenja) duže od 30 dana ili trenutni rejting B2, a da je inicijalni rejting bio bolji od B2, tada klijent pripada fazi 2 (stage ii).

Ukoliko klijent ima vrijednost default indikatora jednak nuli i maksimalne dane kašnjenja do 30 dana, a da je inicijalni rejting A, B1 ili B2 tada klijent pripada fazi 1 (Stage i)

Periodi oporavka za faze 2 i 3 su definisani na nivou 3 odnosno 12 mjeseci. Ukoliko klijent uđe u fazu 3 narednih 12 mjeseci biće zadržan u istoj fazi bez obzira na dane kašnjenja i rejting. Ukoliko klijent uđe u fazu 2 naredna 3 mjeseca će biti zadržan u istoj fazi, bez obzira na dane kašnjenja i rejting.

Izuzeci od ovog pravila važe u slučaju ekspertske procjene na nivou partije ili klijenta prije svega za segmente portfolija kod kojih su uslovima kreditiranja za dati segment predviđeni posebni uslovi obezbjeđenja plasmana, kojima se ublažava kreditni rizik.

Formula za obračun očekivanog gubitka glasi:

ECL = EAD * (1- (1-PDd)d) * LR

ECL – očekivani gubitak
EAD – izloženost na na datum obračuna ECL-a
PDd – dnevna vjerovatnoća defaulta
d – broj dana za koji se obračunava ECL u odnosu na ročnost i fazu kojoj klijent pripada
LR – stopa gubitka data minimalnom stopom rezervacija pri ulasku u default 20%

Kalibracija vjerovatnoće defaulta (PD) je definisana u u odnosu na interno dostupne grupe proizvoda: direktni krediti, faktoring, krediti plasirani preko banaka i odgovarajuće podgrupe. Za potrebe početne kalibracije korišćeni su podaci po navedenim grupama i podgrupama proizvoda, za period 2014-2018. godina. Ponovno kalibriranje vjerovatnoća defaulta se vrši na kraju svake godine, tako da je PD za 31. decembar 2024. godine na bazi serije od 2012. do 2024. godine. Od makroekonomskih, nezavisnih indikatora, prilikom kalibracije vjerovatnoće koriste se: kretanje BDP-a, indaksa potrošačkih cijena, stope zaposlenosti odnosno stope nezaposlenosti, kretanja zarada u zemlji i drugi zvanični pokazatelji koje objavljuju Centralna banka, Ministarstvo finansija, Uprava za statistiku.

Obračunati iznos obezvređenja stavki bilansne aktive IRFCG AD knjigovodstveno evidantira na teret rashoda, a u korist ispravke vrijednosti tih stavki aktive.

Obračunati iznos vjerovatnog gubitka po osnovu vanbilansnih stavki IRFCG AD knjigovodstveno evidentira na teret rashoda, a u korist rezervisanja za gubitke po vanbilansnim stavkama.

Pozitivna razlika između iznosa obračunatih rezervacija za potencijalne gubitke i zbira iznosa ispravke vrijednosti za stavke bilansne aktive i rezervacija za vanbilansne stavke predstavlja odbitnu stavku od kapitala IRFCG AD u skladu sa propisom CBCG kojim se uređuje način izračunavanja koeficijenta adekvatnostikapitala IRFCG AD.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (Nastavak)

Dugoročni krediti dati zaposlenima

Dugoročni krediti dati zaposlenima inicijalno se vrednuju po nabavnoj vrijednosti koja predstavlja poštenu fer vrijednost date naknade za sticanje sredstva. IRFCG AD naknadno utvrđuje ispravku vrijednosti na osnovu diskontovanja očekivanih budućih novčanih tokova primjenom efektivnog prinosa u trenutku odobravanja finansijskog instrumenta.

Potraživanja po osnovu faktoringa

Potraživanja po osnovu faktoringa inicijalno se vrednuju po nabavnoj vrijednosti koja predstavlja poštenu fer vrijednost date naknade za sticanje sredstva - ustupljenog potraživanja.

IRFCG AD ima pravo da otkupljuje potraživanja sa i bez prava regresa. IRFCG AD pretežno otkupljuje potraživanja sa pravom regresa. Pravo regresa obezbjeđuje pravo IRFCG AD da, u slučaju postojanja objektivnih dokaza da IRFCG AD neće biti u stanju da naplati sve iznose koje potražuje od dužnika, naplatu potraživanja zahtijeva od ustupioca potraživanja. Ukoliko je ustupljeno potraživanje bez prava regresa IRFCG AD preuzima odgovornost za naplatu potraživanja od dužnika.

Nakon inicijalnog priznavanja, ulaganja u otkupljena potraživanja se vrednuju po nabavnoj vrijednosti umanjenoj za izvršene naplate do datuma iskaza o finansijskoj poziciji i za ispravku vrijednosti po osnovu umanjenja vrijednosti.

IRFCG AD u poslovnim knjigama iskazuje i potraživanja od klijenata po osnovu dobavljačkog faktoringa, u vrijednosti izmirenih obaveza prema klijentovim dobavljačima. Ova potraživanja se naplaćuju u skladu sa unaprijed pripremljenim planovima dospijeća.

U skladu sa Zakonom o porezu na dodatu vrijednost („Sl. list CG". br. 65/01, 12/02, 38/02, 72/02, 21/03, 76/05, 04/06, 16/07, 73/10, 40/11, 29/13, 09/15, 53/16, 1/17, 50/17, 46/19, 80/20, 08/21, 59/21, 146/21, 49/22, 65/22, 140/22, 003/23 i 094/24) IRFCG AD je obveznik PDV po osnovu prihoda od naknada po ugovoru o faktoringu. IRFCG AD je stekao pravo na odbitak srazmjernog dijela ulaznog PDV-a (saglasnost dala Poreska uprava na osnovu člana 38. Zakona o PDV-u). Odbitni dio PDV-a izračunava se na osnovu procentualnog učešća oporezivog prometa u ukupnom prometu. Utvrđuje se iskustveno, na osnovu prethodnog perioda, i primjenjuje tokom godine.

Gotovinski ekvivalenti i gotovina

U iskazu o tokovima gotovine pod gotovinom i gotovinskim ekvivalentima podrazumijevaju se novčana sredstva u blagajni, na računima kod poslovnih banaka koja se mogu brzo konvertovati u poznate iznose gotovine uz beznačajan rizik od promjene vrijednosti. Gotovinski ekvivalenti su kratkoročna, visoko likvidna ulaganja koja se brzo pretvaraju u poznate iznose gotovine i nisu pod značajnim uticajem rizika promjena vrijednosti. Gotovinske ekvivalente predstavljaju i kratkoročno oročeni depoziti kod poslovnih banaka. U iskazu o tokovima gotovine IRFCG AD iskazuje prilive i odlive po osnovu finansijskih plasmana (osnovne djelatnosti) u okviru „tokova gotovine iz aktivnosti investiranja".

Finansijske obaveze

Finansijske obaveze inicijalno se mjere po fer vrijednosti umanjenoj za sve troškove transakcija. Finansijske obaveze se naknadno odmjeravaju po amortizovanoj vrijednosti korišćenjem metoda efektivne kamatne stope.

IRFCG AD isknjižava finansijske obaveze kada su izmirene, otpisane ili su istekle.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (Nastavak)

Obaveze po osnovu faktoringa

Obaveze po osnovu faktoringa predstavljaju iznose obaveza prema ustupiocima potraživanja za otkupljena potraživanja. Prilikom inicijalnog priznavanja priznaju se po ugovorenoj vrijednosti otkupljenih potraživanja i umanjuju za izvršene uplate. Po naplati pripadajućeg faktoring potraživanja od dužnika preostali iznos (10% do 20%) plativ je ustupiocu potraživanja.

3.14. Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna sredstva

Rezervisanja se priznaju i vrše kada IRFCG AD ima zakonsku ili ugovorenu obavezu kao rezultat prošlih događaja i kada je vjerovatno da će doći do odliva resursa kako bi se izmirila obaveza i kada se može pouzdano procijeniti iznos obaveze. Rezervisanja za sudske sporove formiraju se u iznosu koji odgovara najboljoj procjeni pravne službe ili advokatske kancelarije u pogledu izdataka koji će nastati da se takve obaveze izmire.

IRFCG AD procjenjuje mogući nepovoljni razvoj događaja kao rezultat zbivanja u prošlosti i ukoliko je vjerovatnoća preko 50% da će sudski spor biti izgubljen IRFCG AD vrši rezervisanje kojim se u cjelini obezbjeđuje iznos potencijalne obaveze po osnovu negativnog razrješenja sudskog spora.

Potencijalne obaveze se ne priznaju u finansijskim iskazima. Potencijalne obaveze se objelodanjuju u napomenama uz finansijske iskaze, osim ako je vjerovatnoća odliva resursa koji sadrže ekonomske koristi veoma mala.

IRFCG AD ne priznaje potencijalna sredstva u finansijskim iskazima. Potencijalna sredstva se objelodanjuju u napomenama uz finansijske iskaze, ukoliko je priliv ekonomskih koristi vjerovatan.

3.15. Adekvatnost kapitala

U skladu sa Zakonom o Investiciono razvojnom fondu Crne Gore („Sl. list CG". br. 88/09. 40/10. 80/17 i 125/23) na osnivanje, poslovanje i kontrolu rada IRFCG AD se ne primjenjuju odredbe zakona kojima se uređuje osnivanje, poslovanje i kontrola rada banaka.

Savjet Centralne banke Crne Gore je usvojio, na sjednici održanoj 27.11.2018. godine, Odluku o načinu izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD. Odluka se primjenjuje počev od 01. aprila 2019. godine, za prvi izvještajni period prvi kvartal 2019. godine. Koeficijent solventnosti na 31.12.2024. godine iznosi 28,36 %. što je značajno iznad propisanog minimuma od 8%.

	u 000 eur
Osnovni kapital IRFCG AD	99.022
Ponderisana bilansna aktiva	330.017
Potrebni kapital za operativni rizik	1.527
Koeficijent solventnosti (min 8%)	28.36%

Kontrolu usklađenosti poslovanja sa propisima i odlukama koje su definisane za IRFCG AD vrši Centralna banka Crne Gore.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.16. Pravična (fer) vrijednost

Poslovna politika IRFCG AD je da objelodani informacije o pravičnoj vrijednosti aktive i pasive za koju postoje zvanične tržišne informacije i kada se pravična vrijednost značajno razlikuje od knjigovodstvene vrijednosti.

Pravičnu vrijednost nije uvijek moguće pouzdano utvrditi u odsustvu aktivnog tržišta i u uslovima postojanja problema nedovoljnog tržišnog iskustva, nedovoljne stabilnosti i likvidnosti kod kupovine i prodaje potraživanja i ostale finansijske aktive i pasive, i u situaciji kada zvanične tržišne informacije nisu u svakom trenutku raspoložive.

Rukovodstvo IRFCG AD vrši procjenu rizika i u slučajevima kada ocijeni da vrijednost po kojoj se imovina vodi u poslovnim knjigama ne može biti i realizovana vrši obezvređenje. Po mišljenju rukovodstva IRFCG AD iznosi objelodanjeni u ovim finansijskim iskazima odražavaju vrijednost koja je u datim okolnostima najvjerodostojnija i najkorisnija za potrebe izvještavanja u skladu sa računovodstvenim i drugim propisima u Crnoj Gori.

4. PRIHODI OD PRODAJE-NETO PRIHODI

(Iznosi uEUR)

	Godina koja se završava 31. decembra 2024.	2023.
Prihodi od kamate na dugoročne kredite	10.175.891	10.520.768
Prihodi od kamate na kratkoročne kredite	175.534	196.580
Prihodi od kamate faktoring	1.123.584	883.005
Prihodi od kamate na oročene depozite	219.648	256.602
Prihodi od zateznih kamata	857.346	784.435
Prihodi od naknada po direktnim kreditima	298.831	310.401
Prihod od naknade faktoring	225.994	179.072
	13.076.829	**13.130.864**

5. OSTALI PRIHODI IZ REDOVNOG POSLOVANJA

5a) OSTALI PRIHODI IZ REDOVNOG POSLOVANJA

(Iznosi u EUR)

	Godina koja se završava 31. decembra 2024.	2023.
Prihodi od donacija (izrada web sajta)	6.728	3.925
Prihod od refundacija bolovanja	90.677	-
Ostali prihodi iz redovnog poslovanja	2.371	5.711
	99.777	**9.636**

5. OSTALI PRIHODI IZ REDOVNOG POSLOVANJA (Nastavak)

5b) OSTALI PRIHODI IZ POSLOVANJA

(Iznosi u EUR)

	Godina koja se završava 31. decembra 2024.	2023.
Prihodi od prinudne naplate potraživanja za sudske troškove - raskinuti ugovori	18.405	28.193
Ukidanje obezvređenja naplatom otpisanih kredita	-	51.723
Sticanje investicione nekretnine bez naknade	-	12.000
Ukidanje rezervacija za obaveze prema zaposlenima i rezervacija za sudske sporove (napomena 27a)	2.378	29.774
Raskid ugovora-naplata garancije (zakup Obod)	-	7.821
Ostali prihodi	5.217	7.311
	26.001	**136.822**

5c) OSTALI PRIHODI PO OSNOVU VRIJEDONOSNOG USKLAĐIVANJA IMOVINE

(Iznosi u EUR)

	Godina koja se završava 31. decembra 2024.	2023.
Prihodi od usklađivanja vrijednosti investicionih nekretnina (napomena 17)	-	44.500
	-	**44.500**

6. NABAVNA VRIJEDNOST PRODATE ROBE I TROŠKOVI MATERIJALA

(Iznosi u EUR)

	Godina koja se završava 31. decembra 2024.	2023.
Troškovi kancelarijskog materijala	11.525	18.475
Trošak potrošnog materijala za računarsku opremu i kratkoročne licence	47.727	31.150
Troškovi električne energije	16.580	15.163
Troškovi goriva	4.791	5.133
Ostali troškovi materijala	21.383	14.624
	102.005	**84.544**

7. OSTALI TROŠKOVI POSLOVANJA (amortizacija, rezervisanja i ostali poslovni rashodi)

7a) OSTALI TROŠKOVI POSLOVANJA

(Iznosi u EUR)

	Godina koja se završava 31. decembra 2024.	2023.
Troškovi sponzorstava i pomoći koje odobrava Odbor direktora	78.800	80.000
Troškovi održavanja	160.187	110.806
Troškovi telefona i ostalih PTT usluga	31.018	25.443
Troškovi reprezentacije	15.064	17.475
Troškovi platnog prometa	175.456	158.112
Troškovi stručnih usluga	211.211	161.585
Troškovi oglasa, stručne literature i usavršavanja	10.535	25.805
Troškovi reklame i propagande	24.585	72.904
Troškovi taksi, sudskih naknada i članarina	19.797	32.301
Troškovi poreza	25.328	56.757
Troškovi osiguranja	30.791	31.307
Troškovi naknada za registraciju Razvojne banke	275.647	-
Drugi poslovni rashodi	19,983	35.703
	1.078.403	**808.197**
Troškovi rezervisanja za otkaz kredita Francuske razvojne agencije (napomena 27b)	262.500	-
Troškovi rezervisanja za sudske sporove (napomena 27b)	218.060	-
Troškovi rezervisanja za beneficije zaposlenih (napomena 27a)	6.869	1.767
UKUPNO OSTALI TROŠKOVI POSLOVANJA (rezervisanja i ostali poslovni rashodi)	**1.565.832**	**809.964**

Troškovi naknada za registraciju Razvojne banke odnose se na troškove nastale po osnovu evidentiranja osnivačke emisije akcija emitenta Razvojna banka Crne Gore AD Podgorica.

7b) TROŠKOVI AMORTIZACIJE

(Iznosi u EUR)

	Godina koja se završava 31. decembra 2024.	2023.
Troškovi amortizacije (napomena 16):		
- nematerijalne imovine	75.993	69.010
- nekretnina i opreme	195.553	166.650
	271.545	**235.661**

8. NETO TROŠKOVI ZARADA. NAKNADA ZARADA I LIČNI RASHODI

(Iznosi u EUR)

	Godina koja se završava 31. decembra 2024.	2023.
Neto zarade	2.051.695	1.779.617
Odbor direktora - neto nadoknade	72.170	22.565
Ugovori o djelu - odbori - neto nadoknade	18.086	35.099
Troškovi službenih putovanja	23.673	32.464
Troškovi pomoći zaposlenima i podrška Sindikatu IRFCG	99.500	103.306
	2.265.124	**1.973.051**

9. TROŠKOVI POREZA I DOPRINOSA

9a) TROŠKOVI POREZA

(Iznosi u EUR)

	Godina koja se završava 31. decembra 2024.	2023.
Porez na zarade	299.387	260.651
Porez na nadoknade odboru direktora	8.845	3.071
Porez na ugovore o djelu odbori	1.759	4.735
Porez na ugovore o djelu ostalo	6.741	6.750
	316.731	**275.207**

9b) TROŠKOVI DOPRINOSA

(Iznosi u EUR)

	Godina koja se završava 31. decembra 2024.	2023.
Doprinosi na zarade	502.852	536.732
Doprinosi na nadoknade Odboru direktora	10.773	6.507
	513.626	**543.239**

10. RASHODI PO OSNOVU VRIJEDONOSNOG USKLAĐIVANJA STALNE IMOVINE (OSIM FINANSIJSKE)

(Iznosi u EUR)

	Godina koja se završava 31. decembra 2024.	2023.
Rashodi usklađivanja vrijednosti investicionih nekretnina (napomena 17)	-	502.346
Rashodi usklađivanja vrijednosti stečene aktive (napomena 25)	-	2.500
Rashodi po osnovu usklađivanja vrijednosti uloga u zavisnom društvu TC "Durmitor" (napomena 18)	736.293	-
	736.293	**504.846**

11. OSTALI RASHODI IZ POSLOVANJA

(Iznosi u EUR)

	2024.	2023.
Prihodi od ukidanja ispravke vrijednosti, neto	(5.816.100)	(4.481.815)
Druge ispravke-potraživanja za sudske troškove	2.864	4.778
Druge ispravke-pozajmica zavisnom licu	-	264.392
Gubici od rashodovanja opreme	19	177
Vanredni rashod	21.600	10.247
	(5.791.617)	**(4.152.820)**

U nastavku je dat pregled prihoda od ukidanje ispravke vrijednosti, neto po kategorijama finansijskih instrumenata:

(Iznosi u EUR)

	2024.	2023.
Ukidanje ispravke vrijednosti direktni dugoročni krediti-glavnica (napomena 20a)	(6.149.530)	(4.270.337)
ispravka vrijednosti direktni kratkoročni krediti	125	14.374
ispravka vrijednosti direktni krediti-kamata	279.449	54.890
Ukidanje ispravke vrijednosti krediti preko banke-glavnica (napomena 20a)	(37.447)	(183.862)
Ukidanje ispravke vrijednosti krediti preko banke-kamata	(42)	(30)
Ispravka vrijednosti faktoring	91.345	(47.449)
	(5.816.100)	(4.481.815)

12. FINANSIJASKI PRIHODI PO OSNOVU TEKUĆIH POTRAŽIVANJA OD NEPOVEZANIH PRAVNIH LICA

(Iznosi u EUR)

	2024.	2023.
Ostali finansijski prihodi	871	88
	871	**88**

13. RASHODI PO OSNOVU KAMATA, KURSNIH RAZLIKA I DRUGIH EFEKATA UGOVORENE ZAŠTITE PO OSNOVU ODNOSA SA NEPOVEZANIM LICIMA

(Iznosi u EUR)

	2024.	2023.
Rashod kamate Evropska Investiciona banka	3.003.776	2.722.351
Rashod kamate Razvojna banka savjeta Evrope	14.242	20.868
Rashod kamate Francuska razvojna agencija	179.442	178.951
Rashod naknade po primljenim kreditima	43.838	43.838
Rashod naknade na neiskorišćeni kredit AFD	138.750	55.313
Rashodi refundacije kamate klijentima	146.138	128.141
Trošak kamate -imovina sa pravom korišćenja-zakup	713	970
Negativne kursne razlike	465	-
	3.527.364	**3.150.433**

14. POREZ NA DOBIT

a) Komponente poreza na dobit

(Iznosi u EUR)

	2024.	2023.
Tekući porez	1.652.509	886.500
Odloženi porez	(2.230)	10.960
	1.650.279	**897.460**

b) Odložene poreske obaveze

(Iznosi u EUR)

	Stanje na dan 1. januara	Uticaj na Iskaz o ukupnom rezultatu	Stanje na dan 31. decembra
2023. godina			
Odložene poreske obaveze koje se odnose na:			
Privremene razlike na:			
nematerijalnim ulaganjima, nekretninama i opremi	96.293	10.960	107.254
	96.293	**10.960**	**107.254**
2024. godina			
Odložene poreske obaveze koje se odnose na:			
Privremene razlike na:			
nematerijalnim ulaganjima, nekretninama i opremi	107.254	(2.230)	105.024
	107.254	**(2.230)**	**105.024**

Odložene poreske obaveze se odnose na privremene razlike između osnovice po kojoj se nematerijalna ulaganja, nekretnine i oprema priznaju u poreskom bilansu i iznosa po kojima su ta sredstva iskazana u finansijskim iskazima IRFCG AD.

15. ZARADA PO AKCIJI

	2024.	2023.
Neto dobit iz redovnog poslovanja	8.046.295	9.000.326
Ponderisan broj izdatih običnih akcija	105.736.355	105.687.501
Osnovna zarada po akciji		
- iz redovnog poslovanja	0.076097716	0.085159797
Neto iznos osnovne zarade po akciji	**0.076097716**	**0.085159797**

IRFCG AD ne posjeduje potencijalno razrijeđene akcije.

16. NEMATERIJALNA ULAGANJA. NEKRETNINE I OPREMA

(iznosi u EUR)

	Građevinski objekti	Oprema	Investicije u toku	Ukupno	Nematerijalna ulaganja
Nabavna vrijednost					
Stanje 1. januara 2023. godine	1.721.024	875.988	4.550	2.601.562	404.852
Povećanja	3.481	120.385	-	123.867	227.023
Otuđenja i rashodovanja	-	(71.669)	(4.550)	(76.219)	-
Stanje 31. decembra 2023. godine	**1.724.506**	**924.704**	**-**	**2.649.210**	**631.875**
Stanje 1. januara 2024. godine	**1.724.506**	**924.704**	**-**	**2.649.210**	**631.875**
Povećanja	58.236	210.899		**269.135**	24.808
Reklasifikacija sa investicionih nekretnina (napomena 17)	394.000	-		394.000	-
Otuđenja i rashodovanja		(64.407)		(64.407)	
Stanje 31. decembra 2024. godine	**2.176.742**	**1.071.196**		**3.247.938**	**656.683**
Ispravka vrijednosti					
Stanje 1. januara 2023. godine	**252.280**	**536.932**	**-**	**789.212**	**306.735**
Amortizacija (napomena 7a)	56.131	110.519	-	166.650	69.010
Otuđenja i rashodovanja	-	(71.670)	-	(71.670)	
Stanje 31. decembra 2023. godine	**308.413**	**575.781**	**-**	**884.192**	**375.745**
Stanje 1. januara 2024. godine	**308.413**	**575.781**	**-**	**884.192**	**375.745**
Amortizacija (napomena 7a)	62.527	133.025		195.552	75.993
Otuđenja i rashodovanja		(64.388)		(64.388)	
Stanje 31. decembra 2024. godine	**370.940**	**644.418**		**1.015.358**	**451.738**
Sadašnja vrijednost					
31. decembra 2024. godine	**1.805.802**	**426.778**		**2.232.580**	**204.945**
31. decembra 2023. godine	**1.416.095**	**348.923**	**-**	**1.765.018**	**256.130**

IRFCG AD nema nekretnine date pod hipoteku kao sredstvo obezbjeđenja otplate kredita i drugih obaveza.

17. INVESTICIONE NEKRETNINE

Kretanje na investicionim nekretninama u vlasništvu IRFCG AD, sa stanjem na dan 31. decembra 2024. godine, u iznosu od EUR 1.999.000 (31. decembra 2023. godine: EUR 2.393.000) prikazano je u pregledu koji slijedi:

	31. decembar 2024.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2023.
Početno stanje godine	2.393.000	2.838.846
Prodaja/sticanje/prenos na objekte u upotrebi- u toku godine	(394.000)	12.000
Pozitivan efekat procjene (napomena 5c)	-	44.500
Negativan efekat procjene (napomena 10)	-	(502.346)
	1.999.000	**2.393.000**

Na nepokretnostima u Herceg Novom u Ulici Njegoševoj evidentirana je zabilježba restitucije.

IRFCG AD je na osnovu odluke Odbora direktora, od 08. februara 2024. godine, izvršio promjenu namjene jedne investicione nekretnine u Bul. Revolucije, čije procijenjena vrijednost je iznosila 394.000 EUR, u objekat za upotrebu, kancelarijski prostor.

Investicione nekretnine sa stanjem na dan 31. decembra 2024. i 2023. godine prikazane su u pregledu koji slijedi:

	31. decembar 2024.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2022.
1. Bijelo Polje – Nedakusko polje	311.000	311.000
2. Bijelo Polje – Nedakusi i Ul. Slobodana Penezića	33.000	33.000
3. Podgorica – Novaka Miloševa	870.716	870.716
4. Podgorica – Bulevar Revolucije		394.000
5. Nikšić – Mokra njiva	325.000	325.000
6. Herceg Novi – Ulica Njegoševa 269	160.000	160.000
7. Kupijena nepokretnost od Saveza civilnih invalida rata	109.284	109.284
8. Žabljak-Motički gaj- imovina stečena eksproprijacijom	178.000	178.000
9. Bar-Novi Bar	12.000	12.000
	1.999.000	**2.393.000**

Tokom 2024. godine u okviru procjene fer vrijednosti kapitala za potrebe registrovanja Razvojne banke Crne Gore, Računovođa DOO Podgorica je izvršio procjenu fer vrijednosti investicionih nekretnina. Nije utvrđena promjena fer vrijednosti investicionih nekretnina.

18. ULAGANJA U KAPITAL ZAVISNIH PRAVNIH LICA

(Iznosi u EUR)

	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
Turistički centar Durmitor d.o.o. Žabljak	3.299.688	3.299.688
Minus: Obezvređenje vrijednosti	-2.201.364	-1.465.071
	1.098.324	**1.834.617**

IRFCG AD je na osnovu Zaključka Vlade Crne Gore od 24. oktobra 2013. godine i Odluke Skupštine akcionara od 29. oktobra 2013. godine osnovao društvo sa ograničenom odgovornošću 100% u vlasništvu IRFCG AD „Turistički Centar Durmitor" - Žabljak uplatom osnivačkog kapitala u iznosu EUR 200.000. IRFCG AD je u toku 2014. godine a u skladu sa odlukom Odbora direktora od 13. decembra 2013. godine izvršio prenos imovine kao nenovčani ulog u iznosu procijenjene vrijednosti od EUR 1.823.867 (plaćene EUR 1.500.000). U skladu sa odlukom odbora direktora od 31. jula 2014. godine izvršeno je povećanje kapitala AD „Turistički Centar Durmitor" u iznosu od EUR 54.496. Na osnovu zaključaka Vlade Crne Gore na sjednici od 4. decembra 2014. godine Odbor direktora IRFCG AD je 19. decembra 2014. godine donio odluku o dodatnom povećanju kapitala za iznos od EUR 115.000. Sredstva za ovo povećanje obezbijedila je Vlada Crne Gore i ova sredstva su prenešena IRFCG AD.

U skladu sa odlukama Odbora direktora IRFCG AD od 02. aprila 2015. i 02. juia 2015. godine izvršeno je povećanje kapitala AD „Turistički Centar Durmitor" u iznosu od EUR 59.000 odnosno EUR 414.653 (ukupno EUR 473.653).

U skladu sa odlukom Odbora direktora IRFCG AD. od 12. juia 2016. godine izvršeno je povećanje kapitala AD „Turistički Centar Durmitor" u iznosu od EUR 298.000.

U skladu sa odlukama Odbora direktora IRFCG AD. od 31. avgusta 2017. godine i 21. decembra 2017. godine izvršeno je povećanje kapitala AD „Turistički Centar Durmitor" u iznosu od EUR 206.070 EUR i EUR 46.050.

U skladu sa odlukama Odbora direktora IRFCG AD. od 28. juna 2018 godine i 17. decembra 2018. godine izvršeno je povećanje kapitala AD „Turistički Centar Durmitor" u iznosu od EUR 51.752 EUR i EUR 30.800.

U periodu 2019-2024. godina nije bilo dodatne dokapitalizacije zavisnog društva.

Na osnovu procjene fer vrijednosti neto imovine društva, od strane ovlašćenog procjenjivača, izvršeno je umanjenje vrijednosti uloga na dan 31.12.2019. godine.

IRFCG AD je na 31.12.2020. godine proknjižio dodatno smanjenje vrijednost uloga u društvu na osnovu nove procjene fer vrijednosti materijalne imovine društva od strane ovlašćenog procjenjivača.

Prilikom procjene fer vrijednosti neto imovine IRFCG AD, na 30.09.2024. godine, za potrebe osnivanja Razvojne banke, ovlašćeni procjenjivač je procijenio dodatno smanjenje vrijednosti uloga u društvu na osnovu projekcije uticaja negativnog poslovnog rezultata koje društvo ostvaruje u kontinuitetu, prognozirajući negativan rezultat društva i za 2024. godinu s obzirom na izostanak zimske turističke sezone od koje u mnogome zavisi njegovo poslovanje.

19. UČEŠĆA U KAPITALU KOD PRAVNIH LICA (SEM ZAVISNIH PRAVNIH LICA)

(Iznosi u EUR)

	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
Ulaganja u hartije od vrijednosti – akcije (napomena 19a)	5.021.917	7.182.009
	5.021.917	**7.182.009**

19a) Ulaganja u hartije od vrijednosti – akcije

(Iznosi u EUR)

	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
Dugoročni finansijski plasmani – privredna društva koja su registrovana kod CKDD	54.625.325	54.625.325
Prodaja učešća u kapitalu		
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(49.603.408)	(47.443.316)
Dugoročni finansijski plasmani - privredna društva koja nisu registrovana kod CKDD	264.594	264.594
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(264.594)	(264.594)
	5.021.917	**7.182.009**

Plasmani u društva registrovana i neregistrovana kod CKDD, naslijeđena od Fonda za razvoj, a koja su brisana iz registra privrednih subjekata nakon likvidacije, odnosno i iz registra CKDD, isknjižavaju se iz bilansa bez posebne odluke Odbora direktora, na osnovu zvanične informacije iz Poreske uprave i iz CKDD.

Privredna društva koja su registrovana kod CKDD

Fer vrijednosti dugoročnih finansijskih plasmana, procenat učešća IRFCG AD u ukupnom kapitalu akcionarskih društava koja su registrovana kod CKDD i ukupan broj akcija u vlasništvu IRFCG AD prikazan je u pregledu koji slijedi:

(Iznosi u EUR)

	Broj akcija u vlasništvu Fonda	Učešće IRFCG AD %	31. decembra 2024. godine	31. decembra 2023. godine
13. jul Plantaže AD. Podgorica	39.844.589	22.23	2.781.667	4.941.759
Institut Simo Milošević AD. Igalo	90.411	23.65	623.374	623.374
HTP Ulcinjska rivijera AD. Ulcinj	116.567	7.65	536.228	536.228
Barska plovidba AD. Bar	371.465	16.16	299.222	299.222
Marina AD. Bar	258.283	16.99	767.878	767.878
Kotor projekat AD. Kotor	-	-	13.090	13.090
Ostala privredna društva	-	-	457	457
			5.021.917	**7.182.009**

19. UČEŠĆA U KAPITALU KOD PRAVNIH LICA (SEM ZAVISNIH PRAVNIH LICA) (Nastavak)

19a) Ulaganja u hartije od vrijednosti – akcije (Nastavak)

Privredna društva koja su registrovana kod CKDD (Nastavak)

Promjene obezvređenja vrijednosti dugoročnih finansijskih plasmana – privrednih društava koja su registrovana kod CKDD prikazane su u sljedećoj tabeli:

		(iznosi u EUR)
	31. decembra 2024.	**31. decembra 2023.**
Stanje na početku godine	47.443.316	48.543.326
Svođenje na tržišnu fer vrijednost	2.160.092	(1.100.010)
Stanje na kraju godine	**49.603.408**	**47.443.316**

Privredna društva koja nisu registrovana kod CKDD

		(iznosi u EUR)
	31. decembar 2024.	**31. decembar 2023.**
„Biteks" DD. Bišević	264.598	264.598
Ostala društva		
	264.598	264.598
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(264.598)	(264.598)
	-	-

20. DUGOROČNA FINANSIJSKA ULAGANJA (DATI KREDITI I HARTIJE OD VRIJEDNOSTI)

		(iznosi u EUR)
	31. decembar 2024.	**31. decembar 2023.**
Dugoročni krediti	211.199.929	234.479.750
Dugoročni krediti odobreni zaposlenima	774.918	812.605
	211.974.847	**235.292.355**

20a) Dugoročni krediti

Dugoročni krediti sa stanjem na dan 31. decembra 2024. i 2023. godine prikazani su u pregledu koji slijedi:

		(iznosi u EUR)
	31. decembar 2024.	**31. decembar 2023.**
Plasirani krediti preko poslovnih banaka	17.844.469	24.582.378
Direktno plasirani krediti privrednim društvima, institucijama i fizičkim licima preduzetnicima	261.094.069	279.291.141
	278.938.537	**303.873.519**
Minus: Tekuće dospijeće (napomena 23)	(67.738.608)	(69.393.769)
	211.199.929	**234.479.750**

20. DUGOROČNA FINANSIJSKA ULAGANJA (DATI KREDITI I HARTIJE OD VRIJEDNOSTI) (Nastavak)

20a) Dugoročni krediti (Nastavak)

Dugoročni krediti koje IRFCG AD odobrava preko poslovnih banaka sa stanjem na dan 31. decembra 2024. i 2023. godine prikazani su u pregledu koji slijedi:

(Iznosi u EUR)

	31. decembra 2024.	31. decembra 2023.
Prva banka Crne Gore AD Podgorica	60.190	93.872
NLB Montenegro banka AD Podgorica	462.101	982.323
Atlas banka AD Podgorica	488.336	507.033
Addiko bank AD Podgorica	3.576.733	5.135.237
Hipotekarna banka AD Podgorica	4.480.225	5.938.627
Jugobanka AD Kotor	339.953	339.953
Erste Bank AD Podgorica	2.676.083	3.072.121
Universal Capital banka AD Podgorica	1.396.112	1.753.720
invest banka Montenegro AD Podgorica	361.119	361.119
Lovćen banka	3.298.622	5.332.209
Adriatic banka AD Podgorica	1.519.011	1.656.870
Zapad banka	424.492	685.247
	19.082.976	**25.858.333**
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(1.238.508)	(1.275.955)
	17.844.469	**24.582.378**

Kreditne linije posredstvom i uz garancije poslovnih banaka se realizuju po šemama saradnje sa poslovnim bankama. Rok otplate ovih kredita se kreće do 15 godina (uključujući odobreni „grace" period), uz godišnju kamatnu stopu do 7,5%, od čega 3% pripada banci preko koje se plasiraju sredstva. Sredstva obezbjeđenja po ovim kreditima su mjenice i mjenična ovlašćenja banaka. Kreditni rizik po osnovu navedenih plasmana u cjelosti snose poslovne banke.

Potraživanja po kreditima, koje je državni Fond za razvoj (pravni prethodnik IRFCG AD) realizovao posredstvom Jugobanke AD. obezvrijeđena su u cjelosti prije osnivanja IRFCG AD i ulaze u sumu ukupno prikazane ispravke.

Dana 4. januara 2019. godine Savjet Centralne banke Crne Gore donio je Rješenje o otvaranju stečajnog postupka nad invest bankom Montenegro AD Podgorica.

IRFCG AD je izvršio ispravku vrijednosti potraživanja prema Invest banci Montenegro AD Podgorica na 31.12.2018. godine.

Potraživanja IRFCG AD od Invest banke Montenegro AD Podgorica su prihvaćena Rješenjem Stečajnog upravnika i svrstana u prvi redosljed prioriteta - "obezbijeđena potraživanja", za potraživanja po kreditnim aranžmanima, odnosno peti redosljed prioriteta, za potraživanje po depozitima po viđenju.

Dana 4. aprila 2019. godine Savjet Centralne banke Crne Gore donio je Rješenje o otvaranju stečajnog postupka nad Atlas bankom AD Podgorica.

Potraživanja IRFCG AD od Atlas banke AD Podgorica su prihvaćena Rješenjem Stečajnog upravnika i svrstana u prvi redosljed prioriteta, za "obezbijeđena potraživanja", odnosno šesti ispiatni red za potraživanja po ostalim kreditnim aranžmanima i peti ispiatni red, za potraživanje po depozitima po viđenju.

20. DUGOROČNA FINANSIJSKA ULAGANJA (DATI KREDITI I HARTIJE OD VRIJEDNOSTI) (Nastavak)

20a) Dugoročni krediti (Nastavak)

Direktno plasirani krediti privrednim društvima, institucijama i fizičkim licima - preduzetnicima sa stanjem na dan 31. decembra 2024. i 2023. godine prikazani su u pregledu koji slijedi:

		(Iznosi u EUR)
	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
Privredna društva	276.416.188	301.743.676
Opštine (napomena 35)	711.309	1.118.118
Fizička lica – preduzetnici i poljoprivredni proizvođači	6.923.889	5.536.195
Devizne pozajmice i krediti koje je direktno odobravao Fond za razvoj	433.426	433.426
	284.484.812	308.831.415
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(23.390.744)	(29.540.274)
	261.094.068	**279.291.141**

Investicione direktne kredite IRFCG AD plasira na maksimalni rok otplate do 15 godina (uključujući odobreni „grace" period do 5 godina) uz godišnju kamatnu stopu do 5,5%. IRFCG AD kreditne linije klasifikuje prema vrsti dominantne djelatnosti korisnika kredita što je prikazano u pregledu koji slijedi:

		(Iznosi u EUR)
	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
Proizvodne djelatnosti	63.084.952	63.730.176
Poljoprivreda i proizvodnja hrane	29.789.255	33.602.402
Turizam i ugostiteljstvo	75.882.543	81.276.769
Uslužne djelatnosti	72.876.912	75.997.220
Ostale djelatnosti	42.851.149	54.224.849
	284.484.812	**308.831.415**

IRFCG AD ima posebne kreditne linije za poljoprivredne proizvođače koje se realizuju u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede, linije za žene i mlade u biznisu, za start up-ove, za razvoj preduzetništva, gdje je rok otplate do 12 godina (uključuje grejs period do 4 godine) i godišnja kamatna stopa do 5,4%. Zatim postoji i posebna kreditna linija za finansiranje infrastrukturnih, ekoloških projekata i projekata obnovljivih izvora energije gdje je maksimalni rok otplate 15 godina (uključuje grejs period do 5 godina) i godišnja kamatna stopa 5%, za direktne kreditne aranžmane. IRFCG AD u svojoj ponudi ima i kreditne linije za poboljšanje likvidnosti kao što su kreditne linije za finansiranje trajnih obrtnih sredstava, refinansiranje postojećih kreditnih zaduženja; mikrokrediti za likvidnost i obrtna sredstava i sl. gdje je godišnja kamatna stopa do 5,5% i maksimalni rok otplate 10 godina (uključujući grace period do 1 godine), za direktne kreditne aranžmane. U ponudi IRFCG AD ima i kreditnu liniju za podršku turizmu, hotelijerstvu i ugostiteljstvu, za podršku proizvodnji proizvodnji, gdje je godišnja kamatna stopa do 5,4% i maksimalni rok otplate 12 godina (uključujući grejs period 4 godine). IRFCG AD je i tokom 2024. godine realizovao EU EASI program podrške investicicijama u saradnji i uz garanciju Evropskog Investicionog Fonda, uz uslove: kamatnu stopu do 5,3 % i maksimalan rok otplate do 7 godina sa uključenim grejs periodom do 1 godine

20. DUGOROČNA FINANSIJSKA ULAGANJA (DATI KREDITI I HARTIJE OD VRIJEDNOSTI) (Nastavak)

20a) Dugoročni krediti (Nastavak)

Kamatna stopa se za kredite koji ispunjavaju uslove za finansiranje iz sredstava Evropske Investicione Banke umanjuje za 0,5% do 0,7%.
Naplata ovih kredita je obezbijeđena hipotekama na nepokretnostima korisnika kredita. mjenicama. ovlašćenjima za naplatu i drugim sredstvima obezbjeđenja u skladu sa politikom kolaterala IRFCG AD.

Dospijeće potraživanja po osnovu dugoročnih kredita prikazano je u pregledu koji slijedi:

	31. decembar 2024.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2023.
dospjelo	2.447.695	1.922.803
- do jedne godine	42.590.764	46.333.717
- od jedne do dvije godine	58.623.956	63.107.965
- od dvije do tri godine	53.270.976	54.975.006
- od tri do četiri godine	42.980.786	46.975.897
- preko četiri godine	79.024.360	90.558.131
	278.938.537	**303.873.519**

Promjene obezvređenja vrijednosti potraživanja po osnovu datih dugoročnih kredita prikazane su u sljedećoj tabeli:

	2024.	(Iznosi u EUR) 2023.
Stanje na početku godine	30.816.228	35.322.150
Ukidanje obezvređenja u toku godine-direktni krediti(napomena 11)	(6.149.530)	(4.270.337)
Obezvređenje u toku godine-posrednički krediti(napomena 11)	(37.447)	(183.862)
Naplata otpisanog potraživanja (napomena 5b)		(51.723)
Stanje na kraju godine	**24.629.250**	**30.816.228**

20b) Dugoročni krediti odobreni zaposlenima

	31. decembar 2024.	(Iznosi u EUR) 31.decembar 2023.
Dugoročni krediti dati zaposlenima	1.131.556	1.203.250
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(289.919)	(320.772)
	841.637	882.478
Minus: Tekuće dospijeće (napomena 23)	(66.719)	(69.873)
	774.918	**812.605**

20. DUGOROČNA FINANSIJSKA ULAGANJA (DATI KREDITI) (Nastavak)

20b) Dugoročni krediti odobreni zaposlenima (Nastavak)

Dospijeće potraživanja za kredite datih zaposlenima prikazano je u sljedećoj tabeli:

(iznosi u EUR)

	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
- dospjelo	962	1.169
- do jedne godine	65.757	68.704
- od jedne do dvije godine	66.410	67.841
- od dvije do tri godine	63.652	67.109
- od tri do četiri godine	64.117	63.652
- preko četiri godine	870.658	934.775
	1.131.556	**1.203.250**

Upravni Odbor Fonda za razvoj Crne Gore (čiji je IRFCG AD pravni sljedbenik) je na sjednici od 8. decembra 2006. godine usvojio Pravilnik o rješavanju stambenih potreba zaposlenih (broj 0202-8/108). Shodno pomenutom Pravilniku definisani su sljedeći uslovi za odobravanje stambenih kredita zaposlenima: krediti se dodjeljuju sa rokom otplate od 20 do 30 godina, kamatna stopa je 1% i zaposleni ima pravo korišćenja grejs perioda do 24 mjeseca. Pomenutim Pravilnikom nije definisano pravo na umanjenje kredita. Odbor direktora IRFCG AD je 7. septembra 2017. godine (uz dopunu iz juna 2018. godine) usvojio novi Pravilnik o rješavanju stambenih potreba zaposlenih. Obezbjeđenje kredita predstavlja upis hipoteke na nepokretnostima u srazmjeri ne manjoj od 1:1 u odnosu na plasirana sredstva. Izuzetno, za kredite do EUR 15.000 mogu se uzeti druga sredstva obezbjeđenja.

21. OSTALI DUGOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI I POTRAŽIVANJA

(iznosi u EUR)

	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
Dugoročno potraživanje od Vlade CG (Ministarstva finansija) za ulog u Regionalnom Vodovodu Budva	7.932.957	7.932.957
Pozajmica zavisnom društvu TC Durmitor	264.392	264.392
Obezvređenje pozajmice	(264.392)	(264.392)
	7.932.957	**7.932.957**

Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj dana 10. novembra 2017. godine donijela Odluku o osnivanju društva sa ograničenom odgovornošću „Regionalni Vodovod Crnogorsko primorje" („Sl. list CG" br. 79/17). Odlukom je definisano da je Vlada Crne Gore osnivač društva. Promjena je registrovana u Registru privrednih subjekata dana 10.06.2020. godine. Ovim je formalno udio IRFCG AD u društvu prestao da postoji i IRFCG AD je izvršio ispravku vrijednosti uloga, u iznosu EUR 7.243.278.Zaključkom broj 04-4469/2, od 30. septembra 2021. godine, Vlade CG je prihvatila predlog Ugovora o prenosu novčanih sredstava između Ministarstva finansija i socijalnog staranja i IRFCG AD. Ugovor je zaključen 18. oktobra 2021. godine i predviđa obavezu Ministarstva da izvrši povraćaj uloženih sredstava u društvo JP „Regionalni vodovod Crnogorsko primorje", iz opredjeljenih budžetskih sredstaval isplatom IRFCG AD ukupnog iznosa EUR 7.932.957. u deset jednakih godišnjih tranši, počev od 01.01.2025. godine. Ovim su se stekli uslovi za ukidanje obezvređenja vrijednosti uloga u poslovnim knjigama IRFCG AD, i knjiženje dugoročnog potraživanja od Ministarstva finansija.

21. OSTALI DUGOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI I POTRAŽIVANJA (Nastavak)

Na osnovu odluke Odbora direktora, od 28. oktobra 2021. godine, odobrena je dugoročna pozajmica zavisnom društvu Tc „Durmitor" doo Žabljak, u iznosu EUR 274.392 , na ime izmirenja dospjelih obaveza društva i obezbjeđenja uslova za nesmetano funkcionisanje u nastupajućoj zimskoj sezoni. Društvo je po ovoj pozajmici izmirilo ukupno EUR 10.000. Preostalo potraživanje je u cjelosti ispravljeno 31.decembra 2023. godine.

22. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA

22a) Potraživanja od kupaca

		(Iznosi u EUR)
	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
Potraživanja po osnovu faktoring aranžmana	2.193	2.471
Ostala potraživanja	3.385	3.385
	5.578	**5.855**

22b) Potraživanja od matičnog i zavisnih pravnih lica

		(Iznosi u EUR)
	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
Pozajmica zavisnom društvu TC Durmitor	264.452	264.452
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(264.452)	(264.452)
	-	-

IRFCG AD je odobrio pozajmice zavisnom društvu TC Durmitor. u iznosu EUR 110.750. shodno odluci Odbora direktora od 05.12.2019. godine. zatim EUR 41.639 . na osnovu odluke Odbora direktora od 29.05.2020. godine i EUR 112.063. na osnovu odluke Odbora direktora od 30.11.2020. godine. Pozajmice su odobrene za potrebe održavanja tekuće likvidnosti društva, izmirivanje obaveza prema dobavljačima i zaposlenima, kao i za pripremu skijališta za zimske sezone 2019 i 2020. godine. Rokovi za povraćaj pozajmica su istekli 01.09.2020. godine. odnosno 31.12.2020. godine. IRFCG AD je izvršio ispravku vrijednosti ovog potraživanja u cjelosti. na dan 31.12.2020. godine.

22. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA (Nastavak)

22c) Ostala nepomenuta potraživanja

	31. decembar 2024.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2023.
Potraživanja po osnovu faktoring aranžmana	33.019.691	28.941.733
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(686.356)	(662.713)
	32.333.335	28.279.020
Potraživanja za kamate po osnovu:		
- dugoročnih i kratkoročnih kredita	386.168	400.329
- faktoringa	183.442	144.317
- kratkoročnih oročenih depozita	2.670	14.703
- zateznih kamata	1.296.702	927.168
- dugoročnih deviznih kredita koje je direktno odobravao Fond za razvoj	106.346	106.346
- naknade za kredite.,faktoring i garancije	5.834	1.579
	1.981.161	1.594.442
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(1.488.099)	(1.140.990)
	493.062	453.452
Ostala potraživanja i dati avansi	6.640.764	398.318
	39.467.162	**29.130.790**

Ostala potraživanja i dati avansi se najvećim dijelom odnose na avansno plaćanje obaveza kreditorima na kraju 2024. godine.

Faktoring aranžmani su u 2023. godini odobravani pod sljedećim uslovima: kamatna stopa se kretala do 4,4%, dok je avansna isplata klijentu iznosila 90% iznosa otkupljenih potraživanja, u slučaju klasičnog faktoringa. Naknada je iznosila 0,2% nominalne vrijednosti. Za izvoznike je odobravana stimulativna mjera smanjenja kamatne stope za 0,5%. kao i za otkupe obaveza koji prelaze iznose iznad 10 miliona EUR, po jednom istom ugovoru.

IRFCG AD je u aprilu 2011. godine otpočeo sa obavljanjem poslova faktoringa i po tom osnovu ostvaruje prihode :

- od naknade, koja se utvrđuje kao procenat od nominalne vrijednosti otkupljenog potraživanja;
- od kamate, koji se obračunavjau od dana otkupa potraživanja do dana naplate potraživanja od dužnika;
- od zatezne kamate, koja se obračunava za dane prekoračenja datuma valute, odnosno datuma dospijeća fakture za naplatu.

Promjene obezvređenja vrijednosti potraživanja prikazane su u sljedećoj tabeli:

	31. decembar 2024.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2023.
Stanje na početku godine	1.803.703	3.405.004
Obezvređenje u toku godine (napomena 11)	370.752	7.411
Naplata u toku godine	-	-
Isknjižavanje u vanbilans		(1.608.712)
Stanje 31. decembra	**2.174.454**	**1.803.703**

22. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA (Nastavak)

22c) Ostala nepomenuta potraživanja (Nastavak)

IRFCG AD je 2013. godine, u skladu sa zaključkom Vlade Crne Gore, izdao u korist Erste banke AD. Podgorica garanciju za urednu otplatu kredita za privredno društvo Montavar Metalac d.o.o. Nikšić u iznosu EUR 1.500.000. Potraživanja po osnovu kamata za ovu garanciju, koje su pale na teret IRFCG AD je iznosilo EUR 108.712.

Odbor direktora IRFCG AD je 08.decembra 2023. godine donio odluku o isknjižavanju ukupne vrijednosti obezvrijeđenog potraživanja, po osnovu pale garancije, u iznosu EUR 1.608.712 (napomena 32), i prenosu potraživanja u vanbilansnu evidenciju. Stečajni postupak nad društvom je otvoren 26. decembra 2014. godine, a isti je zaključen i društvo izbrisano iz registra privrednih subjekata dana 22. marta 2021. godine, dok su računi jemca blokirani više od 3500 dana.

23. KRATKOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI

(Iznosi u EUR)

	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
Kratkoročni direktno odobreni krediti	9.860.249	5.258.416
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(63.135)	(63.010)
	9.797.114	**5.195.406**
Tekuća dospijeća po osnovu:		
Oročenih depozita		-
Dugoročnih investicionih kredita i za trajna obrtna sredstva (napomena 20a)	76.838.942	78.582.633
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(8.663.302)	(9.188.864)
	68.175.641	**69.393.769**
Kredita odobrenih zaposlenima (napomena 18b)	65.757	**69.873**
	78.038.511	**74.659.048**

24. GOTOVINA NA RAČUNIMA I U BLAGAJNI

(Iznosi u EUR)

	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
Žiro računi kod poslovnih banaka	68.759.629	60.408.633
Blagajna	151	3
Ostali novčani ekvivalenti	-	5.617
Gotovinski ekvivalenti - kratkoročni finansijski plasmani	2.000.000	12.000.000
Obezvređenje	(100.483)	(100.483)
	70.659.297	**72.313.770**

24. GOTOVINA NA RAČUNIMA I U BLAGAJNI (Nastavak)

Gotovinski ekvivalenti - kratkoročni finansijski plasmani sa stanjem na dan 31. decembra 2024 i 2023. godine plasirani su sljedećim poslovnim bankama:

	31. decembar 2024.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2023.
Addiko bank AD Podgorica		2.000.000
Universal capital banka AD Podgorica	2.000.000	2.000.000
Adriatic banka AD Podgorica		3.000.000
Lovćen banka AD Podgorica		-
Ziraat bank AD Podgorica		5.000.000
	2.000.000	**12.000.000**

Kratkoročni finansijski plasmani predstavljaju oročene depozite kod poslovnih banaka, sa kamatnom stopom od 2,2 % do 2,75 % na godišnjem nivou zavisno od banke i perioda oročenja. U ugovorima o oročenim depozitima je definisana klauzula prema kojoj je data mogućnost prijevremenog razročenja depozita na pismeni zahtjev IRFCG AD.

25. STALNA SREDSTVA NAMJENJENA PRODAJI I SREDSTVA POSLOVANJA KOJE JE OBUSTAVLJENO

Stečena aktiva IRFCG AD sa stanjem na dan 31. decembra 2023. godine u iznosu EUR 594.588 predstavlja imovinu stečenu u postupku napiate spornih potraživanja.

	31. decembar 2024.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2023.
Stanje 1. januara	594.588	597.088
Otuđenja	(45.103)	-
Sticanje		-
Smanjenje vrijednosti po procjeni (napomena 10)		(2.000)
Stanje 31. decembra	**549.485**	**594.588**

IRFCG AD je na osnovu odluka Odbora direktora, od 15. marta 2024. godine, prihvatio ponudu za prodaju stečene nepokretnosti, upisane u list nepokretnosti 547 KO Žabljak. Ugovorena prodajna vrijednost je iznosila EUR 47.600, i ostvaren je kapitalni dobitak u iznosu EUR 2.497.

26. KAPITAL

Akcijski kapital IRFCG AD sa stanjem na dan 31. decembra 2024. godine ukupne vrijednosti EUR 105.736.355 (2023: EUR 105.736.355) sastoji se od 105.736.355 akcija nominalne vrijednosti EUR 1 (2023: 105.736.355 nominalne vrijednosti EUR 1) koje su u vlasništvu Vlade Crne Gore.

Osnivački kapital IRFCG AD činio je cjelokupni kapital Fonda za razvoj (čiji je IRFCG AD pravni sljedbenik) koji je umanjen za obaveze po osnovu Zakona o povraćaju oduzetih imovinskih prava i obeštećenju („Sl. list CG". br. 21/04. 49/07. 60/07. 12/07 i 73/10). Kapital IRFCG AD činiće i sva sredstva koja su usmjerena Direkciji za mala i srednja preduzeća za finansiranje razvoja malih i srednjih preduzeća.

26. KAPITAL (Nastavak)

Skupština IRFCG AD je donijela Odluku. broj 0101-5/23. dana 30. juna 2023. godine, o emitovanju 54.355 redovnih akcija serije A1, ukupne vrijednosti EUR 54.355. Komisija za tržište kapitala Crne Gore je 07. avgusta 2023. godine donijela Rješenje, broj 02/2e-3/4-23, o uspješnosti emisije akcija radi prodaje postojećim akcionarima po osnovu prava preče kupovine. Registracija promjene podataka po osnovu navedene emisije akcija izvršena je u Centralnom registru privrednih subjekata u Podgorici, dana 11.oktobra 2023. godine, pod registarskim brojem 4-0009175/048.

U 2024. godini nije bilo dodatne emisije akcija i dokapitalizacije IRFCG AD sredstvima bivše Direkcije za razvoj malih i srednjih reduzeća.

U skladu sa Odlukom o osnivanju Razvojne banke Crne Gore A.D. Podgorica donijetom dana 20. decembra 2024. godine ("Službeni list", br. 122/24) osniva se jednočlano akcionarsko društvo Razvojna banka Crne Gore A.D. Podgorica, simultanim putem. U skladu sa pomenutom Odlukom, utvrđen je osnivački kapital Razvojne banke koji čini cjelokupni kapital investicionorazvojnog fonda Crne Gore A.D. Podgorica. Ukupna vrijednost osnivačkog kapitala iznosi EUR 107.508.716, a utvrđena je na osnovu Izvještaja o procjeni vrijednosti kapitala investicionorazvojnog fonda Crne Gore A.D. Podgorica sa stanjem na dan 30. septembar 2024. godine. Na osnovu rješenja Centralnog registra privrednih subjekata od 31. decembra 2024. godine, registrovana je promjena podataka za IRFCG AD, pri čemu je izbrisan naziv Investicioni-razvojni fond Crne Gore A.D, a kao novi naziv registrovana je Razvojna banka Crne Gore AD Podgorica. Istim rješenjem izvršena je i registracija povećanja osnovnog kapitala za iznos od EUR 1.772.361, čime ukupno registrovani osnovni kapital iznosi EUR 107.508.716.

Povećanje osnovnog kapitala koje je povezano sa uspostavljanjem Razvojne banke evidentirano je u 2025. godini i povećanje je uticalo isključivo na strukturu kapitala, bez uticaja na ostale pozicije u pojedinačnim finansijskim izvještajima.

27. DUGOROČNA REZERVISANJA

27a) Rezervisanja za naknade i druge beneficije zaposlenih

	31. decembar 2024.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2023.
Rezervisanja za naknade zaposlenima	51.806	47.315
	51.806	**47.315**

Dugoročna rezervisanja po osnovu naknada zaposlenima predstavljaju rezervisanja za otpremnine za odlazak u penziju, nakon ispunjavanja uslova, kao i rezervisanja za jubilarne nagrade. Rezervisanja su iskazana po sadašnjoj vrijednosti očekivanih budućih ispłata zaposlenima na način kako je to predviđeno pojedinačnim kolektivnim ugovorom u IRFCG AD.

Ovim ugovorom je predviđeno da je IRFCG AD u obavezi da, prilikom odlaska u penziju, zaposlenom isplati otpremninu u visini EUR 2.000 u neto iznosu. Jubilarna nagrada sa isplaćuje zaposlenom koji ostvari 10, 20, 30 ili 40 godina rada u IRFCG A, uključujući i godina rada u pravnom prethodniku - Fondu za razvoj Crne Gore. Visina jubilarne nagrade je definisana na nivou EUR 300, EUR 400, EUR 600 i EUR1000 u neto iznosu.

Sadašnja vrijednost očekivanih budućih ispłata za otpremnine utvrđena je sa stanjem na dan 31. decembra 2024. godine u skladu sa pravilima aktuarske matematike. Godišnja kamatna stopa od 4,5% je korišćena za diskontovanje očekivanih budućih ispłata zaposlenima.

27. DUGOROČNA REZERVISANJA (Nastavak)

27a) Rezervisanja za naknade i druge beneficije zaposlenih (Nastavak)

Kretanja na rezervacijama za naknade zaposlenima su data u pregledu u nastavku:

		(Iznosi u EUR)
	2024.	2023.
Stanje na početku godine	47.315	47.322
Rezervisanja u toku godine (napomena 7a)	6.869	1.767
Ukidanje rezervisanja (napomena 5b)	(2.378)	(1.774)
	51.806	**47.315**

27b) Ostala dugoročna rezervisanja

		(Iznosi u EUR)
	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
Rezervisanja za sudske sporove (napomena 33)	218.060	-
Rezervisanje za otkaz ugovora o kreditu Francuske razvojne agencije	262.500	-
	480.560	**-**

IRFCG AD je izvršio rezervisanje za sudske sporove u iznosu EUR 218.060, na osnovu procjene advokatske kancelarije o vjerovatnoći gubitka iznad 50%, po osnovu tri spora (napomena 33).

Rezervisanje u iznosu od EUR 262.500 hiljada odnosi se na obavezu IRFCG AD da plati Francuskoj razvojnoj agenciji zbog otkaza ugovora o kreditu (napomena 28).

28. DUGOROČNI KREDITI

Dugoročne obaveze sa stanjem na dan 31. decembra 2024. godine iznose EUR 247.579.171 i odnose se na obaveze po osnovu dugoročne kreditne linije odobrene od strane Evropske Investicione Banke (EIB), na obaveze po osnovu dugoročnog kredita Razvojne Banke Savjeta Evrope i na obaveze po osnovu dugoročnog kredita Francuske razvojne agencije.

		(Iznosi u EUR)
	31. decembar 2024.	**31. decembar 2023.**
Evropska Investiciona Banka	25.000.000	25.000.000
Evropska Investiciona Banka	25.000.000	25.000.000
Evropska Investiciona Banka	40.000.000	40.000.000
Evropska Investiciona Banka	30.000.000	30.000.000
Evropska Investiciona Banka	50.000.000	50.000.000
Evropska Investiciona Banka	50.000.000	50.000.000
Evropska Investiciona Banka	100.000.000	100.000.000
Evropska Investiciona Banka	49.999.539	49.999.539
Evropska Investiciona Banka	49.995.673	49.995.673
Evropska Investiciona Banka	49.999.846	22.890.090
Evropska Investiciona Banka	9.309.000	9.309.000
Ukupno povučeni iznos	**479.304.057**	**452.194.302**
Minus: Otplata glavnice	(192.922.574)	(150.298.397)
Ukupno obaveze po kreditu EIB	**286.381.483**	**301.895.905**
Minus: Tekuće dospijeće (napomena 29a)	(50.801.680)	(42.624.177)
	235.579.803	**259.271.728**
Razvojna banka Savjeta Evrope-povučeni iznos	**30.000.000**	**30.000.000**
Minus Otplata glavnice	(16.947.942)	(11.207.753)
Ukupno obaveze po kreditu CEB	**13.052.058**	**18.792.247**
Minus: Tekuće dospijeće (napomena 29a)	(5.740.190)	(5.740.190)
	7.311.868	**13.052.057**
Francuska razvojna agencija-povučeni iznos	**5.000.000**	**5.000.000**
Minus Otplata glavnice	-	-
Ukupno obaveze po kreditu AFD	**5.000.000**	**5.000.000**
Minus: Tekuće dospijeće (napomena 29a)	(312.500)	-
	4.687.500	**5.000.000**
Ukupno dugoročni dio obaveza po kreditima	**247.579.171**	**277.323.785**

IRFCG AD je 10. oktobra 2012. godine zaključio ugovor o kreditu sa Evropskom Investicionom Bankom (EIB) u iznosu EUR 25.000.000. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se manji dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 8 godina u koji je uključen grace period od 2 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora, pri čemu minimalan iznos jedne tranše iznosi EUR 5.000.000. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

U martu 2014. godine IRFCG AD je zaključio drugi ugovor sa EIB-om u iznosu dodatnih EUR 25.000.000. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se manji dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 8 godina u koji je uključen grace period od 2 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora. pri čemu minimalan iznos jedne tranše iznosi EUR 5.000.000. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

28. DUGOROČNI KREDITI (Nastavak)

U martu 2015. godine IRFCG AD je odobreno novo kreditno zaduženje kod EIB-a u iznosu EUR 40.000.000. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se manji dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 12 godina u koji je uključen grace period do 4 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora, pri čemu minimalan iznos jedne tranše iznosi EUR 5.000.000. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

U aprilu 2016. godine IRFCG AD je odobreno novo kreditno zaduženje kod EIB-a, u iznosu EUR 30.000.000. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 12 godina u koji je uključen grace period do 4 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

Vlada Crne Gore je 10. marta 2017. godine dala saglasnost za novo kreditno zaduženje IRFCG AD kod Evropske Investicione Banke, u iznosu EUR 100.000.000, Ugovor o kreditnom zaduženju u iznosu prvih EUR 50.000.000 je zaključen 20. marta 2017. godine. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 12 godina u koji je uključen grace period do 4 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

Ugovor o kreditnom zaduženju u iznosu drugih EUR 50.000.000 je zaključen 18. oktobra 2017. godine.

Vlada Crne Gore je 28. juna 2018. godine dala saglasnost za novo kreditno zaduženje IRFCG AD kod Evropske Investicione Banke u iznosu EUR 150.000.000. Ugovor o kreditnom zaduženju u iznosu prvih EUR 100.000.000 je zaključen 04. jula 2018. godine. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 12 godina u koji je uključen grace period do 4 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

Ugovor o kreditnom zaduženju, u iznosu drugih EUR 50.000.000, je zaključen 24. jula 2019. godine

Vlada Crne Gore je 27. avgusta 2020. godine dala saglasnost za novo kreditno zaduženje IRFCG AD kod Evropske Investicione Banke, u iznosu EUR 50.000.000, u cilju podrške malim i srednjim preduzećima koja trpe posljedice pandemije COVID-19. Ugovor o kreditnom zaduženju je zaključen 11. septembra 2020. godine. Ročnost kredita je uslovljena namjenom, tako da je za investicione plasmane rok tranše kredita do 12 godina u koji je uključen grace period do 4 godine, dok je za pojedinačne tranše namijenjene za obrtna sredstva odobren rok od 5 godina koji uključuje grejs period do 1 godine . Kredit se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno. Ukupna sredstva po ovom kreditu su povučena zaključno sa februarom 2022. godine.

Vlada Crne Gore je 01.oktobra 2021. godine dala saglasnost za novo kreditno zaduženje IRFCG AD kod kod Evropske Investicione Banke. Usvojena je informacija o kreditnom aranžmanu, kojim se odobrava kredit u ukupnom iznosu EUR 150.000.000, za finansiranje malih i srednjih preduzeća, klimatskih i prioritetnih projekata i data saglasnost na zaključenje ugovora za prvu tranšu, u iznosu EUR 50.000.000. Ugovor je zaključen 29. oktobra 2021. godine. Vlada Crne Gore je dala saglasnost za zaključenje ugovora, za drugu tranšu okvirnog kredita, u iznosu EUR 50.000.000, dana 28. jula 2022. godine, a ugovor je zaključen 29. jula 2022. godine.

28. DUGOROČNI KREDITI (Nastavak)

Do datuma sastavljanja ovih finansijskih iskaza krediti su povučeni u sljedećim tranšama:

	br tranše	iznos tranše	datum priliva	datum krajnjeg dospijeća
I ugovor 25 mil eur	1	5.543.400.00	15-Feb-13	15-Feb-21
	2	9.430.363.00	15-Oct-13	15-Oct-21
	3	9.428.712.12	03-Mar-14	03-Mar-22
	4	597.524.88	31-Jul-14	01-Aug-22
II ugovor 25 mil eur	5	5.481.814.12	31-Jul-14	01-Aug-22
	6	5.724.603.00	31-Oct-14	31-Oct-22
	7	5.018.000.00	24-Nov-14	24-Nov-22
	8	5.027.000.00	12-Feb-15	13-Feb-23
	9	3.748.582.88	14-Apr-15	14-Apr-23
III ugovor 40 mil eur	10	7.444.655.68	25-Jun-15	25-Jun-27
	11	7.063.988.96	23-Jul-15	23-Jul-27
	12	5.101.732.31	09-Nov-15	09-Nov-27
	13	5.610.570.00	26-Jan-16	26-Jan-28
	14	5.055.000.00	04-Apr-16	04-Apr-28
	15	5.100.000.00	13-May-16	15-May-28
	16	4.624.053.05	20-Jul-16	20-Jul-28
IV ugovor 30 mil eur	17	5.411.638.78	24-Oct-16	24-Oct-28
	18	5.968.967.00	22-Dec-16	20-Dec-28
	19	13.114.030.67	25-Jan-17	25-Jan-29
	20	5.505.363.55	15-Feb-17	15-Feb-29
V ugovor 50 mil eur	21	18.392.697.98	20-Jul-17	20-Jul-29
	22	11.387.838.00	13-Sep-17	13-Sep-29
	23	797.384.77	13-Sep-17	13-Sep-29
	24	11.753.614.77	25-Sep-17	25-Sep-29
	25	1.200.000.00	31-Oct-17	31-Oct-29
	26	5.127.797.53	31-Oct-17	31-Oct-29
	27	1.340.666.95	18-Dec-17	18-Dec-29
VI ugovor 50 mil eur	28	3.580.000.00	27-Feb-18	27-Feb-30
	29	7.426.300.00	27-Feb-18	27-Feb-30
	30	12.281.000.00	25-Apr-18	25-Apr-28
	31	13.791.923.00	02-Jul-18	02-Jul-28
	32	12.920.777.00	23-Aug-18	23-Aug-27
VII ugovor 100 mil eur	33	18.168.900.00	08-Nov-18	08-Nov-29
	34	22.075.884.00	21-Feb-19	21-Feb-30
	35	1.300.000.00	21-Feb-19	21-Feb-29
	36	14.084.900.00	14-Jun-19	14-Jun-29
	37	1.200.000.00	15-Jul-19	15-Jul-28
	38	11.063.000.00	15-Nov-19	15-Nov-30
	39	8.806.120.00	26-Nov-19	26-Nov-31
	40	22.751.196.00	06-Apr-20	06-Apr-32
	41	550.000.00	17-Apr-20	17-Apr-32
VIII ugovor 50 mil eur	42	11.124.804.00	18-Jun-20	18-Jun-32
	43	5.270.693.12	14-Jul-20	14-Jul-31
	44	10.031.498.93	08-Oct-20	08-Oct-32
	45	13.836.000.00	13-Oct-20	13-Oct-32
	46	5.000.000.00	30-Nov-20	30-Nov-32
	47	4.736.543.39	09-Dec-20	09-Dec-32

28. DUGOROČNI KREDITI (Nastavak)

Do datuma sastavljanja ovih finansijskih iskaza krediti su povučeni u sljedećim tranšama: (Nastavak)

	br tranše	Iznos tranše	datum priliva	datum krajnjeg dospijeća
XIX ugovor 50 mil eur	48	15.500.000.00	22-Dec-20	22-Dec-32
	49	13.545.046.10	26-Apr-21	26-Apr-26
	50	5.700.000.00	17-May-21	17-May-26
	51	5.554.700.00	04-Oct-21	04-Oct-26
	52	5.917.426.42	08-Oct-21	08-Oct-30
	53	1.700.000.00	08-Oct-21	08-Oct-30
	54	1.905.000.00	14.May.22	14.Feb.27
	55	173.500.00	14.May.22	14.Feb.31
	56	8.882.500.00	8.Dec.22	8.Sep.31
X ugovor 50 mil eur	57	9.551.470.00	16.Jan.23	16.Jan.33
	58	4.456.120.13	26.Jun.23	26.Jun.32
	60	2.200.000.00	02-Oct-24	02-Oct-30
	61	10.000.000.00	02-Oct-24	02-Oct-34
	62	14.909.755.37	02-Oct-24	02-Oct-30
XI ugovor 50 mil eur	59	9.309.000.00	20.Dec.23	20.Dec.33
		479.304.057,46		

Vlada Crne Gore je 01. marta 2018. godine dala saglasnost za kreditno zaduženje IRFCG AD kod Razvojne banke Savjeta Evrope, u iznosu EUR 30.000.000. Ugovor o kreditnom zaduženju je zaključen 21. marta 2018. godine. Kredit se mogao realizovati kroz najmanje tri tranše.

Kredit je povučen u sljedećim tranšama:

	Broj tranše	Iznos tranše	Datum priliva	Datum krajnjeg dospijeća
Ugovor 30 mil eur	1	4.546.680.00	19-10-18	19-10-25
	2	3.241.279.00	18-11-19	18-11-26
	3	22.212.041.00	12-05-20	12-05-27

Na osnovu Zaključka Vlade Crne Gore od 03. marta 2022. godine i odluke Odbora direktora IRFCG AD od 08. marta 2022. godine, o kreditnom zaduženju IRFCG AD kod Razvojne banke Savjeta Evrope, za programski zajam-finansiranje opštinske infrastrukture u Crnoj Gori u oporavku od Covid 19, zaključen je još jedan ugovor o kreditnom zaduženju kod ove Banke, dana 09. marta 2022. godine, u iznosu EUR 30.000.000. Sredstva kredita nisu povučena i ugovor je otkazan 31. decembra 2024. godine.

Vlada Crne Gore je 16. aprila 2021. godine dala saglasnost za kreditno zaduženje IRFCG AD kod Francuske razvojne agencije, u iznosu od maksimalno EUR 50.000.000. Ugovor o kreditnom zaduženju je zaključen 21. aprila 2021. godine. Prva tranša kredita je povučena 15. septembra 2022. godine, u iznosu do EUR 5.000.000. Kredit se otplaćuje u jednakim polugodišnjim ratama. Poslednje dospijeće je 15. aprila 2033. godine. Period korišćenja za preostali ugovoreni kredit ističe 15. aprila 2025. godine.

28. DUGOROČNI KREDITI (Nastavak)

Dospijeće dugororočnog i kratkoročnog dijela obaveza po kreditu EIB-a prikazano je u tabeli u nastavku:

(Iznosi u EUR)

	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
2024. godina		42.624.177
2025. godina	50.801.680	49.816.242
2026. godina	52.745.924	48.725.784
2027. godina	48.268.134	44.119.570
2028. godina	43.142.000	38.860.904
2029. godina	34.762.146	30.344.280
2030. godina	23.671.222	19.112.209
2031. godina	16.825.407	15.708.004
2032. godina	12.135.405	10.980.829
2033. godina	2.796.892	1.603.907
2034. godina	1.232.673	
	286.381.483	**301.895.905**

Dospijeće dugororočnog i kratkoročnog dijela obaveza po kreditu Razvojne banke Savjeta evrope prikazano je u tabeli u nastavku:

(Iznosi u EUR)

	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
2022. godina		-
2023. godina		-
2024. godina		5.740.189.72
2025. godina	5.740.189.68	5.740.189.68
2026. godina	5.090.664	5.090.664
2027. godina	2.221.204	2.221.204
	13.052.058	**18.792.248**

Dospijeće dugororočnog i kratkoročnog dijela obaveza po kreditu Francuske razvojne agencije prikazano je u tabeli u nastavku:

(Iznosi u EUR)

	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
2025. godina	312.500	312.500
2026. godina	625.000	625.000
2027. godina	625.000	625.000
2028. godina	625.000	625.000
2029. godina	625.000	625.000
2030. godina	625.000	625.000
2031. godina	625.000	625.000
2032. godina	625.000	625.000
2033. godina	312.500	312.500
	5.000.000	**5.000.000**

29. KRATKOROČNE OBAVEZE

29a) Obaveze po osnovu kredita od kreditnih institucija

(Iznosi u EUR)

	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
Tekući dio dugoročnih obaveza po osnovu kredita EIB (napomena 28)	50.801.680	42.624.177
Tekući dio dugoročnih obaveza po osnovu kredita Razvojne banke Savjeta Evrope (napomena 28)	5.740.190	5.740.190
Tekući dio dugoročnih obaveza po osnovu kredita Francuske razvojne agencije (napomena 28)	312.500	-
Kamata po kreditu EIB	-	524
	56.854.370	**48.364.891**

29b) Primljeni avansi, depoziti i kaucije

(Iznosi u EUR)

	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
Primljeni avansi, depoziti i kaucije	737.253	1.048.064
	737.253	**1.048.064**

Primljeni avansi se odnose na uplate klijenata po osnovu kreditnih i faktoring zaduženja na dan 31. decembra 2024. godine.

30. OBAVEZE IZ POSLOVANJA

(Iznosi u EUR)

	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
Obaveze po osnovu faktoringa (10% ili 20%)	1.071.298	842.756
	1.071.298	**842.756**

31. PASIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA

(Iznosi u EUR)

	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
Obračunate obaveze za kamatu EIB	532.148	364.552
Obračunate obaveze za kamatu Razvojna banka Savjeta Evrope	1.722	2.830
Obračunate obaveze za kamatu Francuska razvojna agencija	37.261	37.261
Obaveza za naknadu na neiskorišćena odobrena sredstva Francuske razvojne agencije	24.375	-
Subvencija kamatne stope korisnicima programa podrške-Ministarstvo poljoprivrede	38.054	67.267
Primijena donacija	22.988	29.717
Razgraničeni prihodi od naknada po direktnim kreditma	755.661	897.364
	1.412.209	**1.398.990**

32. VANBILANSNA EVIDENCIJA

(Iznosi u EUR)

	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
Neopozive obaveze za davanje kredita	11.611.778	23.075.467
Ugovorene a neiskorišćene pozajmice	85.691.000	142.800.910
Ostale stavke vanbilansne izloženosti-faktoring limiti	22.123.894	11.173.703
Ostale stavke vanbilansne izloženosti-nenaplativa pala garancija	1.608.712	1.608.712
	121.035.383	**178.658.792**

33. SUDSKI SPOROVI

IRFCG AD sa stanjem na dan 31. decembra 2024. godine vodi sudske sporove u kojima se javlja kao tužilac i kao jedna od tuženih strana.

IRFCG AD je tužena strana u osam sporova. Procijenjena vrijednost sudskih sporova, koju je moguće utvrditi bez procijenjenih efekata zateznih kamata i krajnjih troškova postupka, u kojima je IRFCG AD jedna od tuženih strana, odnosno u kojima solidarno odgovara sa ostalim državnim fondovima iznosi oko EUR 2.900.303.

IRFCG AD je izvršio rezervisanje za sudske sporove u iznosu EUR 218.060, na osnovu procjene advokatske kancelarije o vjerovatnoći gubitka iznad 50%, po osnovu tri spora (napomena 27b).

Ukupna vrijednost potraživanja, po raskinutim ugovorima o kreditima i faktoring aranžmanima, koje je IRFCG AD procesuirao pred javnim izvršiteijima i sudovima, uključujući potraživanja od klijenata u stečaju, na dan 31. decembra 2024. godine, iznosi EUR 10.402.892. Najveći dio se odnosi na potraživanje od klijenata: Primat doo Podgorica, u iznosu EUR 2.228.735; MB Turist doo Žabljak, u iznosu EUR 1.213.588, Kartonaža M&V doo Cetinje, u iznosu EUR 1.023.484, Cijevna komerc doo Podgorica i Montenegro premier doo Podgorica, u iznosu ukupno EUR 844.698, Optika Monokl doo Podgorica, u iznosu EUR 799.872, zatim na priznata potraživanja koja IRFCG AD ima prema Atlas i IBM banci u stečaju u visini od EUR 849.820. Ostatak vrijednosti se odnosi na nenaplaćena potraživanja po direktnim kreditnim i faktoring aranžmanima.

34. POTENCIJALNE OBAVEZE

Ugovor o zajmu, između razvojnog fonda Vlade Crne Gore i Abu Dabi Fonda za razvoj zaključen je 05. juna 2015. godine. Zajam je bio namijenjen za finansiranje podrške sektoru poljoprivrede. Korisnik sredstava zajma je bilo Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore. Iznos odobrenog zajma je 50 mil USD ili 183.65 mil AED. Godišnja kamatna stopa 2,5% i godišnja stopa administrativne naknade 0,5%. Rok za povlačenje sredstava po Ugovoru o zajmu je istekao 31.12.2018. godine.

Od navedenog iznosa Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je povukio sredstva zajma u ukupnom iznosu od 29,6 mil USD ili 108,72 mil AED u dvije tranše:

i tranša u iznosu od 15 mil USD dana 27.08.2015. godine
ii tranša u iznosu od 14,6 mil USD dana 16.05.2017. godine

Dana 11.08.2020. godine potpisan je Anex Ugovora o zajmu s Abu Dabi Fondom za razvoj kojim je preostali iznos do 50 mil. USD otkazan i utvrđen je iznos kredita u iznosu povučenih sredstava, 29,6 mil USD. Po osnovu Ugovora o zajmu, zaključno sa 31.12.2024. godine, plaćeno je prema Fondu za razvoj Abu Dabija ukupno 12.379.407 USD (po osnovu glavnice 7.915.028 USD i po osnovu kamate 4.464.378 USD).

Stanje duga glavnice po Ugovoru o zajmu na 31.12.2024. godine iznosi 21.684.972 USD.

Zajam se u prethodnom periodu vraćao u polugodišnjim ratama (15.06. i 15.12.) sa računa Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja koji je bio otvoren u Prvoj banci Crne Gore. Na osnovu upozorenja Centralne banke Crne Gore, iz septembra 2021. godine, Prva banka CG je otkazala ugovor o otvaranju i vođenju računa i preostala sredstva sa računa Ministarstva poljoprivrede prenijela na privremeni račun. Sredstva su sa privremenog računa Banke, 27. juna 2022. godine, prenesena Abu Dabi fondu na ime izmirenja dospjelih obaveza, a na osnovu, i na način kako je to definisano zaključcima Vlade Crne Gore od 26. maja i 17. juna 2022. godine.

Krajnje dospijeće zajma je 15.12.2031. godine.

Od povučenih sredstava zajma sa računa Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja je preneseno krajnjim korisnicima, po osnovu zaključenih ugovora o kreditima, ukupno 26,2 mil USD kojima je finansirano 10 projekata i to:

1. "Milkraft Leche" DOO Bijelo Polje – 3.000.000.00 USD dana 26.01.2016. godine
2. "Mesopromet" DOO Bijelo Polje – 3.000.000.00 USD dana 03.02.2016. godine
3. "Agro carine" DOO Podgorica – 2.500.000.00 USD dana 21.04.2016. godine
4. "HM Durmitor" DOO Žabljak – 2.000.000.00 USD dana 21.04.2016. godine
5. "Vektra Jakić" DOO Pljevlja – 3.000.000.00 USD dana 22.10.2015. godine.
6. "IM Gradina" DOO Rožaje - 3.000.000.00 USD dana 14.04.2017. godine
7. "Eko-Per" DOO Šavnik - 2.500.000.00 USD u II tranše: I tranša 750.000.00 USD dana 30.12.2016. godine. II tranša 1.750.000.00 USD dana 17.05.2017.godine
8. IM "Goranović" DOO Nikšić - 3.000.000.00 USD dana 14.06.2017. godine
9. "F.M.L." DOO Nikšić - 1.200.000.00 u II tranše: I tranša 400.000.00 USD dana 06.02.2017. godine. II tranša 800.000.00 USD dana 17.05.2017.godine
10. "Amanda" DOO Podgorica - 3.000.000.00 USD u III tranše: I tranša 1.638.957.01 USD dana 28.09.2018.; II tranša 1.000.000.00 USD dana 02.11.2018. godine; III tranša 361.042.99 USD dana 02.11.2018. godine.

Obaveze prema Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja po kreditima Mesopromet doo Bijelo Polje; Agro carine doo Podgorica (Carine doo Podgorica) i F.M.L doo Nikšić su izmirene u potpunosti.

Društvo IM Goranović DOO Nikšić je izmirivalo obaveze po kreditu u skladu sa amortizacionim planom do trenutka kada je račun Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja ugašen.

Ostali ugovori o kreditima sa krajnjim korisnicima su raskinuti usijed nenaplativosti redovnim putem.

34. POTENCIJALNE OBAVEZE (Nastavak)

Procijenjeno stanje duga na 31.12.2024. godine po kreditu odobrenom društvu IM Goranović doo i raskinutim ugovorimas iznosi:

1. "Milkraft Leche" DOO Bijelo Polje – 4.422.884 USD
2. "HM Durmitor" DOO Žabljak – 3.254.772 USD
3. "Vektra Jakić" DOO Pljevlja – 4.676.513 USD
4. "IM Gradina" DOO Rožaje – 4.894.850 USD
5. "Eko-Per" DOO Šavnik – 3.926.456 USD
6. IM"Goranović" DOO Nikšić – 2.880.112 USD
7. "Amanda" DOO Podgorica - 4.315.631 USD

Na osnovu ugovora o poslovnoj saradnji između Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore i Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD, iz 2015. godine i 2017. godine, u skladu sa zaključcima Vlade Crne Gore, IRFCG AD je u svojstvu komisionara, u svoje ime a za račun Ministrastva poljoprivrede i ruralnog razvoja, vršilo plaćanje obaveza prema Abu dabi fondu za razvoj sa računa Ministrastva kod Prve banke Crne Gore, vršilo administriranje zajma Abu Dabi Fonda za razvoj i kredita odobrenih krajnjim korisnicima, pružalo tehničko-pravnu pomoć Zaštitniku imovinsko-pravnih interesa Crne Gore, kao i druge poslove shodno zahtjevu Ministarstva.

Sve transakcije povezane sa ADMAS projektom su izvršene posredstvom računa Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja i nisu tangirale bilanse IRFCG AD.

U slučaju neurednog izmirenja obaveza prema Abu Dabi Fondu za razvoj, po dospijeću, shodno odredbama člana 7 Ugovora o poslovnoj saradnji broj 02-01002-4578/1 od 06.10.2015. godine i člana 8 Ugovora o poslovnoj saradnji broj 02-01002-4311/1 od 27.07.2017. godin, zaključenim između Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore i IRFCG AD, a na koje je saglasnost dala Vlada Crne Gore Zaključkom broj 08-179, od 01. oktobra 2015. godine i Zaključkom broj 07-2552, od 27. juia 2017. godine, IRFCG AD je *„u obavezi da preduzme sve mjere i radnje na aktiviranju garancije, djelimično ili u potpunosti, za uredno izvršenje obaveza po osnovu Ugovora o zajmu prema Razvojnom fondu Abu Dabija"*, a u skladu sa Zakonom o budžetu iz 2015. godine ("Sl.list Crne Gore" br.59/14 od 30.12.2014. godine). U tom slučaju na teret Budžeta Crne Gore mogle bi da padnu ukupne obaveze po zajmu, koje na 31.12.2024. godine iznose cca USD 22 miliona, bez obračunatih kamata.

Vlada Crne Gore je dana 04. Februara 2021. godine donijela Zaključak koji se odnosi na realizaciju ADMAS projekta i pokretanje procesne sukcesije u svim postupcima koje je sproveio ili započeio Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore, a zatim dana 29. decembra 2021. godine Zaključak kojim se zaduživao IRFCG AD da u saradnji sa Ministarstvom finansija i socijalnog staranja, Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Zaštitinikom imovinsko-pravnih interesa Crne Gore, do 31. januara 2022. godine riješi otvorena pitanja u vezi sa Abu Dabi fondom i o tome informiše Vladu.

Dana 26. maja 2022. godine Vlada Crne Gore je usvojila novi Zakijučak, broj 04-3020/2. kojim se zadužuje Ministarstvo finansija da otvori poseban račun za potrebe ADMAS projekta, na koji će se primati uplate i vršiti plaćanja prema Abu Dabi fondu za razvoj, kao i da, do 01. juna 2022. godine, transferiše raspoloživa sredstva sa privremenog računa kod Prve banke CG (prethodno se naiaziia na računu Ministarstva poljoprivrede i rurainog razvoja za potrebe ADMAS projekta) i izvrši plaćanje dospjelih obaveza prema Abu Dabi fondu. IRFCG AD je zadužen da pruži podršku Ministarstvu poljoprivrede, kao i Zaštitniku imovinsko-pravnih interesa Crne Gore u vezi postupaka napiate koje Zaštitnik provodi u vezi sa raskinutim ugvovorima koje je zakijučiio Ministarstvo poijoprivrede i rurainog razvoja. Ovim Zakijučkom stavijeni su van snage gore pomenuti zakijučci broj 04-471/2 od 04. februara 2021. godine.

Dana 17. juna 2022. godine Vlada Crne Gore je promijenila zakijučak od 26. maja 2022. godine. izmjenom zakijučaka između ostaiog je definisano je da se zadužuje Ministarstvo finansija da nakon otvaranja novog posebnog računa i prenosa sredstava sa preiaznog računa Prve banke CG, te daijeg transfera sredstava prema Abu Dabi fondu, na ime izmirenja dospjelih obaveza po zajmu, ovaj posebni devizni račun i ugasi.

34. POTENCIJALNE OBAVEZE (Nastavak)

Do dana objave ovih finansisjkih iskaza pitanje zajma Abu Dabi fonda za razvoj kao i pitanje spornih kredita plasiranih iz sredstava zajma ostaje neriješeno. U predmetima u kojima korisnici kredita nisu izmirivali svoje obaveze i gdje su ugovori raskinuti postupke prinudne naplate, u skladu sa članom 53 Zakona o državnoj imovini, vodi Zaštitinik imovinsko pravnih interesa Crne Gore, za povjerioca Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, osim u slučaju kredita klijentu „Amanda" doo gdje postupak prinudne naplate, posredstvom javnog izvršitelja, provodi IRFCG AD.

Ove potencijalne obaveze nisu uključene i nisu uticale na procjenu kapitala IRFCG AD, koji je po procijenjenoj vrijednosti postao osnivački kapital Razvojne banke Crne Gore.

Rukovodstvo Fonda je razmotrilo ovo pitanje u skladu sa zahtjevima MRS 37 – Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna imovina, i zaključilo da ne postoje uslovi za priznavanje rezervisanja, već da predmet predstavlja potencijalnu obavezu koja je odgovarajuće objelodanjena u napomenama uz pojedinačne finansijske izvještaje.

35. TRANSAKCIJE SA POVEZANIM LICIMA

Prilikom sastavljanja ovih finansijskih iskaza pravna lica se tretiraju kao povezana ukoliko jedno pravno lice ima mogućnost kontrolisanja drugog pravnog lica ili vrši značajan uticaj na finansijske i operativne odluke drugog lica ili su zajedno kontrolisani od istog subjekta. Prilikom razmatranja svih mogućih vrsta odnosa između povezanih pravnih lica pažnja se usmjerava na suštinu odnosa, a ne samo na pravnu formu.

Priroda odnosa između povezanih lica sa kojima je IRFCG AD ušlo u transakcije većeg obima ili sa njima ima značajnija neizmirena salda na dan 31. decembra 2024. godine je prikazana u tabeli niže. Transakcije sa povezanim pravnim licima su izvršene tokom redovnog toka poslovanja.

IRFCG AD identifikuje kao povezane strane zavisno pravno lice Turistički centar „Durmitor" DOO Žabljak, koje je u 100% vlasništvu IRFCG AD, zatim lokalne samouprave (opštine), koje predstavljaju javna pravna lica, državne institucije, preduzeća u državnom vlasništvu i ministarstva.

U toku 2024. godine IRFCG AD nije povećavao vrijednost uloga u zavisnom društvu Turistički centar „Durmitor". Dana 11. decembra 2019 godine je zaključen ugovor o kratkoročnoj pozajmici društvu, u iznosu EUR 110.750. Rok za povraćaj pozajmice je 01. septembar 2020. godine. Dana 03. juna 2020. godine i 02. decembra 2020. godine zaključeni su ugovori o kratkoročnim pozajmicama. u iznosu EUR 41.639 i EUR 112.063. Rok za povraćaj pozajmica je 31.12.2020.godine. Dana 29. oktobra 2021. godine zaključen je ugovor o dugoročnom zajmu društvu, u iznosu EUR 274.392. Po ovoj pozajmici naplaćeno je 2022. godine EUR 10.000. Rok za povraćaj zajma je 31.12.2031.godine. Dana 23. decembra 2022. godine ugovorom o cesiji izvršen je prenos potraživanja, koje je IRFCG AD imalo od društva „Skijališta" doo Mojkovac, na zavisno društvo, u iznosu EUR 3.385.

IRFCG AD posredstvom organa upravljanja društva utiče na poslovne odluke zavisnog pravnog lica.

IRFCG AD je dana 18. oktobra 2021. godine, na osnovu Zaključka Vlade Crne Gore broj 04-4469/2 od 30.septembra 2021. godine, zaključio ugovor, sa Ministarstvom finansija i socijalnog staranja, o prenosu novčanih sredstava, sa ciljem rješavanja pitanja izgubljenog udjela koji je IRFCG AD imao u društvu JP „Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" Budva, a koji je izgubio prilikom transformacije javnog pravnog lica u jednočlano društvo sa ograničenom odgovornošću u 100% vlasništvu Vlade Crne Gore . Stanje potraživanja koje IRFCG AD ima prema Ministarstvu finansija po ovom osnovu, na 31.12.2024. godine, iznosi EUR 7.932.957. Ugovor predviđa da Ministarstva finansija navedenu obavezu izmiri u deset jednakih godišnjih tranši počev od 01. januara 2025. godine. Do dana objavljivanja ovih finansijskih iskaza prva tranša obaveze još uvijek nije uplaćena u korist Razvojne banke Crne Gore kao pravnog sljedbenika IRFCG AD.

U pregledu u nastavku je prikazana izloženost IRFCG AD prema opštinama u Crnoj Gori, po osnovu direktnih kreditnih aranžmana, kao i prihodi od kamata ostvarenih po ovom osnovu.

35. TRANSAKCIJE SA POVEZANIM LICIMA (Nastavak)

Salda i transakcije sa povezanim pravnim licima na dan i za godinu koja se završava 31. decembra 2024. godine i 31. decembra 2023. godine su prikazane kao što slijedi:

		(Iznosi u EUR)
	31. decembar 2024.	**31. decembar 2023.**
Opština Kolašin	53.825	123.170
Opština Andrijevica	313.762	367.210
Opština Rožaje	343.722	627.738
	711.309	**1.118.118**

Prihodi od kamata:		(Iznosi u EUR)
	2024.	**2023.**
Opština Kolašin	3.596	6.260
Opština Andrijevica	10.283	11.859
Opština Ulcinj		3.275
Opština Rožaje	19.512	31.443
	33.391	**52.837**

Izloženost IRFCG AD prema javnim preduzećima, javnim institucijama i ministarstvima Vlade Crne Gore, po direktnim kreditnim aranžmanima, je prikazana u pregledu koji slijedi:

		(Iznosi u EUR)
	31. decembar 2024.	**31. decembar 2023.**
Vodovod i kanalizacija doo Podgorica	911.105	1.384.879
Komunalno doo Danilovgrad	0	5.726
JP za nacionalne parkove Podgorica	0	20.418
Plantaže 13 jul AD Podgorica	5.344.768	6.335.043
Luka Bar	4.471.991	5.221.978
Luka Kotor	890.944	1.000.000
EPCG	38.125.000	30.000.000
Monteput	18.766.461	21.810.480
Institut Simo Milošević AD	2.322.134	2.208.683
	70.832.402	**67.987.208**

35. TRANSAKCIJE SA POVEZANIM LICIMA (Nastavak)

Prihodi od kamata:

(Iznosi u EUR)

	31. decembar 2024.	31. decembar 2023.
Vodovod i kanalizacija doo Podgorica	43.074	55.169
Komunalno doo Danilovgrad	52	1.984
JP za nacionalne parkove Podgorica	204	1.851
JP Komunalno stambeno Budva		536
Plantaže 13 jul AD Podgorica direktni krediti	239.679	249.674
Plantaže 13 jul AD Podgorica faktoring		-
Luka Bar	141.571	161.858
Luka Kotor	29.182	22.915
EPCG	584.539	461.212
Monteput	682.914	1.087.358
Institut Simo Milošević AD	48.729	86.749
	1.769.943	**2.129.306**

Dugoročni krediti dati zaposlenima sa stanjem na dan 31. decembra 2024. godine iznose bruto EUR 1.131.556 (2023: EUR 1.203.250).

36. DOGAĐAJI NAKON DATUMA IZVJEŠTAVANJA

S obzirom da je 31. decembra 2024. godine registrovana Razvojna banka Crne Gore događaji nakon datuma ovih finansijskih iskaza su u najvećoj mjeri vezani za normiranje rada novoosnovane institucije i realizaciju finansijskog plana za 2025. godinu. Na dan 01.januar 2025. godine evidentiran je u poslovnim knjigama, kao osnovni kapital, osnivački kapital Razvojne banke Crne Gore, koji je upisan u registar privrednih subjekata, u iznosu EUR 107.508.716 (povećanje osnovnog kapitala IRFCG AD, u iznosu EUR 1.772.361).

37. FINANSIJSKA SREDSTVA I OBAVEZE – KLASIFIKACIJA I FER VRIJEDNOST

Naredna tabela prikazuje klasifikaciju finansijskih sredstava i obaveza IRFCG AD i njihovu fer vrijednost:

Iznosi u EUR	Knjigovodstvena vrijednost	Fer vrijednost
Stanje na dan 31. decembra 2023. godine		
Gotovinski ekvivalenti i gotovina	72.313.770	72.313.770
Plasirani krediti preko poslovnih banaka neto	24.582.378	24.582.378
Krediti i potraživanja od klijenata neto	313.968.817	313.968.817
Ulaganja u hartije od vrijednosti	7.182.009	7.182.009
	418.046.974	**418.046.974**
Dugoročne obaveze –krediti	325.688.152	325.688.152
	325.688.152	**325.688.152**
Stanje na dan 31. decembra 2024. godine		
Gotovinski ekvivalenti i gotovina	70,659,297	70,659,297
Plasirani krediti preko poslovnih banaka neto	17,844,469	17,844,469
Krediti i potraživanja od klijenata neto	304,792,145	304,792,145
Ulaganja u hartije od vrijednosti	5,021,917	5,021,917
	398,317,827	**398,317,827**
Dugoročne obaveze –krediti	304,433,541	304,433,541
	304,433,541	**304,433,541**

37. FINANSIJSKA SREDSTVA I OBAVEZE – KLASIFIKACIJA I FER VRIJEDNOST (Nastavak)

Sredstva koja se vode po fer vrijednosti

Finansijska sredstva koja se vode po fer vrijednosti kroz ukupni ostali rezultat na dan 31. decembra 2024. godine u iznosu od EUR 6.120.241 (2023: EUR 9.016.626 su prikazana po fer vrijednosti korišćenjem tehnike procjenjivanja gdje su uzeti svi inputi koji imaju značajan uticaj na zabilježenu fer vrijednost ili direktno ili indirektno (Nivo 2 u hijerarhiji fer vrijednosti).

31. decembar 2023. godine	Nivo 1	Nivo 2	Nivo 3	Ukupno
Hartije od vrijednosti	-		-	7.182.009
Ulaganja u kapital drugih pravnih lica	-	-	1.834.617	1.834.617
Ukupna sredstva	-	7.182.009	1.834.617	9.016.626

31. decembar 2024. godine	Nivo 1	Nivo 2	Nivo 3	Ukupno
Hartije od vrijednosti	-	5.021.917	-	5.021.917
Ulaganja u kapital drugih pravnih lica	-	-	1.098.324	1.098.324
Ukupna sredstva	-	5.021.917	1.098.324	6.120.241

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA

IRFCG AD razvija sistem upravljanja rizikom na osnovu veličine rizičnog profila i kompleksnosti poslova. Uslijed kontinuiranog porasta obima kreditne aktivnosti dolazi do povećanja rizika koji IRFCG AD prati, te se unapređivanjem sistema upravljanja rizikom obezbjeđuje da rizični profil bude u skladu sa definisanom sklonošću IRFCG AD ka rizicima.

Model upravljanja rizicima IRFCG AD zavisi od:

- Adekvatnog modela donošenja odluka i upravljanja;
- Adekvatne interne procedure i okvira smjernica;
- Kontinuiranog nadzora od strane nezavisnih tijela.

Iako je IRFCG AD najvećim dijelom izložen kreditnom riziku, tokom poslovanja se ne zanemaruje uticaj drugih rizika kojima je izložen u svojim aktivnostima, kao što su rizik likvidnosti, operativni rizik, tržišni rizik i reputacioni rizik.

Odbor direktora ima cjelokupnu odgovornost za uspostavljanje i nadzor nad okvirom za upravljanje rizikom IRFCG AD. Odbor direktora je osnovao Odbor za reviziju, Odbor za upravljanje aktivom i pasivom I Kreditni odbor koji su zajedno sa Internim revizorom odgovorni za razvoj i praćenje politika upravljanja rizicima IRFCG AD u svojim određenim područjima.

Politike i procedure upravljanja rizicima IRFCG AD zasnovane su na tome kako identifikovati i analizirati rizike s kojima se suočava IRFCG AD, čime se prati poštovanje uspostavljenih ograničenja i kontrola. Politike i procedure upravljanja rizicima se redovno ažuriraju kako bi sistem upravljanja rizicima bio usklađen sa aktuelnim propisima, kao i preporukama internih i eksternih revizija. IRFCG AD putem standardnih procedura za upravljanje i obukom zaposlenih ima za cilj razvoj disciplinovanog i konstruktivnog kontrolnog okruženja u kojem svi zaposleni razumiju ulogu u sistemu upravljanja i kontrole rizika u poslovanju.

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

Interna revizija IRFCG AD prati usklađenost sa politikama i procedurama za upravljanje rizikom IRFCG AD i preduzima redovne i ad - hoc kontrole procedura za upravljanje rizicima a rezultati se izvještavaju Odboru direktora.

Odbor direktora IRFCG AD je odgovoran za analizu finansijskih iskaza IRFCG AD, analizu i praćenje sistema internih kontrola, aktivnosti koje preduzima izvršni direktor kako bi se informisao Odbor direktora, u skladu sa zakonom, propisima i aktima IRFCG AD. Odboru direktora pomaže interna revizija u navedenim funkcijama.

Kreditni rizik

Kreditni rizik je rizik od finansijskih gubitaka kao rezultat neispunjenja dužnikovih ugovornih obaveza prema IRFCG AD.

Kako bi upravljao nivoom kreditnog rizika IRFCG AD:

- analizira kreditnu sposobnost klijenata koji apliciraju za kredite i ostale kreditne proizvode;
- uspostavlja kreditna ograničenja na osnovu procjene rizika;
- bavi se sa klijentima dobre kreditne sposobnosti i uzima odgovarajuće instrumente obezbjeđenja;

Klijenti se prate kontinuirano i limiti rizika se prilagođavaju ako je neophodno. Limiti rizika takođe uzimaju u obzir razne vrste kolaterala.

Primarna izloženost IRFCG AD kreditnom riziku proizilazi iz plasmana datih privrednim društvima, preduzetnicima, fizičkim licima (poljoprivredni proizvođači), opštinama i javnim privrednim društvima. Iznos kreditne izloženosti u tom pogledu predstavlja knjigovodstvenu vrijednost u aktivi bilansa.

Osnovni principi kreditnog portfolija su:

- Diversifikacija kredita po djelatnostima;
- Diversifikacija po regiji;
- Diversifikacija izlaganjem (limiti);
- Diversifikacija po dospijeću;
- Diversifikacija po proizvodima.

Krediti se odobravaju posredstvom kreditnog odbora, a zavisno od nivoa izloženosti.

Služba za upravljanje rizicima kontinuirano prati i mjeri nivo kreditnog rizika, te priprema mjesečne izvještaje o nivou kreditnog rizika i izvještava Odbor direktora i Odbor za upavljanje aktivom i pasivom.

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

Kreditni rizik (Nastavak)

Sljedeća tabela prikazuje bruto maksimalnu izloženost kreditnom riziku bilansnih pozicija:

	31.12.2024.		31.12.2023.	
	Bruto	Neto	Bruto	Neto
Pregled aktive				
Dugoročni finansijski plasmani				
Učešća u kapitalu	57.925.013	6.120.241	57.925.013	9.016.626
Ostali dugoročni finansijski plasmani	228.230.716	212.264.767	257.240.493	235.613.128
Kratkoročna potraživanja. plasmani i gotovina				
Potraživanja	33.019.691	32.333.335	28.941.733	28.279.020
Kratkoročni finansijski plasmani	86.764.948	78.038.511	83.910.922	74.659.048
Gotovina	70.759.780	70.659.297	72.414.253	72.313.770
	476.700.148	**399.416.151**	**500.432.412**	**419.881.591**

Analiza kašnjenja portfolija po danima prikazana je u narednoj tabeli.

31. decembar 2024. godine	Manje od 30 dana	Od 30 do 60 dana	Od 61 do 90 dana	Više od 91 dan	Ukupno
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	**17.893.568**			**1.189.409**	**19.082.976**
Krediti i potraživanja od Klijenata. bruto	**315.907.816**	**4.042.797**	**47.554**	**8.934.212**	**328.932.379**
Javni sektor	31.096.577				**31.096.577**
Komercijalni klijenti	277.355.753	3.809.821	28.325	8.586.458	**289.780.357**
Fizička lica	6.323.930	232.976	19.229	347.754	**6.923.889**
Ostalo	1.131.556				**1.131.556**
Ulaganja u hartije od vrijednosti	**5.021.917**				**5.021.917**

31. decembar 2023. godine	Manje od 30 dana	Od 30 do 60 dana	Od 61 do 90 dana	Više od 91 dan	Ukupno
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	**24.650.228**	**-**	**-**	**1.208.105**	**25.858.333**
Krediti i potraživanja od Klijenata. bruto	**323.212.278**	**9.459.246**	**1.508.233**	**10.062.707**	**344.242.464**
Javni sektor	**38.638.013**	**5.726**			**38.643.739**
Komercijalni klijenti	**278.531.692**	**9.171.331**	**1.493.606**	**9.655.652**	**298.852.281**
Fizička lica	**4.850.789**	**270.722**	**14.627**	**407.055**	**5.543.194**
Ostalo	**1.191.783**	**11.467**	**-**	**-**	**1.203.250**
Ulaganja u hartije od vrijednosti	**7.182.009**	**-**	**-**	**-**	**7.182.009**

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

Kreditni rizik (Nastavak)

Kvalitet finansijskih sredstava izloženih kreditnom riziku prikazan je kako slijedi:

31.12.2024.	S1	S2	S3	Ukupno	Ispravka vrijednosti S1	Ispravka vrijednosti S2	Ispravka vrijednosti S3	Ukupno ispravka vrijednosti	Neto
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	**17.893.568**	**0**	**1.189.408**	**19,082,976**	**49,099**	**0**	**1.189.408**	**1.238.507**	**17.844.469**
Krediti i potraživanja od klijenata Bruto	**211.245.616**	**61.826.232**	**22.840.841**	**295.912.689**	**1.132.164**	**6.719.773**	**15.601.944**	**23.453.880**	**272.458.809**
Javni sektor	711.309	911.105	0	1.622.414	3.826	60.587	0	64.413	1.558.001
Komercijalni klijenti	204.797.893	59.012.498	22.424.438	286.234.829	1.097.534	6.427.387	15.257.447	22.782.367	263.452.462
Fizička lica	4.604.858	1.902.628	416.403	6.923.889	24.716	231.799	344.497	601.012	6.322.877
Ostalo	1.131.556	0	0	1.131.556	6.088	0	0	6.088	1.125.468
Faktoring	**30.367.716**	**2.090.878**	**561,098**	**33.019.691**	**117.022**	**6.112**	**563.222**	**686.356**	**32.333.336**
Ukupno	**259.506.900**	**63.917.109**	**24.591.347**	**348.015.356**	**1.298.285**	**6.725.885**	**17.354.574**	**25.378.743**	**322.636.613**

31.12.2023.	S1	S2	S3	Ukupno	Ispravka vrijednosti S1	Ispravka vrijednosti S2	Ispravka vrijednosti S3	Ukupno ispravka vrijednosti	Neto
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	**24.650.228**	**0**	**1.208.105**	**25.858.333**	**67.849**	**0**	**1.208.105**	**1.275.955**	**24.582.378**
Krediti i potraživanja od klijenata. Bruto	**210.211.960**	**71.610.188**	**33.478.583**	**315.300.732**	**1.128.506**	**7.669.210**	**20.805.570**	**29.603.285**	**285.697.446**
Javni sektor	1.138.536	1.390.605	0	2.529.141	6.089	121.611	0	127.700	**2.401.441**
Komercijalni klijenti	204.344.023	68.995.363	32.692.759	306.032.145	1.097.020	7.405.735	20.326.105	28.828.860	**277.203.285**
Fizička lica	3.537.618	1.212.753	785.824	5.536.195	18.987	139.800	479.465	638.252	**4.897.943**
Ostalo	1.191.783	11.467	0	1.203.250	6.410	2.063	0	8.473	**1.194.777**
Faktoring	**26.884.665**	**1.495.970**	**561.098**	**28.941.733**	**95.231**	**4.260**	**563.222**	**662.713**	**28.279.020**
Ukupno	**261.746.853**	**73.106.158**	**35.247.786**	**370.100.797**	**1.291.587**	**7.673.469**	**22.576.897**	**31.541.953**	**338.558.845**

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

Kreditni rizik (Nastavak)

Kvalitet finansijskih sredstava izloženih kreditnom riziku prikazan je kako slijedi: (Nastavak)

31.12.2024.	Neproblematična potraživanja	Problematična potraživanja	Ukupno	Ispravka vrijednosti neproblematičnijh potraživanja	Ispravka vrijednosti problematičnih potraživanja	Ukupna ispravka vrijednosti	Neto
Plasirani krediti preko poslovnih banaka	**17.893.568**	**849.455**	**18.743.023**	**49.099**	**849.455**	**898.554**	**17.844.469**
Krediti i potraživanja od klijenata	**273.071.847**	**22.407.415**	**295.479.263**	**7.851.936**	**15.168.518**	**23.020.454**	**272.458.809**
Javni sektor	1.622.414	0	1.622.414	64.413	0	64.413	**1.558.001**
Komercijalni klijenti	263.810.391	21.991.012	285.801.403	7.524.921	14.824.021	22.348.941	**263.452.462**
Fizička lica	6.507.486	416.403	6.923.889	256.515	344.497	601.012	**6.322.877**
Ostalo	1.131.556	0	1.131.556	6.088	0	6.088	**1.125.468**
Faktoring	**32.458.594**	**561.098**	**33.019.691**	**123.134**	**563.222**	**686.356**	**32.333.336**
Ukupno	**323.424.009**	**23.817.968**	**347.241.977**	**8.024.169**	**16.581.195**	**24.605.364**	**322.636.613**

31.12.2023.	Neproblematična potraživanja	Problematična potraživanja	Ukupno	Ispravka vrijednosti neproblematičnijh potraživanja	Ispravka vrijednosti problematičnih potraživanja	Ukupna ispravka vrijednosti	Neto
Plasirani krediti preko poslovnih banaka	**24.650.228**	**1.208.105**	**25.858.333**	**67.849**	**1.208.105**	**1.275.955**	**24.582.378**
Krediti i potraživanja od klijenata	**281.822.148**	**33.478.583**	**315.300.732**	**8.797.716**	**20.805.570**	**29.603.285**	**285.697.446**
Javni sektor	2.529.141	0	2.529.141	127.700	0	127.700	2.401.441
Komercijalni klijenti	273.339.386	32.692.759	306.032.145	8.502.755	20.326.105	28.828.860	277.203.285
Fizička lica	4.750.371	785.824	5.536.195	158.787	479.465	638.252	4.897.943
Ostalo	1.203.250	0	1.203.250	8.473	0	8.473	1.194.777
Faktoring	**28.380.635**	**561.098**	**28.941.733**	**99.491**	**563.222**	**662.713**	**28.279.020**
Ukupno	**334.853.011**	**35.247.786**	**370.100.797**	**8.965.056**	**22.576.897**	**31.541.953**	**338.558.845**

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

Kreditni rizik (Nastavak)

U tabelama ispod dat je pregled restruktuiranih potraživanja:

31.12.2024.	Restruktuirana potraživanja- Bruto izloženost	S 1 restruktirana potraživanja	S2 restruktuirana potraživanja	S3 restruktuirana potraživanja	Ispravka vrijednosti restruktuiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti S 1 restruktuiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti S 2 restruktuiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti S 3 restruktuiranih potraživanja	Učešće restruktuiranih potraživanja u bruto izloženosti
Plasirani krediti preko poslovnih banaka	**3.891.278**	**3.891.278**	**0**	**0**	**10.636**	**10.636**	**0**	**0**	**1.12%**
Krediti i potraživanja od klijenata	**49.870.891**	**18.980.717**	**20.231.982**	**10.658.192**	**8.259.108**	**102.007**	**2.014.809**	**6.142.292**	**14.36%**
Javni sektor	0	0	0	0	0	0	0	0	0.00%
Komercijalni klijenti	49.578.232	18.812.448	20.159.460	10.606.324	8.237.422	101.103	2.009.319	6.127.000	14.28%
Fizička lica	292.660	168.269	72.522	51.868	21.686	904	5.490	15.292	0.08%
Ostalo	0	0	0	0	0	0	0	0	0.00%

31.12.2023.	Restruktuirana potraživanja- Bruto izloženost	S 1 restruktirana potraživanja	S2 restruktuirana potraživanja	S3 restruktuirana potraživanja	Ispravka vrijednosti restruktuiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti S 1 restruktuiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti S 2 restruktuiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti S 3 restruktuiranih potraživanja	Učešće restruktuiranih potraživanja u bruto izloženosti
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	**5.460.754**	**5.460.754**	**0**	**0**	**15.072**	**15.072**	**0**	**0**	**1.48%**
Krediti i potraživanja od klijenata. Bruto	**67.461.437**	**20.945.481**	**28.249.641**	**18.266.316**	**12.607.989**	**112.607**	**3.068.887**	**9.426.496**	**18.27%**
Javni sektor	0	0	0	0	0	0	0	0	0.00%
Komercijalni klijenti	67.022.170	20.742.094	28.129.394	18.150.681	12.567.542	111.515	3.059.013	9.397.015	18.15%
Fizička lica	439.267	203.386	120.247	115.634	40.447	1.091	9.874	29.482	0.12%
Ostalo	0	0	0	0	0	0	0	0	0.00%

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

Kreditni rizik (Nastavak)

U tabelama ispod dat je pregled restruktuiranih potraživanja: (Nastavak)

31.12.2024.	Restruktuirana potraživanja- Bruto izloženost	Restruktirana neproblematična potraživanja	Restruktuirana problematična potraživanja	Ispravka vrijednosti restruktuiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti restruktuiranih neproblematičnih potraživanja	Ispravka vrijednosti restruktuiranih problematičnih potraživanja	Učešće restruktuiranih potraživanja u bruto izloženosti
Plasirani krediti preko poslovnih banaka	3.891.278	3.891.278	0	10.636	10.636	0	1.12%
Krediti i potraživanja od klijenata	49.870.891	39.212.700	10.658.192	8.259.108	2.116.816	6.142.292	14.36%
Javni sektor	0	0	0	0	0	0	0.00%
Komercijalni klijenti	49.578.232	38.971.908	10.606.324	8.237.422	2.110.422	6.127.000	14.28%
Fizička lica	292.660	240.791	51.868	21.686	6.394	15.292	0.08%
Ostalo	0	0	0	0	0	0	0%

31.12.2023.	Restruktuirana potraživanja- Bruto izloženost	Restruktirana neproblematična potraživanja	Restruktuirana problematična potraživanja	Ispravka vrijednosti restruktuiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti restruktuiranih neproblematičnih potraživanja	Ispravka vrijednosti restruktuiranih problematičnih potraživanja	Učešće restruktuiranih potraživanja u bruto izloženosti
Plasirani krediti preko poslovnih banaka	5.460.754	5.460.754	0	15.072	15.072	0	**1.48%**
Krediti i potraživanja od klijenata	67.461.437	49.195.121	18.266.316	12.607.989	3.181.493	9.426.496	**18.27%**
Javni sektor	0	0	0	0	0	0	0.00%
Komercijalni klijenti	67.022.170	48.871.488	18.150.681	12.567.542	3.170.528	9.397.015	18.15%
Fizička lica	439.267	323.633	115.634	40.447	10.966	29.482	0.12%
Ostalo	0	0	0	0	0	0	0%

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

Kreditni rizik (Nastavak)

Geografska koncentracija izloženosti IRFCG AD kreditnom riziku je prikazana u sljedećoj tabeli:

31.12.2024.	Crna Gora	Evropska Unija	Ostalo	Ukupno
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	**19.082.976**			**19.082.976**
Krediti i potraživanja od klijenata, bruto	**295.912.687**			**295.912.687**
Javni sektor	*31.096.577*			*31.096.577*
Komercijalni klijenti	*256.760.666*			*256.760.666*
Fizička lica	*6.923.889*			*6.923.889*
Ostalo	*1.131.556*			*1.131.556*
Faktoring	**33.019.691**			**33.019.691**

31.12.2023.	Crna Gora	Evropska Unija	Ostalo	Ukupno
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	**25.858.333**	-	-	**25.858.333**
Krediti i potraživanja od klijenata, bruto	**315.300.731**	-	-	**315.300.731**
Javni sektor	*38.643.739*	-	-	*38.643.739*
Komercijalni klijenti	*269.910.549*	-	-	*269.910.549*
Fizička lica	*5.543.194*	-	-	*5.543.194*
Ostalo	*1.203.250*	-	-	1.203.250
Faktoring	**28.941.733**	-	-	**28.941.733**

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

Rizik likvidnosti

Rizik likvidnosti predstavlja vjerovatnoću da IRFCG AD neće moći da obezbijedi dovoljno novčanih sredstava za izmirenje obaveza u trenutku njihovog dospijeća, ili rizik da će za izmirenje dospjelih obaveza morati da pribavlja novčana sredstva uz značajne troškove.

IRFCG AD održava likvidnost konstantno prateći usklađenost izvora i plasmana da bi na taj način bio u mogućnosti da sve svoje obaveze izmiruje u rokovima dospijeća.

U cilju adekvatnog praćenja ovog rizika IRFCG AD je usvojio i odgovarajuće dokumenta koja obuhvataju Pravilnik o upravljanja rizikom likvidnosti, Plan upravljanja likvidnošću u uslovima ugrožene likvidnosti i nepreviđenih okolnosti i Proceduru za testiranje likvidnosti primjenom stres scenarija.

Pravilnik o upravljanju rizikom likvidnosti predviđa da IRFCG AD svakodnevno prati koeficijent minimalne dnevne likvidnosti izražen kroz odnos likvidne aktive i dospjelih obaveza. Minimalna vrijednost koeficijenta iznosi 1.

IRFCG AD osim mjerenja operativne dnevne, dekadne i likvidnosti na mjesečnom odnosno tromjesečnom nivou redovno prati finansijske pokazatelje kvaliteta i kretanja dinamike i ročne strukture aktive i pasive i kvartalno se izvještava Odboru za upravljanje aktivom i pasivom kako o kretanju koeficijenata likvidnosti tako i o ročnoj usklađenosti izvora i sredstava.

(000)EUR	1m	2-3 mjeseca	4-6 mjeseci	7-12 mjeseci	13-24 mjeseci	3- 5 godina	preko 5 godina	Ukupno
Gotovinski ekvivalenti i gotovina	**68,659**							68,659
Oročeni depoziti	**-**	**-**	**-**	**2,000**	**-**	**-**	**-**	2,000
Krediti	**18,679**	**12,579**	**21,070**	**43,193**	**64,983**	**137,165**	**46,807**	**344,476**
Glavnica	16,562	10,980	18,710	38,910	58,078	126,571	44,412	314,222
Kamata	2,117	1,600	2,360	4,283	6,905	10,594	2,395	30,254
Faktoring	**5,653**	**16,272**	**11,594**	**-**	**-**	**-**	**-**	**33,518**
Glavnica	5,553	16,052	11,415	-	-	-	-	33,020
Kamata	100	220	178	-	-	-	-	498
Ukupno	**92,991**	**28,851**	**32,663**	**45,193**	**64,983**	**137,165**	**46,807**	**448,653**
Pozajmice	**-**	**8,062**	**14,746**	**30,947**	**61,411**	**135,601**	**60,520**	**311,287**
Glavnica		7,671	13,814	29,252	58,462	130,268	58,849	298,316
Kamata		391	932	1,695	2,949	5,333	1,671	12,970
Ukupno	**-**	**8,062**	**14,746**	**30,947**	**61,411**	**135,601**	**60,520**	**311,287**
Razlika	**92,991**	**20,790**	**17,917**	**14,247**	**3,572**	**1,564**	**- 13,713**	**137,367**
kumulativni gap	**92,991**	**113,781**	**131,697**	**145,944**	**149,516**	**151,079**	**137,367**	

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

Tržišni rizik

Tržišni rizik je rizik da će promjena tržišnih cijena, kao što su kamatne stope, cijene kapitala i devizni kursevi uticati na prihode IRFCG AD ili vrijednost finansijskih instrumenata. Cilj upravljanja tržišnim rizikom je upravljanje i kontrola izloženosti tržinom riziku unutar prihvatljivih parametara, uz optimizaciju povraćaja na rizik.

Devizni rizik je rizik da će se vrijednost finansijskih instrumenata mijenjati zbog promjena u deviznom kursu. S obzirom da IRFCG AD nema pozicija u stranim valutama izloženost ovom riziku trenutno nije prisutna.

Rizik promjene kamatnih stopa izvora finansiranja je evidentan i u 2024. godini, što se odrazilo i na visinu kamatnih stopa po kojima IRFCG AD plasira sredstva korisnicima kredita. Po pitanju ostalih tržišnih rizika tu je rizik uticaja promjene kamatne stope na prihod od kamate na oročena sredstva u poslovnim bankama. IRFCG AD nastoji da ovaj rizik minimizira odabirom najpovoljnijih ponuda poslovnih banaka.

Operativni rizik

Operativni rizik je vjerovatnoća ostvarivanja gubitaka u poslovanju IRFCG AD, usljed neadekvatnih internih sistema, procesa i kontrola, uključujući i neadekvatan informacioni sistem, zbog angažovanja lica izvan IRFCG AD za obavljanje određenih poslova za IRFCG AD, slabosti i propusta u izvršavanju poslova, protivpravnih radnji i spoljnih događaja koji mogu izložiti IRFCG AD gubitku, uključujući i pravni rizik. Definicija operativnog rizika obuhvata pravni rizik, a isključuje strateški i reputacioni rizik.

IRFCG AD je uspostavio sistem upravljanja operativnim rizikom koji obuhvata:

- politiku i proceduru - interne akte kojim se definišu načela, postupci i metodi upravljanja operativnim rizikom;
- organizacionu sturukturu uključujući i resurse za upravljanje operativnim rizikom;
- proces upravljanja operativnim rizikom koji uključuje:
  - ✓ utvrđivanje operativnog rizika;tretiranje operativnih rizika (procjena. mitigacija i prihvatanje); kvantifikovanje operativnog rizika; praćenje i kontrola kao i izvještavanje o operativnom riziku; utvrđivanje i održavanje potrebnog kapitala za operativne rizike;

Procesom upravljanja operativnim rizikom utrvđuje se i procjenjuje inherentni i rezidualni operativni rizik u svim materijalno značajnim procesima i sistemima IRFCG AD. Operativni rizik pod uticajem je različitih faktora koje je potrebno uzeti u obzir pri određivanju izloženosti IRFCG AD operativnom riziku. Ti se faktori mogu grupisati u kategorije (npr. ekonomsko i poslovno okruženje, procesi i sistemi itd.).

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

Operativni rizik (Nastavak)

IRFCG AD je implementirao nekoliko instrumenta radi efikasnijeg upravljanja, kontrole i umanjenja mogućnosti nastanka štete uslijed realizacije operativnog rizika:

- Kvantitativna analiza i nadzor operativnog rizika kroz prikupljanje internih i eksternih podataka o događajima operativnog rizika. Prikupljanje internih podataka o gubicima pomaže u razumijevanju gdje se i kako se rizici manifestuju te predstavlja osnovu za kvantifikovanje izloženosti operativnom riziku i kapitalu potrebnom za podržavanje te izloženosti;
- Procjena izloženosti operativnom riziku koji može nastati korišćenjem kvalitativnih metoda procjene, što podrazumijeva redovno sprovođenje samoprocjene rizika i kontrola, pri čemu se za sve utvrđene visoke rizike gdje kontrole nisu primjerene ili dovoljne moraju definisati korektivne mjere od strane nadležne organizacione jedinice sa ciljem ublažavanja operativnog rizika;
- Ključni indikatori rizika (engl. Key Risk Indicators – KRI) se prate unutar IRFCG AD kao pokazatelji trenda izloženosti operativnom riziku za definisane tačke rizika;
- Konsultacije se zaposlenim kako bi se povećala svijest o operativnom riziku;
- Praćenje izloženosti operativnom riziku podrazumijeva redovno analiziranje rezultata identifikovanja i mjerenja (procjenjivanja) operativnog rizika te informacije o aktivnostima tretiranja operativnog rizika.
- Tretiranje operativnog rizika obuhvata preventivne i korektivne aktivnosti, odnosno metode, kriterijume i postupke s ciljem prihvatanja, izbjegavanja, smanjenja ili transfera utvrđenog rizika.
- Redovno izvještavanje o operativnom riziku obezbjeđuje neophodne informacije za Odbor direktora u okviru "Informacije o izloženosti rizicima u poslovanju IRFCG AD". Izvještavanje je ključno za podizanje svijesti o operativnom riziku u pogledu gubitaka i izloženosti te omogućava upravljanje operativnim rizikom, npr. u slučaju korektivnih mjera može se pratiti njihov status.

Mjerenje operativnog rizika vrši se na osnovu alata koji su propisani Bazelskim sporazumom II. Identifikacija, mjerenje, monitoring i kontrola operativnog rizika bliže su definisani internim aktima za upravljanja operativnim rizikom. U skladu sa standardima Bazelskog komiteta prihvatljiv nivo rizika za IRFCG AD je nizak do umjeren nivo operativnog rizika. Za izračunavanje potrebnog kapitala za operativni rizik IRFCG AD koristi jednostavni metod. Potrebni kapital za operativni rizik izračunava se tako što se osnovica za izračunavanje potrebnog kapitala za operativni rizik (prosjek neto kamatonosnih i neto nekamatonosnih prihoda za tri prethodne uzastopne poslovne godine) pomnoži sa koeficijentom 0.15.

Rizik koncentracije

Velika kreditna izloženost prema jednom licu ili grupi povezanih lica predstavlja koncentraciju kreditnog rizika.

U cilju adekvatnog identifikovanja kreditnog rizika neophodno je sagledati rizike koncentracije izloženosti i poštovanje interno definisanih limita.

U tom smislu za izloženosti prema licima povezanim sa IRFCG AD primenjuju se sljedeći interni limiti:

- ukupna izloženost IRFCG AD prema svim licima povezanim sa IRFCG AD ne smije biti veća od 100% sopstvenog kapitala IRFCG AD;
- ukupna izloženost prema licu koje je član odbora direktora, odbora za reviziju ili izvršni direktor, uključujući i članove njegove uže porodice, smije iznositi najviše 1% sopstvenog kapitala IRFCG AD;
- ukupna izloženost prema pravnim licima koja su pod kontrolom lica iz tačke 2 ovog stava i/ili članova njihove uže porodice smije iznosti najviše 5% sopstvenog kapitala IRFCG AD;
- ukupna izloženost prema zaposlenom smije iznositi najviše 1% sopstvenog kapitala IRFCG AD;
- zbir ukupne izloženosti IRFCG AD prema pravnim licima koje kontroliše ne smije iznositi više od 20% sopstvenog kapitala IRFCG AD.

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

Rizik koncentracije (Nastavak)

Izloženost IRFCG AD prema jednom licu ili grupi povezanih lica, koja je jednaka ili veća od 10% sopstvenih sredstava, smatra se velikom izloženošću IRFCG AD.

IRFCG AD je definisao limite maksimalne izloženosti prema poslovnim bankama, prema sektorskoj pripadnosti, kao i prema jednom licu ili grupi povezanih lica. Kada je u pitanju individualna koncentracija, uspostavljeni limiti posmatraju se u odnosu na kvartalni obračun kapitala IRFCG AD, a sve u cilju adekvatnog upravljanja rizikom koncentracije.

INVESTICIONO-RAZVOJNI FOND

CRNE GORE A.D.

Izvještaj menadžmenta za 2024. godinu

SADRŽAJ

I Opšti podaci i korporativno upravljanje

Investiciono razvojni fond Crne Gore AD, Podgorica (u daljem tekstu – IRF CG) osnovan je, u skladu sa Zakonom o Investiciono-razvojnom fondu Crne Gore („Zakon") („Sl. list CG", br. 88/09, 40/10, 80/17 i 125/23).

IRF CG posluje u cilju podrške ekonomske politike Vlade Crne Gore i podsticanja:

- ravnomjernog regionalnog razvoja, konkurentnosti i likvidnosti privrednih subjekata;
- proizvodnje i usluga orijentisanih prema izvozu;
- proizvodnje kojom se smanjuje uvozna zavisnost;
- finansiranja infrastrukturnih projekata, projekata vodosnabdijevanja, tretmana otpadnih voda i zaštite životne sredine, efikasnog sprovođenja i okončanja procesa privatizacije prodajom kapitala stečenog u procesu svojinske i upravljačke transformacije;
- podsticanja finansiranja drugih projekata od lokalnog, regionalnog i državnog značaja.

S tim u vezi Zakonom definisana djelatnost IRF CG je:

- odobravanje kredita, obavljanje faktoringa i drugih oblika otkupa potraživanja i izdavanje garancija kojima se naročito:
  - podstiče osnivanje, razvoj i održivost mikro, malih, srednjih i velikih privrednih subjekata i preduzetnika;
  - pruža podrška infrastrukturnim projektima, projektima vodosnabdijevanja i zaštite životne sredine;
  - finansiraju projekti od lokalnog, regionalnog i državnog značaja;
  - podstiče konkurentnost crnogorskih proizvoda i usluga;
  - podstiče zapošljavanje;
- osiguranje izvoza roba i usluga iz Crne Gore od netržišnih rizika;
- kreditiranje u funkciji podrške socijalnom preduzetništvu, samozapošljavanju, iniciranju novog investicionog ciklusa i razvoju i jačanju početnog biznisa;.
- obavljanje poslova vezanih za prodaju kapitala u portfelju IRF CG;
- obavljanje ostalih poslova i aktivnosti kojim se obezbjeđuje podrška unapređenju preduzetništva i ekonomskom razvoju;
- obavljanje i drugih poslova utvrđenih zakonom.

IRF CG je osnovan kao jednočlano akcionarsko društvo u skladu sa odredbama Zakona o Investiciono-razvojnom fondu Crne Gore i Zakona o privrednim društvima. IRF CG je pravno lice koje posluje samostalno i svoju djelatnost obavlja pod uslovima i na način utvrđen Zakonom o Investiciono-razvojnom fondu Crne Gore, Statutom i opštim aktima IRF CG.

Prava i dužnosti osnivača IRF CG, u skladu sa Zakonom, vrši Vlada Crne Gore. Akti poslovne politike IRF CG, utvrđuju se u skladu sa ekonomskom politikom i strateškim dokumentima Vlade.

Izjava o primjeni kodeksa korporativnog upravljanja

IRF CG je uspostavio sistem korporativnog upravljanja u skladu sa zakonskom regulativom i dobrom praksom poslovanja. Principi i pravila korporativnog upravljanja se uspostavljaju prije svega kroz Zakon o Investiciono-razvojnom fondu Crne Gore i Statut društva, gdje su definisane nadležnosti organa upravljanja i rukovođenja, na način da se iste ne preklapaju i da omogućavaju efikasno upravljanje koje obezbjeđuje realizaciju postavljenih ciljeva i planova.

Organi IRF CG su: *Skupština*, kao organ i predstavnik osnivača, *Odbor direktora*, kao organ upravljanja i rukovođenja, *Izvršni direktor*, kao izvršni organ.

Skupština donosi Statut, imenuje i razrješava članove Odbora direktora i revizora, odlučuje o politici naknada i o naknadama članova Odbora direktora, donosi odluku o raspolaganju imovinom IRF CG (kupovini, prodaji, zakupu, zamjeni, sticanju ili raspolaganju na drugi način) čija je vrijednost veća od 20% knjigovodstvene vrijednosti imovine IRF CG, usvaja godišnje finansijske iskaze sa mišljenjem revizora i Izvještaj o radu, obavlja druge poslove utvrđene Zakonom i Statutom. Skupštinu IRF CG čini predstavnik kojeg imenuje Vlada Crne Gore. Redovna Skupština saziva se jednom godišnje.

Odbor direktora je organ upravljanja, rukovođenja i nadzora nad tekućim poslovanjem. Članove Odbora direktora imenuje i razrješava Skupština IRF CG. Odbor direktora IRF CG predlaže: Statut, utvrđuje poslovnu politiku i strategiju poslovanja; donosi akt o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta; utvrđuje investicionu politiku; donosi Godišnji plan rada, Finansijski plan i Srednjoročni programa rada, uz saglasnost Vlade, donosi odluke o korišćenju sredstava, u skladu sa aktima poslovne politike IRF CG; odlučuje o plasiranju sredstava po kriterijumima i uslovima utvrđenim aktima poslovne politike, odlučuje i o drugim pitanjima u skladu sa Statutom i Zakonom. Način rada, odlučivanja i druga pitanja od značaja za rad Odbora direktora uređena su aktima IRF CG. Skupština Crne Gore je na devetoj sjednici Drugog redovnog (jesenjeg) zasijedanja od 29.12.2023. godine donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Investiciono-razvojnom fondu Crne Gore, objavljen u Službenom listu Crne Gore broj 125/23 od 31. decembra 2023. godine, a kojim izmjenama i dopunama je broj članova Odbora direktora IRF CG povećan sa 3 (tri) na 5 (pet) članova, pri čemu predsjednik Odbora direktora funkciju obavlja profesionalno, a članovi honorarno.

Tokom 2024. godine Odbor direktora IRF CG je kroz dva saziva održao ukupno 57 sjednica, od kojih je tokom sedamnaestog saziva Odbora direktora IRF CG održano 13 sjednica ovog organa, dok je osamnaesti saziv Odbora direktora IRF CG održao 44 sjednice.

Sedamnaesti saziv Odbor direktora IRF CG činili su Velizar Kaluđerović, predsjednik Odbora i članovi Marko Ivanović i dr Irena Radović, koja je u decembru 2023. godine podnijela ostavku na članstvo u Odboru direktora IRF CG i ostavku na funkciju izvršne direktorice IRF CG zbog imenovanja na mjesto Guvernerke Centralne banke Crne Gore. Nakon ostavke dr Irene Radović na poziciji izvršne direktorice, za vršioca dužnosti do imenovanja novog izvršnog direktora od strane Odbora direktora IRF CG imenovan je Nikola Milosavljević, direktor Sektora kredita i garancija u IRF CG.

Na vanrednoj skupštini akcionara IRF CG koja je održana dana 27.03.2024. godine, a na predlog Vlade Crne Gore, imenovan je novi, osamnaesti saziv Odbor direktora IRF CG u sastavu: mr Predrag Drecun, dr Nina Vujošević, Vladimir Vujović, dr Mirjana Čizmović i Valentina Bjeletić. Na konstitutivnoj sjednici Odbora direktora IRF CG održanoj dana 27.03.2024. za predsjednika Odbora direktora izabran je mr Predrag Drecun.

Odbor direktora IRF CG osamnaestog saziva je dana 28.03.2024. godine za izvršnog direktora IRF CG imenovao Nikolu Tripkovića. Izvršni direktor predstavlja i zastupa IRF CG i odgovara za zakonitost rada, organizuje i vodi poslovanje i vrši nadzor nad radom zaposlenih, izvršava odluke Odbora direktora; zaključuje ugovore u ime i za račun IRF CG; obavlja druge poslove predviđene Zakonom, Statutom i drugim opštim aktima. Izvršni direktor imenuje stalne i povremene komisije i radna tijela iz sastava zaposlenih u IRF CG. Nadležnost, sastav, mandat i broj članova komisija i radnih tijela i visina naknade za njihov rad, utvrđuje se odlukom o imenovanju.

Viši unutrašnji revizor IRF CG je mr Tina Darmanović.

U okviru IRF CG djeluje Kreditno-garantni odbor, Odbor za upravljanje aktivom i pasivom, Revizorski odbor, Odbor za Informacioni sistem, Monitoring komitet.

- Članovi Kreditno-garantnog odbora, na dan 31. decembar 2024. godine, su:
  Niko Šoć, predsjednik Odbora, predstavnik Ministarstva finansija Vlade Crne Gore;
  Nikola Milosavljević, član;
  Đuro Kažić, član;
  Mirko Mašković, član;
  Mladen Perić, član;
  Nikola Tripković, pridruženi član bez prava glasa;
  Vladislav Dulović, pridruženi član bez prava glasa;
  Srđan Kalezić, pridruženi član bez prava glasa.

- Članovi Odbora za upravljanje aktivom i pasivom (ALCO), na dan 31. decembar 2024. godine, su:
  Jelena Strugar, predsjednica Odbora;
  Nikola Tripković, član;
  Aleksandra Popović, članica, predstavnica Ministarstva finansija Vlade Crne Gore;
  Nikola Milosavljević, član;
  Vladislav Dulović, član;
  Ana Cmiljanić, pridruženi član bez prava glasa.
- Članovi Revizorskog odbora, na dan 31. decembar 2024. godine, su:
  Ana Cmiljanić, predsjednica Odbora;
  Bojan Ćalasan, član;
  Igor Radonjić, član.
- Članovi Odbora za Informacioni sistem, na dan 31. decembar 2024. godine, su:
  Davor Đurović, predsjednik Odbora;
  Đuro Kažić, član;
  Stana Dejić, članica;
  Mladen Perić, član;
  Tina Darmanović, članica.
- Članovi Monitoring komiteta, na dan 31. decembar 2024. godine, su:
  Milica Dević Đurović, predsjednica Komiteta;
  Vladislav Dulović, član;
  Nikola Milosavljević, član;
  Mirko Mašković, član;
  Mirko Blečić, član;
  Dimitrije Šaranović, član;
  Ana Cmiljanić, pridruženi član bez prava glasa;
  Mladen Perić, pridruženi član bez prava glasa;
  Djuro Kažić, pridruženi član bez prava glasa;
  Ljubica Vukašinović, pridruženi član bez prava glasa.

U sklopu aktivnosti preduzetih na transformaciji IRF CG u Razvojnu banku Crne Gore, Skupština Crne Gore je dana 09. oktobra 2024. godine donijela Zakon o Razvojnoj banci Crne Gore koji je objavljen u Službenom listu Crne Gore broj 99/24 od 15.10.2024. godine, a koji je stupio na snagu dana 23.10.2024. godine. Prelaznim i završnim odredbama Zakona o Razvojnoj banci Crne Gore definisano je da danom upisa Razvojne banke u Centralni registar privrednih subjekata prestaje sa radom Investiciono-razvojni fond Crne Gore A.D., pri čemu Razvojna banka Crne Gore preuzima sva prava, obaveze, zaposlene i imovinu Investiciono-

razvojnog fonda Crne Gore A.D. Zakonom je bitno proširena djelatnost Razvojne banke Crne Gore u odnosu na IRF CG, i između ostalog utvrđeni su novi organi Razvojne banke Crne Gore, koje čine Skupština, Nadzorni odbor i Upravni odbor.

U nastavku procesa punog konstituisanja i početka rada Razvojne banke Crne Gore, u skladu sa odredbama Zakona o Razvojnoj banci Crne Gore, Vlada Crne Gore koja vrši prava i dužnosti osnivača, je dana 19.12.2024. godine donijela Odluku o osnivanju Razvojne banke Crne Gore A.D. Podgorica (objavljena u Službenom listu Crne Gore broj 122/24 od 20.12.2024. godine) i dana 25.12.2024. godine donijela Statut Razvojne banke Crne Gore A.D. Podgorica (objavljen u Službenom listu Crne Gore broj 125/24 od 26.12.2024. godine.) Takođe, Vlada Crne Gore je dana 26.12.2024. godine donijela Rješenje o imenovanju članova Nadzornog odbora Razvojne banke Crne Gore A.D. Podgorica, kojim se shodno Zakonu i Statutu za članove Nadzornog odbora imenuju: mr Predrag Drecun, mr Danijel Bošković, Vladimir Vujović, dr Mirjana Čizmović i Valentina Bjeletić. Na konstitutivnoj sjednici Nadzornog odbora održanoj dana 26.12.2024. za predsjednika Nadzornog odbora izabran je mr Predrag Drecun. Istog dana, Nadzorni odbor je shodno svojim nadležnostima utvrđenim Zakonom i Statutom donio Odluku o imenovanju Predsjednika i članova Upravnog odbora u sastavu: Nikola Tripković, predsjednik UO i članovi Nikola Milosavljević, Đuro Kažić, Mirko Mašković i Ana Cmiljanić.

Dana 31.12.2024. godine izvršen je upis Razvojne banke Crne Gore A.D. Podgorica u Centralni registar privrednih subjekata Podgorica, čime je prestao sa sa radom Investicionо-razvojni fond Crne Gore A.D.

1.1. Organizaciona struktura

Organizaciona struktura IRF CG koncipirana je na način da poštuje načelo grupisanja srodnih procesa u odgovarajuće organizacione jedinice, kao i načelo kontrole i nadzora, a sve u cilju zakonitosti i javnosti rada, s jedne strane, i efikasnog postupanja po zahtjevima klijenata, s druge strane.

Kao preduslov za ostvarenje misije, zadataka i ciljeva IRF CG, odnosno efikasnu realizaciju poslovnih procesa, nužna je unutrašnja organizacija i sistematizacija radnih mjesta, koja počiva na temeljima cjelishodnosti, ekonomičnosti i funkcionalnosti.

Sve aktivnosti u IRF CG su postavljene da ostvare ciljeve i zadatke i podijeljene su u osnovne organizacione cjeline i to: Sektor za kredite i garancije, Sektor rizika, Kabinet, Služba za pravne poslove, upravljanje imovinom i osiguranje izvoza od netržišnih rizika, Služba za finansije i računovodstvo, Služba za ljudske resurse i komunikacije, Služba za informacione tehnologije, Služba za plan, analizu, izvještavanje i međunarodnu saradnju, Odjeljenje za sprječavanje pranja novca i finansiranje terorizma i Odjeljenje za unutrašnju reviziju.

Tim IRF CG čini 96 zaposlenih, a prosječna starost je 40 godina. Od ukupnog broja zaposlenih 55% čine žene, 45% čine muškarci, dok 90% zaposlenih ima visoko stručno obrazovanje.

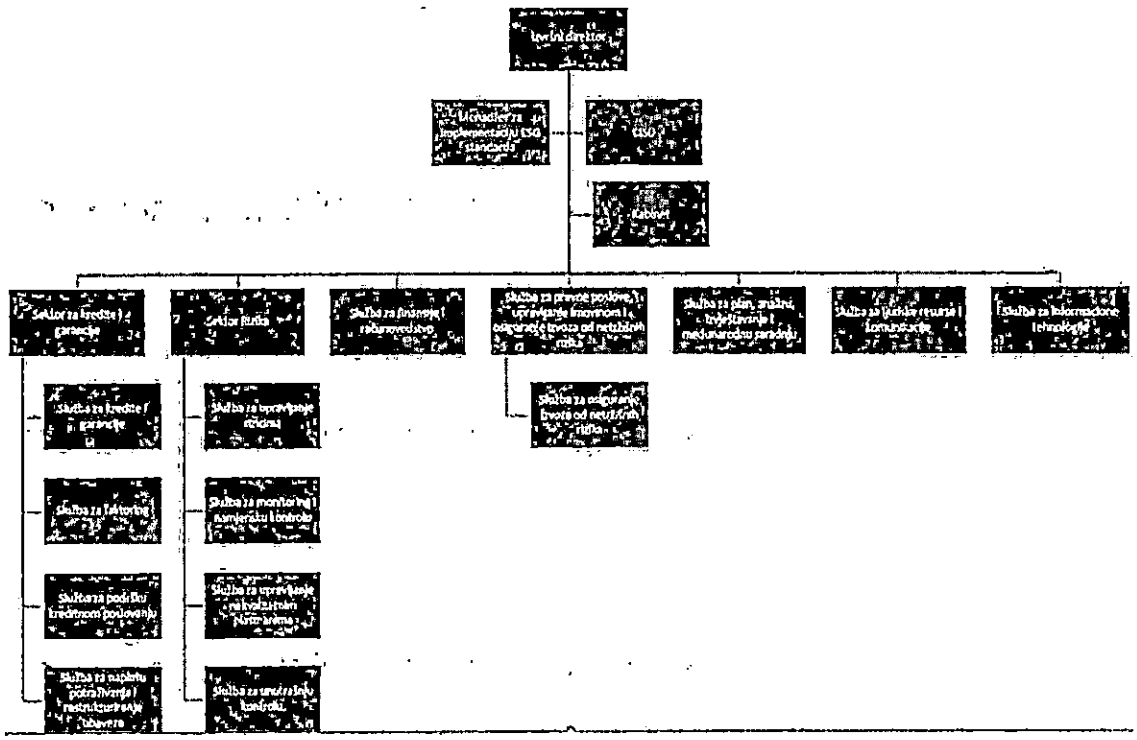

Slika 1. Organizaciona struktura IRF CG

1.2. Sistem unutrašnje kontrole i upravljanje rizikom u odnosu na postupak finansijskog izvještavanja

U sistemu unapređenja unutrašnjih kontrola u IRF CG, pored kontinuiranih aktivnosti koje na tom planu sprovode rukovodioci službi i sektora, posebnu ulogu zauzimaju:

- Interni revizor, imenovan u martu 2012. godine, odnosno viši unutrašnji revizor u Odjeljenju za unutrašnju reviziju, nakon promjene organizacione strukture i preimenovanja 2023. godine, u skladu sa preporukama Državne revizorske institucije, a u cilju usklađivanja sa Zakonom o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru;
- Sektor rizika u okviru kojeg su organizovane četiri službe i to:
  - Služba za upravljanje rizicima;
  - Služba za monitoring i namjensku kontrolu;
  - Služba za upravljanje nekvalitetnim plasmanima;
  - Služba za unutrašnju kontrolu;

Nadležnosti zaposlenih u ovim službama su definisane aktom o sistematizaciji radnih mjesta. Aktivnosti kojima se bavi Sektor rizika bliže su definisane sa preko 20 internih akata iz ove oblasti.

- Revizorski odbor, koji broji tri člana;
- Odjeljenje za sprečavanje pranja novca i finansiranje terorizma.

Dodatno, IRF CG je u cilju usklađivanja sa zakonom o upravljanju i unutrašnjim kontrolama, u septembru 2022. godine, imenovao:

- Lice odgovorno za koordinaciju aktivnosti na sprovođenju i unapređenju upravljanja i unutrašnjih kontrola (rješenje br: 05-04100-8638-22);
- Lice odgovorno za koordinaciju aktivnosti na uspostavljanju procesa upravljanja rizicima (rješenje br: 05-04100-8641-22);
- Lice određeno za prijem i postupanje po prijavama o sumnjama na prevare, odnosno nepravilnosti u IRF CG (rješenje br: 05-04100-8640-22).

Eksterne kontrole poslovanja IRF CG vrše se od strane:

1. Centralne banke Crne Gore,
2. Državne revizorske insitucije,
3. Eksternog revizora.

Upravljanje rizicima u IRF CG je jedan od najvažnijih poslovnih procesa, koji je uspostavljen na značajno višem nivou u odnosu na zahtjeve koji proizilaze iz Zakona o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru.

Obaveza IRF CG, kao finansijske institucije, da upravlja svim vrstama rizika, definisana je kako Zakonom o Investiciono-razvojnom fondu CG, tako i regulativom koju je za IRF CG propisala Centralna banka Crne Gore, kroz Odluku o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju Fonda i Odluku o načinu izračunavanja adekvatnosti kapitala IRF CG.

U skladu sa ovim propisima IRF CG je dužan da rizike kojima je izložen u svom poslovanju svodi na najmanju mjeru, rukovodeći se načelima sigurnosti, solventnosti, likvidnosti, disperzije rizika i očuvanja realne vrijednosti kapitala.

Od osnivanja IRF CG radi na unapređenju procesa upravljanja rizicima. Usvojen je niz akata iz ove oblasti i uspostavljeno izvještavanje, kako interno, tako i prema Centralnoj banci Crne Gore.

U skladu sa Zakonom o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru, IRF CG je definisao godišnji Plan za unapređenje upravljanja i unutrašnjih kontrola za 2024. godinu.

U toku 2024. godine IRF CG je realizovao veći dio planiranog i to:

✓ Aktivno se radilo na uvođenju novog aplikativnog rješenja za bazu kolaterala (postavljeno na produkciju u 2025.), s tim da je potrebno definisati procese i precizirati

učesnike u procesu evidentiranja i kontrole kolaterala, što je svrsishodnije dovršiti nakon registracije Razvojne banke i usvajanja nove sistematizacije;

- ✓ Interni akt „Uputstvo o ovlašćenjima za potpisivanje" ažuriran je nakon registracije Razvojne banke Crne Gore;
- ✓ Planirane aktivnosti na realizaciji preporuka Državne revizorske institucije (14 preporuka) su sprovedene uspješno i sve preporuke su realizovane, o čemu je Državna revizorska institucija izvijestila IRF CG 25.decembra 2024. godine, i čime je predmetna revizija okončana;

Iz domena planiranih aktivnosti po preporukama unutrašnje revizije realizovane su dvije preporuke, odnosno usvojeni su: Procedura Pr i marketing aktivnosti i Uputstvo o prijemu i načinu vođenja donacija, dok su za preostale četiri preporuke definisani novi rokovi za realizaciju usljed transformacije IRF CG u Razvojnu banku CG.

Dio planiranih aktivnosti, poput razdvajanja računovodstvene i finansijske funkcije, zapošljavanja Ciso menadžera, menadžera ljudskih resursa i menadžera za praćenje usklađenosti poslovanja sa zakonskom i internom regulativom, će biti realizovano u toku 2025. godine, u okviru Razvojne banke Crne Gore.

Zakonom o Razvojnoj banci Crne Gore koji je stupio na snagu 15. oktobra 2024. godine definisano je: „Na poslovanje Razvojne banke ne primjenjuju se propisi kojima se reguliše oblast upravljanja i unutrašnjih kontrola u javnom sektoru, izuzev u dijelu unutrašnje revizije", te u tom smislu prestaju obaveze koje su proističale iz Zakona o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru, osim u dijelu unutrašnje revizije. Upravljanje i unutrašnje kontrole svakako će biti u fokusu i na dalje, samo sada u skladu sa, prije svega, krovnim Zakonom o Razvojnoj banci, kao i sa regulativom Centralne banke namijenjene Razvojnoj banci CG.

II Analiza finansijskog položaja i rezultata poslovanja

IRF CG je u 2024. godini ostvario pozitivan poslovni u iznosu od 8.046.295 EUR.

Na visok pozitivan rezultat, osim dobre realizacije prihoda, utiče u velikoj mjeri neto efekat smanjenja ispravki vrijednosti, u odnosu na 31.12.2023. godine, za 5.8 mil EUR, kao rezultat dobre naplata plasmana, kako redovnom naplatom, tako i usljed prijevremenih otplata.

Poslovni prihodi su iznosili 13.076.828 EUR, što je u nivou prihoda ostvarenih u 2023. godini. Strukturu poslovnih prihoda čine: prihodi od kamata po osnovu dugoročnih, kratkoročnih kredita i faktoringa u iznosu od 11.475.009 EUR, prihodi od naknada po osnovu kredita i faktoringa u iznosu od 524.825 EUR, prihodi od kamata na depozite oročene tokom 2024. godine u iznosu od 219.648 EUR, kao i ostali prihodi (prihodi po osnovu zateznih kamata po kreditima i faktoringu) u iznosu od 857.346 EUR.

Rashodi, bez troškova ispravke vrijednosti su iznosili 10.973.283 EUR, dok je neto promjena ispravke vrijednosti negativna i iznosi -5.816.100 EUR. Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi su iznosili 3.095.480 EUR. Finansijski rashodi, po osnovu kamate i drugi finansijski rashodi po osnovu izvora finansiranja, su u 2024. godini iznosili 3.527.364 EUR. Poreski rashod perioda iznosi 1.650.279 EUR.

Vrijednost aktive (imovine) IRF CG na 31. decembar 2024. godine iznosi 419.484.532 EUR, što predstavlja pad od 3% u odnosu na kraj 2023. godine. Prilikom procjene neto imovine IRF CG, a za potrebe registracije Razvojne banke CG, izvršena je procjena obezvređenja uloga u društvu TC „Durmitor" doo Žabljak, u iznosu 736H EUR, uvažavajući pretpostavku očekivanog negativnog rezultata ovog društva za 2024. godinu, uz dodatno usklađivanje sa stanjem neto kapitala u poslovnim knjigama ovog društva.

Na kraju 2024. godine iznos kapitala je 109.390.517 EUR, što predstavlja rast od 6% u odnosu na 2023. godinu. Rast je uslovljen činjenicom da je na kraju 2024. godine ostvarena značajna dobit, dok je evidentiran efekat povećanja negativnih rezervi iz prethodnog perioda, u iznosu od 2.160.092 EUR, po osnovu učešća IRF CG u vlasništvu drugih subjekata, u odnosu na 2023. godinu, najvećim dijelom zbog vrednovanja akcija privrednog društva "Plantaže", u kojoj IRF CG u kapitalu učestvuje sa 22,22%.

Obaveze po osnovu izvora finansiranja prema međunarodnim finansijskim institucijama na kraju 2024. godine iznose 304.433.541 EUR i smanjene su 7% u odnosu na 2023. godinu. Važno je ukazati da je krajem decembra 2024. godine izvršena avansna uplata obaveza prema međunarodnim finansijskim institucijama po osnovu dospijeća za januar 2025. godine u iznosu od 6.596.455 EUR, kako bi se obezbijedio adekvatan pristup tokom procesa transformacije IRF CG u Razvojnu banku Crne Gore. Tokom 2024. godine IRF CG je koristio finansijska sredstva odobrena od strane Evropske investicione banke, Razvojne banke Savjeta Evrope i Francuske razvojne agencije.

IZKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI - BILANS STANJA		
POZICIJA	*2024*	*2023*
AKTIVA		
A. NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL		
B. STALNA IMOVINA	*230,464,571*	*256,656,085*
I NEMATERIJALNA ULAGANJA	*204,945*	*256,130*
II NEKRETNINE, POSTROJENJA, OPREMA I BIOLOŠKA SREDSTVA	*4,231,581*	*4,158,018*
III DUGOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI I DUGOROČNA POTRAŽIVANJA	*226,028,045*	*252,241,938*
C. ODLOŽENA PORESKA SREDSTVA		
D. OBRTNA SREDSTVA	*188,721,471*	*176,714,540*
I. ZALIHE	*1,438*	*10,489*
II. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA	*39,472,739*	*29,136,645*
III. KRATKOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI	*78,038,511*	*74,659,048*
IV. GOTOVINA NA RAČUNIMA I U BLAGAJNI	*70,659,297*	*72,313,770*
V. STALNA SREDSTVA NAMJENJENA PRODAJI I SREDSTVA POSLOVANJA KOJE JE OBUSTAVLJENO	*549,485*	*594,588*
E. AKTIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA	*298,491*	*342,329*
F. UKUPNA AKTIVA	*419,484,532*	*433,712,954*
PASIVA		
A. KAPITAL	*109,390,517*	*103,504,314*
I. OSNOVNI KAPITAL	*105,736,355*	*105,736,355*
II. NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL		
III. EMISIONA PREMIJA		
IV. REZERVE	*- 16,186,128*	*- 14,026,036*
VI. NERASPOREDJENI DOBITAK ILI GUBITAK	*19,840,291*	*11,793,996*
1. Neraspoređeni dobitak ranijih godina	*11,793,996*	*2,793,670*
2. Neraspoređeni dobitak tekuće godine	*8,046,295*	*9,000,326*
3. Gubitak ranijih godina	-	-
4. Gubitak tekuće godine	-	-
VIII. UČEŠĆE KOJE NE OBEZBJEĐUJE KONTROLU		
B. DUGOROČNA REZERVISANJA I DUGOROČNE OBAVEZE	*248,189,718*	*277,489,268*
C. ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE	*105,024*	*107,254*
D. DUGOROČNI ODLOŽENI PRIHODI I PRIMLJENE DONACIJE	-	-
E. KRATKOROČNA REZERVISANJA I KRATKOROČNE OBAVEZE	*60,387,064*	*51,213,127*
F. PASIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA	*1,412,209*	*1,398,990*
G. UKUPNA PASIVA	*419,484,532*	*433,712,954*

ISKAZ O UKUPNOM REZULTATU - BILANS USPJEHA		
Pozicija	2023	2023
1. Prihodi od prodaje - neto prihod	13,076,829	13,130,864
2. Promjena vrijednosti zaliha gotovih proizvoda i nedovršene proizvodnje	-	-
3. Prihodi od aktiviranja učinaka i robe	-	-
4. Ostali prihodi iz poslovanja	125,778	190,957
5. Troškovi poslovanja	1,939,382	1,130,168
6. Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi	3,095,480	2,791,496
7. Rashodi po osnovu vrijednosnog usklađivanja imovine	736,293	504,846
8. Ostali rashodi iz poslovanja	- 5,791,617	- 4,152,820
I. Poslovni rezultat	13,223,068	13,048,131
9. Prihodi po osnovu učešća u kapitalu	-	-
10. Prihodi od ostalih finansijskih ulaganja i zajmova	-	-
11. Ostali pr. po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorene zaštite	871	88
12. Vrijednosno usklađivanje kratk. fin sredstava i fin. ulaganja koji su dio ob. imovine	-	-
13. Rashodi po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorene zaštite	3,527,364	3,150,433
II. Finansijski rezultat	- 3,526,493	- 3,150,345
III. Rezultat iz redovnog poslovanja prije oporezivanja	9,696,574	9,897,786
IV. Neto rezultat poslovanja koje je obustavljeno	-	-
V. Rezultat prije oporezivanja	9,696,574	9,897,786
14. Poreski rashod perioda	1,650,279	897,460
15. Dobitak ili gubitak nakon oporezivanja	8,046,295	9,000,326

III Ukupna kreditna aktivnost tokom 2024. godine

Ukupna kreditna aktivnost IRF CG za 2024. godinu iznosila je 186 mil EUR, što je 24 % iznad plana, koji je za 2024. godinu iznosio 150 mil EUR.

IRF CG ima značajnu ulogu u realizaciji strateških ciljeva Crne Gore, usmjeravajući svoje aktivnosti i finansijska ulaganja prema prioritetnim segmentima:

- Razvoj preduzetništva i afirmacija posebnih ciljnih grupa (mladi, žene, početnici u biznisu, individualni poljoprivredni proizvođači);
- Podrška rastu i razvoju mikro, malih, srednjih i srednje kapitalizovanih preduzeća, uz podsticaj likvidnosti i finansijske stabilnosti i ravnomjernog ekonomskog razvoja;
- Investiranje u infrastrukturne projekte usmjerene na zaštitu životne sredine, poboljšanje energetske efikasnosti i afirmaciju zelenog poslovanja.

3.1. Razvoj preduzetništva

Razvoj preduzetništva značajno doprinosi jačanju ekonomske stabilnosti, unapređenju životnog standarda, kao i dugoročno održivom razvoju Crne Gore. IRF CG prepoznaje važnost razvoja preduzetništva, olakšavajući pristup kapitalu specifičnim ciljnim grupama (mladi, žene, individualni poljoprivredni proizvođači, početnici u biznisu), kroz kreditne linije prilagođene preduzetnicima.

Kreiranje i širenje preduzetničke baze jedan je od ključnih ciljeva IRF CG, čime doprinosi razvoju privatnog sektora, povećanju zaposlenosti i stimulaciji ekonomskog rasta. IRF CG se fokusira na jačanju postojećih preduzetnika, ali i na podršku novim preduzetnicima, naročito u manje razvijenim područjima i sektorima sa velikim potencijalnom za rast.

Kontinuiranu podršku IRF CG pruža direktno, kao i u saradnji sa ministarstvima.

Tokom 2024. godine podržano je 229 projekata u vrijednosti od 13,6 mil EUR, čime je po broju realizovanih projekata ostvaren rast od 24% u odnosu na broj realizovanih kredita namijenjenih razvoju preduzetništva u 2023. godini.

IRF CG pruža posebnu podršku *ženskim preduzetnicama* kroz posebne programe podrške, čijim razvojem se doprinosi društvenom napretku Crne Gore, socijalnoj stabilnosti i održivosti. Cilj programa je podsticanje osnivanja i razvoja poslovanja mikro, malih i srednjih preduzeća i preduzetnika u kojima su žene nosioci biznisa. Krediti su namijenjeni za ulaganja u osnovna sredstva - materijalna imovina (zemljište, građevinski objekti, oprema i uređaji, osnovno stado, podizanje dugogodišnjih zasada, sitan inventar i sl.), nematerijalna imovina (razvoj proizvoda ili usluge, patenti, licence, koncesije, autorska prava, franšize i sl.) i obrtna sredstva. Da bi projekat bio kreditiran po ovoj kreditnoj liniji žena mora biti nosilac biznisa, odnosno većinski vlasnik i izvršni direktor.

Žene u biznisu su tokom 2024. godine bile zastupljene kroz 119 plasmana u iznosu od 14,5 mil EUR.

IRF CG pruža značajnu pordšku *mladima i početnicima u biznisu,* prepoznajući njihov potencijal za unapređenje ekonomije i tržišta rada. Aktivnosti IRF CG vezane za mlade preduzetnike i početnike u biznisu obuhvataju različite oblike podrške i finansijskih instrumenata koji olakšavaju start i rast njihovih poslovnih aktivnosti. Cilj programa je kreditiranje novih privrednih društava, preduzetnika i podrška otvaranju novih radnih mjesta. Korisnici kredita mogu biti privredna društva i preduzetnici, koji posluju kraće od 12 mjeseci od dana podnošenja zahtjeva za kreditiranje.

Mladi u biznisu su tokom 2024. godine bili zastupljeni kroz 77 plasmana u iznosu od 13,8 mil EUR.

IRF CG je, u cilju omogućavanja lakšeg pristupa povoljnim finansijama što većem broju preduzetnika i mikro preduzeća u Crnoj Gori, sa posebnim akcentom na nezaposlene osobe ili osobe koje su u nepovoljnom položaju u pogledu pristupa tradicionalnom kreditnom tržištu, pristupio garantnom fondu u okviru EU programa zapošljavanja i socijalne inovacije *EaSI*. Pristup EaSI fondu IRF CG je bio dostupan do kraja 2024. godine.

Ovaj instrument namijenjen je mikro preduzećima i preduzetnicima koji imaju održivu i profitabilnu ideju, koji zadovoljavaju sve potrebne kriterijume, ali koji imaju otežan pristup mikrofinansiranju zbog kolaterala koje zahtijevaju finansijske institucije. Riječ je o programu Evropske unije koji je namijenjen razvoju konkurentnosti preduzetnika i mikro preduzeća u Evropskoj uniji i zemljama kandidatima za ulazak u članstvo.

Podrška EaSI garantne šeme je do kraja 2024. godine realizovana kroz 245 projekata u iznosu od 2,7 mil EUR.

3.2. Podrška postojećim mikro, malim i srednjim preduzećima i podrška likvidnosti

Kreditne linije IRF CG za podršku sektoru MMSP predstavljaju važan instrument za poboljšanje pristupa finansijama i podsticanje rasta ovog sektora. IRF CG podržava različite djelatnosti kroz svoje kreditne linije, fokusirajući se na one koje imaju strateški značaj za privredni razvoj Crne Gore i direktan uticaj na BDP (poljoprivreda i proizvodnja hrane, industrija, turizam i ugostiteljstvo).

U strukturi namijenjenih sredstava po djelatnosti, tokom 2024. godine, najzastupljeniji sektor je *trgovina* sa 47%, u iznosu od 87 mil EUR. Slijede *poljoprivredna proizvodnja i proizvodnja hrane* u iznosu od 32,8 mil EUR ili 18% ukupno odobrenih sredstava, i *uslužna djelatnost* koja sa realizacijom od 31,5 mil EUR čini 17% ukupno odobrenih sredstava.

Proizvodna djelatnost, sa realizovanih 15 mil EUR predstavlja 8% odobrenih sredstava, dok je *turizam i ugostiteljstvo* podržano sa 20 mil EUR (11%).

Ulaganja u poljoprivredu i proizvodnju hrane bilježe trend rasta i u 2024. godini. Kreditne linije koje su specijalno kreirane za podršku poljoprivrednim proizvođačima, a u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, imaju za cilj da podrže razvoj poljoprivrede i ruralnih područja, i pomognu poljoprivrednicima i preduzetnicima da unaprijede svoju proizvodnju, koriste savremenu opremu, i ulažu u infrastrukturne projekte. Zajednički nastup IRF CG i Ministarstva podrazumijeva nekoliko programa podrške, usklađenih sa strateškim dokumentima Crne Gore, od kojih je najznačajniji Program podrške razvoju poljoprivrede – IPARD.

Projekat IPARD se realizuje u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore za finansiranje projekata iz oblasti poljoprivrede i prerade hrane u Crnoj Gori. Cilj projekta je pružanje podrške investicijama u preradi hrane, uvođenja i implementacije mjera ruralnog razvoja, povećanja konkuretnosti na tržištu poljoprivrednih proizvoda, kao i uvođenja i jačanja evropskih standarda proizvodnje hrane.

Korisnici kredita po ovoj kreditnoj liniji su poljoprivredni proizvođači, mikro, mala i srednja preduzeća (koja u okviru svojih djelatnosti imaju poljoprivrednu djelatnost) i koji su od Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede dobili rješenje da su korisnici IPARD projekta. IRF CG, za poljoprivredne proizvođače i preduzeća koja učestvuju u programu grant šema IPARD Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore, svake godine usvaja i objavljuje odgovarajuću kreditnu liniju.

Program podrške razvoju poljoprivrede - IPARD je u 2024. godini ostvaren u ukupnom iznosu od 8,6 mil EUR kroz 139 projekata, što čini preko 30% od ukupnog broja realizovanih plasmana.

IRF CG ima ključnu ulogu u pružanju podrške likvidnosti preduzećima i preduzetnicima, kako bi se obezbijedila stabilnost poslovanja i omogućio njihov dalji rast i razvoj. Kreditne linije IRF CG kojima se podržava ova oblast, omogućavaju preduzećima da nastave sa poslovanjem, pokriju tekuće obaveze, izbjegnu kašnjenja u plaćanjima i stabilizuju svoje finansije.

Podrška likvidnosti tokom 2024. godine po osnovu namjenskih kreditnih linija je iznosila 150,2 mil EUR.

3.3. Podrška infrastrukturnim projektima i projektima zelenih poslova

S obzirom na globalnu orjentaciju prema održivom razvoju, IRF CG je fokusiran na finansiranje projekata koji imaju ekološki i uticaj od javnog značaja. Projekti iz oblasti zelene ekonomije, energetske efikasnosti, obnovljivih izvora energije i zaštite životne sredine su predmet podrške IRF CG.

Kreditne linije za podršku ovom segmentu imaju za cilj realizaciju investicionih projekata na lokalnom, regionalnom i državnom nivou, koji su u funkciji održive valorizacije prirodnih resursa i poboljšanja uslova za razvoj biznisa.

IRF CG, kao vodeća institucija u zelenom finansiranju, prepoznao je značaj projekta Elektroprivrede Crne Gore - "Solari 5 000+70MW" u okviru strategije prelaska na zelenu ekonomiju i efikasno korišćenje obnovljivih izvora energije, i finansirao projekat u vrijednosti od 10 mil EUR. Projekat „Solari 5000+ 70MW" predstavlja značajan iskorak ka energetskoj tranziciji u Crnoj Gori.

3.4. Kamatne stope IRF CG

Tokom 2024. godine došlo je do smanjenja ključnih kamatnih stopa Evropske Centralne banke, što je rezultiralo i smanjenjem EURIBOR-a. Međutim, uvažavajući činjenicu da se IRF CG zadužuje po fiksnim kamatnim stopama, navedeni pad nije se proporcionalno reflektovao u smanjenju troškova izvora finansiranja.

S tim u vezi, IRF CG kontinuirano prati trendove i input sa međunarodnog tržišta u cilju primjene održive politike kamatnih stopa, kao i kontinuirane podrške crnogorskim privrednicima, ranjivim segmenata i opštinama sa prosjekom razvijenosti ispod državnog prosjeka.

Za projekte koji se realizuju u opštinama sa prosjekom razvijenosti ispod državnog prosjeka odobrava se stimulacija u vidu smanjenja kamatne stope za 0,5 p.p.

Još jedna vrsta stimulacije, tj. niže kamatne stope od 0,5 p.p., odobrava se i za projekte finansirane iz sredstava EIB-a.

IV Akcije / Udjeli

IRF CG je osnivač Društva sa ograničenom odgovornošću „Turistički centar Durmitor" DOO Žabljak (100% vlasničkog udjela), koje upravlja skijalištem „Savin Kuk" na Žabljaku. Cilj osnivanja i poslovanja Društva je unapređenje turističke ponude u Crnoj Gori i privredni razvoj durmitorskog kraja kroz osavremenjavanje pomenutog Skijališta i sadržaja koje ono nudi. IRF CG je u prethodnom periodu uložio značajna sredstava u rekonstrukciju i modernizaciju skijališta „Savin Kuk", a sve u cilju podizanja kvaliteta usluga i bezbjednosti ovog skijališta. Uvažavajući činjenicu da je IRF CG finansijska institucija koja shodno svojoj misiji ne treba da upravlja turističko-skijališnim resursima Crne Gore, to je u cilju pronalaženja rješenja za adekvatnije i svrsishodnije upravljanje skijalištem Savin Kuk, kao i radi podizanja kvaliteta ukupnih potencijala Društva, i samim tim doprinosa razvoja durmitorskog kraja, IRF CG preduzimao aktivnosti u cilju valorizacije imovine Društva. Istovremeno, u saradnji sa nadležnim državnim organima su obezbijeđena sredstva za

neophodna ulaganja u cilju očuvanja infrastrukture i obogaćivanja saržaja koje Društvo nudi (završen projekat dječijeg parka sa tjubing stazama i u toku su pripreme za realizaciju projekta vještačkog osnježavanja).

Takođe, u portfoliju IRF CG se nalazi i 12 (dvanaest) aktivnih akcionarskih društava koja su registrovana kod Centralnog klirinškog depozitarnog društva A.D. Podgorica (CKDD).

R.b.	Učešća u kapitalu koja su registrovana kod CKDD	%učešća u kapitalu
1	Institut Simo Milošević a.d.Igalo	23.64%
2	HTP Ulcinjska rivijera a.d.Ulcinj	7.64%
3	13 Jul-Plantaže a.d.Podgorica	22.22%
4	Montecargo a.d.Podgorica	0.037%
5	Marina a.d.Bar	16.99%
6	Barska plovidba a.d.Bar	16,15%
7	Kotor-projekt ad Kotor	16,65%
8	Montepranzo Bokaprodukt a.d.Tivat	51,40%
9	HTP Berane a.d. Berane	15,35%
10	Jugooceanija a.d.Kotor	14,31%
11	Market a.d.Podgorica	40,07%
12	Crnagoracoop a.d.Danilovgrad	10,62%

Radi se o društvima koja je IRF CG preuzeo iz portfolija bivšeg Fonda za razvoj Republike Crne Gore, koje je ovaj stekao kroz postupak svojinsko-upravljačke transformacije i privatizacije privrede. Od navedenog broja društava, njih 7 (sedam) obavlja svoju poslovnu djelatnost, dok preostala društva godinama ne obavljaju svoju djelatnost i nemaju svoje organe upravljanja.

V Investicione nekretnine i stečena aktiva

IRF CG posjeduje u svom vlasništvu značajan broj investicionih nekretnina u Podgorici, Danilovgradu, Herceg Novom, Nikšiću, Bijelom Polju, Rožajama i Baru, a koje je sticao u prethodnom periodu na osnovu zaključaka i preporuka Vlade Crne Gore ili na drugi zakonit način u postupku naplate spornih potraživanja.

IRF CG je tokom 2024. godine, imajući u vidu poremećaje uzrokovane usljed globalnih dešavanja, a koji su se reflektovali i na Državu Crnu Goru, preduzimao aktivnosti u cilju stvaranja neophodnih preduslova radi valorizacije nepokretnosti, po principu individualnog pristupa svakoj nepokretnosti pojedinačno, uz posebno razmatranje i ispitivanje postojanja tražnje za kupovinom navedenih nepokretnosti.

Shodno tome IRF CG je u toku 2024. godine valorizovao nepokretnosti u svom vlasništvu na teritoriji Opštine Žabljak.

VI Rizici

U svom poslovanju IRF CG vodi računa o različitim vrstama rizika:

- Kreditni rizik,
- Rizik likvidnosti,
- Tržišni rizik,
- Devizni rizik,
- Rizik kamatne stope,
- Operativni rizik,
- Rizik solventnosti.

IRF CG je dužan rizike u poslovanju svoditi na najmanju mjeru. Efikasan i fleksibilan sistem upravljanja rizicima predstavlja ključ dugoročnog uspjeha i razvoja.

6.1. Kreditni rizik

U skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o Investiciono-razvojnom fondu usvojenim u 2017. godini, kontrolu poslovanja IRF CG vrši Centralna banka Crne Gore u skladu sa posebnim propisima koji definišu minimalne standarde za upravljanje rizicima u IRF CG i koeficijent adekvatnosti kapitala. Navedeno je precizirano donošenjem dvije odluke 27.11.2018. godine od strane Centralne banke Crne Gore, i to: Odluke o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u IRF CG, kao i Odluke o načinu izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala IRF CG, sa početkom primjene od aprila 2019. godine. U skladu sa navedenim, IRF CG je izvršio usklađivanje internih akata i donošenje novih, kako bi se ispoštovale odredbe pomenutih odluka. Svi akti su usaglašeni početkom 2019. godine i isti su doživjeli svoju punu primjenu tokom 2019 godine.

Kao jedna od najznačajnijih izmjena kojoj je IRF CG pristupio u dijelu usaglašavanja sa odlukama CBCG jeste primjena MSFI 9 standarda u obračunu umanjenja finansijske imovine, koji je počeo da se primjenjuje od januara 2019. godine. Takođe, u cilju praćenja i kontrolisanja rizika u poslovanju IRF CG, posebno kreditnog rizika, uspostavio se redovan sistem izvještavanja nadležnim organima o svim rizicima.

Upravljanje kreditnim rizikom predstavlja ključnu komponentu sveobuhvatnog sistema upravljanja rizicima i od presudnog je značaja za dugoročan uspjeh.

Naime, IRF CG je izmjenom postojećih i donošenjem novih akata unaprijedio, kako sistem kontrole kreditnog rizika kroz unapređenje procedure o upravljanju kreditnim rizikom kroz izmjene rejting sistema, tako i sistem upravljanja nekvalitetnim plasmanima, što je rezultiralo i boljim kvalitetom kreditnog portfolija, a na šta posebno ukazuju rezultati upravljanja NPL-om tokom 2024. godine.

Za očekivati je da će značajan dio 2025. godine obilježiti značajna uloga RB CG, pravnog naslijednika IRF CG, u kreditiranju privrednika, kako za potrebe likvidnosti, tako i za oporavak investicionih aktivnosti i podrške ostalim projektima, a sve u uslovima i dalje prisutnog uvećanog rizika poslovanja, što će zahtijevati dalje adekvatno upravljanje kreditnim rizikom, a kroz unapređenje postojećih procedura sa ciljem održavanja finansijske stabilnosti RB CG. Važno je naglasiti da CBCG radi na izradi podzakonskih akata, koja će se odnositi na buduće poslovanje RB CG, kako bi se standardi poslovanja banke podigli na viši nivo, a samim tim minimizirali rizici u poslovanju.

6.2. Monitoring portfolija

IRF CG je u prethodnom periodu vršio kontinuiranu kontrolu i monitoring odobrenih finansijskih plasmana u cilju upoznavanja sa svim promjenama i okolnostima koje mogu ugroziti servisiranje dospjelih i tekućih obaveza klijenta tokom perioda otplate kredita, kontrolu redovnosti naplate i poštovanje obaveza iz ugovora, proaktivan pristup sa neophodnim preventivnim mjerama u cilju poboljšanja kvaliteta portfolija, kao i kontrolu namjenskog korišćenja finansijskih plasmana.

Rezultat sprovedenih aktivnosti je eliminisanje ili ublažavanje okolnosti koje mogu potencijalno da ugroze ostvarivanje prihoda IRF CG, kao i utvrđivanje da su se odobrena kreditna sredstva koristila namjenski, što u krajnjem doprinosi razvoju i rastu finansiranih korisnika, poboljšanju njihove konkurentnosti i likvidnosti.

IRF CG, kako na dnevnom, tako i na mjesečnom nivou, vrši dostavljanje podataka Centralnoj banci Crne Gore o novoodobrenim plasmanima a, takođe, u skladu sa procedurama CBCG sačinjava izvještaje na nivou cjelokupnog portfolija po klasifikacionim grupama.

U sledećoj tabeli prikazana je struktura 1,971 aktivna plasmana:

- *Struktura plasmana prema urednosti otplate:*

Broj dana	Broj partija	% u ukupnom broju plasmana	Saldo plasmana	% u ukupnom saldu
0-30	1,841	93.40%	334,115,452	95.86%
31-60	52	2.64%	4,070,137	1.17%
61-90	3	0.15%	47,898	0.01%
91-150	4	0.20%	303,266	0.09%
151-270	0	0.00%	0	0.00%
271-365	1	0.05%	36,567	0.01%
preko 365	70	3.55%	9,979,618	2.86%
UKUPNO	1,971	100.00%	348,552,938	100.00%

Plasmani koji čine nekvalitetnu aktivu (plasmani u kašnjenju većem od 90 dana) čine zbirno 2.96% ukupnog salda portfolija na dan 31.12.2024. godine.

- *Struktura plasmana prema klasifikacionim grupam:*

Klasifikacione grupe	Broj partija	% u ukupnom broju plasmana	Saldo plasmana	% u ukupnom saldu	Iznos rezervacija
A	204	10.35%	103,784,068	29.78%	0.00
B1	573	29.07%	123,972,434	35.57%	2,478,952
B2	1052	53.37%	95,959,447	27.53%	6,648,907
C1	42	2.13%	3,432,294	0.98%	686,459
C2	21	1.07%	3,695,077	1.06%	1,478,031
D	5	0.25%	7,685,516	2.20%	5,379,861
E	74	3.75%	10,024,102	2.88%	10,019,578
UKUPNO	1,971	100.00%	348,552,938	100.00%	26,691,788

Plasmani koji čine nekvalitetnu aktivu (plasmani klasifikovani u C1, C2, D i E) čine zbirno 7.13% ukupnog salda portfolija na dan 31.12.2024. godine.

Direktni kreditni plasmani IRF CG klasifikovani u kategorijama C1, C2, D i E, posmatrani u odnosu na ukupan broj i saldo direktnih aktivnih kredita prikazani su na grafiku broj 1 i 2:

Grafik 1: Aktivni direktni krediti koji su klasifikovani u C1, C2, D i E klasifikaciju po broju i po djelatnastima:

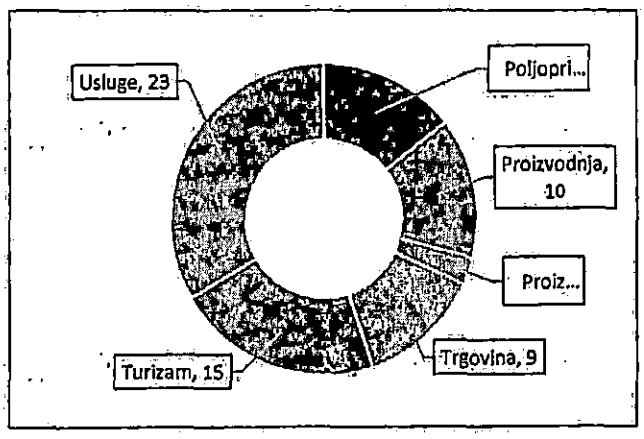

Grafik 2: Aktivni direktni krediti koji su klasifikovani u C1, C2, D i E klasifikaciju po saldu i po djelatnostima:

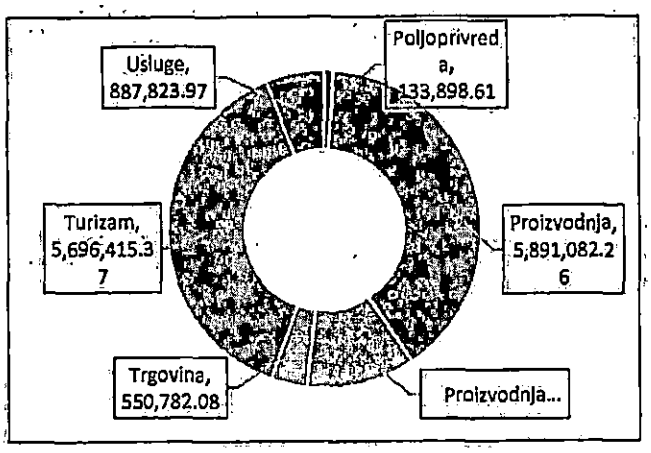

Dakle, posmatrajući nekvalitetnu aktivu IRF CG u kategorijama C1, C2, D i E po broju odobrenih kredita, najviše je bilo onih kredita koji su odobreni i realizovani u uslužnoj djelatnosti (23 plasmana odnosno 33.33%).

Međutim, ukoliko se posmatra saldo nekvalitetnih plasmana u odnosu na ukupan saldo direktnih aktivnih kredita, u tom slučaju najveće učešće ovakvih plasmana je u oblasti proizvodnje (2.05%).

Posmatrano po mjestu realizacije investicije, odnosno po regionu u kom su se realizovala sredstva, struktura po broju i saldu je sljedeća:

Struktura po broju kredita

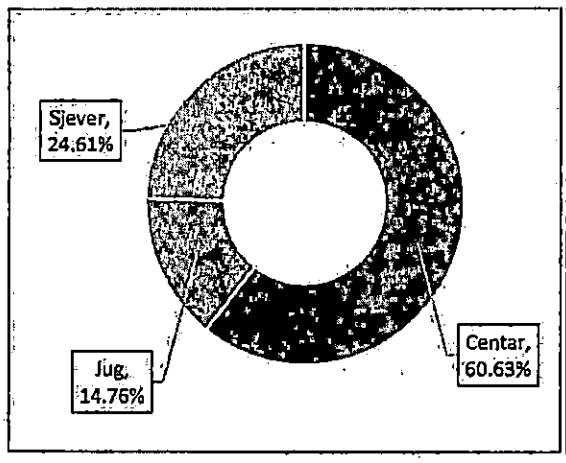

Struktura po saldu

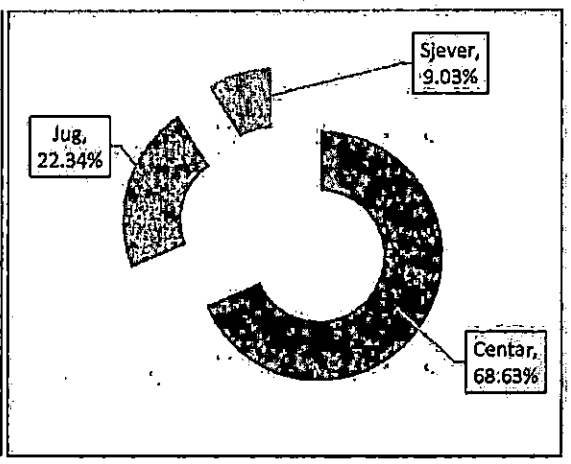

U cilju održavanja rizika na prihvatljivom nivou, IRF CG primjenjuje tehnike ublažavanja kreditnog rizika na nivou pojedinačnog plasmana putem poštovanja limita izloženosti i pribavljanja prihvatljivih intrumenata obezbjeđenja u cilju sekundarne naplate.

Nakon odobrenja plasmana vrši se praćenje plasmana i poslovanja klijenata kroz redovan i vanredni monitoring, u cilju pravovremene identifikacije signala upozorenja.

U skladu sa Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore, uspostavljen je sistem praćenja strukture i kvaliteta različitih djelova kreditnog portfolija u skladu sa prirodom, veličinom i kompleksnošću ukupnog portfolija IRF CG, koji omogućava detektovanje potencijalnih problema u različitim biznis segmentima.

6.3. Rizik likvidnosti

U skladu sa Odlukom o minimalnim standardma za upravljenje rizicima u poslovanju IRF CG, IRF CG je dužan da rizike kojima je izložen u svom poslovanju svodi na najmanju moguću mjeru, rukovodeći se načelima sigurnosti, solventnosti, likvidnosti, disperzije rizika i očuvanju realne vrijednosti kapitala.

S tim u vezi, IRF CG je usvojio dokumenta u cilju praćenja rizika likvidnositi:

1) Plan upravljanja rizikom likvidnosti u kriznim situacijama u IRF CG;

2) Pravilnik o upravljanju rizikom likvidnosti u IRF CG;
3) Procedura za testiranje likvidnosti primjenom stres scenarija u IRF CG.

Rizik likvidnosti predstavlja vjerovatnoću da IRF CG neće moći da obezbijedi dovoljno novčanih sredstava za izmirenje obaveza u trenutku njihovog dospijeća, ili rizik da će IRF CG za izmirenje dospjelih obaveza morati da pribavlja novčana sredstva uz značajne troškove.

Politika upravljanja likvidnošću predviđa da IRF CG svakodnevno prati koeficijent minimalne dnevne likvidnosti izražen kroz odnos likvidne aktive i dospjelih obaveza i da se o tome obavještavaju nadležni organi IRF CG.

Likvidnim sredstvima se smatraju:

- sredstva na računima kod domaćih banaka – depoziti po viđenju,
- sredstva na računima kod domaćih banaka – oročeni depoziti ukoliko sadrže klauzulu o mogućnosti deponenta da bezuslovno povuče oročena sredstva u roku od 7 dana od dana podnošenja zahtjeva.

Dospjelim obavezama se smatraju:

- dospjele obaveze po osnovu primljenih kredita,
- dospjele obaveze po kamatama i naknadama,
- 10% obaveza po osnovu odobrenih a neiskorišćenih kredita i odobrenih neiskorišćenih limita po faktoring aranžmanima,
- ostale dospjele obaveze.

Minimalna vrijednost koeficijenta iznosi 1.

IRF CG je uveo praksu dnevnog praćenja koeficijenta likvidnosti, koji na dan 31.12.2024. godine iznosi 20,3 što znači da su likvidna sredstva IRF CG značajno veća od dospjelih obaveza, tako da se može reći da je rizik likvidnosti na niskom nivou. Koeficijenat mjesečne likvidnosti na dan 31.12.2024. godine iznosi 11,8.

Koeficijenat tromjesečne likvidnosti na dan 31.12.2024. godine iznosi 2,22.

Osim mjerenja navedenih koeficijenata likvidnosti, IRF CG redovno prati finansijske pokazatelje kvaliteta i kretanja dinamike i strukture aktive i pasive i to :

POKAZATELJI	31.12.2024	31.12.2023	DEF.VR.
Likvidna aktiva/Ukupne obaveze	22%	18%	min.10%
Likvidna aktiva/Ukupna aktiva	16%	14%	min.5%
Kreditni plasmani bruto/Ukupna aktiva	83%	86%	
Pozajmljena sredstva/Ukupna pasiva	73%	75%	max.90%

6.4. Tržišni Rizik

Tržišni rizik je rizik nastanka negativnih efekata na finansijski rezultat i kapital IRF CG zbog promjene vrijednosti bilansnih i vanbilansnih pozicija, uzrokovanih kretanjem cijena na tržištu.

Ova vrsta rizika obuhvata devizni rizik, rizik promjene kamatnih stopa i cjenovni rizik kod hartija od vrijednosti (HOV), kojima se aktivno trguje.

Na 31.12.2024.godine, IRF CG ne posjeduje u portfoliju ovu vrstu hartija od vrijednosti.

6.5. Devizni rizik

Devizni rizik je rizik mogućnosti nastanka negativnih efekata na finansijski rezulatat i kapital IRF CG usljed promjene deviznog kursa.

IRF CG je dužan da u procesu upravljanja deviznim rizikom:

a) mjeri devizni rizik za sve stavke iz kojih proizilazi rizik;
b) devizni rizik mjeri na agregatnoj osnovi i individualno po valutama;
c) mjerenje rizika vrši na bazi pretpostavki o normalno očekivanim, kao i značajnim promjenama u deviznim kursevima, radi ocjene uticaja tih promjena na prihod i kapital IRF CG.

IRF CG na 31.12.202. godine nema potraživanja ili obaveze u stranim valutama, tako da nije izložen deviznom riziku.

6.6. Rizik kamatne stope

Rizik kamatne stope se ispoljava kao rizik pada prihoda usljed pada vrijednosti finansijske aktive. S obzirom da IRF CG koristi finansijske aranžmane sa fiksnom kamatnom stopom, ne postoji izloženost ovoj vrsti rizika. Međutim, porast kamata na globalnom finansijskom tržištu je uslovio značajan porast cijene izvora finansiranja.

Tokom 2024. godine došlo je do smanjenja ključnih kamatnih stopa Evropske Centralne banke, što je rezultiralo i smanjenjem EURIBOR-a. Međutim, uvažavajući činjenicu da se IRF CG zadužuje po fiksnim kamatnim stopama, navedeni pad nije se proporcionalno reflekotovao u smanjenju troškova izvora finansiranja.

S tim u vezi, IRF CG kontinuirano prati trendove i input sa međunarodnog tržišta u cilju primjene održive politike kamatnih stopa, kao i kontinuirane podrške crnogorskim privrednicima, ranjivim segmenata i opštinama sa prosjekom razvijenosti ispod državnog prosjeka.

6.7. Operativni rizik

Operativni rizik je rizik potencijalnog nastanka efekata na finansijski rezultat i kapital IRF CG usljed neadekvatnih ili neuspjelih internih procesa i sistema, propusta (namjernih i nenamjernih) u radu zaposlenih ili kao posljedica spoljnjih događaja, uključujući i pravni rizik. (Odluka o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u IRF CG član 54).

IRF CG koristi različite instrumenate upravljanja operativnim rizikom, radi efikasnije kontrole i smanjenja mogućnosti nastanka operativnog rizika:

- Sistem za samoprocjenu operativnog rizika koji podrazumijeva redovno sprovođenje samoprocjene rizika i uspostavljenih internih kontrola, pri čemu se za sve utvrđene visoke rizike, gdje kontrole nisu primjerene ili dovoljno efikasne moraju definisati korektivne mjere od strane nadležne organizacione jedinice, sa ciljem mitigacije operativnog rizika;
- Indikatore rizika, koje definišu i prate rukovodioci organizacionih jedinica i Komitet za upravljanje operativnim rizicima i ključni indikatori rizika (engl. Key Risk Indicators – KRI) koji se prate od strane nadležnih komiteta (Odbora za aktivu i pasivu i Odbor direktora), kao pokazatelji trenda izloženosti operativnom riziku za definisane tačke rizika;
- Proces procjene operativnih rizika koji nastaju povjeravanjem aktivnosti trećim licima (eksternalizacija);
- Proces procjene operativnih rizika prilikom uvođenja novog proizvoda, procesa, aktivnosti ili značajnih izmjena istih;
- Pojedinačna procjena rizika vezana za bilo kakve odluke ili nalaze povezane s operativnim rizikom, koje su pokrenute od strane radnih tijela u IRF CG;
- Edukacija svih zaposlenih kako bi se povećala svijest o značaju upravljanja operativnim rizikom.

Kontinuirani protok informacija pomaže u proaktivnom upravljanju operativnim rizikom, a redovno izvještavanje o upravljanju operativnim rizicima obezbjeđuje detaljne informacije organizacionim jedinicama, menadžmentu i Upravi IRF CG.

U procesu upravljanja kontinuitetom poslovanja, IRF CG je uspostavio proces redovnog ažuriranja Plana kontinuiteta poslovanja kojim se osigurava kontinuitet poslovanja u vanrednim okolnostima, odnosno pravovremeno uspostavljanje poslovno-kritičnih aktivnosti IRF CG.

Sa aspekta upravljanja pravnim rizikom, u IRF CG, na kraju 2024. godine, ukupan broj aktivnih pravnih sporova je 13, a u toku 2024. godine nijesu zabilježeni novi sudski sporovi

koji se vode protiv IRF CG ili koje IRF CG vodi protiv trećih lica. IRF CG je izvršio neophodno rezervisanje po osnovu aktivnih sudskih sporova.

Proces upravljanja eksternalizacijom odvijao se u skladu sa definisanim internim aktima. Eksternalizovano je šest značajnih servisa/usluga uz prethodnu procjenu rizika od eksternalizacije, koja je u okviru definisanog apetita za operativni rizik. Evidentiranje eksternalizovanih usluga/servisa vrši se u kontinuitetu, a na osnovu dobijenih informacija od strane vlasnika usluge/servisa i na osnovu sprovedene godišnje reprocjene rizika od eksternalizacije.

Za utvrđivanje potrebnog kapitala za operativni rizik, IRF CG koristi jednostavan metod shodno Odluci o načinu izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore (član 10).

6.8. Rizik solventnosti

Rizik solventnosti predstavlja mogućnost da IRF CG nema dovoljno raspoloživog kapitala da pokrije nastale gubitke generisane svim vrstama rizika.

Zakonom o IRF CG propisan je minimalni koeficijent solventnosti od 8%. Koeficijent solventnosti se izračunava na osnovu Odluke o načinu izračunavanja adekvatnosti kapitala IRF CG, koju je usvojila Centralna banka Crne Gore, počev od 2019. godine. Na kraju 2024. godine koeficijent solventnosti iznosi 28%.

VII Međunarodna saradnja

Investiciono-razvojni fond Crne Gore odnosno Razvojna banka Crne Gore igra ključnu ulogu u podsticanju ekonomskog rasta i održivog razvoja širom zemlje.

Međunarodna saradnje ima ulogu spone između nacionalne razvojne finansijske institucije i međunarodnih finansijskih institucija, razvojnih banaka i multilateralnih organizacija. Cilj je da se olakša pristup mogućnostima finansiranja i različitim dostupnim finansijskim instrumentima, tehničkoj pomoći i inicijativama za izgradnju kapaciteta, koje poboljšavaju sposobnost institucije da podrži nacionalne razvojne prioritete. Uspostavljanjem i jačanjem odnosa sa ključnim regionalnim, evropskim i globalnim partnerima, pruža se značajan doprinos dugoročnoj viziji banke podsticanja inkluzivnog i održivog ekonomskog rasta.

EIB grupa

Evropska investiciona banka (EIB)

Evropska investiciona banka (EIB) je finansijska institucija Evropske unije. Kroz investicione projekte i programe, podstiče uravnotežen razvoj i ekonomsku i socijalnu koheziju u državama članicama EU, kao i van Evropske unije. EIB je najveća multilateralna kreditna

institucija na svijetu i jedan od najvećih pružalaca klimatskog finansiranja. EIB je najvažniji, strateški partner IRF CG odnosno RB CG.

Ukupno zaključeni kreditni aranžmani sa EIB-om su do sada vrijedni 520 miliona eura kroz jedanaest (11) ugovornih aranžmana.

Kreditna sredstva su plasirana preduzetnicima, mikro, malim, srednjim i srednje kapitalizovanim preduzećima, ali i za infrastrukturne i ekološke projekte, javnim preduzećima i lokalnim samoupravama, što dovoljno govori o EIB-u kao najznačajnijem međunarodnom partneru IRF CG, koji finansira najveći dio portfelja IRF CG.

Zaključivanjem desetog ugovora sa EIB-om oktobra 2021. godine, saradnja sa EIB-om se proširila i na *projekte klimatske akcije* (projekti koji imaju za cilj ispunjavanje ciljeva zaštite životne sredine, kao što su energetska efikasnost, smanjenje emisija gasova koji izazivaju efekat „staklene bašte", ulaganje u obnovljive izvore energije, generalnu resursnu efikasnost (upravljane vodama, otpadom itd.)), ali i za zaštitu zdravih ekosistema u Crnoj Gori. U dijelu kreditiranja projekata klimatske akcije odnosno stavljanja većeg fokusa na ESG standarde u svom poslovanju, IRF CG je pionirska finansijska institucija u Crnoj Gori. U cilju efikasne realizacije pomenutog ugovora, EIB je dodijelio tehničku pomoć IRF CG, kako bi se omogućilo adekvatno učešće projekata klimatske akcije.

Detaljna analiza efekata EIB finansiranja u Crnoj Gori putem IRF CG iz 2019. godine, pokazala je da modalitet plasiranja koncesionih EIB-ovih sredstava ovim putem ostvaruje najveći uticaj u Crnoj Gori, kada je u pitanju *poboljšanje pristupa finansijama privredi*. U tom smislu, EIB je odlučio da ovaj modalitet saradnje zadrži, što je i potvrđeno zaključivanjem četiri nova kreditna aranžmana u periodu nakon analize, na iznos od dvije stotine (200) miliona eura.

Dodatno, u cilju podrške zapošljavanja mladih ljudi u Crnoj Gori, IRF CG je dio *„EYET"* inicijative EIB-a. Ovom inicijativom se dodatno stimulišu privrednici da, ukoliko zaposle izvjesni broj mladih osoba u zavisnosti od veličine preduzeća, ostvare dodatno umanjenje kamatne stope.

IRF CG je, pored dosadašnje finansijske podrške EIB-a, zatražio i njihovu tehničku podršku u dijelu revizije organizacionog i poslovnog modela, odnosno definisanja strategije i planova za sistemsko unapređenje, koji su bazirani na sveobuhvatnom pregledu pravnog i institucionalnog okruženja u kome IRF CG posluje, ali i na najboljim međunarodnim praksama razvojno-orjentisanih finansijskih institucija.

Ova tehnička pomoć je predstavljala osnov za transformaciju IRF CG u Razvojnu banku Crne Gore krajem godine, iz razloga jer je komparativna analiza regulative sa rješenjima dobrih praksi razvojnih banaka u Evropskoj uniji (EU) ukazala da sadašnje zakonsko rješenje predstavlja limitirajući faktor ka daljem rastu i razvoju institucije, naročito uvažavajući sve aspekte uspješne integracije u EU i korišćenja raspoloživih fondova.

Projekat je počeo u martu 2022. godine i predviđeno trajanje implementacije projekta je bilo 18 mjeseci. Međutim, EIB je odlučio da nastavi projekat tehničke pomoći i na oblast unapređenja klimatskog finansiranja IRF CG, te se nastavila saradnja IPC-ja i IRF CG u ovom pogledu u prvom dijelu 2024. godine. Konsultanti koje je angažovao IPC su procijenili kapacitete IRF CG, kao i „uska grla" u pogledu plasmana „klimatskih" projekata, odnosno projekata klimatske akcije i održivosti životne sredine, odredili su koji su prioritetni sektori sa najviše potencijala za finansiranje, pomogli u ocjeni prihvatljivosti klimatskih projekata koji su se nalazili u spisku kreditiranih projekata IRF CG u datom periodu, pripremili prvu tranšu klimatskog finansiranja pruženu IRF CG od strane EIB-a i na kraju održali obuku zaposlenima IRF CG u vezi sa korišćenjem alata za ocjenu energetske efikasnosti objekata u Crnoj Gori – MEEC alata[1].

Evropski investicioni fond

Evropski investicioni fond je specijalizovan u domenu pružanja finansijskih usluga mikro, malim i srednjim preduzećima širom Evrope. Vlasnici ovog fonda su Evropska Investiciona Banka, Evropska Unija, kao i širok spektar javnih i privatnih banaka i finansijskih institucija. IRF CG je uspostavio saradnju koja se odnosi na implementaciju COSME programa, kao i programa zapošljavanja i socijalne inovacije (EaSI). Jedan od tri programska postulata EaSi programa je *„Mikrofinansiranje i socijalno preduzetništvo"* u okviru kojeg funkcioniše finansijski instrument – EaSi garantni fond, čiji je organ upravljanja Evropski investicioni fond (EIF), namijenjen podršci mikrofinansiranju.

Program zapošljavanja i socijalne inovacije (EaSI) je instrument finansiranja na nivou EU, a pokrenut od strane Evropske Komisije i namijenjen promociji visokog nivoa kvalitetnog i održivog zapošljavanja, garantujući adekvatnu i pristojnu socijalnu zaštitu, borbu protiv socijalne isključenosti i siromaštva i poboljšanja uslova rada. Za period 2021–2027. godine, EaSi program je postao dio Evropskog socijalnog fonda Plus (ESF+)2.

Ugovor o garanciji sa EIF-om je potpisan u januaru 2020. godine, dok se sa realizacijom krenulo u junu iste godine. IRF CG je imao za cilj da, uspostavljanjem i pružanjem finansijskih usluga u saradnji sa pristupom EaSi garantnom fondu, omogući lakši pristup povoljnim finansijama za što veći broj privrednika u Crnoj Gori, sa posebnim akcentom na preduzetnike sa perspektivnim poslovnim idejama koji imaju poteškoća u obezbjeđenju dovoljnog kolaterala. EaSi garantni fond je bio dostupan IRF CG do kraja 2024. godine.

IRF CG je ukupno plasirao 245 kredita pokrivenih EaSi garancijom u periodu od juna 2020. do decembra 2024. godine na ukupan iznos glavnice od 2,7 mil €, čime je iskorišćeno više od 92% ukupno dostupnog iznosa garancije, što dokazuje požrtvovanost IRF CG u

[1] https://meec.me/index.php/en/ ;
[2] https://ec.europa.eu/european-social-fund-plus/en ;

kreditiranju preduzetnika koji imaju poteškoća u obezbjeđenju dovoljnog kolaterala odnosno opravdanost njegove razvojne uloge, ali i adekvatnost ovakvog tipa finansijskog instrumenta kada je u pitanju uticaj na pristup finansijama u Crnoj Gori putem IRF CG.

Razvojna banka Savjeta Evrope (CEB)

CEB funkcioniše u okviru Savjeta Evrope i podržava njegove prioritete. CEB predstavlja glavni instrument politike solidarnosti u Evropi, kako bi pomogla državama članicama ostvarenje održivog i uravnoteženog razvoja.

Prvi kreditni aranžman između IRF CG i CEB-a koji je namijenjen podršci preduzetništvu i razvoju MMSP, kao okosnice razvoja crnogorske privrede, je potpisan marta 2018. godine. U oktobru 2018. godine se započelo sa realizacijom ovog kreditnog aranžmana, dok je kreditni aranžman u potpunosti realizovan maja 2021. godine, čime je bilo podržano gotovo 1.400 projekata širom Crne Gore.

IRF CG je u decembru 2022. godine, aplicirao za nastavak podržavanja MMSP sektora u CG sa posebnim akcentom na ugrožene grupe poput preduzetnika, mikro i malih preduzeća, ali i privrednika u okviru strukovnih udruženja, koji imaju ograničen pristup finansijama ili finansijske institucije nude manje povoljne uslove finansiranja za ovu grupu privrednika, dok je nekima i potpuno onemogućen pristup finansijama. Navedena aplikacija je odobrena u martu 2023. godine i očekuje se potpisivanje Ugovora tokom 2025. godine.

IRF CG je imao aktivan i kreditni aranžman za podršku realizaciji infrastrukturnih projekata, projekata vodosnabdijevanja, tretmana otpadnih voda, projekata zaštite životne sredine, ali i podsticanje projekata od lokalnog, regionalnog i državnog značaja sa posebnim osvrtom na ujednačen regionalni razvoj, ali je ovaj projekat okončan 2024. godine usljed nedostatka interesovanja opština.

Francuska Agencija za Razvoj (Grupa Francuska Agencija za Razvoj)

Grupa Francuska Agencija za Razvoj (AFD) je javna ustanova koja sprovodi politiku Francuske u oblasti razvoja i međunarodne solidarnosti. Njene aktivnosti su usmjerene na finansiranje u oblastima klime, bio-diverziteta, mira, obrazovanja, urbanizma, zdravlja i upravljanja.

U okviru grupe posluje i državna razvojna banka AFD.

Ugovor o finansiranju u iznosu od 50 miliona eura je potpisan aprila 2021. godine, pri čemu je 30 miliona eura usmjereno na zelene projekte, dok je 20 miliona eura opredijeljeno za podršku ugroženim grupama i nerazvijenim regionima, države (socijalna komponenta). Ugovor o kreditu je praćen i Ugovorom o Grantu u vezi sa tehničkom pomoći IRF CG, ukupne vrijednosti 400 hiljada eura. Ovaj grant je usmjeren ka uspostavljanju sistema klimatskog finansiranja unutar IRF CG (unapređenje politika i procedura, uspostavljanje sistema za

ocjenu prijedloga projekata sa aspekata zaštite životne sredine i društvenih pitanja, obuka zaposlenih u prepoznavanju i tumačenju zelenih ciljeva i indikatora, itd.).

U 2022. godini je započela realizacija Ugovora o kreditu povlačenjem prve tranše namijenjene finansiranju socijalne komponente na iznos od 5 miliona eura. Međutim, do narednih koraka u realizaciji ovih aranžmana nije došlo usljed nepovoljnih uslova finansiranja, a što je zaustavilo i tehničku pomoć AFD-a.

Međunarodne i regionalne finansijske organizacije

IRF CG je uspostavio bilateralnu, ali i multilateralnu saradnju sa većinom razvojnih institucija zemalja iz okruženja. Saradnja sa institucijama koje obavljaju iste ili slične poslove podrazumijeva razmjenu informacija i znanja, nabavku sredstava, uporedna iskustva, smanjenje rizika, ali i druge vidove saradnje.

IRF CG je u julu 2023. godine postao članica prestižne Evropske asocijacije dugoročnih investitora (ELTI), i to kao prva državna razvojna institucija sa Zapadnog Balkana.

ELTI predstavlja vrijednu platformu koja pomaže članicama da ostvare svoje strateške ciljeve i doprinesu održivom razvoju evropske i globalne ekonomije. U pitanju je udruženje koje već 10 godina okuplja vodeće evropske državne razvojne i izvozne banke i ključne multilateralne finansijske institucije. Osnovano je sa ciljem da podrži održivi i dugoročni ekonomski rast, razvoj infrastrukture i stvaranje novih radnih mjesta u zemljama članicama.

Kroz svoje aktivnosti, ELTI podržava ostvarivanje ciljeva evropske politike, kao što su unapređenje konkurentnosti, ekološka održivost, energetska tranzicija, digitalizacija, socijalna inkluzija i regionalni razvoj, a upravo su to vrijednosti za koje se IRF CG zalaže u Crnoj Gori.

VIII Mjere zaštite životne sredine

Kroz "Program kreditiranja zaštite životne sredine, energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije" IRF CG je uspostavio kreditnu liniju i time doprinio realizaciji investicionih projekata koji imaju svrhu:

- saniranje odlagališta otpada, podsticanje izbjegavanja i smanjivanja nastajanja otpada, upravljanje otpadom, obrade otpada i iskorišćavanje vrijednih svojstava otpada (recikliranje i sl.);
- podsticanje čistije proizvodnje, tj. izbjegavanje i smanjenje nastajanja otpada i emisija u proizvodnom procesu;
- sprovođenje nacionalnih energetskih programa;
- podsticanje korišćenja obnovljivih izvora energije (sunce, hidroenergija, biomasa i dr.)
- i drugih sličnih poboljšanja u pravcu zaštite životne sredine.

IX Podaci o aktivnostima istraživanja i razvoja

- Istraživanje i razvoj

IRF CG kontinuirano ulaže u sisteme unapređenja i automatizaciju poslovanja kroz primjenu savremenih rješenja informacionih tehnologija.

- Ulaganje u obrazovanje kadrova

Najvažniji segment uspješnosti poslovanja IRF CG jesu zaposleni, njihovo znanje, sposobnost i odnos prema radnim zadacima, kolegama i klijentima. Motivisanost zaposlenih jedan je od prioriteta razvoja IRF CG. Usmjereno i pravovremeno ulaganje u ljude tj. zaposlene daje IRF CG dugoročno održivu konkurentnost na tržištu. Aktivnosti zapošljavanja novih kadrova u IRF CG usmjerene su ka privlačenju kvalitetnih pojedinaca, koji su usko specijalizovani za određenu oblast, koji posjeduju dodatna znanja, vještine i kompetencije za obavljanje poslova koji su u nadležnosti IRF CG.

X Planirani budući razvoj

Kako je 2025. godina prva godina od transformacije IRF CG, Zakon definiše prelazne i završne odredbe za nesmetan rad, uključujući i rokove za donošenje relevantnih akata. Upravni odbor je dužan da donese akte iz okvira svoje nadležnosti propisane Zakonom u roku od šest mjeseci od dana izbora, što se odnosi i na Strategiju za period 2025-2027.

RB CG je, kao državna razvojna finansijska institucija, opredijeljena ostvarivanju strateških razvojnih ciljeva i sprovođenju ekonomske politike Vlade Crne Gore.

Glavni strateški cilj ekonomske politike Crne Gore je "ostvarenje pametnog, održivog i inkluzivnog ekonomskog rasta koji će doprinijeti unapređenju kvaliteta života svih njenih građana", tako da će u srednjem roku, mjere ekonomske politike biti usmjerene na:

1. diversifikaciju ekonomske aktivnosti i povećanje konkurentnosti privrede,
2. jačanje otpornosti crnogorske ekonomije na eksterne šokove,
3. obezbjeđivanje makroekonomske i fiskalne stabilnosti,
4. unapređenje poslovnog ambijenta,
5. pokretanje snažnog investicionog ciklusa.

S tim u vezi, Razvojna banka Crne Gore će finansijski podržavati: ubrzani privredni razvoj Crne Gore, dinamiziranje rasta mikro, malih, srednjih i velikih privrednih društava, ravnomjerniji regionalni razvoj, konkurentnost i likvidnost privrednih društava, proizvodnju i usluge orijentisane prema izvozu, proizvodnju kojom se smanjuje uvozna zavisnost, infrastrukturne projekte, projekte vodosnabdijevanja, projekte tretmana otpadnih voda i zaštite životne sredine, kao i druge projekte od lokalnog, regionalnog i državnog značaja.

Osim navedene finansijske podrške, Razvojna banka će biti pokretač ekonomske aktivnosti i rasta standarda građana Crne Gore kroz programe i inicijative nefinansijske podrške. Ova vrsta podrške podrazumijeva dodatnu proaktivnost u domenu proširivanja preduzetničke baze, kreditiranja novih radnih mjesta, kao i potencijala za realizaciju biznis ideja, i to kroz direktnu komunikaciju sa potencijalnim klijentima.

U cilju adekvatne podrške gore navedenom, RB CG mora biti u mogućnosti da obezbijedi adekvatne izvore finansiranja. Nastavak saradnje sa međunarodnim finansijskim partnerima, kao što su Evropska investiciona banka, Razvojna banka Savjeta Evrope i druge, je svakako strateška orijentacija. Međutim, savremeni finansijski instrumenti dostupni kroz evropske fondove, kao i namjenska sredstva dostupna u okviru Investicionog okvira za Zapadni Balkan, nameću potrebu unapređenja institucionalnog okvira državne razvojne institucije kako bi se poboljšala iskorišćenost dostupnih sredstava. Jedan od modela koji će se razmotriti u narednom periodu je i sertifikovanje RB CG za direktan pristup EU fondovima, kroz proces Pillar assesment-a.

Uvažavajući prioritete razvoja crnogorske privrede, kao i definisane strateške ciljeve, aktivnosti RB CG će biti usmjerene na ostvarivanje sljedećih operativnih ciljeva:

1. finansiranje prioritetnih sektora i unapređenje konkurentnosti crnogorske ekonomije kroz obezbjeđenje pristupa finansijama za mikro, malo, srednja i velika preduzeća;
2. podrška razvoju preduzetništva kroz finansiranje posebnih ciljnih grupa (mladi, početnici u biznisu, žene, individualni poljoprivredni proizvođači);
3. podrška održivom razvoju kroz zelenu i digitalnu tranziciju;
4. podrška ravnomjernom regionalnom razvoju u cilju unapređenja kvaliteta života.

Za realizaciju navedenih ciljeva tokom 2025. godine je planirano najmanje 200 miliona eura.

Predsjednik Upravnog odbora

Nikola Tripković

Direktor sektora rizika

Nikola Milosavljević

Direktor pravnog sektora

Mirko Mašković

Direktor sektora za finansije i IT

Ana Čmiljanić

Direktor sektora kredita

Đuro Kažić

BDO d.o.o. Podgorica
Bulevar Svetog Petra Cetinjskog 149
B1000 Podgorica
Montenegro
Tel: +382 20 228 449
Fax: +382 20 228 449.

www.bdo.co.me